

HUKUKİ AÇIDAN GÜVENCE HESABI

Doktora Tezi

Salih UÇAR

Eskişehir 2025

HUKUKİ AÇIDAN GÜVENCE HESABI

Salih UÇAR

DOKTORA TEZİ

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Ali Haydar YILDIRIM

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Mart 2025

ÖZET

HUKUKİ AÇIDAN GÜVENCE HESABI

Salih UÇAR

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mart 2025

Danışman: Doç. Dr. Ali Haydar YILDIRIM

Teknolojinin gelişimi ile birlikte makinelerin toplum hayatına girmesi, bazı faaliyetlerin yürütülmesi esnasında bireylerin çeşitli tehlikelere maruz kalmasına sebebiyet vermiştir. Bireyi bu tehlikelerden korumanın bir yolu olarak zorunlu sigorta kavramı ortaya çıkmıştır. Ancak bazı hallerde zorunlu sigortaların da ortaya çıkan zararı gidermeye yetmediği anlaşılmıştır. Bu sebeple önceleri sadece zorunlu trafik sigortasını teminatı altına alan Garanti Fonu isminde bir kurum kurulmuş, ancak zamanla bireyler için başka tehlikelerin de gündeme gelmesi sonucu başkaca zorunlu sigortaları da kapsamına alarak garanti sistemini genişleten Güvence Hesabı adı altında bir kurum oluşturulmuştur.

Güvence Hesabı, sorumluluğu kapsamında yer alan zorunlu sigortaların zarar görenlerin zararını karşılamadığı kimi hallerde, bu zararı zorunlu sigortanın teminat limitlerine kadar karşılamak için kurulmuş tüzel kişiliği haiz bir kuruluştur. Çalışmamızda kurumun tarihi gelişimi, yasal dayanağı, sorumluluğunun hukuki niteliği, teminatı altına aldığı zorunlu sigortalar, zararın hangi hallerde karşılanacağı, zarar görenlere ödediği tazminatın rücusuna ilişkin esaslar üzerinde durulmuş, öğreti ve uygulamada tartışma yaratan hususlarla ilgili çözüm önerileri sunulmuştur. Çözüm önerileri getirilirken, 2007 yılında kurulan bu kurumu hakkında yeterli sayılabilecek düzeyde yazılı kaynak bulunmaması, var olan kaynakların çoğunun ise yürürlükten kalkan Garanti Fonu dönemine ait olması sebebiyle sigorta hukuku kavram ve verilerinden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Güvence Hesabı, Garanti Fonu, zorunlu sigorta, teminat limiti.

ABSTRACT

LEGAL ASPECTS OF GÜVENCE HESABI

Salih UÇAR

Department of Private Law

Anadolu University, Graduate School, March 2025

Supervisor: Doç. Dr. Ali Haydar YILDIRIM

The introduction of machines into social life with the development of technology has caused individuals to be exposed to various dangers during the execution of certain activities. The concept of compulsory insurance has emerged as a way to protect the individual from these hazards. However, in some cases, it has been understood that compulsory insurances are not sufficient to eliminate the damage incurred. For this reason, an institution called the Guarantee Fund, which initially covered only compulsory traffic insurance, was established, but in time, as other hazards for individuals came to the fore, an institution called the Assurance Account was established, which expanded the guarantee system by including other compulsory insurances.

The Assurance Account is a legal entity established to cover the damages up to the coverage limits of the compulsory insurance in some cases where the compulsory insurances under its coverage do not cover the damages of the injured parties. In our study, the historical development of the institution, its legal basis, the legal nature of its liability, the compulsory insurances under its coverage, the conditions under which the damages will be covered, the principles regarding the recourse of the compensation paid to the injured parties are emphasized and solution proposals are presented regarding the issues that create controversy in the doctrine and practice. While proposing solutions, the concepts and data of insurance law have been utilized since there are not enough written sources on this institution established in 2007 and most of the existing sources belong to the period of the abolished Guarantee Fund.

Keywords: Assurance Account, Guarantee Fund, compulsory insurance, loss, coverage limit

İÇİNDEKİLER

ÖZET	III
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR DİZİNİ	XII
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
GÜVENCE HESABININ KURULUŞU, İŞLEVİ VE KAPSAMINDA YER ALAN ZORUNLU SİGORTALAR.....	4
1. GÜVENCE HESABI	4
1.1. Tanım ve Tarihsel Gelişim.....	4
1.2. Amacı.....	7
1.3. Yapısı	9
1.4. Güvence Hesabının Tüzel Kişiliğe Sahip Olup Olmadığı Meselesi.....	10
1.5. Gelir Kaynakları ve Giderler	12
1.6. Güvence Hesabının Sorumluluğunun Hukuki Niteliği	13
1.7. Yabancı Hukuk Sistemlerinde.....	16
1.7.1. Alman hukukunda	16
1.7.2. İsviçre hukukunda	17
2. GÜVENCE HESABININ KAPSAMINDA YER ALAN ZORUNLU SİGORTALAR.....	18
2.1. Sigorta Kavramı	18
2.2. Sigorta Türleri	19
2.3. Zorunlu Sigorta	21
2.3.1. Kavram	21
2.3.2. Özellikleri	23
2.4. Türk Hukukunda Zorunlu Sigorta Türleri	25
2.4.1. Zorunlu nitelikteki zarar sigortaları.....	25
2.4.1.1. Zorunlu nitelikteki mal sigortaları	26
2.4.1.2. Zorunlu nitelikteki sorumluluk sigortaları	26
2.4.2. Zorunlu nitelikteki can sigortaları	29
2.5. Güvence Hesabının Kapsamında Yer Alan Zorunlu Sigortalar	31

2.5.1. Karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası	33
2.5.1.1. Hukuki düzenlemeler	33
2.5.1.2. Özellikleri.....	34
2.5.1.2.1. Taşıt yönünden uygulama alanı.....	34
2.5.1.2.2. Yer yönünden uygulama alanı	36
2.5.1.2.3. Kişi yönünden uygulama alanı	37
2.5.1.2.4. Zararın türü yönünden uygulama alanı.....	38
2.5.1.2.5. Teminat dışında kalan haller	39
2.5.1.3. Taraflar.....	44
2.5.1.3.1. Sigortacı	44
2.5.1.3.2. Sigorta ettiren	44
2.5.1.3.2.1. Kavram	44
2.5.1.3.2.2. İşletenin tespiti ve bu tespitin Güvence Hesabı bakımından taşıdığı önem	45
2.5.1.3.2.3. Gerçek işleten	47
2.5.1.3.2.3.1. Araç sahibi.....	48
2.5.1.3.2.3.2. Aracı mülkiyeti muhafaza kaydıyla satın alan kişi.....	49
2.5.1.3.2.3.3. Aracı uzun süreli kiralayan, ariyet (kullanım öduncü) veya rehin alan	49
2.5.1.3.2.4. Farazi işletenler (işleten gibi sorumlu olanlar)	50
2.5.1.3.2.4.1. Motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunanlar	51
2.5.1.3.2.4.2. Yarış düzenleyicileri	52
2.5.1.3.2.4.3. Motorlu aracı çalan veya gasbenden kişiler.....	53
2.5.1.3.2.4.4. Aracın bağlı olduğu teşebbüs sahibi.....	54
2.5.2. Karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası	54
2.5.2.1. Hukuki düzenlemeler	54
2.5.2.2. Özellikleri.....	55
2.5.2.3. Taraflar.....	57
2.5.3. Tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu mali sorumluluk sigortası	58
2.5.3.1. Hukuki düzenlemeler	58
2.5.3.2. Özellikleri.....	59
2.5.3.3. Taraflar.....	61

2.5.4. Tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortası	61
2.5.4.1. Hukuki düzenlemeler	61
2.5.4.2. Özellikleri.....	62
2.5.4.3. Taraflar.....	65
2.5.5. Maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortası.....	65
2.5.5.1. Hukuki düzenlemeler	65
2.5.5.2. Özellikleri.....	66
2.5.5.3. Taraflar.....	69
2.5.5.3.1. Sigortacı	69
2.5.5.3.2. Sigorta ettiren	69
2.5.5.3.3. Sigortalı.....	71
2.6. Olması Gereken Hukuk Açısından (<i>De Lege Ferenda</i>): Güvence Hesabının Kapsamında Yer Alması Gereken Sigortalar	71
İKİNCİ BÖLÜM.....	73
GÜVENCE HESABININ SORUMLULUĞUNUN KAPSAMI	73
1. GÜVENCE HESABININ SORUMLULUĞUNU DOĞURAN HALLER	73
1.1. Temel Şart; Zararın, Güvence Hesabının Sorumluluğu Altındaki Zorunlu Sigortaların Kapsamına İlişkin Bir Faaliyet Nedeniyle Doğmuş Olması.....	73
1.2. Özel Şartlar	75
1.2.1. Sigortalının veya sigortayı yaptırmakla sorumlu olanın tespit edilememesi.....	76
1.2.2. Sorumluluk sigortasının bulunmaması veya limitler arasında fark bulunması	78
1.2.2.1. Sorumluluk sigortasının bulunmaması.....	78
1.2.2.2. Zorunlu sigorta teminat limitleri ile sigorta poliçesinde belirtilen limit arasında fark olması.....	81
1.2.3. Sigorta şirketinin iflası ya da mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi.....	83
1.2.3.1. Sigorta şirketinin iflası.....	83
1.2.3.2. Sigorta şirketinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi.....	86
1.2.3.3. İflas ve ruhsat iptali dışındaki ödeme güçsüzlüğü hallerinde hukuki durum.....	89

1.2.4. Çalınmış veya gasbedilmiş bir aracın karıştığı kazada işletenin sorumlu tutulamaması.....	90
1.2.5. Yeşil kart sigortası ile ilgili Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunca yapılacak ödemeler için Büro tarafından başvuru	98
1.2.6. Cumhurbaşkanının gerekli görülen hallerde, eşyaya gelecek zararların kısmen veya tamamen Hesaptan karşılanmasına karar vermesi.....	103
2. GÜVENCE HESABININ SORUMLULUĞUNUN SINIRI VE GİDERMEKLE YÜKÜMLÜ OLDUĞU ZARAR	103
2.1. Güvence Hesabının Sorumluluğunun Sınırı.....	103
2.2. Güvence Hesabının Gidermekle Yükümlü Olduğu Zarar	104
2.2.1. Genel olarak zarar kavramı.....	106
2.2.2. Bedensel zarar kavramı.....	108
2.2.3. Bedensel zararın kapsamı	111
2.2.3.1. <i>Tedavi giderleri</i>	112
2.2.3.1.1. <i>Tedavi gideri kavramı ve kapsamı</i>	112
2.2.3.1.2. <i>KTİK m. 98 karşısında Güvence Hesabının tedavi giderlerinden sorumlu olup olmayacağı meselesi</i>	117
2.2.3.2. <i>Kazanç kaybı</i>	123
2.2.3.2.1. <i>Kavram ve hukuki nitelik</i>	123
2.2.3.2.2. <i>Kazanç kaybının tespiti</i>	126
2.2.3.3. <i>Çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar</i>	131
2.2.3.3.1. <i>Kavram ve hukuki nitelik</i>	131
2.2.3.3.2. <i>Çalışma gücünün azalması ya da yitirilmesi sebebiyle kaybın tespiti</i>	133
2.2.3.4. <i>Ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar</i>	137
2.2.4. <i>Özellikli bir durum: Destekten yoksun kalma tazminatı</i>	140
2.2.4.1. <i>Tanımı ve amacı</i>	140
2.2.4.2. <i>Özellikleri</i>	142
2.2.4.3. <i>Unsurları</i>	144
2.2.4.4. <i>Güvence Hesabının destekten yoksun kalma tazminatından sorumlu olup olmadığı sorunu</i>	146
2.2.4.4.1. <i>Öğretideki görüşler</i>	146

2.2.4.4.2. Yargıtayın görüşü	147
2.2.4.4.3. Görüşlerin değerlendirilmesi ve görüşümüz	147
2.2.5. Ölüme bağlı diğer zararlar	149
2.2.5.1. Cenaze giderleri.....	149
2.2.5.2. Ölüm hemen gerçekleşmemişse tedavi giderleri ile çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar.....	150
2.2.6. Maddi zararlar (Eşyaya verilen zararlar)	151
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	153
GÜVENCE HESABINA BAŞVURU ESASLARI VE ÖDEME, RÜCU VE HALEFİYET, GÖREV VE YETKİ, ZAMANAŞIMI.....	153
1. GÜVENCE HESABINA BAŞVURU ESASLARI VE ÖDEME.....	153
1.1. Güvence Hesabına Başvurabilecek Kişiler	153
1.2. Başvuru Şekli ve Süresi.....	153
1.3. Başvuru Hakkı Sahibinin Bilgi Verme Yükümlülüğü	154
1.4. Başvurunun Değerlendirilmesi.....	155
1.5. Güvence Hesabının Ödeme Yükümlülüğünün Muacceliyeti	156
1.5.1. Genel olarak muacceliyet kavramı.....	156
1.5.2. Muacceliyete bağlanan hukuki sonuçlar	157
1.5.2.1. Dava yoluna başvuru bakımından.....	157
1.5.2.2. Sigorta tahkim yoluna başvuru bakımından.....	159
1.5.2.3. Temerrüt bakımından	160
1.5.3. TTK m.1427 ve KTK m. 99'un kıyasen uygulanması	160
1.5.3.1. TTK'nın 1427. maddesinin kıyasen uygulanmasının Güvence Hesabı bakımından sonuçları	161
1.5.3.1.1. Dava hakkı bakımından	163
1.5.3.1.2. Sigorta Tahkim Komisyonuna başvuru bakımından	164
1.5.3.1.3. Temerrüt bakımından.....	164
1.5.3.2. KTK'nın 99. maddesinin kıyasen uygulanmasının Güvence Hesabı bakımından sonuçları	165
1.5.3.2.1. Dava hakkı bakımından	166
1.5.3.2.1.1. Dava şartının tamamlanabilir olup olmadığı.....	168
1.5.3.2.1.2. Yargıtay'ın görüşü	170
1.5.3.2.1.3. Görüşümüz.....	172

1.5.3.2.2. Sigorta Tahkim Komisyonuna başvuru bakımından	173
1.5.3.2.3. Temerrüt bakımından	173
1.6. Ödemenin Gerçekleştirilmesine İlişkin Esaslar	174
1.7. Ödemenin Reddi Karşısında Hak Sahiplerinin Güvence Hesabına Karşı Başvurabileceği Hukuki Yollar	177
1.7.1. Dava hakkı	177
1.7.2. Sigorta Tahkim Komisyonuna başvuru hakkı	177
1.8. Hak Sahiplerinin Zararın Sorumlularına Karşı Dava Hakkı	181
2. RÜCU VE HALEFİYET	182
2.1. Rücu Kavramı	182
2.2. Halefiyet Kavramı	182
2.3. Rücu ve Halefiyet İlişkisi	183
2.4. Sigorta Hukuku Bakımından	185
2.5. Güvence Hesabı Bakımından	187
2.5.1. Yasal düzenlemeler ve düzenlemelerin tanıtılması	187
2.5.2. İstisna: zorunlu koltuk ve maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortaları yönünden basit rücu hakkı olması	188
2.6. Güvence Hesabının Rücu Şartları	189
2.6.1. Güvence Hesabının sorumluluğunu gerektiren bir zararın meydana gelmiş olması	190
2.6.2. Güvence Hesabı tarafından ödeme yapılmış olması	190
2.6.3. Özellikli bir durum: Güvence Hesabının lütuf ödemesi (ex gratia) yapıp yapamayacağı sorunu	191
2.7. Güvence Hesabının Rücu Halleri	193
2.7.1. Zorunlu sigorta yaptırmayan veya geçerli teminat tutarları üzerinden zorunlu sigortaları yaptırmayan kişilere rücu hakkı	193
2.7.2. Zarardan sorumlu kişilere veya yükümlü sigorta şirketine karşı rücu hakkı	194
2.7.3. Sigorta şirketinin ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflas etmesi	194
2.7.4. Yeşil kart sigortası kapsamında yapılan ödemeler	195
2.8. Güvence Hesabının Rücu Davası	195
2.8.1. Rücu davasının hukuki niteliği	196
2.8.2. Rücu davasının hukuki sebebi	196

2.8.3. Rücu davasının sınırı	197
2.8.3.1. Halefiyete dayalı rücu davasında	197
2.8.3.2. Basit rücu hakkına dayalı rücu davasında.....	199
3. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME	200
3.1. Güvence Hesabına Karşı Açılacak Davada Görevli ve Yetkili Mahkeme	200
3.1.1. Görevli mahkeme	200
3.1.1.1. Sigorta uyumsuzluklarında görevli mahkeme.....	201
3.1.1.2. Güvence Hesabına karşı açılacak davalarda görevli mahkeme...	203
3.1.2. Yetkili mahkeme	205
3.1.2.1. Genel olarak	205
3.1.2.2. Güvence Hesabına karşı açılacak davalarda yetkili mahkeme	206
3.2. Güvence Hesabının Açacağı Rücu Davasında Görevli ve Yetkili Mahkeme	208
3.2.1. Halefiyete dayalı rücu davasında görevli ve yetkili mahkeme	208
3.2.2. Basit rücu hakkına dayalı rücu davasında görevli ve yetkili mahkeme	210
4. ZAMANAŞIMI	211
4.1. Güvence Hesabına Karşı Açılacak Davada Zamanaşımı	211
4.2. Güvence Hesabının Açacağı Rücu Davasında Zamanaşımı	213
4.2.1. Halefiyete dayalı rücu davasında zamanaşımı	213
4.2.2. Basit rücu hakkına dayalı rücu davasında zamanaşımı.....	216
SONUÇ.....	218
KAYNAKÇA	230

KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.k.	: Adı geçen kaynak
Art.	: Artikel
Auf.	: Auflage
bkz.	: Bakınız
E.	: Esas
Ed.	: Editörler
GHY	: Güvence Hesabı Yönetmeliği
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
K.	: Karar
KTk	: Karayolları Trafik Kanunu
KZMSSGŞ	: Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları
m.	: madde
MÇZFKSGŞ	: Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları
PflVG	: Pflichtversicherungsgesetz
RG	: Resmi Gazete
S.	: Sayı
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SK	: Sigortacılık Kanunu
SVG	: Strassenverkehrsgesetz
T.	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TKHK	: Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Projesi

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğçerleri

v.d. : ve devamı

ZKFKSGŞ : Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası
Genel Şartları

GİRİŞ

Gelişen teknoloji ile makinelerin insan gücünün yerini alarak toplum hayatına dahil olması, kişilerin o güne kadar karşılaşmadıkları çeşitli rizikolara maruz kalmalarına yol açmış, maruz kalınan rizikoların sayısı ve kapsamı uyarınca da ortaya çıkan kaza ve zararların nitelik ve türleri çoğalmıştır. Teknolojinin sunduğu nimetlerden vazgeçilmesi mümkün olmadığı için birtakım tedbirlerin alınması halinde bile kazaların önüne geçilmesi mümkün değildir. Kaza neticesinde ortaya çıkan zararlar ise sorumlularının mali durumlarının elverişsizliği sebebiyle her zaman tazmin edilememekte, zararın tazmini halinde ise bu kez de zarar sorumlusunun ekonomik olarak çöküşü söz konusu olabilmektedir. Bu gibi durumların yaratacağı olumsuz ekonomik sonuçların önüne geçilmesi düşüncesiyle ortaya çıkan sigorta kavramı ise günümüzde önemini iyice artırmaktadır.

Sigorta hukukunda temel ilke, modern hukuk sistemlerinde olduğu üzere sözleşme özgürlüğü ilkesidir. Başka bir deyişle, kişiler sigorta sözleşmesi yapıp yapmama konusunda özgürdürler. Ancak sanayileşmenin getirdiği tehlikelerin doğal ve zorunlu sonucu olan zarar olgusuna karşı da kişileri korumak gereklidir. Bu durumda kollektif kaygı (sosyal koruma) ile bireysel özgürlükler karşı karşıya gelmiş, ancak zamanla kollektif kaygı ağır basarak bazı sigorta türleri zorunlu hale getirilmiştir.

Zorunlu sigortalar ile zarardan sorumlu kişilere sigorta yaptırma zorunluluğu getirilerek hem zarar görenler hem de sorumlular korunmakta ise de günümüzde sigortalıdan çok, zarar görenin menfaatinin korunması ön plana çıkmaya başlamıştır. Çünkü zorunlu sigortaların esas amacı, ihtiyari sigortalardan farklı olarak sosyal fayda, emniyetin tesisi ve kamu menfaatinin korunmasıdır.

Zorunlu sigortalar ile zarar görenlerin korunması hedeflenmiş olmakla birlikte bazen yapılması gerekli zorunlu sigortanın yaptırılmamış olması, bazen de poliçeyi düzenleyen sigortacı şirketin iflası gibi zarar görenlerden kaynaklanmayan sebeplerle bu koruma mümkün olmamaktadır. Ancak sosyal koruma ilkesi uyarınca zararların da karşılanması gerekmektedir. Yabancı ülkelerde motorlu araçların sebep olduğu trafik kazalarında zarar görenlerin, trafik sigortasından faydalanamadığı hallerde zararlarının karşılanması amacıyla "Garanti Fonu" veya "Tazminat Fonu" adı altında müesseseler bulunmaktadır. Ülkemizde ise bu konuda eksiklik uzun süreler devam etmiş, ancak modern anlamda bir Garanti Fonu ilk olarak Karayolları Trafik Kanunu ile hukuk

sistemimize girmiştir. Garanti Fonu, tıpkı yabancı ülkelerdeki fonlar gibi sadece trafik kazasından doğan zararların karşılanması amacı taşıyan zorunlu trafik sigortasının eksikliklerini gidermek için getirilmiş bir kurumdur. Ancak gelişen teknoloji kişiler için sadece trafik kazalarını tehlikeli hale getirmemiş, zamanla başka kazalar sebebiyle de zarara uğramalarına yol açmaya başlamıştır. Garanti Fonu ise sadece trafik kazaları sebebiyle ortaya çıkan zararları karşıladığı için yetersiz kalmıştır. Bu sebeple "Güvence Hesabı" adı altında, kısmen var olan garanti sistemini, başkaca zorunlu sigortaları da kapsamına almak suretiyle genişleten yeni bir kurum kurulmuş ve Garanti Fonu yürürlükten kaldırılmıştır.

Güvence Hesabı, zarar görenlerin zararının Hesabın teminatında yer alan zorunlu sigortalar tarafından karşılanmadığı birtakım hallerde, zorunlu sigortaların tamamlayıcısı olarak zararın, zorunlu sigortanın teminat limitlerine kadar karşılanması amacıyla kurulmuş bir kuruluştur. Yasal dayanağı ise, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 14. maddesi ve bu doğrultuda yayımlanmış olan "Güvence Hesabı Yönetmeliği"dir. Ancak yasal dayanağın tek bir kanun maddesine dayalı olması ve işleyişin Yönetmelik'le düzenlenmesi, beraberinde birtakım tartışmaları getirmiştir. Güvence Hesabının tüzel kişiliğinin bulunup bulunmadığı, kapsamında hangi zorunlu sigortaların yer aldığı, gidermekle yükümlü olunan zararların nelerden ibaret olduğu, zarar görenlere yapılacak ödemenin ne zaman muaccel olacağı, zarar görenlere lütuf ödemesi yapılıp yapılamayacağı ve Hesaba karşı açılacak davalarda hangi mahkemelerin görevli ve yetkili olduğunun tespiti gibi konular gerek öğretide gerekse de uygulamada tartışma konusu olmuştur.

Çalışmanın amacı, bu tartışmalara katkı sağlamak bakımından Güvence Hesabı kurumunu detaylı şekilde açıklamak ve bu kurumun hukuki açıdan eksiklerini tespit ederek bunlara yönelik çözüm önerileri sunmaktır.

Güvence Hesabı yeni bir kurum olduğu için hakkında yeterli sayılabilecek düzeyde yazılı kaynak bulunmamaktadır. Mevcut kaynakların çoğu da sadece zorunlu trafik sigortasını kapsamına alan Garanti Fonu dönemine aittir. Uygulamaya bakan yönüyle de yerleşik içtihatlar, Garanti Fonunun konusu olan zorunlu trafik sigortası sebebiyle çıkan uyuşmazlıklara yöneliktir. Oysa Hesabın kapsamında başkaca zorunlu sigortalar da yer almasına karşın bunlara ilişkin içtihatlar oldukça azdır. Bu sebeple çalışmamızda gerekli yerlerde sigorta hukuku kavram ve verilerinden yararlanılacaktır.

Çalışmamızın üç ana bölümü bulunmaktadır. İlk bölümde; Güvence Hesabı

kurumunun tarihsel gelişimi ele alınarak yapısı ve işleyişi açıklandıktan sonra, hukuki niteliği ortaya konulacak ve yabancı ülkelerdeki benzer kurumlarla olan benzerlik ve farklılıklarına değinilecektir. Bu bölümün diğer kısmında ise, zorunlu sigorta kavramı ve Türk hukukundaki zorunlu sigortaların nelerden ibaret olduğu ele alınacak, daha sonra ise Hesabın hangi zorunlu sigorta türlerini kapsamına aldığı ve bu sigortaların özellikleri belirtilecektir.

İkinci bölümde; öncelikle Hesabın hangi hallerde sorumluluğunun doğduğu, başka bir deyişle Hesaba başvuru şartları ayrıntılı olarak irdelenecektir. Ardından Hesabın sorumluluğunun doğması halinde bu sorumluluğun sınırı ve Hesabın gidermekle yükümlü olduğu zararın neler olduğu açıklanacaktır.

Üçüncü ve son bölümde ise zarar görenler tarafından Güvence Hesabına başvuru esasları ve özellikle hak edilen tazminatın muaccelliyeti üzerinde durulacaktır. Çünkü muacceliyet kavramı uygulamaya bakan yönüyle, zarar görenlerin Hesaba karşı açacakları dava veya tahkim yoluna başvuruda büyük önem arz etmektedir. Hesabın zarar görenlere ödeme yaptıktan sonra zarar sorumlularına rücu etmesi, Hesaba karşı açılacak davalar ve Hesabın rücu çerçevesinde sorumlulara açacağı davalarda görevli ve yetkili mahkemelerin tespiti ve son olarak bu uyuşmazlıkların tabi olduğu zamanaşımı süresi de bu bölümde ele alınacak diğer konular olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜVENCE HESABININ KURULUŞU, İŞLEVİ VE KAPSAMINDA YER ALAN ZORUNLU SİGORTALAR

1. GÜVENCE HESABI

1.1. Tanım ve Tarihsel Gelişim

Güvence Hesabı¹, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun² (SK) 14. maddesinde belirtilen zorunlu sigortalar uyarınca zarar görenlerin zararının karşılanmadığı birtakım hallerde, söz konusu zararın, maddede sayılan zorunlu sigortaların limitlerine kadar karşılanması için Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği³ nezdinde oluşturulmuş tüzel kişiliği haiz bir kuruluştur⁴.

Güvence Hesabı, esas olarak bazı zorunlu sigortaların zarar görenlerin zararlarını karşılamadığı birtakım hallerde bu zararları tazmin etmek için kurulmuştur. Bu zorunlu sigortalardan Güvence Hesabının tarihsel gelişimi içerisindeki yeri bakımından en önemlisi kısaca "zorunlu trafik sigortası" olarak da adlandırılan karayolları motorlu

¹Çalışmamızın bazı yerlerinde kısaca "Hesap" olarak ifade edilecektir.

²Resmi Gazete (RG), 14.06.2007, Sayı (S) 26552.

³Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği (Türkiye Sigorta Birliği), SK'nın 24. maddesi uyarınca kurulmuş, tüzel kişiliği haiz kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur. Sigortacılık Kanunu'nda 6327 sayılı Kanun'un 50. maddesi ile (RG, 29.06.2012, S.28338) yapılan değişiklikle Birlik çatısı altına emeklilik şirketleri de dahil edilmiş ve Birliğin unvanı "Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği" olarak değiştirilmiştir. Bu değişimden sonra Birliğin logosu değiştirilmiş ve logo ile birlikte "Türkiye Sigorta Birliği" ibaresinin kullanılması kararlaştırılmıştır (ayrıntılı bilgi ve tarihçe için bkzn. <https://www.tsb.org.tr/tr/hakkimizda>).

⁴Z. Yılmaz (2007). 3/6/2007 Tarihli ve 5684 Sayılı Sigortacılık Kanununa Göre Güvence Hesabı ve Hesabın Sorumlu Olduğu Haller, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2 (13), s.41; I. Ulaş (2009). Sigortacılıkta Güvence Hesabı, *Banka ve Ticaret Hukuk Dergisi*, 25 (2), s.76; İ. Uluğ Cicim (2011). Sigorta Hukukunda Güvence Hesabı Kapsamı, *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(1), s.106; F. D. Kabukçuoğlu Özer (2012). *Sigortacılık Kanunu Şerhi*, (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 196; H. Ateş (2013). Güvence Hesabı, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 26 (108), s.350; V. Seven (2017). Sigorta Güvence Hesabının Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12 (157-158), s.40; Z. Tepedelen (2017). *Zorunlu Sigortalarda Güvence Hesabı*, (1. Baskı), Ankara: Adalet Yayınevi, s.31; M. Can (2018). *Türk Özel Sigorta Hukuku*, C. I, (6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümleri Dairesinde Hazırlanmış Yeni Bası) Ankara: Adalet Yayınevi, s.22; H. Kara (2021). *Sigorta Hukuku*, (2. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 132; R. Kender (2021). *Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku*, (Güncelleştirilmiş 17. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.176; E. Yazıcıoğlu ve Z. Şeker Ögüz (2022). *Sigorta Hukuku*, (5. Baskı), İstanbul: Filiz Kitabevi, s.96; Ç. A. Çelik (2023). *Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta, Hukuk ve Ceza Sorumluluğu*, (3. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.1103; M. Çeker (2023). *Sigorta Hukuku*, (27. Baskı), Adana: Karahan Kitapevi, s.74; R. Ayhan, H. Çağlar ve M. Özdamar (2023). *Sigorta Hukuku*, (6. Baskı), Ankara: Yetkin Yayınları, s.101; Z. Şeker Ögüz, (2023). Güvence Hesabı, *M. Tufan Ögüz ve Kerem Öz (Ed.), Sorumluluk Hukuku Sempozyumu-II Bildiri Kitabı (Tam Metinler)* içinde, İstanbul: Filiz Kitabevi, s.65; B. Günay (2025). *Sigorta Hukuku*, (Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 6. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.65.

araçlar zorunlu mali mesuliyet sigortasıdır⁵. Zorunlu trafik sigortası, motorlu bir aracın sebep olduğu bir trafik kazasında üçüncü kişilerin zararlarını belirli limitler uyarınca karşılamayı amaçlayan bir sigorta türüdür⁶. Zorunlu trafik sigortaları, Türk hukuk sistemine ilk olarak 6085 sayılı mülga Karayolları Trafik Kanunu'nun 51. maddesi ile girmiştir. Bu düzenleme ile motorlu araç sahiplerine zorunlu sigorta yaptırma yükümlülüğü getirilmişti⁷. Anılan Kanun'un 56/2.⁸ maddesi ise bu kurala bir istisna getirmiş, buna göre motorlu taşıt sahibi olan devlet, özel idare, belediye, genel ve katma bütçeli idareler zorunlu sigorta kapsamının dışında tutulmuş, bu kurumların zorunlu trafik sigortası vazifesi görmesi için bir fon tesis edebilecekleri belirtilmişti. Kamu kurumları yönünden fonun zorunlu tutulmaması, bünyelerinde fon oluşturan kurumların ise zarar gören üçüncü kişilerden zararın giderilmesi ve fondan ödeme yapılabilmesi için mahkeme kararı istemeleri uygulamada fonun işlemez hale gelmesine, zarar görenlerin fon yerine dava yoluna başvurmalarına sebep olmuştur⁹. Düzenlemelerde bahsi geçen “Fon” Güvence Hesabı yerine geçecek nitelikte değildir. Çünkü bu Fon, zorunlu trafik sigortası yerine geçmek ve onun görevini yerine getirmek üzere kurulmuşken, Güvence Hesabı ise zorunlu trafik sigortasını tamamlamak üzere kabul edilmiştir¹⁰.

Zorunlu trafik sigortası trafik kazası sebebiyle mağdurların zararını karşılamaya yarayan bir sigorta türü olsa da zarar görenler gerek yukarıda belirtilen sebeplerle gerekse de kazaya neden olan motorlu aracın tespit edilmemesi veya tespit edilen aracın zorunlu trafik sigortasının olmaması gibi sebeplerle trafik sigortasının güvencesinden mahrum kalmaktaydılar¹¹. Yabancı ülkelerde bu gibi durumlarda sigortanın karşılamadığı

⁵Uygulamada isteğe bağlı bir sigorta türü olan "motorlu kara taşıtları ihtiyari mali sorumluluk sigortası"nın bulunması sebebiyle karışıklığa mahal vermemek adına "karayolları motorlu araçlar zorunlu mali mesuliyet sigortası" çalışmamızın bazı yerlerinde kısaca "zorunlu trafik sigortası" olarak ifade edilecektir.

⁶R. Karasu (2016). *Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Sorululuk Sigortası (Trafik Sigortası)*, Ankara: Yetkin Yayınları, s. 21.

⁷6085 sayılı mülga Karayolları Trafik Kanunu'nun 51. maddesi şu şekildedir: "...Motorlu nakil vasıtalarının sahipleri, bunların kulla nılmasından üçüncü şahıslar aleyhine doğacak zararları telâfi etmek üzere nakil vasıtaları için münferit şekilde veya grup halinde malî mesuliyet sigorta mukavelesi akdine mecburdurlar.."

⁸6085 sayılı mülga Karayolları Trafik Kanunu'nun 56/2. maddesi şu şekildedir: "Umumi Muvazeneye dâhil dairelerle mülhak bütçeli dairelere, hususi idare ve belediyelere ve 3659 sayılı kanuna tabi teşekkül ve müesseselere ait nakil vasıtalarının, üçüncü şahıslara ıka ettiği zararları, malî mesuliyet sigortasına ait hükümler dahilinde karşılamak üzere bu daireler tarafından bir fon tesis edilebilir."

⁹İ. Kutay (1973). Kamu Kurumlarına Ait Taşıtlar İçin Mecburi Mali Mesuliyet Sigortası Uygulaması, *Trafik Sigortası, V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası*, 25-28 Nisan 1973, *Bildiriler-Tartışmalar*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.499; G. Vural (1981), *Trafik Sigortası*, Ankara: İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, s.21.

¹⁰E. Yıldız Nomer (2000). *Trafik Sigortasında Garanti Fonu*, (1. Bası), İstanbul: Beta Basım, s.8.

¹¹S. Arkan (1983). Yeni Karayolları Trafik Kanunu'nun Sigorta ve Garanti Fonuna İlişkin Hükümleri Üzerinde Bir İnceleme, *Sigorta Hukuku Dergisi, Sigorta Hukuku Türk Derneği*, 1 (3-4), s.284-285.

zararların karşılanması amacıyla kurulmuş kurumlar¹² bulunmasına rağmen ülkemizde bu konuda kurulmuş bir kurum bulunmamaktaydı¹³. Yukarıda bahsedilen 6085 sayılı mülga Karayolları Trafik Kanunu ile öngörülen fon ise zorunlu trafik sigortası vazifesi gördüğü için bu nitelikte bir fon olmayıp söz konusu durumlarda ortaya çıkan zararları karşılamaktan uzaktı. Nihayet yıllar içinde bu konuda ülkemizde yapılan çalışmaların neticesi olarak gerçek manada "Garanti Fonu", 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun¹⁴ (KTK) "Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı" başlıklı 108. maddesinde¹⁵ yer alan düzenleme ile kendisine hukuk sistemimizde yer bulmuştur. Bu düzenlemeye göre, karayollarında motorlu araçların neden olduğu kazalarda; kazayı yapan motorlu aracın tespit edilmemesi, çalınmış veya gasbedilmiş motorlu aracın kazaya

¹²Bknz. Birinci Bölüm, 1.7.

¹³R. Kender (1973). Trafik Sigortasında Garanti Fonu, *Trafik Sigortası, V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası*, 25-28 Nisan 1973, *Bildiriler-Tartışmalar*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.435.

¹⁴RG, 18.10.1983, S.18195.

¹⁵5684 sayılı kanunun 45. maddesi ile mülga KTK'nın 108. madde metni: "Bu Kanuna göre, zorunlu mali sorumluluk sigortasına tabi motorlu araçların sebep olacakları zararların, aşağıdaki durumlarda işletenin sorumluluğuna ilişkin kurallar uyarınca geçerli teminat tutarları dahilinde karşılanması amacıyla, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği nezdinde bir Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı oluşturulur. Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabına aşağıdaki durumlarda başvurulur:

- a) Kazayı yapan motorlu aracın tespit edilmemesi durumunda kişiye gelen bedensel zararlar için,
- b) Kazanın meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde zorunlu mali sorumluluk sigortasını yaptırmamış olan işletenlerin neden olduğu bedensel zararlar için,
- c) Zorunlu mali sorumluluk sigortasını yapan sigortacının mali bünye zafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde sigortacının ödemekle yükümlü olduğu maddi ve bedensel zararlar için,
- d) 8 inci maddenin (b) bendi ile 107 nci maddenin son fıkrasında öngörülen durumlar için.

Kazaya sebep olan aracın işleteninin sonradan bulunması halinde Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı, işletene ve sigortacısına rücu edebilir; diğer durumlarda da Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabının sorumlulara başvurma ve sigortacının iflas masasına katılma hakları saklıdır.

Fonun gelirleri, zorunlu mali sorumluluk sigortası için tahsil edilen toplam primlerin yüzde biri oranında sigorta şirketlerince ödenecek katılma payları ile sigorta yaptıranlardan safi primlerin yüzde ikisi oranında tahsil edilecek katılma paylarından oluşur. Bakanlar Kurulu bu oranları binde beşe kadar indirmeye veya tekrar kanuni sınırlarına kadar yükseltmeye yetkilidir.

Sigorta araçları, sigorta yaptıranlardan yukarıdaki fıkra hükmü gereğince tahsil ettikleri katılma paylarını, tahsilatı takip eden ayın 15'ine kadar ilgili sigorta şirketlerine intikal ettirirler.

Sigorta şirketleri; kendileri tarafından ödenmesi gereken bir takvim yılına ilişkin katılma paylarını takip eden yılın Şubat ayı sonuna kadar; sigorta yaptıranlardan tahsil edilen katılma paylarını ise ertesi ayın sonuna kadar Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabına yatırır.

Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabına zamanında ve tam olarak yatırılmayan katılma payları ve gecikme zamları 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil olunur.

(Değişik cümle: 21/05/1997 - 4262/4 md.) Ayrıca, söz konusu yükümlülüğü yerine getirmeyen şirketler 108 000 000 lira hafif para cezası ile cezalandırılırlar.

Fonun gelir ve giderleri ile işlemleri, Hazine Müsteşarlığınca her yıl denetlenir.

Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabının kuruluşuna, işleyişine, Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı varlıklarının nemalandırılmasına, Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabından yapılacak ödemelere ve diğer hususlara ilişkin esaslar Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliğinin görüşü alınarak, Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanlık tarafından hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir."

sebebiyet vermesi, zorunlu mali sorumluluk sigortasının yaptırılmamış olması, zorunlu mali sorumluluk sigortasını yapan sigortacının mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde sigortacının ödemekle yükümlü olduğu zararlar için zarar görenleri korumak maksadıyla kısaca Garanti Fonu olarak adlandırılan Karayolu Trafik Garanti Sigorta Hesabı oluşturulmuştur¹⁶.

Garanti Fonu, sadece KTK'da düzenlenen zorunlu trafik sigortasını kapsamak için kurulmuştu. Ancak gelişen teknolojinin beraberinde getirdiği tehlikelerin çeşitliliği insanların sadece trafik kazaları sebebiyle değil, başkaca kazalar sebebiyle de zarar uğramalarına yol açmıştır. Bu sebeple sadece zorunlu trafik sigortasını garanti altına alan Garanti Fonu yetersiz görülerek yürürlükten kaldırılmış, yerine SK'nın 14. maddesi ile zorunlu trafik sigortasının yanı sıra başkaca zorunlu sigortaları da kapsayan Güvence Hesabı kurumu getirilmiştir¹⁷. Garanti Fonunu düzenleyen KTK'nın 107/3 ve 108. maddeleri ise SK'nın 45/3. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Güvence Hesabı, Garanti Fonunun kapsamını genişleterek onun yerini almıştır. Bu sebeple Sigortacılık Kanunu'nun geçici 1. maddesi ile Garanti Fonunun tüm sorumlulukları ile varlıkları, alacakları ve yükümlülükleri Güvence Hesabına devrolunmuş ve Garanti Fonu ile ilişkili olarak açılan davaların ve yapılan takiplerin Güvence Hesabıyla ilişkili olarak devam edeceği hükme bağlanmıştır¹⁸.

1.2. Amacı

18. yüzyılda başlayan sanayi devrimi, 19. ve 20. yüzyıllarda hızını iyiden iyiye arttırmış, teknoloji devrimi ile de el emeğinin yerini makineler almıştır. Bu durum özellikle kırsalda tarımla ilgili işlerde çalışacak insan gücüne ihtiyacı azaltmış ve kişiler farklı çalışma alanlarına yönelmek zorunda kalmıştır. Bu gelişmelere paralel olarak ekonomik büyüme hızının artması, ulaşım ve haberleşmenin yaygınlaşması ile bireylerin eğitim, sağlık ve kültür gibi birtakım hizmetlerden faydalanma isteği hızlı bir kentleşme olgusunu doğurmuştur.

¹⁶Aynı maddenin son fıkrasına göre ise, işleyişin yönetmeliklerle düzenleneceği belirlenmiştir. Bu doğrultuda Garanti Fonuna ait ilk Yönetmelik 26.06.1985 tarihli ve 18793 sayılı RG'de, İkincisi 10.08.1990 tarih ve 20601 sayılı RG'de, Üçüncüsü 03.05.1997 tarih ve 22978 sayılı RG'de ve en son Yönetmelik ise 03.07.2002 tarihli ve 24804 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹⁷SK 14. Madde Gerekeşi.

¹⁸Ç. A. Çelik (2007). Tüm Zorunlu Sigortalar İçin Yeni Bir Düzenleme Güvence Hesabı, *Legal Hukuk Dergisi*, 58, s.3153; Uluğ Cicim, *a.g.k.*, 2011, 106; Seven, *a.g.k.*, 2017, 34.

Gelişen teknoloji ve şehirleşme, sayısız teknolojik aracın sosyal hayatta kullanılmasını beraberinde getirmekle birlikte bu araçların kullanımı üçüncü kişiler için birtakım tehlikelerin ortaya çıkmasına sebep olmuş,¹⁹ meydana gelen zararların ise gerek kusur sorumluluğunun katılığı gerekse de zarardan sorumlu olan kişinin malvarlığının yetersizliği sebebiyle karşılanamadığı görülmüştür²⁰. Bu gibi zararın karşılanamadığı durumların önüne geçilebilmesi için ise zorunlu sigorta kavramı geliştirilmiştir²¹. Zorunlu sigortalar ile genellikle zarardan sorumlu kişilere, zarar gören üçüncü kişiler yararına sigorta yaptırma zorunluluğu getirilerek²² zarara uğrayanların zararının belli bir ölçüde giderilmesi teminat altına alınmakta ve zarar veren sigortalının zararı tazmin borcu da sigorta limitleri uyarınca sigortalının üzerinden alınmaktadır²³.

Zorunlu sigortalar ile kamu menfaatinin korunması amaç edinilse de bazı hallerde (zorunlu sigortanın yaptırılmamış olması veya zorunlu sigortayı yapan sigorta şirketinin iflası gibi) zararın sigorta tarafından karşılanması mümkün olmamaktadır²⁴. Zorunlu sigortalardan doğan zararların karşılanamadığı bu gibi hallerde, SK'nın 14. maddesinde belirtilen zorunlu sigorta türleri yönünden bitakım koşulların oluşması halinde, zarar görenlerin zararlarını Güvence Hesabı karşılamaktadır. Güvence Hesabı, bir yandan zarar görenlerin zararını karşılamaya hizmet ederken diğer yandan ise zorunlu sigortanın boşluklarının doldurulması ve zorunlu sigortalara olan güvenin sağlanmasına da hizmet etmiş olmaktadır²⁵. Bunun yanı sıra Güvence Hesabının düzenlendiği SK'nın 14. maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere, özellikle iflas kararları ile ilgili yasal sürecin uzun zaman alması sebebiyle zarar görenlerin zararlarının ödenmesinde

¹⁹Çeker, **a.g.k.**, 2023, 72.

²⁰S. Ünan (1993). Yeni Zorunlu Sorumluluk Sigortaları Öngörülürken Dikkate Alınması Gerekli Olan Hukuk İlkeleri, *Zorunlu Sigortalar Paneli, Sigorta Hukuku Türk Derneği*, İstanbul, s.42; Ş. Kayıhan (2004). Zorunlu Deprem Sigortası, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, VIII, (1-2), s.498; H. Bilgeç (2021). Sözleşme Özgürlüğünün Sınırlandırılmasına İlişkin Anayasal İlkeler Işığında Zorunlu Sigortaların Belirlenmesi Usulünün Değerlendirilmesi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23 (2), s.961.

²¹M. K. Omağ (2019a). Türk Hukukunda Mecburi Sigortalara ve Sorunlarına Genel Bir Bakış, *Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975-2016) Makaleler – Tebliğler*, (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.134.

²²Omağ, **a.g.k.**, 2019a, 136; Çeker, **a.g.k.**, 2023, 73.

²³SK 13. Madde Gerekçesi.

²⁴Kabukçuoğlu Özer, **a.g.k.**, 2012, 196.

²⁵Feyock, H., Jacobsen P. ve Lemor, Ulf D. (2009). *Kraftfahrtversicherung* (3. Auf.), München: Verlag C. H. Beck, PflVG § 12, Nr.20a; T. Memiş (2012). Güvence Hesabının Taşımanın 100 Km. Altında Olması Nedeniyle Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Kapsamında Ödeme Yapmayı Reddetmesi Hukuka Uygun Mudur?, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3 (1), s. 129; Niggli, M. A., Probst T. ve Waldmann B. (2014). *Basler Kommentar Strassenverkehrsgesetz*, (1. Auf.), Helbing Lichtenhahn Verlag, SVG Art. 76, Nr.2; S. N. Bağrıaçık (2016). Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Sorumluluğu, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(2), s.271; Seven, **a.g.k.**, 2017, 32; Şeker Ögüz, **a.g.k.**, 2023, 65.

gecikmelere sebep olunduğu için ödemelerin iflastan önce sigorta şirketinin ruhsat iptali halinde de yapılabilmesi imkanı getirilmiş, bu şekilde tazminatların bir an evvel ödenmesi amacı güdülmüştür²⁶.

Bahsedilen bu amaçlar üzerinden hareket edildiğinde şu hususun özellikle gözden kaçırılmaması gerekir: Güvence Hesabının fonksiyonu zorunlu sigortaların boşluklarını doldurmak olduğu için zorunlu sigortanın ödeme yapmasını gerektirmeyen bir durum dolayısıyla Güvence Hesabı da ödeme yapmak zorunda değildir. Diğer bir ifadeyle, zorunlu sigorta yaptırılmış olması halinde sigortacıdan talep edilemeyecek zararlar Güvence Hesabından da talep edilemez²⁷.

Güvence Hesabı, yukarıda bahsedilen amaçlara hizmet etmenin yanı sıra zorunlu sigorta sisteminin işlevsel kılınabilmesine de hizmet eder²⁸. Şöyle ki, SK'nın 13 ve 14. maddelerine dayanılarak çıkarılan Zorunlu Sigorta Takibine İlişkin Yönetmelik'in²⁹ 7. maddesi uyarınca, zorunlu sigortanın bitiminin yaklaşması halinde yenileme için Hesap tarafından poliçe sahibi uyarılır. Yine aynı düzenleme uyarınca Güvence Hesabının zorunlu sigortanın yaptırılmamış veya yenilenmemiş olduğunu tespit etmesi halinde, sigortayı yaptırmakla zorunlu olan gerçek veya tüzel kişileri, izin, lisans veya ruhsat vermeye yetkili mercilere bildirim yükümlülüğü bulunmaktadır.

1.3. Yapısı

Sigortacılık Kanunu'nun 14/7. maddesinde, tıpkı Garanti Fonundaki gibi (KTK madde (m) 108/son) Güvence Hesabının işleyişine dair hususların yönetmeliklerle düzenleneceği belirtilmiş, bu doğrultuda 26.07.2007 tarih ve 26594 sayılı RG'de Güvence Hesabı Yönetmeliği³⁰ (GHY) yayımlanmıştır. Bu Yönetmelik'in 22. maddesi ile de Garanti Fonu dönemine ait olan 03.07.2002 tarihli son Yönetmelik olan Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin 4. maddesine göre; Hesap, yönetim komitesi tarafından yönetilir ve yönetim komitesi Hesapla ilgili iş ve işlemlerden sorumludur. Buradan anlaşılabacağı üzere Hesapla ilgili iş ve işlemler yönetim komitesi tarafından yerine getirilmektedir.

²⁶SK 14. Madde Gerekçesi.

²⁷Alman hukuku açısından aynı yönde bk. Feyock/Jacobsen/Lemor (Elvers), PflVG § 12, Nr.39a.

²⁸Şeker Ögüz, **a.g.k.**, 2023, 66.

²⁹RG, 09.08.2014, S. 29083.

³⁰Güvence Hesabı Yönetmeliği, çalışmamızın bazı yerlerinde kısaca “Yönetmelik” olarak ifade edilecektir.

Yönetim komitesi altı üyeden oluşur ve üyelere görevlerinden ötürü kendilerine bir ödemedede bulunulmaz (GHY m. 4/6).

Yönetim komitesi, Hesap merkezinde, yılda dört defadan az olmamak üzere gerekli görülen hallerde, üye tam sayısının yarıdan bir fazlasıyla toplanır ve karar alır. Buna göre, karar yetersayısı da toplantıda bulunanların yarıdan bir fazlası şeklinde anlaşılmalıdır (GHY m. 4/7).

Komite tarafından Hazine Müsteşarlığı'nın (Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu)³¹ uygun görüşü üzerine bir Hesap Müdürü atanır. Hesap müdürü kayıtların düzenli olarak tutulmasından, Hesap işlerinin ilgili mevzuata ve yönetim komitesi kararlarına uygun şekilde yürütülmesinden yönetim komitesine karşı sorumludur (GHY m. 6).

1.4. Güvence Hesabının Tüzel Kişiliğe Sahip Olup Olmadığı Meselesi

Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin 4. maddesine göre, belirtilen görevleri yerine getirmek üzere Birlik bünyesinde tüzel kişiliği haiz “Hesap” kurulmuştur. Burada belirtilen "Birlik", GHY'nin tanımlar başlıklı 3/b maddesine göre Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği'ni, “Hesap” ise 3/d. maddesi uyarınca Güvence Hesabını ifade etmektedir. Ancak tüzel kişiliği haiz olduğu belirtilen Güvence Hesabının, tüzel kişiliği kanun yerine yönetmelik vasıtasıyla kazanıp kazanamayacağı hususu öğretilmekte tartışmalıdır.

³¹4059 sayılı yasa ile kurulmuş olan Hazine Müsteşarlığı, 16.04.2017 tarihinde yapılan halk oylaması sonucu kabul edilen Anayasa değişiklikleriyle Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçildiğinden bu değişikliklere uyum sağlanması amacıyla çıkarılan kanun hükmündeki kararnamelerden birisi olan 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı KHK'nin 16. maddesiyle kaldırılmış olup "*Hazine Müsteşarlığının*" ibaresi "*Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın*", "*Hazine Müsteşarlığınca*" ibaresi "*Hazine ve Maliye Bakanlığınca*", "*Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan ve Hazine Müsteşarlığı*" ibaresi de "*Hazine ve Maliye Bakanlığı*" şeklinde değiştirilmiştir. Yine sigortacılık ve özel emeklilik sektörlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesine dair görevleri yürütmek üzere Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunun kurulması ile teşkilat, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla 18.10.2019 tarihli ve 30922 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 47 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "atıflar" başlıklı 19. maddesi uyarınca bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde yer alan görev ve yetkiler kapsamında diğer mevzuatta sigortacılık ve özel emekliliğe ilişkin olarak "*Bakanlığa*", "*kapatılan Sigortacılık Genel Müdürlüğüne ve Sigorta Denetleme Kurulu Başkanlığı'na*" yapılan atıflar "*Kurum'a*", "*Bakan'a*" yapılan atıflar "*Kurul'a*" yapılmış sayılır. Aynı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin tanımlar başlıklı 2. maddesinde ise "*Kurum*", "*Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurulu*" olarak tanımlanmıştır. Sigortacılık Kanunu ve GHY'de Müsteşarlık ibaresinde bir değişiklik yapılmadığından, çalışmamızın muhtelif yerlerinde geçen Müsteşarlık ibaresini Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu olarak anlamak gerekmektedir.

Kabukçuoğlu Özer, tüzel kişiliğin ancak kanun hükmü ile kazanılabileceğini, dolayısıyla yönetmelik ile tüzel kişilik kazanmanın mümkün olmadığını, ayrıca Güvence Hesabının kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olan Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği yapısı altında yer alan bir kuruluş olduğu için bu yapıdan ayrı bir tüzel kişiliğinin olduğunu ileri sürmenin mümkün olmadığını ve son olarak Birlik altında kurulmuş Sigorta Tahkim Komisyonuna tüzel kişilik verilmediği halde Güvence Hesabına tüzel kişilik verilmesinin anlaşılamadığını belirtmiştir³².

Budak da benzer şekilde, yönetmelik ile tüzel kişilik kazanılamayacağını, bu durumun tipe bağlılık ilkesine³³ aykırı olduğunu, tüzel kişiliğin SK'nın 24/1. maddesinde belirtildiği üzere kamu kuruluşu niteliğindeki Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği'ne ait olduğunu, Güvence Hesabının ise tüzel kişiliğinin bulunmadığını, dolayısıyla Güvence Hesabının taraf ehliyeti de bulunmayacağından açılan davanın husumet yokluğu sebebiyle reddi gerektiğini belirtir³⁴.

*Yeşilova Aras ve Yeşilova*³⁵, yönetmelikle tüzel kişilik kazandırılmasının mümkün olmadığını belirtmekle birlikte meseleye Hesabın tahkim yargılamasındaki taraf ehliyeti yönünden bakmıştır. Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesi uyarınca, sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden veya Hesaptan faydalanacak kişiler ile Hesap arasında doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla Birlik nezdinde Sigorta Tahkim Komisyonu kurulmuştur. Bu durumda Hesap ile uyuşmazlık yaşayanların Komisyona başvurusu halinde tahkim yargılamasında Hesabın davalı olarak gözükeceğini, ancak bu sefer de tüzel kişiliği haiz Birlik altındaki Hesabın, Birliğin başka bir biriminde (Komisyon) davalı olmasının, Birliğin nerdeyse kendi davasında kendi yargılaması yapması anlamına geleceğini, bu hususun usuli eşitlik anlamında zaafiyete yol açtığını, kaldı ki Hesabın

³²Kabukçuoğlu Özer, **a.g.k.** 2012, 197; aynı yönde bkzn. Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, s.102'de dipnot 110.

³³Kanun tarafından öngörülmedikçe tüzel kişilik kazanılamaz. Ancak kanunun belirttiği türde tüzel kişilik kurulabilir. Bu sebeple de tüzel kişilerde sınırlı sayı ve tipe bağlılık ilkesi geçerlidir. Sınırlı sayı ilkesi, kanun koyucunun yasada öngördüğü türlerin dışında yeni bir tüzel kişilik meydana getirilemeyeceği anlamına gelir. Tipe bağlılık ilkesi ile de, yasada sınırlı sayıda öngörülen tüzel kişiler için yine emredici hükümlerle öngörülen içerikten değişik yeni bir içerik ve işlevin getirilemeyeceği belirtilmek istenilmiştir (R. Serozan (2022). *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, (9. Bası), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık s.500-501).

³⁴A. C. Budak (2013). Sigortacılıkta Tahkim Sigortacılık Kanununun 30. Maddesi, HMK'nun Yürürlüğe Girmesi ve 6237 Sayılı Kanun Değişikliğinden Sonra Nasıl Yorumlanmalıdır?, *Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi*, 2(2), s.56.

³⁵E. Yeşilova Aras ve B. Yeşilova (2018). Sigortacılıkta Tahkim Kararları ve Kanun Yolları (Sigortacılık Kanunu m.30), *Samim Ünan ve Emine Yazıcıoğlu(Ed.)*, *Sigorta Hukuku Sempozyumları* içinde. (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.522.

tüzel kişiliğin olmadığı kabulü halinde ise sorunun daha da karmaşıklaşacağını belirtmektedir.

Öğretide *Ulaş* ise³⁶, Sigortacılık Kanunu 14/1. maddesinde Hesabın oluşturulacağı hükme bağlandıktan sonra aynı maddenin 7. fıkrasında Hesabın kuruluşunun bir yönetmelikle düzenleneceğinin belirlendiğini, Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin 4. maddesinde ise Hesabın tüzel kişiliğe sahip olduğunun belirtildiğini, buna göre Hesap bir kamu tüzel kişiliği olarak kurulduğu için Anayasa'nın 123/2. fıkrasına uygun olduğunu belirtmektedir.

Uygulamada gerek mahkemeler (ilk derece ve bölge adliye mahkemeleri) ve Yargıtay, gerekse de Sigorta Tahkim Komisyonu nezdinde, taraf ehliyeti ile ilgili herhangi bir sorun yaşanmadan Hesabın tüzel kişiliğe sahip olduğunun kabulüyle uyuşmazlıkların esası hakkında hüküm tesis edilmektedir³⁷.

Kamu tüzel kişiliğinin Anayasa'nın 123. maddesi uyarınca ancak kanun ya da Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kurulabileceği karşısında, Güvence Hesabına yönetmelikle tüzel kişilik tesisinin hatalı olduğuna dair öğretilerde hakim görüşe biz de katılmaktayız. Uygulamada Hesabın taraf ehliyetinin varlığı ile ilgili olarak şimdiye kadar bir sorun yaşanmasa da, öğretinin de bahsettiği bu kargaşa yaratan durumun önüne geçilebilmesi amacıyla yasal bir düzenlemenin yapılmasının faydalı olacağı kanaatindeyiz.

1.5. Gelir Kaynakları ve Giderler

Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin 8. maddesi uyarınca Hesabın gelirleri; her yıl sigorta şirketlerinin zorunlu sigortalar için tahsil ettikleri toplam safi primlerin yüzde biri oranındaki katılma payları, zorunlu sigorta yaptırımların safi primlerinin yüzde ikisi oranında sigorta şirketine ayrıca ödeyecekleri katılma payları, rücu yoluyla sağlanan kaynaklar, yatırım gelirleri ve diğer gelirlerden oluşur. Bu maddede geçen katılma paylarının ödenme şekli ise GHY'nin 12. maddesinde “katılma paylarının ödenmesi ve gecikme faizi” başlığı altında düzenlenmiştir. Buna göre, sigorta şirketleri kendileri tarafından ödenmesi gereken bir takvim yılına ilişkin katılma paylarını takip eden yılın şubat ayı sonuna kadar, sigorta ettirenlerden tahsil edilen katılma paylarını ise, tahsil

³⁶Ulaş, a.g.k. 2009, 77.

³⁷Yargıtay 4. Hukuk Dairesi (HD), 19.09.2024 Tarih (T.), 2022/11959 Esas (E.), 2024/7893 Karar (K); Yargıtay 4. HD, 30.05.2024 T., 2023/4874 E., 2024/5480 K.; Yargıtay 17. HD, 08.02.2021 T., 2020/468 E., 2021/919 K. (Ulusal Yargı Ağı Projesi – kısa adı UYAP).

edildikleri ayı takip eden ayın sonuna kadar 13. maddede belirlenen bankalara yatırmak ve katılım paylarını bir liste halinde Hesaba bildirmek zorundadır.

Bunun yanı sıra Özel Hukuk Hükümlerine Tabi Sigortalar Kapsamında Hak Sahiplerince Aranmayan Paralar Hakkında Yönetmelik³⁸ gereği, sigorta ve emeklilik şirketleri ile özel kanun hükümleri dahilinde sigorta faaliyetinde bulunan kuruluşlar tarafından hak sahiplerine ödenmesi veya iade edilmesi gereken her türlü prim ve tazminat gibi paraların zamanaşımına uğraması halinde, bu paralar Güvence Hesabına aktarılır. Güvence Hesabına aktarılan tutarlar devir tarihi itibarıyla Güvence Hesabı tarafından gelir kaydedilir.

Hesabın gelirleri olduğu gibi doğal olarak birtakım giderleri de olacaktır. Hesabın giderleri başlıklı GHY'nin 10. maddesi uyarınca söz konusu giderler; tazminat ödemeleri ve tazminat ödemelerine ilişkin giderler, Müsteşarlığın gerekli görmesi halinde, bir önceki yıl sonu itibarıyla biriken fon tutarının toplam yüzde birini aşmamak kaydı ile Müsteşarlığın belirleyeceği oranda Bilgi Merkezi, Sigortacılık Eğitim Merkezi ve Komisyona yapılacak katkı, Hesaba karşı açılan veya Hesabın açtığı davalara ilişkin giderler, Hesapla ilgili olarak çalışan personele ilişkin giderler ile Hesabın işlemlerinin yürütülebilmesini sağlayacak diğer giderler ve zorunlu sigortaların denetiminden kaynaklanan giderler olarak belirlenmiştir.

1.6. Güvence Hesabının Sorumluluğunun Hukuki Niteliği

Hesabın sorumluluğundaki zorunlu sorumluluk sigortalarında (zorunlu trafik, tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu sorumluluk sigortası ve tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortası) işleten veya işletme sahibinin üçüncü kişilere verdiği zarar, haksız fiile dayalı bir zarar olup zarar verenler Türk Borçlar Kanunu'nun³⁹ (TBK) 61. maddesi uyarınca zarar görenlere karşı müteselsil olarak sorumludurlar. Sigorta ettiren ve onun sorumluluk sigortacısı da TBK m. 61 uyarınca “aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu olan kişi” olarak müteselsilen sorumlu konumundadır. Sorumluluk sigortacısının zarar görene karşı sorumluluğu TTK 1478'e dayanmaktadır⁴⁰. Güvence Hesabının sorumluluğu kanundan (SK m.14) kaynaklanan bir sorumluluk olup SK m. 14'te açıkça müteselsil sorumlu olduğu belirtilmemiştir. Ancak kanunda açıkça belirtilmemiş olsa da

³⁸RG, 08.10.2013, S. 28789.

³⁹RG, 04.02.2011, S. 27836.

⁴⁰S. Ünan (2016b). *Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.II, Zarar Sigortaları*, (1. Baskı), İstanbul: Oniki Levha Yayınları, s.363.

kanaatimizce aynı düzenlemeye göre Hesabın, zorunlu sigortaların tamamlayıcısı olma özelliği uyarınca, sorumluluğundaki zorunlu sorumluluk sigortalarının tabi olduğu ilkelere, başka bir deyişle aynı sorumluluk esasına dayalı olarak, zarar verenlerle birlikte müteselsilen sorumlu olması gerekmektedir. Hesabın kapsamındaki sorumluluk sigortası niteliğinde olmayan zorunlu koltuk ve maden ferdi kaza sigortası yönünden ise sorumluluk gerçek anlamda müteselsil sorumluluk olmayıp "gerçek olmayan müteselsil sorumluluk" kapsamında değerlendirilen "kümülatif sorumluluktur"⁴¹. Kümülatif sorumlulukta alacaklı karşısında tüm borçlular birbirinden bağımsız şekilde edimin tamamının ifasını üstlenirler. Bu borçlular arasında bir bağ yoktur çünkü borçlular ayrı hukuki ilişkiler ve ayrı sebeplerle borç altına girmişlerdir⁴². Burada borçluların birden fazla olması değil, birden fazla borç ilişkisi söz konusudur.⁴³ Borçlulardan birinin ifası diğerlerini ifa yükümlülüğünden kurtarmaz⁴⁴. Her borçlu kendi edimini yerine getirmekle borçtan kurtulur⁴⁵. Zorunlu koltuk ve maden ferdi kaza sigortaları meblağ sigortası niteliğinde olduğundan⁴⁶ sigortacının zarar görene yaptığı ödeme zarar verenin sorumluluğunu ortadan kaldırmayacak, zarar gören zarar verene karşı haksız fiil hükümleri uyarınca borcun karşılanması için talepte bulunabilecektir⁴⁷. Bu sebeplerle kanatımızca bu iki zorunlu sigortanın tamamlayıcısı olan Hesabın sorumluluğu da bu sigortalar kaynaklı zararlar yönünden aynı şekilde kümülatif sorumluluktur.

Güvence Hesabının sorumluluğu sınırsız değildir. Zararın türü yönünden SK'nın 14. maddesindeki koşullara göre bedensel ve/veya maddi zararlarla, limit yönünden ise yine SK'nın 14. maddesinde belirtildiği üzere sorumluluğundaki zorunlu sigortaların teminat limitleri ile sınırlıdır.

Güvence Hesabının sorumluluğu ikincil bir sorumluluk olmayıp asli bir sorumluluktur⁴⁸. Dolayısıyla hak sahibinin zarar verenlerden veya üçüncü bir kurum (Sosyal Güvenli Kurumu (SGK), rizikoyu güvence altına alan başka bir sigorta varsa

⁴¹K. B. Kapancı (2014). *Birlikte Borçlulukta Borçlular Arası İlişkiler*, (1.Baskı), İstanbul: Vedat Kitapçılık, s.84.

⁴²Kapancı, **a.g.k.**, 2014, 84.

⁴³T. Akıntürk (1971). *Müteselsil Borçluluk*, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, s.5.

⁴⁴Kapancı, **a.g.k.**, 2014, 84.

⁴⁵Akıntürk, **a.g.k.**, 1971, 5.

⁴⁶Bknz. Birinci Bölüm, 2.4.2.

⁴⁷Kapancı, **a.g.k.**, 2014, 84-85.

⁴⁸Alman ve İsviçre hukukunda ise sorumluluğun ikincil olduğu yönünde bknz. J. Prölss ve A. Martin (2024). *Versicherungsvertragsgesetz, mit Nebengesetzen, Vermittlerrecht und Allgemeinen Versicherungsbedingungen*, (32. Auf.), München, PflVG § 12, Nr.7; BSK SVG (Eichenberger-Wernli), Art. 76, Nr. 10.

sigortacısı vb.) yahut kişiden meydana gelen zararını tahsil etme yetkisine sahip olması, hak sahibine karşı Güvence Hesabının sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Bu kapsamda, zarar veren meydana gelen zarar ödeme gücüne sahip olsa dahi, zarar gören doğrudan Güvence Hesabına başvurabilir. Sorumluluğun asli niteliği nedeniyle de Güvence Hesabı, öncelikle zarar verene başvurulması gerektiğini ileri sürerek zarar görene ödeme yapmaktan kaçınmaz.

Güvence Hesabının sorumluluğunun gündeme gelmesi ile zarar gören karşısında, zarar verenler dışında bir sorumlu daha ortaya çıkmaktadır⁴⁹. Ancak birden fazla kişinin zarara uğraması durumunda, zarar görenlerin Güvence Hesabından müteselsilen alacaklı olduklarını düşünmek mümkün değildir. Müteselsil alacaklılıkta birden fazla alacaklı bulunmakla birlikte alacaklılar arasında teselsül gereği her bir alacaklı, edimin tamamının kendisine ifasını borçludan isteyebilir. Borçlu ise müteselsil alacaklıların sayısına bakılmaksızın bunlardan birine edimin tamamının ifası ile tüm alacaklılara karşı borcundan kurtulur⁵⁰. Teselsül hukuki işleminden doğabileceği gibi kanundan da doğabilir⁵¹. Güvence Hesabının sorumluluğu SK m.14'ten (kanundan) kaynaklı olup bu düzenlemede birden fazla alacaklının olması halinde alacaklılar arasında teselsül bulunduğu belirtilmemektedir. Aksine, GHY'nin "zarar görenleri çokluğu" başlıklı 18. maddesinde birden fazla zarar görenin bulunması durumunda Güvence Hesabının ödeyeceği belirtilen tutarı garamaten paylaştıracağı belirtilmiştir⁵².

Zorunlu sorumluluk sigortaları ile sigortacı sigorta ettirenin hukuksal sorumluluğunu güvence altına alır⁵³. Güvence Hesabı da yukarıda belirtildiği üzere zorunlu sigortaların tamamlayıcısı niteliğine uygun olarak sigortacıya ait hukuki sorumluluğu aynı şekilde üstlenir. Dolayısıyla zarara sebebiyet veren her olayda, sigorta ettiren ve diğer kişilerin hukuksal sorumluluklarını belirleyen kusur durumları⁵⁴ ile

⁴⁹Alman hukuku açısından aynı yönde bkznz. Feyock/Jacobsen/Lemor (Elvers), PflVG § 12, Nr.34.

⁵⁰F. Acar (2003), *Alacaklılar Arası Teselsül*, (1. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.67.

⁵¹Acar, **a.g.k.**, 2003, 53.

⁵²Bu hususta bkznz. Üçüncü Bölüm, 1.6.

⁵³Ünan, **a.g.k.**, 2016b, 285.

⁵⁴Yargıtay 4. HD'nin 07.11.2024 tarihli ve 2022/13607 E. ve 2024/10651 K. sayılı kararına göre, "...Somut olayda, kazaya ilişkin kaza tespit tutanağı dosya arasında bulunmadığı gibi trafik kazasında tarafların kusur oranları da belirlenmeden davacının kusursuz, plakası tespit edilemeyen araç sürücüsünün ise tam kusurlu olduğu kabul edilerek yapılan hesaplama itibarıyla anlaşılmaktadır.

Şu durumda, İtiraz Hakem Heyetince dava konusu trafik kazasına ilişkin varsa ceza soruşturması dosyası da dosya arasına alınarak tüm deliller değerlendirilerek suretiyle tarafların olaydaki kusur oranlarının tespiti için üniversite öğretim üyelerinden veya Karayolları Genel Müdürlüğünde görevli fen heyetinden seçilecek uzman bilirkişilerden denetime elverişli, ayrıntılı ve gerekçeli rapor alınıp sonucuna göre karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir..." (UYAP).

kusura etki eden sebepler (zarar görenin müterafik kusuru⁵⁵, hatır taşıması⁵⁶ vb.) Güvence Hesabının sorumluluğunda da dikkate alınmalıdır⁵⁷.

Hesabın sorumluluğundaki zorunlu koltuk ve maden ferdi kaza sigortaları meblağ sigortası oldukları için burada rizikonun gerçekleşmesi sigorta bedelinin ödenmesi bakımından tek başına yeterlidir. Sigortalının kusurunun TTK'nın 1429. maddesi uyarınca kast derecesinde olması hariç olmak üzere önemi yoktur. Bu sebeplerle bu zorunlu sigorta türleri yönünden yukarıda belirtilen kusura etki eden sebepler (zarar görenin müterafik kusuru, hatır taşıması vb.) Hesabın sorumluluğuna etki etmez.

1.7. Yabancı Hukuk Sistemlerinde

Yabancı hukuk sistemlerinde de Güvence Hesabına benzer kurumlar bulunmakla birlikte bunların Güvence Hesabından farklı yönlerine ilerde yeri geldikçe⁵⁸ temas edilecek olup bu aşamada temel farklılıkları kısaca özetlemek gerekmektedir.

1.7.1. Alman hukukunda

Alman hukukunda, Zorunlu Sigorta Kanunu (*Pflichtversicherungsgesetz- PflVG*) § 12'de "Motorlu Araç Kazalarından Kaynaklanan Hasar Tazminat Fonu (Tazminat Fonu - *Entschädigungsfond*)" denilen bir kurum ihdas edilmiştir. Söz konusu düzenlemede, hangi hallerde hak sahiplerinin Tazminat Fonuna başvurabileceği ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Öncelikle Alman hukukundaki Tazminat Fonu sadece trafik kazalarında

⁵⁵Yargıtay 4. HD'nin 17.09.2024 tarihli ve 2023/12469 E. ve 2024/7753 K. sayılı kararına göre, "... Somut olayda davacının maluliyetine neden olan arazlar içinde beyin hasarı olduğu, orta derecede travmatik beyin hasarı sebebiyle posttravmatik epilepsi tespit edildiği yazılıdır. Kaza tutanağına göre davacının kask kullanıp kullanmadığı hususu belirsizdir. Ancak yaralanmanın meydana geldiği yer kafa bölgesi olduğundan davacının kaza sırasında kask takmadığı anlaşılmaktadır.

Buna göre tazminata karar verilirken Karayolları Trafik Kanunu (KTK), Karayolları Trafik Yönetmelik hükümleri ve aracın özelliğine göre davacının meydana gelen kazada müterafik kusurunun bulunduğu, buna göre Dairenin uygulamaları da dikkate alınarak TBK'nin 52 nci maddesi uyarınca tazminattan %20 oranında müterafik kusur indirimi yapılarak karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmiş olması doğru görülmemiş, kararın bu nedenle bozulmasına karar vermek gerekmiştir..."(UYAP).

⁵⁶ Yargıtay 17. HD'nin 12.12.2024 tarihli ve 2022/14043 E. ve 2024/12851 K. sayılı kararına göre, "...Somut olayda; davalı vekilince başvuruya cevap ve itiraz dilekçelerinde hatır için taşıma def'inde bulunulmuştur. Kaza nedeniyle yürütülen soruşturma aşamasında davacı, baraj mesire alanına arkadaşının aracıyla yola çıktıklarını, dönüş yolunda kazanın meydana geldiğini beyan etmiştir. Davacının, trafik sigortasız araçta yolcu olarak bulunduğu ve sürücü ile arkadaş oldukları sabit olup davacının taşıma için arkadaşına ücret ödemesinin hayatın olağan akışına aykırı olduğu kabul edilmelidir. Bu durumun aksi ispat edilemediğinden davalı kurumun süresinde yapılan hatır için taşıma savunmasına itibar edilerek TBK'nin 51 inci maddesi gereğince Dairemizin yerleşik uygulamasına göre %20 oranında hatır taşıması indirimi yapılmak suretiyle davalının sorumlu olduğu tazminat miktarının belirlenmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiştir..." (UYAP).

⁵⁷Benzer yönde bk. Feyock/Jacobsen/Lemor (Elvers), PflVG § 12, Nr.41.

⁵⁸Bknz. İkinci Bölüm, 1.2.1. ve 1.2.2.

uygulama alanı bulur. Halbuki, ileride de ayrıntılı olarak temas edileceği üzere, Güvence Hesabına sadece trafik kazalarında değil, SK m. 14'te belirtilen zorunlu sigortaların kapsamındaki tüm olaylar için başvurulması olanaklıdır. İkinci önemli farklılık ise Tazminat Fonunun bedensel zararlar dışında belirli sınırlar dahilinde eşyaya gelen zararları da karşılamasıdır (bkz. § 12/2). Oysa, Güvence Hesabı kural olarak eşyaya gelen zararları değil, bedensel zararları karşılar. Üçüncü temel farklılıkta, Tazminat Fonuna başvuru için zarar görenin, aracın işleteninden, malikinden, sürücüsünden, zarar sigortacısından veya Alman Yeşil Kart Bürosu'ndan zararın tazmin edilemeyeceğini inandırıcı kanıtlarla ortaya koymasının gerekli olmasıdır. Zarar gören söz konusu kişi veya kurumlardan ortaya çıkan zararını talep edebilecekse, Tazminat Fonuna başvurması olanaklı değildir. Bu durum Tazminat Fonunun sorumluluğunun taliliği (ikincilliği) olarak adlandırılmaktadır⁵⁹. Güvence Hesabının sorumluluğu ise asli olup ileride de belirtileceği üzere Güvence Hesabına başvuru için bu şekilde bir şart aranmamıştır⁶⁰.

1.7.2. İsviçre hukukunda

İsviçre hukukunda, 19 Aralık 1958 tarihli Karayolu Trafik Kanunu'nun (Strassenverkehrsgesetz-SVG) 76. maddesinde, tüzel kişiliğe sahip Ulusal Garanti Fonu (Nationale Garantiefonds) adı altında bir kurum düzenlenmektedir. Bu kurum İsviçre'de motorlu taşıt sorumluluk sigortası yapmaya yetkili sigorta kuruluşlarının biraraya gelerek oluşturup işlettikleri bir kurumdur. Bu kurumun amacı, trafik kazaları sebebiyle zarar görenlerin zararlarının karşılanması ve zorunlu motorlu taşıt sigortası sistemindeki boşlukları kapatmaktır⁶¹. Bu konuda Güvence Hesabı ile farklılık, tıpkı yukarıda belirttiğimiz Alman hukukundaki gibi, Güvence Hesabının sadece trafik kazaları sebebiyle oluşan zararları değil, sorumluluğundaki diğer zorunlu sigortalara ait zararları da kapsamasıdır.

Ulusal Garanti Fonunun da sorumluluğu tıpkı Alman hukukundaki gibi ikincildir (Art. 76 Abs. 4). Ancak iflas hali, ikincilik ilkesi yönünden istisna teşkil etmektedir. İflas hali haricindeki diğer durumlarda (sigortalının tespit edilememesi veya sigortanın

⁵⁹Prölss/Martin (Klimke), PflVG § 12, Nr. 7; K. Haag (2024). *Geigel Haftpflichtprozess*, (29. Auf.), München: Verlag C. H. Beck., 13 Rn. 87; Zorunlu sorumluluk sigortaları yönünden talilik ilkesi kısaca, zarar görenin başka bir sigortacı veya zarar sorumlusundan zararını tazmin etme imkanına sahip olması halinde, zorunlu sorumluluk sigortacısının zarar görene karşı edim yükümlülüğünden kurtulması anlamına gelir (Ünan, **a.g.k.**, 1993, 56).

⁶⁰Bknz. Üçüncü Bölüm, 1.Güvence Hesabına Başvuru Esasları ve Ödeme.

⁶¹BSK SVG (Eichenberger-Wernli), Art. 76, Nr.1.

yaptırılmamış olması gibi) zarar gören, başka bir zarar sigortası veya sosyal sigortadan faydalandığı ölçüde Fon'un teminat yükümlülüğü azalır. Ancak bu kısıtlama iflas hali için geçerli değildir. İflas halinde zarar görenlerin tüm zararı sigorta teminat limitine bağlı olmaksın karşılanır⁶². Oysa ileride açıklanacağı üzere Güvence Hesabının sorumluluğu bu durumda dahi zorunlu sigortanın teminat limitleri ile sınırlıdır⁶³.

2. GÜVENCE HESABININ KAPSAMINDA YER ALAN ZORUNLU SİGORTALAR

Güvence Hesabı, SK'nın 14. maddesindeki düzenleme uyarınca, sorumluluğunda olan zorunlu sigortaların zararı karşılanamadığı birtakım hallerde, bu zararı bazı koşulların varlığına bağlı olarak ve zorunlu sigortalarla saptanan geçerli teminat limitince karşılamayı hedef edinmiştir. Hesabın kapsamındaki zorunlu sigortalar ve sorumluluğun koşulları irdelenmeden önce kısaca sigorta ve zorunlu sigorta kavramları ile zorunlu sigortaların hangi amaca hizmet ettiğinin açıklanması gerekmektedir. Zira, yapılacak bu incelemeye bağlı olarak Güvence Hesabına ilişkin düzenlenmelerin yerinde olup olmadığının tespiti yapılabilecektir.

2.1. Sigorta Kavramı

Sigortanın tam olarak ne zaman ve ne şekilde ortaya çıktığı konusu tartışmalı olsa da sigortaya ilişkin ilk düzenlemelerin Hammurabi Kanunları'nda soyguna uğrayan kervanların zararının bütün kervanlar arasında paylaşılmasına dair hükümler olarak ortaya çıktığı bilinmektedir⁶⁴. Bu durum, riskin kara taşımacılığında paylaşılmasına dair ilk örnektir⁶⁵. Daha sonra özellikle denizlerde hakimiyet sürdürme kabiliyeti gelişmiş olan topluluklardan Roma ve Yunan dönemlerinde, deniz ticaretinde karşılaşılan tehlikelere karşı ilk tehlike birliği M.Ö. 900'de Rodos Kuralları (*Lex Rhodia de Iactu*) ile düzenlenmiştir⁶⁶. Rodos Kuralları, günümüzde müşterek avarya şeklinde ortaya çıkan kurumun da kaynağıdır⁶⁷. Modern anlamda sigorta kavramının temelleri de esasında

⁶²BSK SVG (Eichenberger-Wernli), Art. 76, Nr.17.

⁶³Bknz. İkinci Bölüm, 2.1.

⁶⁴Sigortanın tarihçesi hakkında ayrıntılı bilgi için bknz. H. Arseven (1987). *Sigorta Hukuku*, (1. Baskı), İstanbul: Beta Basım, s. 8 v.d.; Kender, **a.g.k.**, 2021, 19 v.d.; Çeker, **a.g.k.**, 2023, 6 v.d.; Ş. Kayıhan ve Ö. Günergök (2024). *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*, (7. Baskı), Kocaeli: Umuttepe Yayınları, s. 3 v.d.

⁶⁵Kara, **a.g.k.**, 2021, 6-7.

⁶⁶İ. Uluğ Cicim (2023). Tarihsel Gelişim Süreci Bağlamında Deniz Sigortaları, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(86), s.759

⁶⁷Müşterek avarya, geminin ve yükün tehlikeden korunması için denize atılan mallar sebebiyle ortaya çıkan zararın gemi ve yük sahibi arasında paylaşılacağı ilkesidir (E. Yazıcıoğlu (2003). *Tekne Sigortası Sözleşmesi*, (1. Baskı), İstanbul: Beta Basım, s. 4). Özellikle deniz sigortasının tarihçesi ile ilgili bknz. aynı eser 4 v.d.

denizcilik rizikolarına karşı ilk kez 14. yüzyılda İtalya'da deniz taşımacılığı sahasında ortaya çıkmıştır. İtalyanca "sicurta" kelimesinden gelen bu terim Türkçeye "sigorta" olarak geçmiştir⁶⁸.

Sigorta, kişilerin hayatında gelecekte karşılaşılması muhtemel tehlikelerin (risk/riziko) olumsuz ekonomik sonuçlarını, belirli bir prim karşılığında teminat altına alma amacı taşıyan bir müessesedir⁶⁹.

Türk Dil Kurumu'na göre riziko, risk kelimesi ile eşanlamda kullanılmakla birlikte kelime anlamı ile zarara uğrama tehlikesi demektir⁷⁰. Sigortacılık manasında ise riziko, ilerde gerçekleşme ihtimali bulunan ancak ne zaman gerçekleşeceği belli olmayan, zarar veya başkaca uygun olmayan bir durum ve ihtiyaç doğuran olayı ifade eder⁷¹.

Sigorta ile riziko, belirli bir prim ödenmesi karşılığında mevzuata göre sigortacılık yapmaya yetkili olan sigortacıya devrolunur. Rizikonun gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkan zarar, sigorta sözleşmesindeki koşullar uyarınca sigortacı tarafından karşılanır⁷².

2.2. Sigorta Türleri

Sosyal hayatta ne kadar riziko varsa o kadar sigorta türü olduğu söylenebilir. Örneğin, cam kırılmasına karşı sigorta, makine sigortası, yangın sigortası, hırsızlığa karşı sigorta. Bu sebeple sigortaların ortak özelliklerinin tespiti ile bunlara hangi ilkelerin uygulanacağını saptamak için sigorta türleri belli özellikler esas alınarak öğretide birtakım tasniflere tabi tutulmuştur⁷³. Bunlar, rizikonun tehdit ettiği alana göre yapılan

⁶⁸Arseven, **a.g.k.**, 1987, 3.

⁶⁹R. Atabek (1950). *Sigorta Hukuku*, İstanbul: Duygu Matbaası, s.2; Y. Karayalçın (1984). *Risk-Sigorta-Risk Yönetimi, (Özel Sigorta Hukukuna Giriş)*, Ankara: Olgaç Matbaası, s. 11-12; M. K. Omağ (1985). *Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu (TTK. m. 1291)*, İstanbul: Olgaç Matbaası, s.3; Arseven, **a.g.k.**, 1987, 15; A. Bozer (2007). *Sigorta Hukuku, Genel Hükümler – Bazı Sigorta Türleri*, (Gözden Geçirilmiş 2. Baskı), Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.31 v.d.; S. Ünan (2016a). *Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.I, Genel Hükümler*, (1. Baskı), İstanbul: Oniki Levha Yayınları, s.19; Can, **a.g.k.** 2018, 13; T. Bozkurt (2021). *Sigorta Hukuku*, (12. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.4 v.d.; Bilgeç, **a.g.k.**, 2021, 961; Kender, **a.g.k.**, 2021, 3 ; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, **a.g.k.** 2022, 1; Çeker, **a.g.k.**, 2023, 2; I. Ulaş ve İ. Bektaş (2023). *Ulaş Sigorta Hukuku, Birinci Cilt, Zarar Sigortaları – I*, (9.Bası), Ankara: Turhan Kitabevi, s.5; Kayıhan ve Günergök, **a.g.k.**, 2024, 113.

⁷⁰<https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 15.11.2023)

⁷¹Atabek, **a.g.k.**, 1950, 6-7; Omağ, **a.g.k.**, 1985, 9 v.d.; Arseven, **a.g.k.**, 1987, 5; Bozer, **a.g.k.**, 2007, 31 v.d.; Ünan, **a.g.k.**, 2016a, 14; Can, **a.g.k.** 2018, 5; Kara, **a.g.k.**, 2021, 51; Kender, **a.g.k.**, 2021, 332; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, **a.g.k.** 2022, 76; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, 5; Çeker, **a.g.k.**, 2023, 64; Kayıhan ve Günergök, **a.g.k.**, 2024, 179.

⁷²Karayalçın, **a.g.k.**, 1984, 11; Arseven, **a.g.k.**, 1987, 72 v.d.; Can, **a.g.k.** 2018, 13; Bilgeç, **a.g.k.**, 2021, 961; Kara, **a.g.k.**, 2021, 39; Kender, **a.g.k.**, 2021, 2; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, **a.g.k.**, 2022, 4-5; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, 5; Çeker, **a.g.k.**, 2023, 4 v.d.

⁷³Arseven, **a.g.k.**, 1987, 39.

ayırım uyarınca şahısvarlığı ve malvarlığı sigortası; sigortacının zararının karşılanma şekline göre meblağ ve zarar sigortası; sigorta ilişkisini doğuran kaynağa göre kanuni ve akdi sigorta; toplumun belli kesimlerine yönelik olmasına göre sosyal ve özel sigorta; isteğe bağlı olup olmamasına göre mecburi ve ihtiyari sigorta; riskin bulunduğu ortama göre kara, deniz ve hava sigortası; prim miktarının değişken olup olmamasına göre ise sabit ve değişken primli sigorta olarak belirtilebilir⁷⁴.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndaki⁷⁵ (TTK) sınıflandırma ise şu şekildedir: Sigorta Hukuku, TTK'nın 6. Kitabı olarak 1401-1520. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Birinci kısımda genel hükümler, ikinci kısımda ise sigorta türlerine ilişkin özel hükümler hüküm altına alınmıştır. Sigorta türleri ikinci kısımda, zarar ve can sigortaları olarak ikiye ayrılmış, zarar sigortaları da kendi içinde mal ve sorumluluk sigortaları, can sigortaları ise kendi içinde hayat, kaza, hastalık ve sağlık sigortası olarak üçlü bir ayrıma tabi tutularak düzenlenmiştir⁷⁶.

Çeşitli özelliklerine göre yapılan sınıflandırmalar arasında kullanılan temel ayırım, sosyal ve özel sigorta ayrımıdır. Zira yukarıda belirtilen tasniflerin (kara, deniz, hava, meblağ, zarar vb.) neredeyse tümü TTK, SK ve diğer kanunlardaki özel hükümler uyarınca özel sigortalara ait olup sosyal sigortalarda bu tür bir ayırım mevcut değildir⁷⁷.

Sosyal sigorta, toplumun tümü veya bir kesimi (daha çok çalışanlar) için, ölüm, yaşlılık, hastalık, meslek hastalığı ve kazaları, sakatlık, işsizlik gibi rizikoların teşkil edeceği sosyal ve ekonomik zorluklara karşı devlet eliyle oluşturulan ve sosyal güvenlik amacı güden bir müessesedir⁷⁸. Kanunla kurulmuş kamu kurumları (SGK, Emekli Sandığı vb.) tarafından işletilen bir sigorta kolu olduğu için kamu hukuku niteliğini haizdir⁷⁹.

⁷⁴Atabek, **a.g.k.**, 1950, 2; Karayalçın, **a.g.k.**, 1984, 29 v.d.; Arseven, **a.g.k.**, 1987, 39 v.d.; Şenocak, **a.g.k.**, 2000, 17; Bozer, **a.g.k.**, 2007, 23 v.d.; Ünan, **a.g.k.**, 2016a, 14; Can, **a.g.k.**, 2018, 13 v.d.; B. Köroğlu Ölmez (2020). *Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü s.43 v.d.; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, **a.g.k.**, 2022, 82 v.d.; S. Güleç Uçakhan (2022). *Sigorta Sözleşmesinin Tasnifi ve Özel Türleri, Sigorta Davaları (Editörler: Topaloğlu, Mustafa / Dinç, Mutlu, (3. Baskı), Ankara: Seçkin, s.171; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, a.g.k., 2023, 7 v.d.; Çeker, a.g.k., 2023, 14 v.d.*

⁷⁵RG, 14.02.2011, S.27846.

⁷⁶Kanun koyucu tarafından TTK'nın Sigorta Hukuku isimli 6. Kitabı'nda doğru bir sistematüğün benimsenmediğine yönelik eleştiri için bkz. Ünan, **a.g.k.**, 2016a, 3 v.d.

⁷⁷Bozer, **a.g.k.**, 2007, 1; Kara, **a.g.k.**, 2021, 48; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, 1.; Çeker, **a.g.k.**, 2023, 12.

⁷⁸Karayalçın, **a.g.k.**, 1984, 36; Omağ, **a.g.k.**, 2019a, 133; Kara, **a.g.k.**, 2021, 48; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, 1; Kayıhan ve Günergök, **a.g.k.**, 2024, 25.

⁷⁹Karayalçın, **a.g.k.**, 1984, 29-30; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, 2; Kayıhan ve Günergök, **a.g.k.**, 2024, 25.

Sosyal sigortalarda sigortalı ve sigortacı sıfatı, herhangi bir sözleşmeye ihtiyaç duyulmadan doğrudan doğruya kanundan kaynaklanır⁸⁰. Bu sigorta türünde riskler, iş kazası, meslek hastalığı, işsizlik, yaşlılık, ölüm gibi çalışanlara ve çalışma hayatına, diğer bir ifadeyle belli bir statüye ilişkin olup bu statüye girilmesi ile kendiliğinden ortaya çıkar⁸¹. Özel sigortalarda ise sigorta ilişkisi kural olarak bir sözleşmeden doğar ve sosyal sigortalar gibi belirli riskler için değil sigortalanabilir olan her risk (yangın, kaza vb.) için yapılabilir⁸².

Sosyal sigorta zorunlu olmasına karşın, özel sigortada kural olarak kişiler sigorta yaptırıp yaptırmamakta, sigorta şirketini seçmede, sigorta sözleşmesinin içerik ve şartlarını belirlemede serbesttir⁸³.

2.3. Zorunlu Sigorta

2.3.1. Kavram

Endüstri devrimi ile birlikte gelen refah artışı ekonomik olarak yükselen girişimci orta sınıfı doğurmuştur. Bu sınıf kendilerini sınırlandıran tüm mekanizmalara karşı durarak yeni bir bireysel özgürlük anlayışı getirmiş, bunun ekonomiye yansısı da serbest rekabet yani devletin ekonomiye müdahale etmemesi ilkesi olmuştur. Bu anlayışa göre serbest teşebbüsün önünde hiçbir engel bulunmamalıdır⁸⁴. Bu da ancak irade özerkliğine dayalı piyasa ekonomisi ile mümkündür⁸⁵. Bu ilkeleri esas alan bir ekonomik düzende, kişilerin maddi ve manevi varlıklarını koruma ve geliştirmelerinin en önemli araçlarından birisi sözleşmelerdir⁸⁶. Sözleşme özgürlüğü ilkesi de, irade özgürlüğünün özel hukuk ilişkilerine yansıma biçimidir. Kişiler borç ilişkilerini, hukuk düzeni içerisinde yapacakları sözleşmelerle özgürce düzenleyebilmeyi sözleşme özgürlüğü ilkesi uyarınca gerçekleştirebilirler⁸⁷.

Modern hukuk sistemlerinde ve Türk borçlar hukukunda da temel ilkelerden biri olarak kabul edilen sözleşme özgürlüğü ilkesinin, sözleşme yapıp yapmama, sözleşmenin

⁸⁰Bozer, **a.g.k.**, 2007, 3; Can, **a.g.k.** 2018, 17; Çeker, **a.g.k.**, 2023, 13; Kayıhan ve Günergök, **a.g.k.**, 2024, 25.

⁸¹Bozer, **a.g.k.**, 2007, 4; Can, **a.g.k.** 2018, 19; Omağ, **a.g.k.**, 2019a, 1453; Çeker, **a.g.k.**, 2023, 13.

⁸²Can, **a.g.k.** 2018, 19; Omağ, **a.g.k.**, 2019a, 134; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, 3; Çeker, **a.g.k.**, 2023, 13.

⁸³Bozer, **a.g.k.**, 2007, 3; Can, **a.g.k.** 2018, 19; Omağ, **a.g.k.**, 2019a, 133; Kara, **a.g.k.**, 2021, 49; Çeker, **a.g.k.**, 2023, 12; Kayıhan ve Günergök, **a.g.k.**, 2024, 26.

⁸⁴Ş. Eray Sarıştaş (2019). Piyasa Ekonomisi ve Özgürlük Üzerine Bir Tartışma, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 49/2019, s.238-241.

⁸⁵F. Eren (2024). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (29. Baskı), Ankara: Legem Yayınevi, s. 342.

⁸⁶S. Tekinay, S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop (1993). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (7. Baskı), İstanbul: Filiz Kitabevi, s.363; Eren, **a.g.k.**, 2024, 341 v.d.

⁸⁷Eren, **a.g.k.**, 2024, 343.

karşı tarafını seçme, sözleşmenin içeriğini, tipini ve şeklini belirleme, sözleşmenin içeriğini değiştirme ve sözleşmeyi ortadan kaldırma gibi çeşitli görünüşleri bulunmaktadır⁸⁸. Bu ilke uyarınca en önemli husus, kişilerin sözleşme yapıp yapmamakta serbest olmasıdır. Diğer bir ifadeyle, kural olarak kişiler hem sözleşme yapmaya zorlanamazlar hem de sözleşme yapmaktan men edilemezler. Zira sözleşme yapma ya da yapmama özgürlüğü bulunmayan bir hukuk sisteminde sözleşme özgürlüğünün varlığından söz edilemez⁸⁹.

Özel hukukun diğer alanlarında olduğu gibi sigorta hukukunda da temel ilke sözleşme özgürlüğüdür. Ancak günümüzde teknolojinin başdöndürücü hızı ile birlikte tehlike kaynakları (örneğin nükleer tesisler, büyük yolcu kapasiteli uçaklar, tehlikeli atık dönüşüm tesisleri) da artmış, buna bağlı olarak da üçüncü kişilerin uğrayacakları zararların türleri ve nitelikleri giderek çoğalmıştır⁹⁰. Ekonomik gelişmelerin halkta arttırdığı refah seviyesi beraberinde kişilerde varlıklarını geliştime yönünde birtakım haklara sahip oldukları bilincini getirmiş, gelişen haklarla birlikte de zamanla kusura dayalı sorumluluk esasının yetersiz kaldığı görülmüştür⁹¹. Kusursuz sorumluluk halleri genişlese de, sorumluların ödeme gücü yetersizliği sebebiyle zararın tazmini her zaman mümkün olmamakta, zararın karşılanması halinde ise bu durum zarar verenin ekonomik çöküşüne de sebebiyet verebilmektedir⁹². Bu gibi durumların önüne geçebilmek, başka bir ifadeyle hem sorumluları hem de zarar görenleri korumak için sorumluluk sigortaları en çok başvurulan sigorta türü haline gelmiş, zamanla ve devletin müdahalesiyle de zorunlu hale getirilmiştir⁹³.

Zorunlu sigortalar ile genellikle zarardan sorumlu kişilere sigorta yaptırma zorunluluğu getirilerek zarara uğrayanların zararının belli bir ölçüde giderilmesi sağlanmak ve zararı tazmin borcu da sigorta limitleri uyarınca sigortalının üzerinden alınmaktadır⁹⁴. Günümüzde zorunlu sorumluluk sigortaları ile gitgide sigortalıdan çok zarar görenin menfaatinin korunması ön plana çıkmaya başlamıştır⁹⁵. Çünkü zorunlu

⁸⁸H. K., Ercoşkun Şenol (2016). Sözleşmenin İçeriğini Belirleme Özgürlüğü ve Bunun Genel Sınırı, TBK M. 27, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 74 (2), s.710; M. K. Oğuzman ve M. T. Öz, (2023a). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. 1*, (21. Baskı), İstanbul: Vedat Kitapçılık, s.24; Eren, **a.g.k.**, 2024, 345; H. N. Nomer (2024). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (20. Baskı), İstanbul: Beta Basım, s.84.

⁸⁹Eren, **a.g.k.**, 2024, 345.

⁹⁰K. Şenocak (2000), *Mesleki Sorumluluk Sigortası*, (1. Baskı), Ankara: Turhan Kitabevi, s.14.

⁹¹Şenocak, **a.g.k.**, 2000, 14.

⁹²Ünan, **a.g.k.**, 1993, 42.

⁹³Kabukçuoğlu Özer, **a.g.k.** 2012, 180.

⁹⁴SK 13. Madde Gerekçesi.

⁹⁵Şenocak, **a.g.k.**, 2000, 16.

sigortaların esas amacı, ihtiyari sigortalardan farklı olarak kamu menfaatinin korunmasıdır⁹⁶. Bunun yanı sıra milli servetin korunması, kolektif fayda ve güvenliğin tesisi ve tüketiciler gibi belli rizikolara maruz kalanların haklarının korunması da diğer amaçlardan sayılabilir⁹⁷.

2.3.2. Özellikleri

Mülga 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu'nun zorunlu sigortaları düzenleyen 29/3. maddesine göre, kamu yararı açısından gerekli görülmesi halinde, kişilerce topluma zarar verebilecek her çeşit meslek ve faaliyetlere karşı teminat oluşturulması amacıyla Bakanlar Kurulu tarafından "*zorunlu sorumluluk sigortaları*" ihdas edilebileceği belirtilmişti. Yürürlükten kaldırılan bu Kanun'un yerine gelen Sigortacılık Kanunu'nun zorunlu sigortaları düzenleyen 13. maddesi ise, kamu yararı açısından gerekli görüldüğü hallerde Cumhurbaşkanı⁹⁸ tarafından "*zorunlu sigortalar*" ihdas edilebileceğini belirtir. Her iki kanun arasındaki temel fark, mülga Kanun'da zorunlu sigortaların sadece sorumluluk sigortaları ile sınırlandırılabilmesine dair ibarenin Sigortacılık Kanunu'nda olmamasıdır. Başka bir ifadeyle, SK'ya göre artık kamu yararı açısından gerekli görülen hallerde tüm sigorta türleri zorunlu hale getirilebilir⁹⁹.

Zorunlu sigortalar öğretide yapılan sınıflandırmada kendisine, sosyal ve özel sigortalar ayrımı esas alınmak suretiyle özel sigortaların içinde yer bulur¹⁰⁰. Özel

⁹⁶TTK 1484. Madde Gerekçesi.

⁹⁷Omağ, **a.g.k.**, 2019a, 144.

⁹⁸Hükmün ilk halinde Bakanlar Kurulu bu yetkiye sahip iken 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 182. maddesiyle "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir.

⁹⁹Sigortacılık Kanunu'nun 13. maddesinde Cumhurbaşkanının, kamu yararı açısından gerekli gördüğü hallerde zorunlu sigortalar ihdas edebileceği belirtilmiştir. Öğretide ise zorunlu sigortaların, Anayasa'nın 48. maddesinde yer alan sözleşme hürriyeti ve 13. maddesinde yer alan temel hak ve özgürlüklerin özlerine dokunulmadan ancak kanunla sınırlanabileceğine ilişkin düzenlemeler uyarınca sadece kanunla belirlenebileceği görüşü mevcuttur (M. Özdamar, (2008). Sigorta Brokeri ve Hukuki Niteliği, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 57(3), s. 540; Omağ, **a.g.k.**, 2019a, 140; Bilgeç, **a.g.k.**, 2021, 991; Bozkurt, **a.g.k.**, 2021, 118; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, **a.g.k.**, 2022, 91). Ancak Özdamar'a göre kanun koyucu, kendisine ait olan sözleşme yapma zorunluluğu koyma yetkisini, kendi iradesi ile Bakanlar Kuruluna (Yazar, çalışması esnasında yürürlükte olan SK'nın 13. maddesinde Bakanlar Kuruluna ait olan ancak günümüzde Cumhurbaşkanına geçen yetkiyi kastetmektedir) devretmek istediğinden SK'nın 13. maddesinde düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olmadığı düşüncesindedir (Özdamar, **a.g.k.**, 2008, 540). Omağ ve Bozkurt ise, kamu hukukunda yer alan devlet organlarının kendisine verilen yetkileri başka bir devlet organına ancak yetki devrine ilişkin metinde açık bir izin olması halinde devredebileceği, SK'nın 13. maddesinde Cumhurbaşkanına zorunlu sigorta ihdas edebileceğine dair verilen yetkinin somut dayanak olmaksızın genel bir şekilde verildiği, bu durumda yasama organının kanun yapma yetkisini doğrudan doğruya Cumhurbaşkanına bırakmasının yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırı olduğu düşüncesindedir (Omağ, **a.g.k.**, 2019a, 142; Bozkurt, **a.g.k.**, 2021, 118-119).

¹⁰⁰Omağ, **a.g.k.**, 2019a, 135.

sigortalar ise, daha önce belirtildiği üzere sözleşme özgürlüğü ilkesi uyarınca kural olarak ihtiyari, diğer bir ifadeyle isteğe bağlıdır¹⁰¹. Ancak bir sigorta sözleşmesi kanuni mecburiyet gereği yapılmış ise, bu durumda zorunlu sigorta söz konusu olur. Başka bir deyişle zorunlu sigorta, belirli bir sigorta dalında kanundan kaynaklı olarak sigorta sözleşmesi yapma zorunluluğudur¹⁰². Bu zorunluluk kanundan doğabileceği gibi önceki bir taahhüsten (sözleşme) de kaynaklanabilir. Taşınmazını bankaya ipotek vererek borç para almak isteyen malikin, rehin sözleşmesinde taşınmazını sigorta ettireceğine dair hüküm bulunması halinde bir sigorta ettirme borcu yüklenmesi, sözleşmeden kaynaklı sigorta zorunluluğuna örnek olarak verilebilir¹⁰³. Ancak sigorta hukukunda zorunlu sigorta denilince anlaşılması gereken, kamu hukuku karakterli bir düzenleme ile zorunlu hale getirilen sigortalardır¹⁰⁴. Bu sebeple sözleşme kaynaklı sigorta yaptırma zorunluluğu çerçevesinde kurulan sigortalar teknik anlamda zorunlu sigorta kapsamı dışındadır¹⁰⁵.

Zorunlu sigorta ayrı bir sigorta türü değildir, mevcut sigorta türlerinden birine dahil olan bir sigortanın zorunlu hale getirilmesinden ibarettir¹⁰⁶. Öte yandan, zorunlu sigortanın kamu hukuku karakterli bir diğer sigorta türü olan sosyal sigorta ile karıştırılmaması gerekir. Zira zorunlu sigorta aynı zamanda bir özel sigorta ilişkisi yani edim ve edim dışı yükümlülüklerden doğan bir sözleşme ilişkisi iken, sosyal sigorta kanundan kaynaklı olup bir sözleşme ilişkisi yaratmadığı gibi edimler arası bir ilişki de kurmaz¹⁰⁷. Dolayısıyla sosyal sigortalarda sözleşme özgürlüğü ilkesinin uygulanmasından bahsedilemez.

Zorunlu sigortalar, sosyal fayda ilkesi ile sözleşme özgürlüğünün karşılaştığı bir alandır. Kanun koyucu tarafından sosyal fayda ilkesine üstünlük tanınarak sözleşme özgürlüğünün bir istisnası olarak kanunlaştırılmaları sebebiyle istisna nitelik arz ederler¹⁰⁸.

Zorunlu sigortalar hem sigortacı hem de sigorta ettiren yönünden zorunludur. Örneğin KTK'nın 91. maddesi uyarınca işleten yönünden zorunlu trafik sigortası

¹⁰¹Omağ, **a.g.k.**, 2019a, 136; Bozkurt, **a.g.k.**, 2021, 117; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, **a.g.k.** 2022, 86; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, 10.

¹⁰²Kender, **a.g.k.**, 2021, 223.

¹⁰³Omağ, **a.g.k.**, 2019a, 152.

¹⁰⁴Can, **a.g.k.**, 2018, 19.

¹⁰⁵Omağ, **a.g.k.**, 2019a, 152.

¹⁰⁶Omağ, **a.g.k.**, 2019a, 141; Bilgeç, **a.g.k.**, 2021, 970; E. Akgün (2022). Zorunlu Deprem Sigortası, *Sigorta Davaları (Editörler: Topaloğlu, Mustafa / Dinç, Mutlu)*, (3. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.579.

¹⁰⁷Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, 2.

¹⁰⁸Omağ, **a.g.k.**, 2019a, 145.

yaptırmak zorunlu olup aynı Kanun'un 101. maddesi uyarınca da kaza sigortası dalında çalışmaya yetkili olan sigorta şirketleri bu sigortayı yapmakla yükümlüdürler¹⁰⁹.

2.4. Türk Hukukunda Zorunlu Sigorta Türleri

Ülkemizdeki zorunlu sigortaların sayısı oldukça fazla olup aşağıda da temas edileceği üzere bu sigortaların hukuki kaynakları; kanun, kanun hükmünde kararname, Bakanlar Kurulu kararı ve yönetmeliklerdir. Buna göre hukuk sistemimizde yer alan zorunlu sigortaların tek bir kaynağa bağlı olarak düzenlenmediği anlaşılmaktadır. 2017 yılındaki Anayasa değişikliği ile getirilen Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde Bakanlar Kurulu kaldırılmış olduğundan artık kanun hükmünde kararname ve Bakanlar Kurulu kararları ile zorunlu sigorta ihdas edilmesi mümkün değildir. Bunların yerine SK'nın 13. maddesi ile Cumhurbaşkanı'na zorunlu sigorta ihdas etme yetkisi verilmiştir¹¹⁰.

Türk hukukunda sigorta türleri TTK'da ve öğretide farklı sınıflamalara tabi tutulmakla birlikte¹¹¹ çalışmamızda zorunlu sigorta türleri TTK sistematigine bağlı kalınarak açıklanmıştır.

2.4.1. Zorunlu nitelikteki zarar sigortaları

Rizikonun gerçekleşmesi sonucunda sigortalının somut olarak uğradığı gerçek zararının tazminini hedefleyen sigorta türüne zarar sigortası denir¹¹². Zarar sigortalarında önemli olan, sigortadan faydalanan kişiye (sigortalı/zarar gören üçüncü kişi) ödenecek olan tazminatın, somut olarak uğranılan gerçek zarara göre belirlenmesidir¹¹³. Örneğin, kasko sigortasında sigortalanan aracın zarar görmesi halinde gerçek zarar tespit edilir ve tespit edilen zarar tutarı sigortalıya ödenir. Bu sebeple gerçek zararın üzerindeki ödemeler sebepsiz zenginleşmeye yol açacaktır¹¹⁴. Zarar sigortaları, TTK sistematiginde mal ve sorumluluk sigortası olarak ikiye ayrılır (bkz. TTK m. 1453 v.d.).

¹⁰⁹E. Akgün (2017). *Ferdi Kaza Sigortası Sözleşmesi*, (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.23.

¹¹⁰Cumhurbaşkanının bu yetkisini hangi yolla kullanacağına ilişkin tartışmalar için bkz. Bilgeç, **a.g.k.**, 2021, 989.

¹¹¹Bknz. Birinci Bölüm, 2.2.

¹¹²Şenocak, **a.g.k.**, 2000, 18; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, 239; Kayıhan ve Günergök, **a.g.k.**, 2024, 29.

¹¹³Karayalçın, **a.g.k.**, 1984, 32; Arseven, **a.g.k.**, 1987, 49; Bozer, **a.g.k.**, 2007, 25; Can, **a.g.k.**, 2018, 33; Bozkurt, **a.g.k.**, 2021, 117; Kender, **a.g.k.**, 2021, 235; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, **a.g.k.**, 2022, 84; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, 7; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2023, 9.

¹¹⁴Ünan, **a.g.k.**, 2016a, 16.

2.4.1.1. Zorunlu nitelikteki mal sigortaları

Mal sigortaları, kişinin sahip olduğu taşınır ve taşınmaz mallar ile maddi olmayan malları (marka, patent, fikri haklar gibi) üzerindeki menfaatinin sigortalanmasıdır¹¹⁵. Burada sigortalanan belirtilen mallar değil, kişinin bu mallar üzerindeki para ile ölçülebilen menfaatidir¹¹⁶. Örneğin, hırsızlık sigortasında çalınan mal herhangi bir zarar görmemesine rağmen mal üzerindeki malik menfaatinin ihlali söz konusudur¹¹⁷. Mal sigortalarında güvence altına alınan menfaat, sigorta ettirenin malvarlığının aktifinde yer alan değerlere (mal, alacak, kazanç) ilişkin olup aktif sigortası olarak da adlandırılmaktadır¹¹⁸.

Zorunlu sigortaların zarar görenleri koruma amacı gözetildiğinde ilke olarak sorumluluk sigortası olmaları doğaldır¹¹⁹. Ancak bazen kamu yararı gözetilerek bir mal sigortası da zorunlu hale getirilebilmektedir. Bir mal sigortası olarak zorunlu hale getirilen yürürlükteki tek zorunlu sigorta türü, 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu'nun¹²⁰ 10-13. maddeleri arasında düzenlenen "zorunlu deprem sigortasıdır"¹²¹.

2.4.1.2. Zorunlu nitelikteki sorumluluk sigortaları

Sorumluluk sigortası, sigortalının üçüncü kişilere karşı sorumluluğuna yol açan olaylardan kaynaklanan zararlarını güvence altına alan sigorta türüdür. Bu sigorta türü ile sigortalının malvarlığının pasifinin (borçları) artışından kaynaklanacak zararlar teminat altına alınmaktadır¹²². Sorumluluk sigortası ile sigortacı, üçüncü kişiye ödeme yaparak hem bu kişinin zararını giderir hem de sigorta ettirenin malvarlığının pasifinde meydana gelebilecek artışın önüne geçmeyi hedefler¹²³.

Zorunlu sigortaların üçüncü kişilerin zararlarını karşılamaya yönelik amacı göz önüne alındığında önemli bir kısmının sorumluluk sigortası olduğu görülmektedir. Hukuk sistemimizde şu an yürürlükte bulunan zorunlu sorumluluk sigortaları şunlardır:

¹¹⁵Şenocak, **a.g.k.**, 2000, 43.

¹¹⁶Karayalçın, **a.g.k.**, 1984, 32; Arseven, **a.g.k.**, 1987, 41; Bozer, **a.g.k.**, 2007, 25; Can, **a.g.k.**, 2018, 60; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, 7; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2023, 9.

¹¹⁷Kender, **a.g.k.**, 2021, 237.

¹¹⁸Can, **a.g.k.**, 2018, 60; Kender, **a.g.k.**, 2021, 238; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, **a.g.k.**, 2022, 84; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, 9; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2023, 9.

¹¹⁹Kabukçuoğlu Özer, **a.g.k.**, 2012, 180.

¹²⁰RG, 18.05.2012, S. 28296.

¹²¹Deprem sigortasının neden zorunlu hale getirildiğine yönelik bkznz. A. Bozer (2001). Zorunlu Deprem Sigortası, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 21(1), s.245.

¹²²Ünan, **a.g.k.**, 2016b, 262; Bozkurt, **a.g.k.**, 2021, 235; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, 7; Çeker, **a.g.k.**, 2023, 131.

¹²³Ünan, **a.g.k.**, 2016b, 262.

- KTK'nın 91-101. maddeleri arasında öngörülen karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası,

- KTK'nın 104. maddesi uyarınca motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüs sahiplerinin yaptırmaları gereken zorunlu mali sorumluluk sigortası,

- KTK'nın 105. maddesi uyarınca yarış düzenleyicilerinin, yarışa katılanların ve yardımcı kişilerin yarış esnasında üçüncü kişilere karşı olan sorumluluklarını karşılamak üzere yaptırmaları gereken zorunlu mali sorumluluk sigortası,

- Bakanlar Kurulunun 2010/190 sayılı Tehlikeli Maddeler İçin Yaptırılacak Sorumluluk Sigortaları Hakkında Kararı¹²⁴ ile tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu sorumluluk sigortası ile tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortası,

- 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun¹²⁵ (TMK) 815. maddesinde öngörülen intifa hakkı sahibinin malik lehine yangına ve diğer tehlikelere karşı yaptırmaları gereken sigorta,

- 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'un¹²⁶ (TKHK) 42. maddesi uyarınca ön ödemeli konut satışına başlamadan önce yaptırılması gereken bina tamamlama sigortası,

- 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu'nun¹²⁷ 132. maddesinde öngörülen taşıma sözleşmelerinden doğabilecek zararların tazmin taleplerinin teminatı olarak yaptırılması zorunlu olan mali sorumluluk sigortası,

- 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nun¹²⁸ 24/4. maddesinde öngörülen kiralama konusu mal için yaptırılması gereken sigorta,

- 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun¹²⁹ 13. maddesinde öngörülen elektronik sertifika hizmet sağlayıcısının yaptırmaları gereken zorunlu mali sorumluluk sigortası,

- 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun'un¹³⁰ 21. maddesinde öngörülen özel güvenlik zorunlu mali sorumluluk sigortası,

- 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun¹³¹ 36. maddesi uyarınca bağımsız denetim

¹²⁴RG, 11.03.2010, S. 27518.

¹²⁵RG, 18.12.2001, S. 24607.

¹²⁶RG, 28.11.2013, S. 28835.

¹²⁷RG, 19.10.1983, S. 18196.

¹²⁸RG, 13.12.2012, S. 28496.

¹²⁹RG, 23.01.2004, S. 25355.

¹³⁰RG, 26.06.2004, S. 25504.

¹³¹RG, 01.11.2005, S. 25983.

kuruluşlarının verdikleri hizmetlerden doğabilecek zararları karşılamak amacıyla yapılması zorunlu olan sorumluluk sigortası ile aynı Kanun'un 63. maddesi uyarınca kredi kuruluşları için getirilen, nezdindeki tasarruf mevduatı ve gerçek kişilere ait katılım fonlarının sigortaya tabi kısımları üzerinden sigorta ettirilmesi yükümlülüğü,

- 5312 sayılı Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanun'un¹³² 8/3 maddesi uyarınca öngörülen kıyı tesisleri deniz kirliliği zorunlu mali sorumluluk sigortası,

- 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun¹³³ 13/6. maddesi uyarınca öngörülen tehlikeli kimyasal ve tehlikeli atık mali sorumluluk sigortası,

- 1219 sayılı Tababet Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un¹³⁴ Ek 12. maddesinde öngörülen tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortası,

- TTK'nın 1126. maddesinde öngörülen gemi kira sözleşmelerinde kiracının denizcilik ve sorumluluk rizikolarına karşı yaptırması zorunlu olan sigorta ve 1259. maddesinde öngörülen deniz yolu yolcu taşımacılığı zorunlu mali sorumluluk sigortası,

- 1618 sayılı Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu'nun¹³⁵ 12-16. maddeleri arasında seyahat acenteleri için öngörülen zorunlu mali sorumluluk sigortası,

- 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu'nun¹³⁶ 6. maddesi ile lisanslı depo işleticilerinin yaptırması zorunlu hale getirilen sigorta,

- 660 sayılı Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin¹³⁷ 24. maddesi uyarınca bağımsız denetim kuruluşları ve bağımsız denetçiler için getirilen zorunlu sigortalar,

- Tekel Dışı Bırakılan Patlayıcı Maddelerle Av Malzemesi ve Benzerlerinin Üretimi, İthali, Taşınması, Saklanması, Depolanması, Satışı, Kullanılması, Yok Edilmesi, Denetlenmesi Usul ve Esaslarına İlişkin Tüzük'ün¹³⁸ 118. maddesi ile genel ve katma bütçeli idareler hariç olmak üzere, patlayıcı madde işiyle uğraşacak gerçek ve tüzel kişilerin için getirilen tehlikeli maddeler zorunlu sorumluluk sigortası,

¹³²RG, 11.03.2005, S. 25752.

¹³³RG, 11.08.1983, S. 18132.

¹³⁴RG, 14.04.1928, S. 863.

¹³⁵RG, 28.09.1972, S. 14320.

¹³⁶RG, 17.02.2005, S. 25730.

¹³⁷RG, 02.11.2011, S. 28103.

¹³⁸RG, 29.09.1987, S. 19589.

- Asansör İşletme ve Bakım Yönetmeliği'nin¹³⁹ 13/12. maddesi uyarınca yetkili servis tarafından yaptırılması gereken mesleki sorumluluk sigortası,
- Sigorta Acenteleri Yönetmeliği'nin¹⁴⁰ 11. maddesinde öngörülen sigorta acenteleri tarafından yaptırılacak mesleki sorumluluk sigortası,
- Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği'nin¹⁴¹ 13. maddesinde öngörülen brokerler tarafından yaptırılacak mesleki sorumluluk sigortası,
- Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri X, No:22 sayılı Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliği'nin¹⁴² 3/1-e bendi uyarınca bağımsız denetim kuruluşlarının yaptırmak zorunda oldukları zorunlu mesleki sigorta,
- Sermaye Piyasası Kurulu'nun Gayrimenkul Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar Tebliği'nin¹⁴³ 29. maddesi uyarınca yapılması gereken portföyde yer alan varlıkların hasarlara karşı sigortalanması mecburiyeti,
- Sermaye Piyasası Kurulu'nun Yatırım Kuruluşlarının Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Tebliği'nin¹⁴⁴ 16. maddesi uyarınca yaptırılması gereken mesleki sorumluluk sigortası,
- İşletmeler ve İşyerlerinin Araç Park Hizmetlerinin (Vale) Yürütülmesine İlişkin Yönetmeliği'nin¹⁴⁵ 8. maddesi ile öngörülen vale hizmeti veren işletmeler ve işyerlerinin yaptıracakları sorumluluk sigortası.

2.4.2. Zorunlu nitelikteki can sigortaları

Can sigortaları, insan hayatı ile ilgili olayların, daha doğrusu rizikonun konusunun insan olduğu sigortalardır¹⁴⁶. Bu sigorta türünde rizikolar, bir kişinin ölümü veya hayatta kalması (hayat sigortası), bir kaza sonucu sakatlanması (kaza sigortası), hastalanması (hastalık sigortası) veya sağlık gideri (sağlık sigortası) olabilir¹⁴⁷.

Can sigortasının kapsamına aldığı sigortaların çoğunluğu (hayat, kaza, hastalık)

¹³⁹RG, 06.04.2019, S. 30737.

¹⁴⁰RG, 22.04.2014, S. 28980.

¹⁴¹RG, 27.05.2015, S. 29368.

¹⁴²RG, 12.06.2006, S. 26196.

¹⁴³RG, 28.05.2013, S. 28660.

¹⁴⁴RG, 17.12.2013, S. 28854.

¹⁴⁵RG, 25.12.2020, S. 31345.

¹⁴⁶M. K. Omağ (2011). *Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti (TTK. m. 1301)*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 104; Kender, **a.g.k.**, 2021, 245; Çeker, **a.g.k.**, 2023, 301.

¹⁴⁷S. Ünan (2017). *Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.III, Can Sigortaları*, (1. Baskı), İstanbul: Oniki Levha Yayınları, s.1; Çeker, **a.g.k.**, 2023, 302; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2023, 10.

meblağ (tutar) sigortası niteliğindedir¹⁴⁸. Sigorta sözleşmesinde öngörülen riskin gerçekleşmesi halinde, sözleşmede belirlenmiş olan bedelin ödendiği sigorta türüne meblağ sigortası denir¹⁴⁹. Meblağ sigortasında gerçek zararın ne kadar olduğu önemli olmayıp rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta sözleşmesinde ödenmesi kararlaştırılan bedel sigortacı tarafından ödenir¹⁵⁰. Bu husus gerçek zararın ödenmesini hedefleyen zarar sigortaları ile meblağ sigortalılarını birbirinden ayıran en önemli özelliktir¹⁵¹.

Kaza sigortası niteliği itibarıyla bir meblağ sigortası olmakla birlikte TTK'nın 1510/3. maddesi uyarınca gerçek zararın sigortacı tarafından karşılanması öngörülmüşse, tedavi giderleri teminatı bakımından zarar sigortalılarına ilişkin olan gerçek zararın karşılanması hükümleri kıyasen uygulanacaktır¹⁵².

Meblağ sigortası niteliğindeki can sigortalılarında konu, kişinin hayatı ve beden sağlığı olduğu için rizikonun gerçekleşmesine engel olmak maksadıyla azami çaba göstereceği düşünülür¹⁵³. Çünkü rizikonun gerçekleşmesi halinde, çekilecek sıkıntı ve üzüntünün maddi önemini, başka bir deyişle meydana gelen ihtiyacın kapsamını tam olarak ölçmek mümkün değildir¹⁵⁴. Bu sebeple bu tür sigortalarda rizikonun gerçekleşmesi halinde, gerçek zararın ne kadar olduğu önemli olmayıp hatta zarar olmasa bile, sigorta sözleşmesinde kararlaştırılan meblağ sigortacı tarafından ödenir¹⁵⁵.

Tedavi giderlerinin karşılanmasını hedef edinmiş olan sağlık sigortası ise, meblağ sigortası niteliğinde olmayıp gerçek zararın karşılanmasını amaçladığı için zarar sigortalılarına ilişkin kurallara tabidir¹⁵⁶.

Hukuk sistemimizde şu an yürürlükte bulunan zorunlu can sigortaları, 2004/6789 sayılı Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Karar¹⁵⁷ uyarınca, "karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası"; 2015/7249 sayılı Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Karar¹⁵⁸ uyarınca, "maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortası" ve 6458 sayılı Yabancılar ve

¹⁴⁸Omağ, **a.g.k.**, 2011, 104; Çeker, **a.g.k.**, 2023, 24; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2023, 10.

¹⁴⁹Can, **a.g.k.**, 2007, 183; Çeker, **a.g.k.**, 2023, 24.

¹⁵⁰Şenocak, **a.g.k.**, 2000, 18; Kayıhan ve Günergök, **a.g.k.**, 2024, 37.

¹⁵¹Can, **a.g.k.**, 2007, 31; Ünan, **a.g.k.**, 2017, 1; Çeker, **a.g.k.**, 2023, 24.

¹⁵²Akgün, **a.g.k.**, 2017, 44; Kara, **a.g.k.**, 2021, 439.

¹⁵³Omağ, **a.g.k.**, 2011, 104.

¹⁵⁴Şenocak, **a.g.k.**, 2000, 18; Omağ, **a.g.k.**, 2011, 104; Çeker, **a.g.k.**, 2023, 301.

¹⁵⁵Şenocak, **a.g.k.**, 2000, 18; Omağ, **a.g.k.**, 2011, 104; Ünan, **a.g.k.**, 2017, 1.

¹⁵⁶Ünan, **a.g.k.**, 2017, 2; Kara, **a.g.k.**, 2021, 441; Kayıhan ve Günergök, **a.g.k.**, 2024, 46.

¹⁵⁷RG, 25.02.2004, S. 25384.

¹⁵⁸RG, 06.02.2015, S. 29259.

Uluslararası Koruma Kanunu'nun¹⁵⁹ 15/1-e., 35/1-c ve 43/1-ç maddeleri uyarınca, giriş vizesi ve ikamet izni için yaptırılması gerekli "sağlık sigortasıdır".

2.5. Güvence Hesabının Kapsamında Yer Alan Zorunlu Sigortalar

Garanti Fonu, sadece zorunlu trafik sigortasına tabi motorlu araçların neden olduğu zararların zorunlu sigorta sınırları içerisinde karşılanması için kurulmuştu¹⁶⁰. Başka bir ifadeyle, Fonun kapsamı sadece zorunlu trafik sigortası ile sınırlıydı. İsviçre Ulusal Garanti Fonu ve Alman Tazminat Fonu da motorlu araçların neden olduğu trafik kazaları neticesinde ortaya çıkan zararı karşılamak için kurulmuştur¹⁶¹. Güvence Hesabının kapsamında olan zorunlu sigortalar ise, SK'nın 14. maddesinde belirtilmiştir. Bu düzenlemeye göre kapsam dahilindeki zorunlu sigortalar; SK'nın 13. maddesince Cumhurbaşkanının kamu yararı açısından gerekli görmesi sebebiyle ihdas ettiği zorunlu sigortalar, KTK ve 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu¹⁶² ile ihdas edilen zorunlu sorumluluk sigortaları ve son olarak mülga Sigorta Murakabe Kanunu çerçevesinde ihdas edilmiş olan zorunlu sigortalardır.

Öğretideki bir görüşe göre yürürlükteki zorunlu sigortaların tümü Güvence Hesabı kapsamındadır¹⁶³. Diğer bir görüşe göre ise, zorunlu sigortaların tümü değil, sadece zorunlu sorumluluk sigortaları Güvence Hesabının sorumluluğundadır¹⁶⁴. Öğretideki hakim görüş ise, Güvence Hesabının yürürlükteki tüm zorunlu sigortaları değil, sadece SK'nın 14. maddesinde belirtilen zorunlu sigortaları kapsadığı yönündedir¹⁶⁵.

Sigortacılık Kanunu'nun 14. maddesi Hesabın hangi sigortaları kapsam altına aldığını açıkça düzenlemiştir. Bunlardan *birincisi*, SK'nın 13. maddesi uyarınca ihdas edilen zorunlu sigortalardır. Bu hüküm çerçevesinde Bakanlar Kurulu Kararları ile ihdas edilen sigortalar; "tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu sorumluluk sigortası", "tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortası" ve "maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortası"dır¹⁶⁶. Bu düzenlemeden anlaşıldığı üzere zorunlu sigortanın can veya zarar

¹⁵⁹RG, 11.04.2013, S. 28615.

¹⁶⁰Bknz. Bölüm, 1.1.

¹⁶¹Feyock/Jacobsen/Lemor (Elvers), PflVG § 12, Nr.12b; BSK SVG (Eichenberger-Wernli), Art. 76, Nr.1.

¹⁶²RG, 19.07.2003, S. 25173.

¹⁶³Ulaş, **a.g.k.** 2009, 76; Uluğ Cicim, **a.g.k.** 2011, 108; Tepedelen, **a.g.k.**, 2017, 31; Çelik, **a.g.k.**, 2023, 1103.

¹⁶⁴Kender, **a.g.k.**, 2021, 176.

¹⁶⁵Kabukçuoğlu Özer, **a.g.k.**, 2012, 196; Memiş, **a.g.k.**, 2012, 139-140; Seven, **a.g.k.**, 2017, 36; B. Öz (2022). *Türk Hukukunda Güvence Hesabı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.14; Şeker Öğüz, **a.g.k.**, 2023, 69.

¹⁶⁶Yasal dayanakları yönünden bknz. Birinci Bölüm, 2.5.3., 2.5.4. ve 2.5.5.

sigortası olup olmadığı önemli değildir. Çünkü SK m.13 uyarınca kamu yararı görülmesi halinde her tür sigorta zorunlu hale getirilebilir.

İkinci olarak, KTK ve Karayolu Taşıma Kanunu'na göre ihdas edilen zorunlu sorumluluk sigortalarıdır. KTK'da düzenlenen zorunlu sorumluluk sigortaları, KTK'nın 91-101. maddeleri arasında öngörülen "zorunlu trafik sigortası"; KTK'nın 104. maddesi uyarınca, "motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüs sahiplerinin yaptırmaları gereken zorunlu mali sorumluluk sigortası" ve KTK'nın 105. maddesi uyarınca, "yarış düzenleyicilerinin, yarışa katılanların ve yardımcı kişilerin yarış esnasında üçüncü kişilere karşı olan sorumluluklarını karşılamak üzere yaptırmaları gereken zorunlu mali sorumluluk sigortası"dır. Uygulamada zorunlu trafik sigortası haricinde diğer iki zorunlu sigorta türüne ilişkin uyuşmazlıklarla sık olarak karşılaşmamaktadır. Ayrıca diğer sigorta türleri için genel şartlar düzenlenmiş olmasına karşın, bu iki sigorta için düzenlenen genel şart da bulunmamaktadır. Ancak bu durum rizikonun meydana gelmesi halinde zararın karşılanmayacağı anlamına gelmemektedir. Bu sebeple bu iki zorunlu sigorta türünün de Hesabın kapsamında olduğunu ifade etmek gerekir.

Karayolu Taşıma Kanunu'na göre ihdas edilmiş olan tek zorunlu sigorta ise, bu Kanun'un 18. maddesi uyarınca yaptırılması zorunlu olan zorunlu karayolu taşımacılık mali sorumluluk sigortasıdır. Ancak bu sigorta türü 6704 sayılı Kanun'un¹⁶⁷ 17. maddesi ile yürürlükten kaldırılmış, bunun yerine Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Tarife Uygulama Esasları Hakkında Yönetmelik'te¹⁶⁸ yapılan değişiklikle¹⁶⁹ anılan Yönetmelik'e 28/A-1 maddesi eklenmiştir. Eklenen bu maddeye göre, 26/4/2016 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Karayolu Taşıma Kanunu kapsamında şehirlerarası ve uluslararası taşımacılık yapan araçlar için düzenlenen karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası poliçelerinin teminat limitleri, anılan Yönetmelik'in ekinde yer alan ilgili teminat limitlerinin iki katı olacak şekilde uygulanacaktır. Sonuç olarak hukuk sistemizde artık böyle bir zorunlu sigorta türü olmadığı gibi Karayolu Taşıma Kanunu'nda düzenlenmiş başka bir zorunlu sigorta türü de bulunmamaktadır.

Son olarak, mülga Sigorta Murakebe Kanunu'na göre ihdas edilen zorunlu sigortaların da Hesabın kapsamında olduğu belirtilmiştir. Zorunlu sigortalar SK'nın 13.

¹⁶⁷RG, 26.04.2016, S. 29695.

¹⁶⁸RG, 14.07.2007, S. 26582.

¹⁶⁹RG, 22.05.2016, S. 29719.

maddesinden önce Sigorta Murakabe Kanunu'nun 29. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Söz konusu Kanun'un 29. maddesine dayalı olarak Bakanlar Kurulunca çıkarılan ve halen yürürlükte olan tek zorunlu sigorta ise "karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası"dır.

Bu açıklamalar uyarınca Hesabın, yürürlükteki zorunlu sigortaların ya da zorunlu sorumluluk sigortalarının tamamını kapsamına aldığına yönelik öğretilerde görüşlere katılmak mümkün değildir. Zira, SK'nın 14. madde gerekçesinde sigortacılık sektöründe daha önce kısmen var olan garanti sisteminin "*maddede öngörülen*" zorunlu sigortaların tümünü kapsayacak şekilde yeniden düzenlendiğinin vurgulanması, Kanun koyucunun Hesabın sorumluluğunu belirli sigorta türleri ile sınırlandırmaya yönelik isteğini ortaya koymaktadır. Zorunlu sigortaların tümü Hesabın kapsamına alınmak istenseydi, bu husus düzenlemede açıkça belirtilirdi. Diğer taraftan zorunlu sigortaların sayısının gün geçtikçe çoğalması ve bunların tamamının Hesabın kapsamında olduğunun kabul edilmesi, Hesabın katlanamayacağı maddi bir külfet altında kalmasına ve işlevini yitirmesine sebep olurdu. Buna göre Güvence Hesabının kapsamında olan yürürlükteki zorunlu sigortaların; zorunlu trafik sigortası, karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası, tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu sorumluluk sigortası, tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortası ve maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortası olduğu belirtilmelidir.

2.5.1. Karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası

2.5.1.1. Hukuki düzenlemeler

Karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası mevzuatımıza 6085 sayılı mülga Karayolları Trafik Kanunu ile girmiştir. Bu Kanun'u yürürlükten kaldıran 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ile de güncelleştirilmiş ve KTK'nın 91-101. maddeleri arasında kendisine yer bulmuştur.

Karayolları zorunlu mali sorumluluk sigortası KTK ile düzenlendikten sonra bu sigortaya yönelik ilgililerinin hak ve yükümlülüklerine ilişkin usul ve esasları düzenlenmeyi amaçlayan Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları (KZMSSGŞ) ilk olarak 12.08.2003 tarih ve 25197 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Şu an yürürlükte olan 01.06.2015 tarihli Genel Şartlar¹⁷⁰,

¹⁷⁰RG, 14.05.2015, S.29355.

12.08.2003 tarihli Genel Şartları yürürlükten kaldırılmıştır. Bunun yanı sıra karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası tarifelerinin sigorta şirketlerince serbest olarak belirlenmesine ilişkin usul ve esasları düzenleyen Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Tarife Uygulama Esasları Hakkında Yönetmelik¹⁷¹ de bu alandaki diğer bir düzenlemedir.

2.5.1.2. Özellikleri

Uygulamada "*trafik sigortası*" olarak da adlandırılan karayolları zorunlu mali sorumluluk sigortası, motorlu bir aracın karayolunda işletilmesi sırasında sebep olduğu bir kazada, üçüncü kişilerin kaza sebebiyle uğradıkları bedensel (cismani) ve/veya maddi (eşya) zararı, işletenler lehine belirli limitler dahilinde karşılamayı amaçlayan ve kanunen yapılması zorunlu kılınan sorumluluk sigortası türüne denir¹⁷².

Bu sigorta türü, üçüncü kişilere verilen bedensel ve maddi zararlardan dolayı işleteni güvence altına almayı amaçladığı için "pasif", gerçek zararı karşılama amacı gütmesi sebebiyle de "zarar" sigortası niteliğindedir¹⁷³. Aynı zamanda, bir yandan sigortalı araç sahibini tazminat ödemekten kurtarmayı, diğer yandan ise sigorta konusu aracın sebebiyet verdiği kazalarda zarar görenlerin zararlarını karşılamayı amaçlaması sebebiyle de "*sui generis*" bir sigorta türüdür¹⁷⁴.

Zorunlu trafik sigortası, işletenlerin üçüncü kişilere verdiği zararı karşılamayı amaçlasa da bu korumanın kapsamı sınırsız değildir. Söz konusu güvence hem KTK hem de KZMSSGŞ ile çeşitli yönlerden sınırlamalara tabi tutulmuştur.

2.5.1.2.1. Taşıt yönünden uygulama alanı

Karayolları Trafik Kanunu'nun 91. maddesine göre işletenler, bu Kanunun 85/1.

¹⁷¹RG, 14.07.2007, S.26582.

¹⁷²Karasu, **a.g.k.**, 2016, 21; Ü. Aslan Düzgün (2019). Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları İle Getirilen Yenilikler ve Değişiklikler, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 14, s.154; Kara, **a.g.k.**, 2021, 352; F. Görgülü (2022). *Zarar Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyeti*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.637; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, 311; I. Ulaş ve İ. Bektaş (2024b), *Ulaş Sigorta Hukuku, İkinci Cilt, Zarar Sigortaları – II*, (9.Baskı), Ankara: Turhan Kitabevi, s.1018, Yargıtay 4.HD'nin 27.09.2021 tarihli ve 2021/4160 E. ve 2021/5508 K. sayılı kararına göre, "...Karayolları Trafik Kanunu'nun 91. maddesi gereğince, KTK 85. maddesinde belirtilen, bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına sebep olması durumunda, poliçe limiti dahilinde işletenin sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere, mali sorumluluk sigortası yaptırılması zorunludur..." (UYAP).

¹⁷³A. Havutçu ve E. Gökyayla (1999). *Uygulamada 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Hukuki Sorumluluk*, (1. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.218; Karasu, **a.g.k.**, 2016, 21; Aslan Düzgün, **a.g.k.**, 2019, 156; Kara, **a.g.k.**, 2021, 354; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024b, 1019.

¹⁷⁴Karasu, **a.g.k.**, 2016, 21.

maddesi uyarınca sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere mali sorumluluk sigortası yaptırmak zorundadırlar. Anılan kanunun 85. maddesine göre de, bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa, motorlu aracın bir teşebbüsün unvanı veya işletme adı altında veya bu teşebbüs tarafından kesilen biletle işletilmesi halinde, motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, doğan zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar. Buna göre zararın, zorunlu trafik sigortasının kapsamına girebilmesi için, öncelikle motorlu bir aracın işletilmesi sırasında meydana gelmesi gerekmektedir. Eğer motorlu araç işletilme halinde değilse, bu aracın verdiği zararın tazmini genel hükümlere tabi olacaktır¹⁷⁵.

Motorlu aracın tanımı KTK'nın 3. maddesinde verilen tanımlar arasında yer almasa da aynı maddede yer alan araç ve taşıt kavramlarından yola çıkılarak dolaylı olarak bir tanımı yapılabilir¹⁷⁶. Buna göre, karayolunda insan, hayvan ve yük taşımaya yarayan ve makine gücü ile yürütülen araçlara motorlu araç (motorlu taşıt) denir¹⁷⁷. Karayolları Trafik Kanunu'nun 91. maddesinde motorlu araçların trafik sigortasının yaptırılmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir. Bu sebeple motorsuz taşıtlar, motorlu bisiklet (Silindir hacmi 50 cm küpü geçmeyen içten patlamalı motorla donatılmış ve imal hızı saatte 50 km'den az olan bisiklet – KTK m.3) ve elektrikli skuter (Hızı en fazla 25 km/saate ulaşan, tekerlekli, ayak tahtası ve tutamağı olabilen, dikey bir direksiyon mekanizması içerebilen ve ayakta kullanılan taşıt – KTK m.3) sürücülerinin hukuki sorumluluğu KTK'nın 103. maddesinde de belirtildiği üzere genel hükümlere tabi olup bunlar için zorunlu trafik sigortası yaptırılması öngörülmemiştir¹⁷⁸.

Motorlu aracın işletilme hali, KZMSSGŞ A.2.ç maddesinde "*motorlu aracın mekanik aksamının çalışmasını mekanik aksamı çalışmasa bile motorlu aracın kendiliğinden de olsa hareket haline geçmesi*" olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere işletilme hali iki durumdan ibarettir. Bunlarda birincisi motorlu bir aracın mekanik aksamının çalışmasıdır. Başka bir ifadeyle, motorlu araç hareket halinde

¹⁷⁵I. Ulaş (2015). Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 31(2), s.11.

¹⁷⁶F. Eren (1987). Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Unsurları, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 39(1), s.170; H. Yılmaz (2014). *Karayolları Trafik Kanunu'na göre Motorlu Araç İşletenin Hukuki Sorumluluğu*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, s.28.

¹⁷⁷Arkan, **a.g.k.**, 1983, 261; Eren, **a.g.k.**, 1987, 170.

¹⁷⁸Yargıtay 17. HD, 27.11.2017 T., 2017/4671 E., 2017/10948 K. (UYAP).

olmasa bile aracın çalışır vaziyette olması yeterlidir¹⁷⁹. Nitekim Yargıtay bir kararında çalışmaya devam eden ama geçici olarak durduğu esnada gerçekleşen kazada aracın işletilme halinde olduğuna ve bu sebeple de sigortacının sorumluluğunun devam ettiğine karar vermiştir¹⁸⁰.

İşletilme halinde sayılması gereken ikinci durum ise, mekanik aksam çalışmasa dahi aracın kendiliğinden hareket geçmesi, örneğin park halindeyken frenin boşalması veya itilmesi esnasında kazaya sebebiyet vermesidir¹⁸¹. Bunun yanı sıra aracın trafikte stop etmesi veya bir yerden adres sormak gibi kısa süreli hareketsiz bırakılması, aracı terk manası taşımadığı için bu halde de araçlar işletilme halinde sayılır¹⁸².

2.5.1.2.2. Yer yönünden uygulama alanı

Bir zararın zorunlu trafik sigortası kapsamında olduğunun kabulü için rizikonun, karayollarında meydana gelmesi gerekir¹⁸³. Zira KTK'nın 2. maddesi bu Kanun'un karayollarında uygulanacağını belirtir. Bu sebeple karayolu sayılmayan yerlerde gerçekleşen kaza sebebiyle zorunlu trafik sigortasına başvurulması mümkün değildir.

Karayolu, KTK'nın 3. maddesinde "trafik için, kamunun yararlanmasına açık olan arazi şeridi, köprüler ve alanlar" olarak tanımlanmıştır. Bu sebeple karayolu sayılmayan yerlerde gerçekleşen kaza sebebiyle zorunlu trafik sigortasına başvurulması mümkün değildir. Ancak yine KTK'nın 2/a maddesine göre, aksine bir hüküm yoksa; karayolu dışındaki alanlardan kamuya açık olanlar ile park, bahçe, park yeri, garaj, yolcu ve eşya terminali, servis ve akaryakıt istasyonlarında karayolu taşıt trafiği için faydalanılan yerler ile,

¹⁷⁹Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, 315.

¹⁸⁰Yargıtay 17. HD'nin 09.07.2020 tarihli, 2019/2415 E. ve 2020/4622 K. sayılı kararına göre, "...Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının; motorlu bir aracın karayolunda işletilmesi sırasında, bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına neden olması halinde, o aracı işletenin zarara uğrayan 3. kişilere karşı olan sorumluluğunu belli limitler dahilinde karşılamayı amaçlayan ve yasaca yapılması zorunlu kılınan bir zarar sigortası türü olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre, ZMSS'nin amacı, trafik kazaları sonucu 3. kişilere verilecek zararların güvence altına alınmasıdır.

Somut olayda; davalı sigorta şirketine sigortalı, davacıların desteği K.Ö'nün sevk ve idaresindeki aracın yolcusu olarak bulunan dava dışı E. A. isimli yolcuyla indirdikten sonra, yolun karşı tarafına geçerken başka bir aracın dava dışı yolcu E. A. ya çarptığı; bunu gören davacıların desteği K. Ö'nün aracını yolun kenarına çekerek yardıma giderken 80 DG 871 plaka sayılı aracın çarpması sonucu vefat ettiği anlaşılmış olup, davacıların desteğinin sürücüsü olduğu 27 B 2501 plakalı aracın arızı olarak geçici sürüde durduğunun bu nedenle aracın işletilme halinde olduğunun kabulü gerekir.

O halde işin esasına girilerek toplanan ve toplanacak deliller birlikte değerlendirilerek hasıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçelerle davanın reddine karar verilmesi isabetli değildir..."(UYAP).

¹⁸¹Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, 315.

¹⁸²Yargıtay 17. HD, 14.02.2019 T., 2016/5836 E., 2019/1540 K. (UYAP).

¹⁸³Arkan, **a.g.k.**, 1983, 262; Karasu, **a.g.k.**, 2016, 26.

erişme kontrollü karayolunda ve para ödenerek yararlanılan karayollarının kamuya açık kesimlerinde ve belirli bir karayolunun bağlantısını sağlayan deniz, göl ve akarsular üzerinde kamu hizmeti gören araçların, karayolu araçlarına ayrılan kısımlarında da bu kanun hükümleri uygulanır.

Karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarının A.2.b. maddesinde de karayolu, KTK'ya göre karayolu sayılan alanlar ve diğer alanlardan genel trafiğe açık yerler ile karayoluyla trafik bağlantısı olan yerler olarak tanımlanmıştır. Yargıtay birçok kararında karayolu ile bağlantısı bulunan daha doğrusu karayolunun uzantısı sayılacak yerlerde meydana gelen kazaların da sigortanın kapsamına girdiğini belirtir¹⁸⁴.

2.5.1.2.3. Kişi yönünden uygulama alanı

Zorunlu trafik sigortası kural olarak motorlu aracın zarar verdiği üçüncü kişilerin zararını karşılamayı amaçlar¹⁸⁵. Bu sebeple işletenin ve KTK'da açıkça sayılmamış olsa da işleten gibi sayılması gereken teşebbüs sahibinin bizzat uğradığı zararın tazmini mümkün değildir¹⁸⁶.

Kazanın oluşumunda kusurları bulunmaması kaydıyla (kimse kendi kusurundan yararlanamaz ilkesi uyarınca), işleten olmayan sürücü ve yardımcıları ise üçüncü kişi kavramına dahildir¹⁸⁷. Yardımcı kişiler KTK m.3'te sayılan hizmetliler benzeri kişilerdir¹⁸⁸. Aracın muavini, sürücü adayı yetiştiren öğretmenler bu kişilere örnek olarak verilebilir¹⁸⁹.

¹⁸⁴Yargıtay 17. HD, 26.02.2019 T., 2016/17590 E., 2019/2084 K.; Yargıtay 17. HD, 06.05.2010 T., 2010/172 E., 2010/4349 K.; Yargıtay 17. HD, 17.09.2009 T., 2009/3190 E., 2009/5570 K. (UYAP).

¹⁸⁵Havutçu ve Gökyayla, **a.g.k.**, 1999, 218; Karasu, **a.g.k.**, 2016, 27.

¹⁸⁶Havutçu ve Gökyayla, **a.g.k.**, 1999, 219; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, 319; Yargıtay 17. HD'nin, 03.12.2015 tarihli ve 2015/15630 E. ve 2015/13340 K. sayılı kararına göre, "...Somut uyuşmazlıkta davacı Y.G. kazaya karışan aracın maliki olup dava konusu yapılan zorunlu mali sorumluluk sigortasının sigortalıdır. Bu nedenle davacı Y. G. üçüncü kişi sayılamaz. Davacı üçüncü kişi olmadığından zarar, zorunlu mali sorumluluk sigortası teminatına dahil değildir. Zarar teminat dışında olduğundan sigortacının sorumluluğu da bulunmamaktadır..." (UYAP).

¹⁸⁷Arkan, **a.g.k.**, 1983, 268; Kara, **a.g.k.**, 2021, 366; Çelik, **a.g.k.**, 2023, 915; H. T. Gökcan (2025). *Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları*, (Güncellenmiş 10. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.697; Yargıtay 4. HD'nin, 11.01.2024 tarihli ve 2023/12043 E. ve 2024/269 K. sayılı kararına göre, "...Araç sürücüsünün veya yakınlarının talepleri ise 92 nci madde kapsamında yer almamakla sigortacının sorumluluğu kapsamında kabul edilmiştir..." (UYAP).

¹⁸⁸KTK m.3 uyarınca "Hizmetli": Araçlarda, sürücü hariç, araç veya taşıma hizmetlerinde süreli veya süresiz çalışan kişiler ile iş makinelerinde sürücüden gayri kişilerdir.

¹⁸⁹E. Özsunay (1967). *Trafik Hukukunda Araç Sahibinin Fiil ve Davranışlarından Sorumlu Olduğu Şahıslar, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 4(1), s.29; H. Karacan Çetin (2016). *Karayolları Trafik Kanununda Hukuki Sorumluluk*, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.131.

Karayolları Trafik Kanunu'nun 92/b maddesine göre işletenin; eşinin, usul ve fiirunun, kendisine evlat edinme ilişkisi ile bağı olanların ve birlikte yaşadığı kardeşlerinin mallarına gelen zararlar nedeniyle ileri sürebilecekleri talepler sigortanın kapsamı dışında bırakılmışsa da "canlarına" gelen zararlar sigortanın kapsamındadır. Diğer bir ifadeyle anılan düzenlemede sayılan kişiler, bizzat canlarına (bedensel zararlar) gelen zararlar yönünden üçüncü kişi kavramına dahildirler¹⁹⁰.

Bizzat işletenin uğradığı zararlar teminat dışında olsa da işletenin ölümü halinde desteğinden yoksun kalanların uğradığı desteten yoksun kalma zararının karşılanması mümkündür¹⁹¹. Ancak destekten yoksun kalan bizzat işletense veya işleten, kendi kusuru ile ölümüne sebep olmuşsa bu durumda KTK'nın 92/j maddesi uyarınca destekten yoksun kalma zararının sigorta poliçesi kapsamında karşılanması mümkün değildir.

2.5.1.2.4. Zararın türü yönünden uygulama alanı

Zorunlu trafik sigortası, sadece maddi zararları karşılar. Manevi zararlar ise KTK m. 92/f uyarınca sigorta kapsamında değildir. Maddi zararlar; bedensel zararlar (ölüm ve yaralanmalardan kaynaklı zararlar), tedavi giderleri ve maddi hasarlar (eşyaya gelen zararlar) şeklindedir¹⁹². Karayolları motorlu araçlar zorunlu mali mesuliyet sigortası genel şartlarının A.5. maddesinde de sigortanın teminatı altındaki zarar türleri aynı şekilde açıklanmıştır¹⁹³.

¹⁹⁰Yargıtay 4. HD'nin, 15.04.2024 tarih ve 2022/8313 E. ve 2024/3286 K. sayılı kararına göre, "...Bu noktada üzerinde durulması gereken hususlardan birisi, KTK'nın 92 nci maddesinin b bendinde yer alan "İşletenin; eşinin, usul ve fiirunun, kendisine evlat edinme ilişkisi ile bağı olanların ve birlikte yaşadığı kardeşlerinin mallarına gelen zararlar nedeniyle ileri sürebilecekleri taleplerin zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamı dışında olduğu"na ilişkin hükmüdür. Bu hükümle kanun koyucu; tehlike sorumlusu zorunlu mali sorumluluk sigortacısının sorumluluğu kapsamında, sadece tehlike sorumlusu olan işletenin eşinin, usul ve fiirunun, kendisine evlat edinme ilişkisi ile bağı olanların ve birlikte yaşadığı kardeşlerinin mallarına gelen zararları çıkarmıştır. Şu haliyle, anılan kişilerin mallarına gelen zararlar dışında kalan ölüm ve yaralanmaya ilişkin cismani zararlar ise sigortacının sorumluluğu kapsamında bırakılmış; böylece tehlike sorumlusunun yakınlarının dahi belirtilen anlamda sigorta kapsamında olduğu benimsenmiştir. Durum bu olunca, işletenin; eşinin, usul ve fiirunun, kendisine evlat edinme ilişkisi ile bağı olanların ve birlikte yaşadığı kardeşlerinin ölümü veya yaralanmaları halinde bundan kaynaklanan zararlarının zorunlu sigorta kapsamında olduğu kabul edilmelidir..." (UYAP).

¹⁹¹Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024b, 1098.

¹⁹²Aslan Düzgün, **a.g.k.**, 2013, 199; Kara, **a.g.k.**, 2021, 375; Çelik, **a.g.k.**, 2023, 922; Gökcan, **a.g.k.**, 2025, 671; ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, 2.2.

¹⁹³Genel Şartların A.5. maddesi uyarınca kapsama giren teminat türleri şu şekildedir : "Bu (Değişik ibare:RG-4/12/2021-31679) Genel Şartlar kapsamındaki teminat türleri aşağıda yer almaktadır.

a) (Değişik:RG-20/3/2020-31074) Maddi Zararlar Teminatı: Hak sahibinin bu Genel(Değişik ibare:RG-4/12/2021-31679) Şartlarda tanımlanan ve zarar gören araçta meydana gelen değer kaybı dahil doğrudan malları üzerindeki azalmadır. (Değişik cümle:RG-4/12/2021-31679) Değer kaybı, talep edilmesi halinde, Kurum tarafından belirlenecek usul ve esaslara göre atanacak sigorta eksper tarafından bu Genel Şartların Ekl 'inde yer alan esaslara göre tespit edilir.

2.5.1.2.5. Teminat dışında kalan haller

Zorunlu trafik sigortasının kapsamı dışında kalan hususlar, KTK'nın 92. maddesinde ve teminat dışı haller başlığıyla KZMSSGŞ'nin A.6. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre sigortanın kapsamına girmeyen hususlar şunlardır:

a) İşletenin; KTK uyarınca eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilere karşı yöneltebileceği talepler: Zorunlu trafik sigortası kural olarak üçüncü kişilere verilen zararı telafi etmeyi amaçladığı için işletenin emir ve talimatı altında hareket eden kişilerin eylemleri neticesinde işletende meydana gelen zararlar teminat dışında olup bunun sebebi işletenin bu kişilerin eylemlerinden sorumlu olmasıdır¹⁹⁴.

b) İşletenin; eşinin, usul ve fûruunun, kendisine evlat edinme ilişkisi ile bağlı olanların ve birlikte yaşadığı kardeşlerinin mallarına gelen zararlar nedeniyle ileri sürebilecekleri talepler: Burada kapsamın dışında olanlar sadece maddede sayılan kişilerin mallarına gelen zararlardır. Söz konusu maddede bedensel zararlar açıkça sayılmamış olduğundan bu kişilerin bedensel zararları sigorta kapsamındadır¹⁹⁵. Sadece mallara gelen zararın kapsam

b) Sağlık Giderleri Teminatı: Üçüncü kişinin trafik kazası dolayısıyla bedeneni eski haline dönmesini teminen protez organ bedelleri de dahil olmak üzere yapılan tüm tedavi giderlerini içeren teminattır. Kaza nedeniyle mağdurun tedavisine başlanmasından itibaren mağdurun sürekli sakatlık raporu alana kadar tedavi süresince ortaya çıkan bakıcı giderleri, tedaviyle ilgili diğer giderler ile trafik kazası nedeniyle çalışma süresinin kısmen veya tamamen azalmasına bağlı giderler sağlık gideri teminatı kapsamındadır. Sağlık giderleri teminatı Sosyal Güvenlik Kurumunun sorumluluğunda olup ilgili teminat dolayısıyla sigorta şirketinin ve Güvence Hesabının sorumluluğu 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 98 inci maddesi hükmü gereğince sona ermiştir.

c) (Değişik:RG-20/3/2020-31074) (Değişik ibare:RG-4/12/2021-31679) *Sakatlanma Teminatı:* Üçüncü kişinin sürekli sakatlığı dolayısıyla ileride ekonomik olarak uğrayacağı maddi zararları karşılamak üzere, bu (Değişik ibare:RG-4/12/2021-31679) Genel Şartların Ek2'sinde yer alan esaslara göre belirlenen tazminatları içeren teminattır. (Değişik cümle:RG-4/12/2021-31679) Trafik kazası nedeniyle mağdurun geçici iş göremezliği ve sürekli sakatlığı bu teminattan karşılanır. (Değişik cümle:RG-4/12/2021-31679)Mağdurun tedavi sürecinin tamamlanması sonrasında sakatlık oranının ve geçici iş göremezlik süresinin belirlenmesinde, Kurul Raporu dikkate alınır.

(Mülga cümle:RG-4/12/2021-31679) (Mülga cümle:RG-4/12/2021-31679) Tazminat ödemesinde, ilgili (Değişik ibare:RG-4/12/2021-31679) kurum ve kuruluşlarca tanzim edilecek trafik kazasına ilişkin belgelerde illiyet bağı ile ilgili tespitin yer alması durumunda bu tespitin aksini ispat sigorta şirketine aittir. Sigortacı söz konusu rapor hakkında ilgili mevzuat uyarınca itiraz usulüne başvurduğunda mağdurun itiraz üzerine yaptığı belgelenmiş harcamalarını bu teminat kapsamında karşılamakla yükümlüdür. (Ek cümle:RG-4/12/2021-31679) Geçici iş göremezlik süresi ve sürekli sakatlık oranının belirlenmesinden sonra ortaya çıkan ve tıbben gerekli olan sürekli bakıcı giderleri de bu teminat kapsamındadır. (Ek cümle:RG-4/12/2021-31679)Söz konusu tazminat miktarlarının tespitinde sakat kalan kişiesas alınır.

ç) *Destekten Yoksun Kalma (Ölüm) Teminatı:* Üçüncü kişinin ölümü dolayısıyla ölenin desteğinden yoksun kalanların destek zararlarını karşılamak üzere bu (Değişik ibare:RG-4/12/2021-31679) Genel Şartların Ek-3'ünde yer alan esaslara göre belirlenen tazminatları içeren teminattır. Söz konusu tazminat miktarının tespitinde ölen kişi esas alınır."

¹⁹⁴Havutçu ve Gökyayla, **a.g.k.**, 1999, 221; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024b, 1092.

¹⁹⁵Arkan, **a.g.k.**, 1983, 268; Ç. Aşçıoğlu (1989). *Trafik Kazalarında Hukuki Sorumluluk ve Tazminat Davaları*, Ankara, s.86; Karasu, **a.g.k.**, 2016, 28; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024b, 1110.

dışı bırakılmasının amacı, bu kişilerin bedensel zararlarını işletenden talep edemeyecekleri düşüncesine dayanmaktadır¹⁹⁶.

c) İşletenin; KTK uyarınca sorumlu tutulmadığı şeye gelen zararlara ilişkin talepler: İşletenin KTK'ya göre sorumlu tutulamayacağı bir zarardan haliyle işleteni korumayı amaçlayan zorunlu trafik sigortasının da sorumlu olması beklenemez. Örneğin, KTK 87/2. madde uyarınca zarar görenin beraberinde bulunan bagaj ve benzeri eşya dışında araçta taşınan eşyanın uğradığı zararlardan dolayı işletenin sorumluluğu genel hükümlere tabidir. Haliyle işleten karşı bu sebeple ileri sürülebilecek talep sigorta kapsamı dışındadır¹⁹⁷.

d) KTK'nın 105. maddesinin üçüncü fıkrasına göre zorunlu mali sorumluluk sigortasının teminatı altında yapılacak motorlu araç yarışlarındaki veya yarış denemelerindeki kazalardan doğan talepler: KTK m. 105/3 uyarınca yarış düzenleyicilerinin, yarışa katılanların ve yardımcı kişilerin yarış esnasında üçüncü kişilere karşı olan sorumluluklarını karşılamak üzere motorlu araç yarış zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunludur. Eğer bu sigorta yaptırılmış ise, üçüncü kişilerin zararı zorunlu trafik sigortasının kapsamı dışında kalır.

e) Motorlu araçta taşınan eşyanın uğrayacağı zararlar: Bir yolcunun beraberindeki taşınan eşya sigortanın kapsamında olmasına karşın eğer bu eşya yolcu beraberinde bir eşya değilse, yani TTK m. 856 v.d. uyarınca eşya taşıma sözleşmesine dayanıyor ise bu durumda taraflar arasında taşıma sözleşme ilişkisi bulunması sebebiyle sigortanın kapsamı dışındadır. Örneğin, bir eşyanın otobüse verilerek başka bir şehre gönderilmesi¹⁹⁸. Ancak bu örnekte olduğu gibi taşınan eşya, zorunlu trafik sigortası yapılan araçta taşınan eşya olduğu için sigorta kapsamı dışında iken, bu araca başka bir aracın çarpması ile taşınan bu eşya zarar görmüşse, çarpan aracın zorunlu trafik sigortası eşyaya gelen zarardan sorumludur¹⁹⁹.

f) Manevi tazminata ilişkin talepler: Manevi zararlar KTK m. 90 uyarınca teminat kapsamında olmayıp genel hükümler (TBK) uyarınca tazmini mümkündür²⁰⁰.

¹⁹⁶Arkan, **a.g.k.**, 1983, 268; Havutçu ve Gökyayla, **a.g.k.**, 1999, 221.

¹⁹⁷Arkan, **a.g.k.**, 1983, 270; Karasu, **a.g.k.**, 2016, 28.

¹⁹⁸Havutçu ve Gökyayla, **a.g.k.**, 1999, 221; Karasu, **a.g.k.**, 2016, 28; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024b, 1114.

¹⁹⁹Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024b, 1114.

²⁰⁰Yargıtay 17. HD'nin, 13.07.2020 tarihli ve 2018/4417 E. ve 2020/4720 K. sayılı kararına göre, "...Davalı SBN Sigorta A.Ş'ye davacıların yolcu olduğu aracın trafik (ZMSS) sigortacısı sıfatıyla husumet yöneltildiği; davalı trafik sigortacısının sadece maddi zararları teminat kapsamına aldığı ve manevi zararların teminat kapsamında olmadığı gözetilerek, davacıların manevi tazminat taleplerinden sigortacının sorumlu

g) Hak sahibinin kendi kusuruna denk gelen tazminat talepleri: Bu düzenleme, "kimse kendi kusurundan yararlanamaz" ilkesinin bir tezahürü olup aynı zamanda TBK m. 52'nin²⁰¹ de bir tekrarı niteliğindedir²⁰². Bir kimsenin zararın meydana gelmesinde kusuru bulunmasına karşın zararın tazminini başkasından talep etmesi herşeyden önce dürüstlük kuralına aykırıdır. Sigortacının oluşan zararlardan sorumlu olmayacağı bu düzenleme ile açıkça belirtilmiş olmakla birlikte işletenin sorumluluğu ise genel hükümlere tabi olmaya devam edecektir^{203 204}.

h) İlgililerin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan tazminat talepleri: Bu madde ile sigortalıların/sigorta ettirenlerin KTK uyarınca sorumlu olduğu riskler dışında kalan riskler sebebiyle sigortacının sorumlu olmadığı vurgulanmak istenilmiştir²⁰⁵.

ı) Destekten yoksun kalan hak sahibinin, destek şahsının kusuruna denk gelen tazminat talepleri: 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe konulan KZMSSGŞ'nin teminat dışı halleri düzenleyen A.6/b maddesi "*hak sahibinin kendi kusuruna denk gelen tazminat talepleri*", (d) maddesi ise "*destekten yoksun kalan hak sahibinin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan destek tazminatı talepleri ile destekten yoksun kalan hak sahibinin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmakla beraber destek şahsının kusuruna denk gelen destek tazminatı talepleri*" şeklinde olup bu iki madde önceki genel şartlarda yer almamaktaydı. Yargıtay, 01.06.2015 tarihli KZMSSGŞ'nin yürürlüğünden önce gerçekleşen işleyen veya sürücünün tam kusurlu olarak vefat ettiği trafik kazaları ile

tutulmaması gerekirken, yanlışlı değerlendirmeyle, trafik sigortacısı olan davalı SBN Sigorta A.Ş'nin manevi tazminat ile fer'ilerinden sorumlu tutulması doğru olmamıştır..."(UYAP).

²⁰¹TBK m. 52 şu şekildedir : "Zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim, tazminat indirebilir veya tamamen kaldırabilir. Zarara hafif kusuruyla sebep olan tazminat yükümlüsü, tazminat ödediğinde yoksulluğa düşecek olur ve hakkaniyet de gerektirirse hâkim, tazminatı indirebilir."

²⁰²Ulaş, **a.g.k.**, 2015, 11; Karasu, **a.g.k.**, 2016, 37; M. İ. Alsancak (2024). *Trafik Kazası Sonucu Oluşan Bedensel Zararlar*, (Güncellenmiş 3. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.104; G. Ankaralı Uslu (2024). *Karayolu Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortalarında Güvence Hesabı*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, s.17.

²⁰³Ulaş, **a.g.k.**, 2015, 11.

²⁰⁴Yargıtay 4. HD'nin, 29.04.2024 tarihli ve 2024/1008 E. ve 2024/3936 K. sayılı kararına göre, "...dosya kapsamındaki kaza tespit tutanağı ve Jandarma kolluk görevlilerince düzenlenen 01.01.2020 tarihli olay yeri tespit tutanağına göre davacı İ.Ö.'nün davalıya sigortalı aracın sürücüsü olduğu, kazanın meydana gelmesinde tam kusurlu olduğu, hak sahibinin kendi kusuruna denk gelen tazminat taleplerinin polise teminatı kapsamı dışında kaldığının anlaşılmasına göre, karar usul ve kanuna uygun olup davacı vekilince temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir..."(UYAP).

²⁰⁵Ulaş, **a.g.k.**, 2015, 12; Karasu, **a.g.k.**, 2016, 37.

ilgili verdiği istikrarlı kararlarında²⁰⁶; destekten yoksun kalma tazminatı işletenin ölümü sonucunda meydana gelse de, işleten üzerinde doğan zarardan ayrı ve salt onun desteğinden yoksun kalınması olgusuna dayalı, mirasçılık sıfatıyla bağlı olmaksızın doğrudan üçüncü kişi durumundaki destekten yoksun kalanlar üzerinde olduğu gerekçesiyle destekten yoksun kalma tazminatından sigortacının sorumlu olacağını belirtmekteydi.

01.06.2015 tarihli KZMSSGŞ'de bu zarar kapsam dışı bırakılmak istenilmiş ancak Yargıtay uygulamasında bir değişiklik olmayınca kanun koyucu 26.04.2016 tarihinde RG'de yayınlanarak yürürlüğe giren 6704 sayılı Kanun²⁰⁷ ile KTK'nın 92. maddesine (g), (h) ve (i) bendleri eklenerek bu zararı sigorta kapsamı dışında tutmak istemiştir. Anılan maddeye eklenen (i) bendi "*Bu Kanun çerçevesinde hazırlanan zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları ve ekleri ile tanımlanan teminat içeriği dışında kalan talepler*" şeklinde olup Yargıtay, artık bu düzenleme uyarınca kusurlu olarak vefat eden desteğin hak sahiplerinin tazminat alamayacağına karar vermektedir²⁰⁸. Söz konusu (i) bendi, Anayasa Mahkemesi'nin 17.07.2020 tarih ve 2019/40 E. – 2020/40 K. sayılı kararı ile iptal edilmiştir²⁰⁹. Ancak bu sefer de yasa koyucu 7327 sayılı Kanun'un²¹⁰ 19. maddesi ile KTK'nın 92. maddesine (j) bendini eklemiştir²¹¹. Eklenen bu bent uyarınca destekten yoksun kalan hak sahibinin, destek şahsının kusuruna denk gelen tazminat talepleri sigorta kapsamı dışına çıkarılmıştır.

i) Gelir kaybı, kar kaybı, iş durması ve kira mahrumiyeti gibi dolaylı zararlar: KZMSSGŞ'nin kapsama giren teminat türlerini belirten A.5/a bendinde açıkça doğrudan zararların zorunlu trafik sigortası kapsamı içinde olduğunu belirtmesine rağmen bu hüküm ile yetinilmemiş, dolaylı zararların sigorta kapsamı dışında kaldığı hem KTK'nın 92/k maddesinde, hem de genel şartların teminat dışı halleri düzenleyen A.6/k

²⁰⁶Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK), 15.6.2011 T., 2011/17-142 E., 2011/411 K.; Yargıtay HGK 22.02.2012 T., 2011/17-787 E., 2012/92 K.; Yargıtay HGK 16.01.2013 T., 2012/17-1491 E., 2013/74 K.; Yargıtay HGK 16.06.2020 T., 2018/17-32 E., 2020/420 K.; Yargıtay 17 HD, 04.06.2012 T., 2011/8916 E., 2012/7278 K.; Yargıtay 17 HD, 11.02.2013 T., 2012/2607 E., 2013/1371 K.; Yargıtay 17 HD, 22.11.2016 T., 2014/13405 E., 2016/10777 K.; Yargıtay 17 HD, 14.03.2018 T., 2015/9248 E., 2018/2340 K.; Yargıtay 4. HD, 07.11.2023 T., 2023/7441 E., 2023/12021 K. (UYAP).

²⁰⁷RG, 26.04.2016, S. 29695.

²⁰⁸Yargıtay 4. HD, 08.06.2021 T., 2021/9655 E., 2021/2630 K.; Yargıtay 4. HD, 08.11.2021 T., 2021/16663 E., 2021/8413 K.; Yargıtay 4. HD, 17.01.2023 T., 2021/9920 E., 2023/530 K.; Yargıtay 4. HD, 15.05.2024 T., 2022/2763 E., 2024/4773 K. (UYAP).

²⁰⁹İptal gerekçesi için bkz. İkinci Bölüm, 2.2.3.1.2.

²¹⁰RG, 19.06.2021, S. 31516.

²¹¹KTK'nın 92. maddesinin j bendi şu şekildedir: "(Ek: 9/6/2021-7327/19 md.) Destekten yoksun kalan hak sahibinin, destek şahsının kusuruna denk gelen tazminat talepleri,"

maddesinde hüküm altına alınarak özellikle vurgulanmak istenilmiştir²¹². Dolayısıyla bu zararlar, sorumlulardan ancak genel hükümler uyarınca talep edilebilecektir.

j) Hasar sebebiyle trafikten çekme veya hurdaya çıkarılma işlemi görmüş araçların değer kaybı tazminatı talepleri: Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin²¹³ 28. maddesi uyarınca bütün motorlu araçlar yetkili tescil kuruluşlarına tescil edilmek suretiyle tescil belgesi almak zorundadırlar. Karayolları Trafik Kanunu'nun 21/1 maddesine göre, tescil edilen araçlar, tescil belgesi ve tescil plakası alınmadan karayollarına çıkarılamaz. Aynı Yönetmelik'in 33. maddesine göre tescil işlemi yapılmamış bir aracın, trafiğe çıkmasına müsaade edildiğini gösteren motorlu araç trafik belgesi alması mümkün değildir. Başka bir ifadeyle, tescilsiz aracın trafiğe çıkması yasaktır.

Bazı durumlarda araç sahipleri farklı sebeplerden ötürü araçlarını trafikten çekmek isteyebilirler. Örneğin, seyahat sebebiyle bir araç uzun süre kullanılmayacaksa veya bir araç çalınmışsa çekme belgesi alınabilir. Çekme belgesi almak ekonomik yönden araç sahibine avantaj sağlar. Çünkü çekme belgesi olan bir araç 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu'nun²¹⁴ 8. maddesi uyarınca motorlu taşıtlar vergisinden muaftır. Aynı zamanda bu araç için zorunlu trafik sigortası yaptırılma zorunluluğu da yoktur.

Hurda haline gelmiş bir araç da Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin 39. maddesi uyarınca hurdaya çıkarılıp trafikten çekilebilir. Aynı düzenlemeye göre bir araç ekonomik ömrünü doldurma, eskime, yıpranma, kaza, yanma, tahrip edilme ve benzeri nedenlerle kullanılamaz duruma gelmesi sebebiyle hurdaya ayrılabilir. Yine aynı Madde'nin üçüncü fıkrası uyarınca bu araçların tescil belgesine "*hurdaya çıkarılmıştır*" şerhi konularak motorlu araç trafik belgesi ile tescil plakaları geri alınarak iptal edilir. "Hurdaya çıkarılmıştır" şerhi konularak sahiplerine verilen araç tescil belgeleri, araçların hurda olarak satışlarında sahiplik belgesi olarak kullanılır. Bu araçların tescil belgeleri olmaması sebebiyle trafiğe çıkmaları yasak olduğundan bu araçlara zorunlu trafik sigortası yaptırılması da mümkün değildir. İşte KTK'nın 92/1 maddesi uyarınca hasar sebebiyle trafikten çekilme veya hurdaya çıkarılma işlemi görmüş araçların değer kaybı tazminatı talepleri sigorta kapsamı dışında bırakılmıştır, zira hasar sebebiyle hurdaya

²¹²Ulaş, a.g.k., 2015, 33.

²¹³RG, 18.07.1997, S.23053.

²¹⁴RG, 23.02.1963, S.11342.

uğramış bir araç ekonomik ömrünü tamamlamış olduğu için bu araçta değer kaybı olması da mümkün değildir²¹⁵.

k) 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamındaki terör eylemlerinde ve bu eylemlerden doğan sabotajda kullanılan araçların neden olduğu ve sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan tazminat talepleri ile aracın terör eylemlerinde kullanıldığını veya kullanılacağını bilerek binen kişilerin ve terör ve sabotaj eyleminde yer alan kişilerin uğradıkları zararlara ilişkin talepler: Bu düzenleme ile motorlu aracı terör eyleminde kullananlar ile aracın terör eylemlerinde kullanıldığını veya kullanılacağını bilerek binen kişilerin uğradıkları zararlar kapsam dışı bırakılmıştır.

2.5.1.3. Taraflar

2.5.1.3.1. Sigortacı

Sigortacı, sigorta sözleşmesinin rizikoyu üstlenen tarafıdır²¹⁶. Sigortacılık Kanunu'nun 3. maddesi uyarınca Türkiye'de faaliyet gösterecek sigorta şirketleri ile reasürans şirketleri, anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulmuş olmak zorundadır. Aynı Kanun'un 5/2. maddesine göre de sigorta şirketleri hayat ve hayat dışı sigorta gruplarından sadece birinde faaliyet gösterebilir.

Zorunlu trafik sigortası, KTK'nın 101. maddesi uyarınca Türkiye'de kaza sigortası dalında çalışmaya yetkili olan sigorta şirketleri tarafından yapılır ve bu şirketler zorunlu trafik sigortasını yapmak zorundadırlar (ayrıca bkz. SK m.15 ve TTK m. 1401/2).

2.5.1.3.2. Sigorta ettiren

2.5.1.3.2.1. Kavram

Karayolları Trafik Kanunu'nun 91/1. maddesi uyarınca, işletenler sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere zorunlu trafik sigortası yaptırmak zorundadırlar. Buna düzenlemeye göre sigorta ettiren motorlu aracın işletenidir²¹⁷.

Sigorta yaptırma zorunluluğu sadece işletenler için öngörülmüş olduğundan işletenin belirlenmesi çok önemlidir. Örneğin, trafik kazası sonucu meydana gelen zarar sigorta tutarının üzerindeyse zararın kalan kısmı yönünden işletenin genel hükümlere

²¹⁵Yargıtay 17. HD, 19.03.2018 T., 2017/2054 E., 2018/2741 K. (UYAP).

²¹⁶Karasu, **a.g.k.**, 2016, 41; Kara, **a.g.k.**, 2021, 165; Alsancak, **a.g.k.**, 2024, 26.

²¹⁷Havutçu ve Gökyayla, **a.g.k.**, 1999, 218-219; Karasu, **a.g.k.**, 2016, 42; Alsancak, **a.g.k.**, 2024, 38.

göre sorumluluğu devam edecektir²¹⁸. Bunun yanı sıra zorunlu trafik sigortası ile üçüncü kişilerin zararının karşılanması hedeflendiğinden, eğer işleten kazada zarara uğrar ise, üçüncü kişi sayılmayacağından zararın tazminini sigortacıdan talep edemeyecektir veya KTK'nın 92/b maddesi uyarınca işletenin belli derecedeki yakınlarının mallarına gelen zararlar karşılanmayacaktır²¹⁹.

6085 sayılı mülga Karayolları Trafik Kanunu'nun zorunlu trafik sigortasını düzenleyen 51. maddesinde, sadece araç maliklerinin bu sigortayı yaptırmak zorunda oldukları düzenlenmişti. Ancak KTK ile öğreti ve uygulamadaki gelişmelere uygun olarak sadece araç sahipleri değil, aracı fiilen işletenlerin de zorunlu sigortayı yaptıracakları düzenlenmiştir²²⁰.

İşleten ile sigorta sözleşmesini yaptıran kişilerin farklı olması durumunda sigortalı kavramı gündeme gelir. Bu halde sigorta sözleşmesini yapan kişi sigorta ettirendir. Buna karşılık aracı işleten kişi ise sigortalıdır (bkz. TTK m.1454). Nitekim TTK m. 1485'de başkası hesabına sigortayı²²¹ düzenleyen TTK m. 1454'ün sorumluluk sigortaları bakımından da uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

2.5.1.3.2.2. İşletenin tespiti ve bu tespitin Güvence Hesabı bakımından taşıdığı önem

Yukarıda da değinildiği üzere yürürlükten kaldırılan Garanti Fonu sadece trafik kazaları sebebiyle oluşan zararları karşılamaktaydı. Güvence Hesabı ile zorunlu trafik sigortası haricinde başkaca zorunlu sigortalar kapsama alınmış ise de, Hesaba yapılan başvuruların, açılan davalara bakıldığında çoğunlukla trafik kazaları sebebiyle olduğu anlaşılmaktadır. Trafik kazalarında işletenin tespiti, Hesaba başvuru veya Hesabın ödeme yaptıktan sonra ödediği bedeli rücu etmesinde önem taşır. Örneğin, çalınmış veya gasbedilmiş bir aracın sebep olduğu bir kazada zarar görenin Hesaba başvuru yapabilmesi için, işletenin KTK uyarınca sorumlu tutulmaması gerekmektedir. Eğer işletenin bir kusuru varsa bu durumda zarar görenler Hesaba başvuramazlar. Yine aynı şekilde zorunlu trafik sigortası yaptırılmamış bir aracın yaptığı kazada, Güvence Hesabının zarar

²¹⁸Karasu, **a.g.k.** 2016, 42.

²¹⁹Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 49; Karasu, **a.g.k.** 2016, 42.

²²⁰Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024b, 1025.

²²¹Sigorta sözleşmesi sigorta ettiren ile sigortacı arasında olup sigortacının korunmasını amaçlar. Başkası hesabına (lehine) sigortada ise sigorta ettirenden başka bir kişinin (üçüncü kişi) korunması sağlanır. Bu tür sigortada, sigorta ettiren, sigortacı ile başka bir kişinin maruz kalacağı rizikolar için sigorta teminatı sağlanması amacıyla sigorta sözleşmesini kendi adına kurmaktadır. Rizikodan olumsuz etkilenecek (zarara uğrayacak) olan (hesabına sigorta yapılmış) kişiye “sigortalı” denilir (Ünan, **a.g.k.**, 2016b, 24; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2023, 210).

görenlere ödeme yaptıktan sonra ödediği bedeli rücu edebilmesi için işletene karşı açacağı davada, trafik sigortasını yaptırmakla yükümlü olan işletenin kim olduğunun tespiti önem arz eder. Çünkü bu tür davalarda dava açılan kişiler genellikle aracın sadece kayıtlardaki maliki olduğunu, gerçek işleteni olmadığını, aracı sattığını veya uzun süreli kiraya verdiğini savunmaktadırlar²²². Bu sebeplerle işleten kavramının üzerinde ayrıntılı durmak gerekir.

İşleten kavramı, KTK'nın tanımlar başlıklı 3. maddesinde şu şekilde tanımlanmıştır: *Araç sahibi olan veya mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı görülen veya aracın uzun süreli kiralama, ariyet veya rehni gibi hallerde kiracı, ariyet veya rehin alan kişidir. Ancak ilgili tarafından başka bir kişinin aracı kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere işlettiği ve araç üzerinde fiili tasarrufu bulunduğu ispat edilirse, bu kimse işleten sayılır.* Bu tanıma göre Kanun, işletenin belirlenmesi yönünden şekli ve maddi ölçüt olmak üzere iki kriteri esas almıştır²²³.

Şekli ölçüt uyarınca işleten, trafik sicilinde veya sigorta poliçesinde malik olarak görünen kişidir²²⁴. Bu ölçüt uyarınca anılan belgelerde kişinin adının yazılı olması işleten olması için yeterli kabul edilir. Bu ölçüt işletenin tespiti için kolay ve güvenli bir yöntemdir²²⁵.

Maddi ölçüte göre ise işleten, araç üzerinde ekonomik yarar ve fiili egemenlik ilişkisi bulunan kişidir²²⁶. Bu ölçüt uyarınca bir kişinin işleten sayılabilmesi için ekonomik yarar ve fiili egemenliğin bir arada bulunması gerekmektedir. Örneğin aracın giderlerini üstlenen, araçtan faydalanan, aracın bakım ve kullanımı ile varsa aracın personeli üzerinde tasarruf gibi esaslı konularda karar verme yetkisine sahip olan kişi maddi ölçüte göre işletendir²²⁷. Bu kritere göre kullanım bir defaya mahsus değil, aksine

²²²Yargıtay 17 HD, 11.02.2021 T., 2020/8228 E., 2021/1190 K.; Yargıtay 17 HD, 07.12.2017 T., 2015/4851 E., 2017/11406 K. (UYAP).

²²³Eren, **a.g.k.**, 1987, 176; Aşçıoğlu, **a.g.k.**, 1989, 9; Havutçu ve Gökyayla, **a.g.k.**, 1999, 40; Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 49; Karasu, **a.g.k.** 2016, 43; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024b, 1027; Ayrıca bu konuda geniş ve ayrıntılı bilgi için E. Özsunay (1971). Trafik Hukukunda Zarar Giderimi Sorumlusu Olarak "İşleten" (Araç Sahibi) Kavramına İlişkin Bazı Sorunlar, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 6(1), s.88 v.d.

²²⁴Özsunay, **a.g.k.**, 1971, 89; Eren, **a.g.k.**, 1987, 176; Havutçu ve Gökyayla, **a.g.k.**, 1999, 40; Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 50; Karasu, **a.g.k.** 2016, 43; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024b, 1027.

²²⁵Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 50.

²²⁶Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024b, 1017; Yargıtay HGK'nın 20.01.2022 tarihli ve 2019/17(4)-224 E. ve 2022/26 K. sayılı kararına göre, "...Özellikle aracın trafiğe sokulmasına veya trafikten çekilmesine, bakılmasına, muhafazasına, kim tarafından, nasıl ve hangi amaçla kullanılması gerektiğine karar verme yetkisi, fiili hâkimiyeti oluştururken; bir aracın masraf ve tehlikelerini üstlenme ise, onun donatım, bakım ve işletme giderlerini, vergi ve sigorta primlerini ödemeyi ifade etmektedir. Özellikle aracın yakıt, onarım, yağ, garaj ve diğer parça ve ihtiyaçlarını karşılamak için harcanan paralar, giderler arasında sayılabilir (Eren, s. 705). Yargıtayın yerleşik uygulaması da bu yöndedir..."(UYAP).

²²⁷Özsunay, **a.g.k.**, 1971, 90 v.d.; Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 50; Karasu, **a.g.k.** 2016, 43.

sürekli ve çok daha genel bir niteliktedir²²⁸. Mahkemece her somut olayın özellikleri ayrıntılı olarak araştırılmalıdır²²⁹.

Karayolları Trafik Kanunu'ndaki tanımda ilk sırada şekli ölçüt yer alsa da, KTK şekli değil, maddi ölçütü esas almaktadır. Şekli ölçüte göre tanımda belirlenen kişiler (araç sahibi, kiralayan vb.) adi karine olarak işleten sayılır. Dolayısıyla bu karinenin aksi, başka bir deyişle tanımda belirtilen kişiler dışında bir kişinin araç üzerinde ekonomik yarar ve fiili egemenlik ilişkisi bulunduğu ispat edilirse, bu kişi gerçek işleten sayılır²³⁰. Yargıtay da maddi ölçütü kabul etmektedir²³¹.

Öğreti ve uygulamada işleten, gerçek ve farazi işleten olarak ikiye ayrılmaktadır²³². Bu ayrıma göre aşağıda önce gerçek işleten, daha sonra ise farazi işleten kavramları anlatılacaktır.

2.5.1.3.2.3. Gerçek işleten

Gerçek işleten, KTK'nın 3. maddesinde belirtilen maddi ölçüt uyarınca gerekli kriterlere sahip kişilerdir. Bunun yanı sıra aynı maddede şekli ölçüt uyarınca karine olarak

²²⁸Eren, **a.g.k.**, 1987, 176.

²²⁹Yargıtay 17. HD'nin 18.06.2015 tarihli ve 2014/5773 E. ve 2015/8916 K. sayılı kararına göre, "... Somut olayda, davalı Foça Belediyesi vekili, diğer davalı İZSU Genel Müdürlüğü ile müvekkili arasında düzenlenen protokol gereğince araç ile ilgili tüm sorumluluğun diğer davalıya ait olduğunu, müvekkilinin davada taraf sıfatının bulunmadığını, müvekkilinin işleten sıfatının bulunmadığını ileri sürmüş, mahkeme tarafından bu konuda bir araştırma yapılmamıştır. Bu durumda mahkemece taraflar arasında tanzim edilen kira sözleşmesi veya işletenlik sıfatını sona erdirecek başka tür bir sözleşme olup olmadığı, uzun süreli ve 3.kişileri bağlayacak güçte bir sözleşmesinin bulunup bulunmadığı, aracın fiilen teslim edilip edilmediği, ekonomik yararlanmanın kime ait olduğu, kira sözleşmesi ve kira bedelinin maliye ve vergi dairelerine bildirilip bildirilmediği gerektiğinde işleten ve İzsu Genel Müdürlüğü'nün ticari defter ve kayıtlar üzerinde bilirkişi marifetiyle inceleme yaptırılmak suretiyle kira veya diğer tür imzalanan sözleşmesinin fatura, ruhsat ve cari hesap hareketleri gibi yan delillerle desteklenip desteklenmediği, davalının işletenlik sıfatının devam edip etmediği hususları tartışılarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile hüküm kurulması isabetli görülmemiştir..."(UYAP).

²³⁰Eren, **a.g.k.**, 1987, 177; Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 52.

²³¹Yargıtay 17. HD'nin 22.02.2021 tarihli ve 2020/1160 E.ve 2021/ 1723 K. sayılı kararına göre, "...İşleten tanımı, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 3. maddesinde "Araç sahibi olan veya mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı görülen veya aracın uzun süreli kiralama, ariyet veya rehni gibi hallerde kiracı, ariyet veya rehin alan kişidir. Ancak ilgili tarafından başka bir kişinin aracı kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere işlettiği ve araç üzerinde fiili tasarrufu bulunduğu ispat edilirse, bu kimse işleten sayılır" şeklinde yapılmıştır. 2918 sayılı KTK'nın 3. maddesinde işleten sıfatının belirlenmesinde şekli ve maddi ölçüt olmak üzere iki ayrı ölçüden yararlanılmıştır. Şekli ölçüye göre trafik sicilinde malik görülen kişi işletendir. Maddi ölçüye göre ise, trafik sicilinde adı geçen kişinin önemi bulunmamakta olup önemli olan araç üzerindeki fiili hakimiyet, araçtan ekonomik yarar sağlama, masraf ve rizikolara katlanma gibi ölçütlerdir. İşletenin belirlenmesinde doktrin ve Yargıtay'ın kabul ettiği görüş maddi ölçüdür..."(UYAP).

²³²A. Kılıçoğlu (1984). 2918 Sayılı Yasaya Göre Motorlu Araç İşletenin Sorumluluğu, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 12 (2-3), s.6; Eren, **a.g.k.**, 1987, 178; Aşçıoğlu, **a.g.k.**, 1989, 9 v.d.; Havutçu ve Gökyayla, **a.g.k.**, 1999, 41 v.d.; Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 49 v.d.; Karacan Çetin, **a.g.k.**, 2016, 72 v.d.; Karasu, **a.g.k.**, 2016, 46-47; Yargıtay HGK, 02.11.2021 T., 2017/(17)4-3195 E., 2021/1317 K.; Yargıtay17. HD, 16.10.2019 T., 2016/18246 E., 2019/9514 K. (UYAP).

işleten sayılabilecek kişiler de belirtilmiştir. Bu niteliklere sahip olabilecek kişiler; araç sahibi, aracı mülkiyeti muhafaza kaydıyla satın alan alıcı, aracın uzun süreli kiralanması, ariyet veya rehin alınması gibi hallerde kiracı, ariyet ve rehin alan kişiler olarak belirtilmiştir²³³.

2.5.1.3.2.3.1. Araç sahibi

Karayolları Trafik Kanunu'nun 2. maddesinde araç sahibi, "*araç için adına yetkili idarece tescil belgesi verilmiş veya sahiplik veya satış belgesi düzenlenmiş kişi*" olarak tanımlanmıştır. Tescil belgesi, aracın malikine verilir (KTK m.20). Malik ise karine olarak aracın işleteni sayılır, ancak bu bir adi karine olduğu için aksi her zaman ispat edilebilir²³⁴. Araç sahibinin işleten olarak kabul edilmesi (işleten karinesi) aslında trafik kazasında sorumlu kişinin bir an evvel tespit edilerek zarar görenlerin korunması amacına yönelik olmakla birlikte, uygulamada da çoğu kez araç sahibi maddi ölçüte göre gerçek işleten düzeyindedir²³⁵. Bu sebeple tescil belgesinde malik olarak gözüken gerçek işletenin, genellikle motorlu aracın sahibi olduğunun söylenmesinde bir sakınca yoktur²³⁶.

Tescilli bir aracın satış ve devri noterler tarafından yapılır. Noterler tarafından yapılmayan her çeşit satış ve devirler geçersizdir (KTK m. 20/d). Devrin tamamlanması için aracın alıcı adına tescil edilmesi mutlak koşul değildir. Diğer bir ifadeyle, tescil mülkiyetin nakli için kurucu unsur değildir²³⁷. Nitekim Yargıtay da tescil işleminin mülkiyetin devri için kurucu bir işlem olmadığını, aksine idari bir işlem olduğunu, bunun sonucu olarak da noter satışıyla aracı devralanın, adına tescil işlemi yaptırmamış olsa dahi aracın maliki sayılacağını belirtmektedir²³⁸. Noterde yapılacak devir sözleşmesi işleten sıfatının kazanılmasını tek başına sağlamaz. Devir sözleşmesinin yanı sıra zilyetliğin devri de gerekmektedir. Noterde devir yapılmasına karşın aracın zilyetliği yeni malike devredilmezse, eski malik işleten olarak kabul görmeye devam eder²³⁹.

Tescil belgesinde araç sahibi olarak görünen kişi eğer gerçek işleten olmadığını ispatlarsa, bu durumda davanın gerçek işletene yöneltilmesi gerekmektedir. Bu durumda

²³³Eren, **a.g.k.**, 1987, 178; Karacan Çetin, **a.g.k.**, 2016, 72.

²³⁴Eren, **a.g.k.**, 1987, 178; Havutçu ve Gökyayla, **a.g.k.**, 1999, 42; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024b, 1031.

²³⁵Aşçıoğlu, **a.g.k.**, 1989, 10.

²³⁶Eren, **a.g.k.**, 1987, 178; Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 53.

²³⁷Havutçu ve Gökyayla, **a.g.k.**, 1999, 42.

²³⁸Yargıtay 17. HD, 13.02.2020 T., 2018/2998 E., 2020/1353 K. (UYAP)

²³⁹H. N. Nomer (1992). 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Hukuki Sorumluluğu, *İstanbul Barosu Dergisi*, 66 (1-2-3), s.51; Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 531; Havutçu ve Gökyayla, **a.g.k.**, 1999, 43; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024b, 1032.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun²⁴⁰ (HMK) 124/4. maddesi gereğince, dava dilekçesinde tarafın yanlış veya eksik gösterilmesinin kabul edilebilir bir yanılığa dayanması halinde, davacı taraf, karşı tarafın rızası aranmaksızın taraf değişikliği ile davasını gerçek işleyen yöneltilebilir²⁴¹.

2.5.1.3.2.3.2. Aracı mülkiyeti muhafaza kaydıyla satın alan kişi

Mülkiyeti muhafaza kaydıyla satış, satılan aracın teslimine rağmen mülkiyetinin satan kişide kalmasına imkan veren bir sözleşmedir²⁴². Bu yöntem ile aracı satın alan kişi artık aracın gerçek işleteni olarak kabul edilir. Mülkiyeti muhafaza kaydıyla satış, TMK'nın 764. maddesi uyarınca resmi şekle tabi olup devralanın yerleşim yeri noterliğinde özel siciline kaydedilmesiyle geçerli olur. Ancak araç teslim edilmiş olup bu sözleşme bir şekilde geçersiz olsa dahi, KTK'nın 3. maddesinde maddi ölçüte uyarınca alıcı, işleten olarak kabul edilebilir²⁴³.

2.5.1.3.2.3.3. Aracı uzun süreli kiralayan, ariyet (kullanım ödöncü) veya rehin alan

Karayolları Trafik Kanunu'nun 3. maddesinde aracın uzun süreli kiralınması halinde kiralayanın gerçek işleten olarak kabul edileceğı belirtilmiştir. Buna göre kısa süreli kiralayan işleten sıfatını kazanamaz²⁴⁴. Kanunda uzun sürenin tanımı verilmemiştir. Öğretide uzun sürenin ne kadar olduğı ile ilgili iki görüş bulunmaktadır: Birinci görüş göre, motorlu araç bir taşınır olduğı için taşınır kiralalarının düzenlendiğı TBK m. 330'un kıyasen uygulanması suretiyle üç günden fazla süreli kiralama, uzun süreli sayılmalıdır²⁴⁵. İkinci görüşü savunanlar ise, süre konusunda birinci görüş gibi bir sınırlamaya tabi olmaksızın somut olayın özelliklerine göre tespiti gerektiğini ileri sürmektedirler²⁴⁶. Kanaatimizce, kira sözleşmesinin uzun olup olmadığının tespitinde maddi ölçütten faydalanmak gerekir. Zira işleten sıfatı, KTK m.3 uyarınca maddi ölçüt esas alınarak belirlenmektedir. Maddi ölçüt uyarınca yapılacak belirleme, doğal olarak somut olayın özelliklerini göz önüne almayı da gerektirmektedir. Nitekim Yargıtay da

²⁴⁰RG, 04.02.2011, S.27836.

²⁴¹Yargıtay 4. HD, 12.09.2022 T., 2022/2704 E., 2022/9996 K. (UYAP)

²⁴²Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 55; Karasu, **a.g.k.**, 2016, 44.

²⁴³Havutçu ve Gökyayla, **a.g.k.**, 1999, 44; Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 56; Karasu, **a.g.k.**, 2016, 44.

²⁴⁴Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024b, 1033.

²⁴⁵Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1984, 10; Havutçu ve Gökyayla, **a.g.k.**, 1999, 45; O. G. Antalya (2019). *Marmara Hukuk Yorumu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.V/1-2*, (2. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.472; Eren, **a.g.k.**, 2024, 786.

²⁴⁶Aşçıoğlu, **a.g.k.**, 1989, 14; Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 58; Karasu, **a.g.k.** 2016, 45.

"uzun sürenin" tespitinde maddi ölçütten faydalanmaktadır²⁴⁷.

"Ariyet" sözcüğü TBK'da "kullanım öduncü" olarak değiştirilmiş olup²⁴⁸ kullanım öduncü sözleşmesi TBK'nın 379-385. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Kullanım öduncü sözleşmesinin kira sözleşmesinden farkı, ücretsiz olmasıdır. Buna göre ödünç alan, aldığı ödünç konusu şeyi sözleşme süresi boyunca karşılıksız olarak kullanır²⁴⁹. Kullanım öduncünün de uzun süreli olması gerekmektedir. Bu sebeple uzun süreli olarak kiralamada süreye ilişkin yapılan açıklamalar ariyet hali için de geçerlidir. Bunun yanı sıra ekonomik yarar ve fiili hakimiyetin de geçmesi gerekmektedir²⁵⁰.

Motorlu araç da bir taşınır olduğu için taşınır rehnine konu olmasında bir sakınca yoktur. Taşınır rehni kural olarak zilyetliğin rehin alana devri ile mümkündür (TMK m. 939/1). Ancak motorlu araçların TMK'nın 940/2. maddesindeki düzenleme uyarınca teslimine bağlı olmadan rehni de mümkündür. Bu durumda motorlu aracın taşınır rehni, zilyetlik devredilmeden motorlu aracın trafik siciline tescil ile kurulabilir²⁵¹. Ancak rehin alanın KTK manasında işleten sayılabilmesi için rehmin teslim şartlı, diğer bir ifadeyle zilyetliğin devri suretiyle olması gerekir. Rehin verenin araç üzerindeki fiili hakimiyeti ancak bu şekilde ortadan kalkacağı için rehin alan işleten sayılabilecektir²⁵².

2.5.1.3.2.4. Farazi işletenler (işleten gibi sorumlu olanlar)

Motorlu bir aracın sebebiyet verdiği kazadan işleten sorumlu tutulmasına karşın bazı durumlarda işleten olmayan kişiler de KTK uyarınca (m. 85, 104, 105, 107) işleten gibi sorumlu tutulmuştur. Bu kişiler işleten olmadıkları halde işleten gibi sorumlu

²⁴⁷Yargıtay 17. HD'nin 22.01.2015 tarihli ve 2013/14208 E. ve 2015/846 K. sayılı kararına göre, "...2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 3. Maddesinde aracı uzun süreli kira, ariyet ve rehin ilişkisine dayanarak kiracı, ariyet ve rehin alan sıfatıyla işleten kişiler gerçek işleten sayılmıştır. "Kiracının işleten sıfatının belirlenmesinde, kira sözleşmesinin uzun süreli olması, araç üzerinde fiili hakimiyet ve ekonomik yararlanma unsurlarının birlikte bulunması gerekmektedir". Kısa süreli kiracılık, rehin veya ariyet almak kişiyi işleten haline getirmez. Bu takdirde işleten sıfatı kira veya ariyet verende kalır.(Hasan Tahsin Gökcan Hukuki sorumluluk Tazminat Sigorta ve Rücu Davaları 17. HD. 17.3.2009 3489/1507) Somut olayda kazaya sebebiyet veren araç, davalıya bir günlük süreyle kiralanmıştır. Bu durumda uzun süreli kira ilişkisinden söz edilemeyeceğinden, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 3. maddesi gereğince davalının işleten sıfatı yoktur. Bu nedenle davalı yönünden davanın reddi gerekirken, yanlışlıkla gerekçeyle, yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir..."(UYAP).

²⁴⁸Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 59.

²⁴⁹Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1984, 10; Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 59; Karacan Çetin, **a.g.k.**, 2016, 83.

²⁵⁰Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024b, 1038.

²⁵¹O. G. Antalya ve M. Topuz. (2021). *Marmara Hukuk Yorumu, Eşya Hukuku Genel Hükümler, C. IV/1*, (4. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 124.

²⁵²Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 59; Karasu, **a.g.k.** 2016, 45; Ünan, **a.g.k.**, 2016b, 281; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 471; Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 2024, 487; Nomer, **a.g.k.**, 2024, 248; Aksi görüşte Karacan Çetin, **a.g.k.**, 2016, 86.

tutulmaları sebebiyle farazi işleten olarak tanımlanmışlardır²⁵³. Bunlar, motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunanlar, yarış düzenleyicileri, motorlu aracı çalan veya gasbenden kişiler ve motorlu aracın teşebbüs sahipleridir.

2.5.1.3.2.4.1. Motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunanlar

Motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunanların sorumluluğu KTK'nın 104. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüslerin sahibi, gözetim, onarım, bakım, alım-satım, araçta değişiklik yapılması amacı ile veya benzeri bir amaçla kendisine bırakılan bir motorlu aracın sebep olduğu zararlardan dolayı işleten gibi sorumludur.

Mülga Karayolları Trafik Kanunu'nda böyle bir hüküm bulunmadığı için aracın verdiği zarardan işleten sorumlu tutulmaktaydı. Ancak KTK m.104'deki bu düzenleme ile hakkaniyete uygun olmayan bu durumun önüne geçilmesi amaçlanmıştır²⁵⁴.

Karayolları Trafik Kanunu'nun 104. maddesi ile motorlu araçlarla ilgili olan ve sosyal hayatta da sıkça yer bulan işletmelerin sorumluluğu düzenlenmiştir. Bu işletmelere otoparklar, oto yıkamacılar, motorlu araç tamirhaneleri ve araç alım satımı yapan galericiler örnek olarak gösterilebilir²⁵⁵. Anılan işletmelere araçlarını bırakan işletenlerin işleten sıfatı devam etmekle birlikte, bu işletmelere bırakılan araçların sebep olduğu zararlardan ne işleten ne de zorunlu trafik sigortacısı sorumlu tutulabilir. Zararın sorumlusu, bu işletmelerin sahibidir. Çünkü zarara sebebiyet veren araç, bu işletmelerin bakım, gözetim ve denetimi altındayken, bir bakıma işletmenin fiili egemenlik sahasındayken gerçekleşmektedir²⁵⁶. Kazanın bu işletmelerin içinde gerçekleşmesi şart değildir. Örneğin, tamir için bırakılan araçla yemek almak için trafiğe çıkılması esnasında²⁵⁷ veya tamirhanedeki çırak tarafından bulunduğu yerden izinsiz alınarak tamirhane dışında kaza yapılması halinde²⁵⁸ işletme sahibinin sorumluluğu devam eder.

İşletme sahibinin sorumluluğu aracın kendisine teslimi, diğer bir ifadeyle fiili egemenlik alanına girişi ile başlayıp aracın teslimi ile de sona erer²⁵⁹. Aracın bizzat işletme

²⁵³Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1984, 11; Eren, **a.g.k.**, 1987, 181; Havutçu ve Gökyayla, **a.g.k.**, 1999, 105 v.d.; Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 67; Karacan Çetin, **a.g.k.**, 2016, 100; Karasu, **a.g.k.**, 2016, 47.

²⁵⁴Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1984, 12.

²⁵⁵Eren, **a.g.k.**, 1987, 181; Havutçu ve Gökyayla, **a.g.k.**, 1999, 105; Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 67; Karasu, **a.g.k.**, 2016, 47.

²⁵⁶Eren, **a.g.k.**, 1987, 181; Havutçu ve Gökyayla, **a.g.k.**, 1999, 106; Karasu, **a.g.k.**, 2016, 47.

²⁵⁷Yargıtay 17. HD, 15.02.2021 T., 2020/123 E., 2021/1328 K. (UYAP).

²⁵⁸Yargıtay 17. HD, 16.02.2015 T., 2013/16306 E., 2015/2782 K. (UYAP).

²⁵⁹Eren, **a.g.k.**, 1987, 181.

sahibine teslimi gerekmez, yardımcılara teslimi de yeterlidir. Burada önem arz eden husus, araç üzerindeki fiili hakimiyetin kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde tesis edilmesidir²⁶⁰.

İşletme sahibi işleten gibi sorumlu tutulduğu için, işletenin sorumluluğuna ilişkin KTK'da yer alan hükümler işletme sahibi için de geçerlidir. Bu durumda zarar gören gerçek işleten de olsa bu zarardan işletme sahibi sorumlu olacaktır. Örneğin, teslim edilen aracın denemesi esnasında işletene zarar vermesi halinde, işleten bu zararı işletme sahibinden talep edebilir²⁶¹.

Karayolları Trafik Kanunu'nun 104/2. maddesine göre, işletme sahipleri kendilerine bırakılan motorlu araçların tümünü kapsamak üzere zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırmak zorundadırlar. Bu sigortanın karşılamadığı zararlardan ise işletme sahibi sorumlu olmaya devam eder²⁶².

2.5.1.3.2.4.2. Yarış düzenleyicileri

Yarış düzenleyicileri, yarışa katılanların veya onlara eşlik edenlerin araçları ile gösteride kullanılan diğer araçların sebep olacakları zararlar sebebiyle motorlu araç işleteninin sorumluluğuna ilişkin hükümler uyarınca sorumludurlar (KTK m. 105).

Bu düzenleme uyarınca yarış düzenleyicileri, işletenin sorumluluğu uyarınca sorumludur. Ancak bu sorumluluk sadece yarışa katılan araçların sebep olduğu zararlara ilişkindir. Aracın pistten çıkıp seyircilerin arasına girmesi veya güzergah dışına çıkarak çevredeki eşyaya zarar vermesi bu duruma örnek olarak verilebilir. Yarışla bağlantısı olmayan zarardan sorumluluk ise söz konusu değildir²⁶³.

Yarış düzenleyicileri KTK'nın 105/2. maddesi uyarınca sadece üçüncü kişilerin zararlarından sorumludur. Yarışçıların veya onlarla birlikte araçta bulunanların uğrayacakları zararlarla, gösteride kullanılan araçların uğradıkları zararlardan dolayı ise yarış düzenleyicileri işleten gibi sorumlu olmayıp bu konudaki sorumluluğu genel hükümlere tabi olmaya devam eder. Zira yarışçılar ve onlarla birlikte yarışa katılanlar, yarış sebebiyle doğabilecek zararı bilerek yarışa katılmaktadırlar²⁶⁴.

²⁶⁰Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 69; Karasu, **a.g.k.**, 2016, 47.

²⁶¹Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 70; Karasu, **a.g.k.**, 2016, 47.

²⁶²Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 70.

²⁶³Havutçu ve Gökyayla, **a.g.k.**, 1999, 114.

²⁶⁴Eren, **a.g.k.**, 1987, 183; Havutçu ve Gökyayla, **a.g.k.**, 1999, 115; Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 73.

Yarış düzenleyicilerinin işleten gibi sorumluluğu izin alınarak yapılan yarışlarla sınırlıdır. İzin almadan yapılacak yarışlarda ise yarış düzenleyicisi ile birlikte işletenin de sorumluluğu devam edecektir²⁶⁵.

KTK'nın 105/3. maddesi uyarınca yarış düzenleyicilerinin, yarışa katılanların ve yardımcı kişilerin yarış esnasında üçüncü kişilere karşı olan sorumluluklarını karşılamak üzere yarışlara özgü bir sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunludur. Böyle bir sigortanın yaptırılmaması halinde kaza yapan aracın zorunlu trafik sigortacısı KTK'nın 105/4. maddesi uyarınca zarardan sorumludur. Zararı karşılayan sigortacı ise yarış için özel bir sigortanın yapılmamış olduğunu bilen veya gerekli özenin gösterilmesi halinde bilebilecek olan işleten veya işletenlere rücu hakkına sahiptir.

2.5.1.3.2.4.3. Motorlu aracı çalan veya gasbeden kişiler

Bir motorlu aracı çalan veya gasbeden kimse işleten gibi sorumlu tutulur (KTK m.107/1-1.cümle)²⁶⁶. Bu düzenlemenin amacı, suç sayılan bir fiili işleyen kimselerin yaptıkları eylemin sonucuna katlanmaları gerektiği düşüncesidir²⁶⁷. Bunun yanı sıra aracın çalınmış veya gasbedilmiş olduğunu bilen veya gereken özen gösterildiği takdirde öğrenebilecek durumda olan aracın sürücüsü de çalan veya gasbedenle birlikte müteselsilen sorumludur (KTK m.107/1-2.cümle). Sürücünün müteselsilen sorumlu tutulmasının amacı ise, çalma veya gasbetme fiiline iştirak etmemesine karşı aracın bu eylemler neticesinde alınmış olduğunu bilerek aracı kullanması yani kötüniyetli davranmış olmasıdır²⁶⁸.

Aracın çalındığını veya gasbedildiğini bilerek binen yolculara karşı sorumluluk, genel hükümlere tabidir (KTK m. 107/2).

Aracın çalınması veya gasbedilmesinde işletenin, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerden birinin herhangi bir kusuru yoksa sorumlulukları söz konusu olmaz. Aksi durumda ise işleten de aracı çalan veya gasbeden kimse ile birlikte KTK'nın 107. maddesi uyarınca zarardan sorumlu tutulur.

²⁶⁵Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 73.

²⁶⁶Bu konuda çalışmamızın İkinci Bölüm, 1.2.4. kısmında ayrıntılı bilgi bulunduğu buradaki açıklamalarımız kısa tutulmuştur.

²⁶⁷Eren, **a.g.k.**, 1987, 183; Havutçu ve Gökyayla, **a.g.k.**, 1999, 118.

²⁶⁸Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 83.

2.5.1.3.2.4.4. Aracın bağı olduğu teşebbüs sahibi

Ülkemizde taşımacılık yapan firmalar, kendi araçlarının yanı sıra başkalarına ait araçlar ile de taşımacılık faaliyetini gerçekleştirebilir. Taşıyıcı firma kendisine ait araçla taşımacılık yapıyorsa zarardan zaten işleten olarak sorumlu tutulmaktadır. Ancak başka bir işletene ait araç ile bu faaliyeti gerçekleştiriyorsa bu kez farazi işleten olarak işleten ile birlikte müteselsilen sorumludur (KTK m.85/1). Bu sorumluluğun sebebi, taşıyıcı firmanın taşımacılık yapan araç üzerinde sınırlı da olsa (taşımacılıktan alınan ücret, araçların kalkış-varış zamanlarını belirleme, sürücü ve yardımcı kişileri denetleme gibi) ekonomik yarar ve fiili egemenliğinin bulunmasından ileri gelir²⁶⁹.

2.5.2. Karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası

2.5.2.1. Hukuki düzenlemeler

Karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası mevzuatımıza ilk olarak, "otobüs zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası" adı ile mülga Sigorta Murakabe Kanunu'nun 29. maddesi dayanak gösterilerek çıkarılan Bakanlar Kurulunun 25.10.1989 tarihli ve 89/14684 sayılı Kararı²⁷⁰ ile girmiştir. Bu Karar'ın 1 ve 5. maddeleri esas alınarak çıkarılan Karayolları Şehirlerarası Yolcu Taşımaları Hakkında Yönetmeliği'nin²⁷¹ 33. maddesi ile de ayrıntıları düzenlenmiştir. Buna göre, otobüsle şehirlerarası yolcu taşımacılığı yapmak üzere taşımacı yetki belgesi almış olan gerçek ve tüzel kişiler ile kamu kuruluşları, taşıyacakları yolcular ve taşımada görevlendirecekleri sürücüler ile bunların yardımcıları için otobüs zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası yaptırmak zorundaydılar.

Karayolu Taşıma Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 19.07.2003 tarihinden sonra ise Bakanlar Kurulunun 22.01.2004 tarihli ve 2004/6789 sayılı Kararı²⁷² ile otobüs zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası yürürlükten kaldırılmış, yerine "karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası"²⁷³ ihdas edilmiştir. "Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları" (ZKFKSGŞ) ve "Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Tarife Uygulama Esasları Hakkında Yönetmelik" ise bu konudaki diğer yasal düzenlemelerdir.

²⁶⁹Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 93.

²⁷⁰RG, 03.11.1989, S.20331.

²⁷¹RG, 18.01.1990, S.20406.

²⁷²RG, 25.02.2004, S.25384.

²⁷³Çalışmamızın bazı yerlerinde kısaca "zorunlu koltuk sigortası" olarak ifade edilecektir.

2.5.2.2. Özellikleri

Zorunlu koltuk sigortası, yurtiçi ve uluslararası yolcu taşımacılığı kapsamında seyahat eden yolcuları, sürücüleri ve yardımcılarını, taşımacılık hizmetinin başlangıcından bitimine kadar geçen seyahat süresi içinde, duraklamalar da dahil olmak üzere, maruz kalacakları her türlü kazaların neticelerine karşı korumayı hedefleyen ve taşımacı tarafından yaptırılması zorunlu bir sigortadır (ZKFKSGŞ A.1.).

Zorunlu koltuk sigortası, yolcu, sürücü ve yardımcıları lehine yapılmış bir ferdi kaza sigortası olup kişinin kaza neticesinde vefatı, yaralanması ve tedavi giderlerini teminat altına alır²⁷⁴.

Sigorta kapsamında meydana gelen kazanın tanımı ZKFKSGŞ'nin A.2 maddesinde belirtilmiştir. Buna göre kaza terimi, ani ve harici etkisi tespit edilen doğal afetler de dahil olmak üzere, sigortalının iradesi dışında meydana gelen ve sigortalının bedensel bir sakatlığa maruz kalmasına veya ölmesine sebebiyet veren ani ve harici olayı ifade eder. Birdenbire ve beklenmeyen bir şekilde ortaya çıkan gazların solunması, yanık ve ani bir hareket neticesinde adale ve sinirlerin incinmesi, burkulması ve kopması da kaza sayılır. Bu tanım uyarınca zorunlu koltuk sigortası, sadece trafik kazalarına karşı değil her türlü kazaya karşı koruma sağlar.

Kazanın tanımında ZKFKSGŞ'nin A.2 maddesinde belirtilen haller örnekseyici olup sınırlayıcı değildir. Dolayısıyla bir kazanın varlığı tespit edilirken bu düzenlemede yer alan unsurların var olup olmadığı araştırılmalıdır²⁷⁵.

Kazanın otobüsün içinde veya dışında, otobüs hareket halinde iken veya değilken, yolculuk sırasında veya bekleme, duraklama ve mola yerlerinde olmasının önemi yoktur²⁷⁶. Bunun yanı sıra bu sigorta türünde taşımacının ya da sürücü ve yardımcılarının

²⁷⁴Çelik, a.g.k., 2023, 977; Gökcan, a.g.k., 2025, 787.

²⁷⁵Akgün, a.g.k., 2017, 34.

²⁷⁶Yargıtay 17. HD'nin 14.06.2012 tarihli ve 2012/6992 E. ve 2012/7819 K. sayılı kararına göre, "...Ayrıca, davalı Başak Groupama Sigorta A.Ş tarafından düzenlenen poliçe kapsamında koltuk ferdi kaza sigortası da bulunmaktadır. Genel Şartlar 1. maddesinde bu sigortalının, yurtiçi ve uluslararası yolcu taşımacılığı kapsamında seyahat eden yolcuları, sürücüleri ve yardımcılarını, taşımacılık hizmetinin başlangıcından bitimine kadar geçen seyahat süresi içinde, duraklamalar da dahil olmak üzere, maruz kalacakları her türlü kazaların neticelerine karşı aşağıdaki şartlar çerçevesinde teminat altına alacağı düzenlenmiştir. Ferdi kaza koltuk sigortası bir can sigortası türü olup meblağ sigortası olması itibarıyla ölüm halinde limit kadar olmak üzere maktu tazminat ödenir. Mahkemece poliçe kapsamı dikkate alınarak ölüm halinde şahıs başına belirlenen teminat tutarında tazminata hükmedilmesi gerekirken anılan davalı yönünden davanın reddi doğru olmamıştır..." (UYAP).

kusurlu olup olmamaları da önem taşımaz²⁷⁷.

Zorunlu koltuk sigortası genel şartlarının kapsama giren teminat türleri başlıklı A.3. maddesine göre ölüm, yaralanma ve tedavi giderleri teminat altına alınmıştır.

Ödenecek tazminat miktarı yönünden "zarar sigortası - meblağ sigortası" ayrımında koltuk sigortası, ölüm ve yaralanmalar yönünden bir meblağ sigortası, tedavi giderleri yönünden ise bir zarar sigortasıdır²⁷⁸. Bu sebeple sigortacı, tedavi giderleri yönünden gerçek zararı, ölüm ve yaralanmalar yönünden ise sigorta poliçesinde yazılı olan sigorta bedelini eksiksiz olarak ödemek zorundadır²⁷⁹.

Ölüm halinde, ortaya çıkan zararın gerçek miktarının ne olduğuna dair herhangi bir inceleme yapılmasına gerek olmaksızın sigorta poliçesinde belirtilen bedelin tamamı vefat edenin hak sahiplerine ödenir (ZKFKSGŞ'nin A.3.1.). Yaralanma halinde ise tedavi giderleri yönünden; kaza tarihinden itibaren iki yıl içinde yapılmış tedavilere ilişkin giderler ve nakil ücretleri poliçede tedavi giderleri teminatı için belirlenen meblağa kadar ödenir (ZKFKSGŞ'nin A.3.3.). Sürekli sakatlık halinde ise, sakatlığın oranının karşılığı zarar gören kişilere ödenir (ZKFKSGŞ'nin A.3.2.)²⁸⁰.

Ölüm halinde bedelin ödeneceği hak sahibi kavramı ile hukuki değil fiili ilişkiyi ifade eden ve ölen kişiye fiilen, sürekli ve düzenli bir şekilde bakan veya bakması kuvvetle muhtemel olan destek kavramı arasında da fark vardır²⁸¹. Zorunlu koltuk sigortasında hak sahipleri mirasçılardır ve sigorta bedelinin tamamı herhangi bir indirim söz konusu olmaksızın eksiksiz olarak hak sahiplerine (mirasçılara) miras payları oranında ödenir²⁸². Dolayısıyla destekten yoksun kalanlar aynı zamanda mirasçı değil ise zorunlu koltuk sigortasından yararlanamaz.

²⁷⁷Yargıtay 4 HD'nin 22.06.2021 tarihli ve 2021/14785 E. ve 2021/3429 K. sayılı kararına göre "...Ferdî Kaza Sigortası teminatının aracın gerek hareket halinde gerekse park halinde iken vuku bulacak bir kaza neticesinde araçta bulunan yolcu ve sürücülerin bedeni zararlarını teminat altına almış olması ve bu sigorta türünün bir can sigortası olması nedeniyle, kazanın sigorta kapsamında olabilmesi için sürücünün kusurunun aranmayacak olmasına göre davalı Groupoma Sigorta A.Ş. vekilinin aşağıdaki 2 ve 3 numaralı bent kapsamı dışında kalan ve yerinde görülmeleyen sair temyiz itirazlarının reddine karar vermek gerekmiştir..." (UYAP).

²⁷⁸Akgün, a.g.k., 2017, 35.

²⁷⁹Yargıtay 4 HD, 23.03.2022 T., 2021/10797E., 2022/5603 K. (UYAP).

²⁸⁰Yargıtay 4. HD'nin 2021/14758 E. - 2022/11254 K. sayılı ilamına göre, "...Ferdî kaza sigortaları, can sigortası türlerinden olup, meblağ sigortası olması itibarıyla de, ölüm halinde limit kadar olmak üzere maktu; yaralanma halinde ise yapılan tedavi giderleri bakımından buna ilişkin limiti geçmemek üzere ve yapılan harcama kadar nispi; sürekli sakatlık halinde ise, sakat kalma oranı ve sakatlığın derecesine göre limitin belli oranı olmak üzere, sigorta bedelinin ödenmesini gerektirir. Uyuşmazlık halinde bu yönlerin ispatlanması yeterli olup, gerçek zararın hesaplatılmasına girilmeksizin, tespit edilecek bu miktarların aynen ödenmesi gerekmektedir..."(UYAP).

²⁸¹Yargıtay 11 HD, 01.03.2012 T., 2012/2239 E., 2012/2930 K. (UYAP).

²⁸²Yargıtay 17 HD, 21.02.2019 T., 2016/2630 E., 2019/1860 K. (UYAP).

Bunun yanı sıra zorunlu koltuk sigortasından yararlananların kazaya sebebiyet veren üçüncü kişilere ve sorumluluk sigortalarını yapan sigortacılara karşı dava açmaları halinde, bu davada yapılacak hesaplama neticesinde belirlenecek olan tazminattan, koltuk sigortasından yapılan ödemeler mahsup edilemez. Başka bir ifadeyle, koltuk sigortasından tedavi giderleri dışında yapılmış olan ödemeler üçüncü kişilere karşı açılan davalarda tazminattan indirilmez²⁸³.

Tedavi giderleri yönünden ise bir zarar sigortası özelliği taşıdığı için koltuk sigortasından tedavi giderlerinin karşılanması halinde aynı gider üçüncü kişilerden tekrar talep edilemez²⁸⁴.

2.5.2.3. *Taraflar*

Bu sigorta türünde zorunlu sigortayı yaptırmakla yükümlü kişiler; işleyen ve işleyen olmasalar bile Karayolu Taşıma Yönetmeliği'nin²⁸⁵ 5. maddesi uyarınca usulüne uygun yetki belgesi almış olan taşımacıdır.

İşleyen, aracın maliki olabileceği gibi KTK'nın 3. maddesi uyarınca mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı gözüken veya aracın uzun süreli kiralama, ariyet veya rehin gibi hallerde kiracı, ariyet veya rehin alan kişiler de olabilir. Karayolları Taşıma Yönetmeliği'nin 5. maddesine göre taşımacılık faaliyetinde bulunacak gerçek ve tüzel kişiler, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığından çalışma izni veren yetki belgesini almak zorundadırlar.

Bu sigorta türü niteliği gereği başkası hesabına sigorta olup sigortalılar; yolcu, sürücü veya sürücü yardımcısıdır²⁸⁶.

Yolcu, KTK'nın 3. maddesinde aracı kullanan sürücü ile hizmetliler dışında araçta bulunan kişiler olarak tanımlanmış olup kısaca ücret ödeyerek kaza yapan araçta yolculuk yapan kişidir. Bu kişinin biletli olup olmaması ancak ispat hukuku yönünden kolaylık sağlar, yoksa bir geçerlilik şekil şartı değildir²⁸⁷. Kişinin yolcu olduğunun tanıkla dahi

²⁸³Yargıtay 17 HD, 27.02.2014 T., 2012/6955 E., 2014/2687 K. (UYAP).

²⁸⁴Akgün, **a.g.k.**, 2017, 35; Çelik, **a.g.k.**, 2023, 1013.

²⁸⁵RG, 08.01.2018, S. 30295.

²⁸⁶Akgün, **a.g.k.**, 2017, 33.

²⁸⁷Yargıtay 17. HD'nin 28.10.2014 tarihli ve 2014/12125 E. ve 2014/14418 K. sayılı kararına göre, "...Davalı sigorta şirketi, taşıyanın taşınanlara olan sorumluluklarını teminat altına aldığına göre taraflar arasında bir taşıma sözleşmesinin bulunması gerekir. Taşıma sözleşmesi, taşınan ve taşıyıcının birbirine uygun irade beyanı ile kurulur ve şekil şartına tabi değildir. Ancak ispat kuralları açısından taşıma ilişkisinin belgelenmesi gerekir. Yolcu taşıma sözleşmesinde ise yolcu, taşıta binen kişi olup 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu'nun 6.maddesinde "Yolcu taşımaları biletsiz ve taşıma sözleşmesiz yapılamaz" denilmiş ise de, bilet, taşıma sözleşmesinin şekil şartı olmayıp yalnızca hak aramada ispat

ispatı mümkündür²⁸⁸.

Sürücü, KTK'nın 3. maddesinde, karayolunda, motorlu veya motorsuz bir aracı veya taşıtı sevk ve idare eden kişi olarak belirtilmiştir. Birden fazla sürücü olması durumunda poliçede kaç adet sürücü olduğu belirtilir. Bu durumda kaza konusu seferde görevli ise diğer sürücü de sigortalı sayılır²⁸⁹.

Sürücü yardımcıları, KTK'nın 3. maddesinde araçlarda, sürücü hariç, araç veya taşıma hizmetlerinde süreli veya süresiz çalışan kişiler ile iş makinelerinde sürücüdén gayri kişiler olarak tanımlanmışlardır. Bu kişiler sürücülük dışında olayda yolculara hizmet veren hostes, temizlik görevlisi veya bagaj görevlileri olup poliçede bu kişilerin de sigorta güvencesi altında oldukları açıkça belirtilmelidir²⁹⁰.

Bakanlar Kurulunun 22.01.2004 tarihli ve 2004/6789 sayılı Kararı'nın 3. maddesi uyarınca zorunlu koltuk sigortasını, Türkiye'de karayolu motorlu araçlar mali sorumluluk sigortası branşında ruhsatı olan bütün sigorta şirketleri yapmakla yükümlüdür.

2.5.3. Tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu mali sorumluluk sigortası

2.5.3.1. Hukuki düzenlemeler

Tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu mali sorumluluk sigortası, mevzuatımıza ilk olarak Bakanlar Kurulunun 91/2253 sayılı Tehlikeli Maddeler ve Tüpgaz Sorumluluk Sigortaları Hakkında Kararı²⁹¹ ile girmiştir. Bakanlar Kurulunun 91/2253 Kararı, Sigortacılık Kanunu'nun 13. maddesine dayanılarak çıkarılan Bakanlar Kurulunun 2010/190 sayılı Tehlikeli Maddeler İçin Yaptırılacak Sorumluluk Sigortaları Hakkındaki Kararı²⁹² ile daha sonra yürürlükten kaldırılmış ve aynı Karar'da yeniden düzenlenmiştir. Bu Karar'ın uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen "Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları" ile "Tehlikeli Maddeler İçin Yaptırılacak Zorunlu Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Tarife ve

vasıtasıdır. 4925 sayılı Karayolları Taşıma Kanunu'nun "tanımlar" başlıklı 3. maddesinde "Yolcu bileti, yolcunun taşınması yükümlülüğünü içeren, yönetmelikte öngörülen şekil ve şartları taşıyan ve yolcuya verilmesi zorunlu belge" olarak tanımlanmıştır. Bu hale göre bilet almakla veya bu yöndeki irade beyanı ile sözleşme ilişkisi kurulmuştur. Taşıyıcı, yolcuyu varma yerine ulaştırma yükümlülüğünü yerine getirirken taşımaya zamanında başlama, edimlerin uygun ortamda ifa edilmesi, yolcunun sağ salim varma yerine ulaştırılması için gerekli önlemleri alma, gereken hususlarda yolcuyu bilgilendirme gibi objektif özen yükümlülüğü de başlamıştır..." (UYAP).

²⁸⁸Çelik, **a.g.k.**, 2023, 1019.

²⁸⁹Gökcan, **a.g.k.**, 2025, 789.

²⁹⁰Gökcan, **a.g.k.**, 2025, 789.

²⁹¹RG, 25.09.1991, S. 21002.

²⁹²RG, 11.03.2010, S. 27518.

Talimat"²⁹³ da diğerk yasal düzenlemelerdir.

2.5.3.2. Özellikleri

Bakanlar Kurulunun 2010/190 sayılı Kararı'nın sigorta yaptırma zorunluluğı başlıklı 1. maddesine göre tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık mali sorumluluk sigortası, tabii veya sentetik, katı, sıvı veya gaz şeklinde bulunan her türlü yanıcı, parlayıcı, patlayıcı ve yakıcı maddelerin üretimi, depolanması, taşınması, satımı ve kullanımı faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişiler ile 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu kapsamındaki tehlikeli atıkların toplanması, taşınması, geçici ve ara depolanması, geri kazanımı, yeniden kullanılması ve bertarafı faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişiler tarafından, söz konusu mesleki faaliyetlerinin icrasında meydana gelebilecek kazalar sonucu, kusurları olsun veya olmasın üçüncü kişilerin uğrayacakları maddi ve bedensel zararlara karşı yaptırılması zorunlu olan sigorta türüdür.

Tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları A.2. maddesi uyarınca bu zorunlu sigorta, 2010/190 sayılı Karar'da belirtilen tehlikeli maddelerle ilgili mesleki faaliyette bulunan gerçek ve tüzel kişilerin, söz konusu mesleki faaliyetleri dolayısıyla meydana gelebilecek bir kaza sonucunda, kusurları olsun veya olmasın üçüncü kişilerin doğrudan doğruya uğrayacakları bedensel ve maddi zararlara karşı sorumluluklarını, poliçede yazılı tutarlara kadar temin eder. Bu sigorta, sigortalının 2010/190 sayılı Karar kapsamına giren tüm mesleki faaliyetlerini kapsayacak şekilde yapılır.

Bakanlar Kurulunun 2010/190 sayılı Kararı'nda hem tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu sorumluluk sigortası hem de tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortası düzenlenmiş olmakla iki sigorta türü birbirinden ayrıdır²⁹⁴. Tüpgazdan doğan rizikolar tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık sorumluluk sigortası ile güvence altına alınamaz²⁹⁵.

Tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarının "Sigortanın kapsamı" başlıklı A.2. maddesine göre zarar görenlerin bedensel

²⁹³RG, 27.12.2024, S. 32765.

²⁹⁴F. Birişik (2022). Tehlikeli Maddeler Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, *Sigorta Davaları (Editörler: Topaloğlu, Mustafa / Dinç, Mutlu*, (3. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.1305.

²⁹⁵Yargıtay 11 HD'nin 05.11.1996 tarihli ve 1996/4012 E., 1996/7649 K. sayılı kararına göre, "...Dava konusu olay ise, tehlikeli maddeler bulunmayan bir işyerinde tüpgazın sızıntısı ve çıkan yangında işyerinin hasara uğradığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, tüpgaz dışında bir tehlikeli maddenin kazanın oluşumunda etken bulunmaması karşısında (TMZSS) teminat kapsamına giren bir hasardan bahsedilmesi mümkün değildir..." (Ulaş'tan naklen, a.g.k., 2024b, 1308).

ve maddi zararları teminat kapsamı içindedir. Her ne kadar genel şartlarda açıkça tedavi giderleri kapsam içinde gösterilmemiş ise de, "Tehlikeli Maddeler İçin Yaptırılacak Zorunlu Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Tarife ve Talimatı"²⁹⁶ ekinde yer alan tabloda açıkça sağlık giderleri de teminat altına alınmıştır²⁹⁷.

Bu sigorta türü bir sorumluluk sigortası olduğundan ödenecek tazminat miktarı "zarar sigortası - tutar (meblağ) sigortası" ayrımında bir zarar sigortasıdır²⁹⁸. Bu sebeple zarar görenlerin ispatlanan gerçek zararları poliçe limitine kadar teminat altındadır.

Zararın oluşmasında zarar görenlerin kusurlu olup olmadıklarının herhangi bir önemi yoktur. Kaza, sigorta teminatı dışında kalan hallerden birine girmedikçe zarar karşılanmak zorundadır (2010/190 sayılı Karar m.1).

Tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarının "teminat dışı kalan haller" başlıklı A.4. maddesinde hangi durumlarda sigortanın teminat sağlamayacağı açıklanmıştır. Buna göre; a) Olaya kasten neden olan kişilerin zarar ve ziyan talepleri, b) Manevi tazminata ilişkin talepler, c) Sigortalının kendisinin uğrayacağı zarar ve ziyanlar, ç) Sigortalıya vekalet akdi veya hizmet akdiyle ya da başka bir şekilde bağlı olarak çalışan kimselere gelen zarar ve ziyanlar, d) Savaş veya savaş niteliğindeki hareket, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunlardan doğan iç kargaşalıklar nedeniyle meydana gelen bütün zarar ve ziyan talepleri, e) Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu nükleer artıklardan veya bunlara atfedilen nedenlerden meydana gelen iyonlayıcı radyasyonların veya radyoaktivite bulaşmalarının ve işverenin iştigal konusu içinde olsun veya olmasın bunların getirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin neden olduğu bütün kayıp ve hasarlar (Bu bentte geçen yanma deyimi kendi kendini idame ettiren herhangi bir nükleer ayrışım olayını kapsayacaktır), f) 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili

²⁹⁶RG, 22.12.2022, S.32051.

²⁹⁷Yargıtay 11 HD'nin 12.04.2018 tarihli ve 2018/326 E., 2018/2671 K. sayılı kararına göre, *"..Dava, tehlikeli maddeler zorunlu sorumluluk sigorta poliçesine dayalı tazminat istemine ilişkindir. Davalı Antalya Gaz Likit Petrol Gazı Tüpi Tic. Ltd. Şti. ile davalı Güneş Sigorta A.Ş. arasında tehlikeli maddeler zorunlu sorumluluk sigorta poliçesi düzenlendiği, poliçede daimi sakatlık ve ölüm, tedavi giderleri ve maddi zararlar için teminat verildiği, meydana gelen kazada davacıya ait maddi değerlerin zarar gördüğü anlaşılmıştır.."* (UYAP).

²⁹⁸Yargıtay 3. HD'nin 15.06.2023 tarihli ve 2022/5567 E. ve 2023/1932 K. sayılı kararına göre, *"..Sorumluluk sigortaları, zarar sigortası-meblağ sigortası ayrımında zarar sigortası kapsamında yer almaktadır. Bu nedenle rizikonun gerçekleşmesi halinde bu rizikodan zarar gören üçüncü kişilerin gördükleri gerçek zararlar sigorta limiti dahilinde karşılanır.."* (UYAP)

organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar²⁹⁹ sigorta teminatı kapsamı dışındadır.

2.5.3.3. Taraflar

Bakanlar Kurulunun 2010/190 sayılı Kararı'nın 1. maddesi uyarınca bu sigorta türünde zorunlu sigortayı yaptırmakla yükümlü kişiler; tabii veya sentetik, katı, sıvı veya gaz şeklinde bulunan her türlü yanıcı, parlayıcı, patlayıcı ve yakıcı maddelerin üretimi, depolanması, taşınması, satımı ve kullanımı faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişiler ile 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu kapsamındaki tehlikeli atıkların toplanması, taşınması, geçici ve ara depolanması, geri kazanımı, yeniden kullanılması ve bertarafı faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişilerdir. Yine aynı Bakanlar Kurulu Kararı'nın 4/1. maddesine göre bu sigortayı Türkiye'de genel sorumluluk sigortası branşında ruhsatı bulunan bütün sigorta şirketleri yapmak zorundadır.

Bu sigorta türünde taraflar sigortacı ve sigorta ettiren olmakla birlikte sözleşmenin parçası olmayan zarar gören üçüncü kişiler, TTK'nın 1478. maddesi uyarınca doğrudan sigortacıya başvurma hakkına sahiptir.

2.5.4. Tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortası

2.5.4.1. Hukuki düzenlemeler

Tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortası, yukarıda ele alınan tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu atık mali sorumluluk sigortasının yürürlüğüne ve güncelleştirilmesine yönelik Bakanlar Kurulu Kararları ile yürürlüğe konulmuş olup tekrara düşmemek adına ilgili kısma göndermede bulunuyoruz³⁰⁰. 2010/190 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen ""Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortasına Ait Genel Şartlar" ile söz konusu sigortaya her sene

²⁹⁹Yargıtay 11 HD'nin 22.01.2018 tarihli ve 2016/6888 E. ve 2018/476 K. sayılı kararına göre "...Mahkemece, iddia, savunma, bilirkişi raporu ve tüm dosya kapsamına göre; dava konusu zararın terör saldırısı nedeniyle meydana geldiğini, taraflar arasında düzenlenen "yangın tüm riskler ve makine kırılması, üçüncü şahıslara karşı mali sorumluluk, kıyı tesisleri deniz kirliliği zorunlu mali sorumluluk sigorta poliçesi" kapsamında ve genel şartlarında terör olayları teminat kapsamına alınmadığı, yine "tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu mali sorumluluk sigorta poliçesi" genel şartlarında terör eylemlerinden doğan sabotaj sonucu ortaya çıkan zararın poliçe teminatında istisna tutulduğu, bu nedenle meydana gelen terör olayının her iki poliçe teminatı kapsamında kalmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir...Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir....hükümün ONANMASINA..." (UYAP)

³⁰⁰Bknz. Birinci Bölüm, 2.5.3.1.

uygulanacak olan asgari sigorta teminatlarını belirten "Tehlikeli Maddeler İçin Yaptırılacak Zorunlu Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Tarife ve Talimat"³⁰¹ da diğer yasal düzenlemelerdir³⁰².

2.5.4.2. Özellikleri

Tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortası genel şartlarının sigortanın kapsamı başlıklı 1. maddesine göre tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortası, likit petrol gazı (LPG) tüpleyen firmaların, doldurdukları veya doldurttukları ve yetkili bayileri vasıtasıyla veya doğrudan tüketiciye intikal ettirdikleri tüplerin kullanılmak üzere bulundurdıkları yerlerde infilakı, gaz kaçırmayı, yangın çıkarması sonucu (kusurları olsun veya olmasın) üçüncü kişilere karşı verecekleri bedensel ve maddi zararlara karşı yaptırmak zorunda oldukları sigorta türüdür.

Bakanlar Kurulunun 2010/190 sayılı Tehlikeli Maddeler İçin Yaptırılacak Sorumluluk Sigortaları Hakkındaki Kararı'nın 3. maddesi uyarınca bu sigorta türü, likit petrol gazını (LPG) depolayan, tüplere dolduran, nakleden, bayileri vasıtasıyla veya doğrudan doğruya tüketiciye satan LPG dağıtım şirketlerince, yaptırmak zorunda oldukları tehlikeli maddeler sorumluluk sigortasına ek olarak yaptırılır.

Tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortası genel şartlarının 1. maddesine göre, tehlikeli maddeler sorumluluk sigortası bulunan bir işyerinde kullanılmak üzere bulundurulmuş LPG tüpünün infilakı, gaz kaçırmayı, yangın çıkarması sonucu verilecek zararlar, tüpgaz sorumluluk sigortası limitleri dahilinde sigortacısı tarafından karşılanır. Kullanılmak üzere bulundurulmuş tüpgazın neden olduğu kaza, işyerinde bulunan yanıcı, yakıcı, parlayıcı, patlayıcı maddelerin de zarar vermesine yol açarsa, oluşacak zarar öncelikle tüpgaz sorumluluk sigortası kapsamından karşılanır. Ancak zararın karşılanmasında tüpgaz sorumluluk sigortası limitleri yetersiz kalırsa, kalan zarar tehlikeli maddeler sorumluluk sigortasından karşılanır. Hasara yol açan kazanın çıkış nedeninin yanıcı, yakıcı, parlayıcı, patlayıcı maddeler olması halinde ise bu kez öncelikle tehlikeli maddeler sorumluluk sigortası işlemeye başlar.

Tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortasının zarar kapsamında devreye girebilmesi için zarara neden olan olayın genel şartlar uyarınca tüpün infilakı, gaz kaçırmayı veya

³⁰¹RG, 27.12.2024, S. 32765.

³⁰²Tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortasına özgü tarife ve talimat bulunmayıp bu sigortaya ilişkin düzenlemeler Tehlikeli Maddeler İçin Yaptırılacak Zorunlu Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Tarife ve Talimat'ta yer almaktadır

yangın çıkarması hallerinden en az birinden meydana gelmesi gerektiğinin ispatı gerekmektedir³⁰³. Olayın bu nedenlerin dışında bir nedenle meydana gelmesinin tespiti halinde zarar, sigorta kapsamında değildir³⁰⁴.

Tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortası genel şartları 1/son maddesine göre, zarar meydana geldiğinde sigorta ettirenin kusurlu olup olmadığına bakılmadan zarara uğrayan üçüncü şahısların tazminatı ödenir. Zarara sebebiyet veren olay, sigortanın teminat dışı bıraktığı hallerden olmadığı sürece zararın LPG tüpünün takılması sırasında servis hatasından, kullanıcının kullanma hatasından, tüpün imalat hatasından, dolum hatasından, hortum, kelepçe, detandör, cihaz, musluk hatalarından meydana gelmesi durumu değiştirmez³⁰⁵.

³⁰³Yargıtay 11 HD'nin 30.11.2017 tarih ve 2016/6346 E. ve 2017/6783 K. sayılı kararına göre, "...Mahkemece uyulan bozma ilamı doğrultusunda, davalı Allianz Sigorta A.Ş.'nin likit petrol gazı üreticisi Aygaz'ın ürettiği tüpün kullanılması sonucunda meydana gelecek zarardan dolayı sorumluluğunun söz konusu olabileceği, meydana gelen ölümün ise tüpten çıkan yanmış gazın tahliye edilmeyerek ortamdaki oksijenin bitmesi sonucu oluştuğu, Zorunlu Tüpgaz Sorumluluk Sigortası Genel Şartları 1/3 maddesi uyarınca tüpgaz sorumluluk sigortası üç hali "LPG tüpünün infilaki, gaz kaırması, yangın çıkarması sonucu verilecek zararları" teminat altına aldığı, somut olayda ise zararın bu üç halin en az birinden meydana gelmediği gerekçesi ile davalı Allianz Sigorta A.Ş. hakkında sabit olmayan maddi tazminat davasının reddine.." ; Yargıtay 11 HD'nin 20.02.2007 tarihli ve 2006/13669 E. ve 2007/3210 K. sayılı kararına göre, "...Mahkemece, görüşüne başvurulmuş bilirkişi kurulunun 17.05.2004 tarihli raporuna göre, olayda sigorta ettirenin kusurlu olup, olmadığına bakılmaksızın zarara uğrayan üçüncü şahısların tazminatının ödenmesi gerektiği yönünde görüş belirtilmiş ise de, öncelikle zarara neden olan olayın tüpten kaynaklanmış olmasının gerekmesi karşısında, ölüm olayının tüpün gaz kaırması nedeniyle oluşup, oluşmadığının yeni bir bilirkişi raporuyla belirlenmesi gerekirken bu hususta yeterli açıklıkta bulunmayan bilirkişi raporuyla yetinilerek davalı sigortacının sorumluluğuna hükmedilmesi doğru olmamıştır.." (UYAP)

³⁰⁴Yargıtay 11 HD'nin 14.02.2017 tarihli ve 2016/7269 E. ve 2017/779 K. sayılı kararına göre, "...Mahkemece, görüşüne başvurulmuş bilirkişi kurulu raporundan, olayın şofben baca bağlantısının düzgün yapılmaması, bina bacasının standartlara uygun olmaması ve banyoda sürekli taze hava sağlayacak havalandırmanın olmamasından kaynaklandığı ve tüpün gaz kaırmasının söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum karşısında, Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası, LPG tüpünün verdiği zararları teminat altına aldığına, şofbenin bu sigorta kapsamında olmadığına ve olayda tüpten kaynaklanan bir etki de bulunmadığına göre, mahkemece, davalı sigorta şirketi hakkındaki davanın reddine karar verilmek gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.." ; Yargıtay 11 HD'nin 06.10.2020 tarihli ve 2020/185 E. ve 2020/3851 K. sayılı kararına göre, "...Mahkemece, bozma ilamına uyularak yapılan yargılamaya, iddia, savunma, bilirkişi raporlarına, toplanan deliller ve tüm dosya kapsamına göre; davacıların mirasbırakanının vefat olayının şofbenden çıkan yanmış gazlar sonucu karbonmonoksit zehirlenmesinden dolayı gerçekleştiği, olay yeri inceleme raporunda olayın meydana geldiği saatlerde havanın aşırı rüzgarlı, şofbenin havalandırma borusunun emaneten soba dirseğine takılı olduğu ve kenarlarından rahatlıkla yanmış gaz kaçağı olabileceğinin belirtildiği, otopsi zaptında da ölüm sebebinin karbonmonoksit zehirlenmesine bağlı solunum ve dolaşım durması olarak belirlendiği, bilirkişi raporlarında da ölüm olayının banyoda bulunan şofbenin yanmış gaz tahliye boru bağlantısının teknik kaidelere uygun olarak yapılmaması nedeniyle karbonmonoksit zehirlenmesi sonucunda gerçekleştiğinin tespit edildiği ölüm olayının şofbenden çıkan karbonmonoksit zehirlenmesi sonucu gerçekleştiği ve dolayısıyla "Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası" teminatı kapsamında olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir...usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA.." (UYAP).

³⁰⁵Yargıtay 11 HD'nin 16.04.2013 tarihli ve 2011/5996 E. ve 2013/7392 K. sayılı kararına göre, "...Anılan genel şartların 1/son maddesinde zarar meydana geldiğinde sigorta ettirenin kusurlu olup olmadığına bakılmadan zarara uğrayan üçüncü şahısların tazminatı ödeneceği düzenlenmiştir. Zararın LPG tüpünün

Bu sigorta türü de tıpkı tehlikeli maddeler sigortası gibi bir sorumluluk sigortası olduğundan ödenecek tazminat miktarı "zarar sigortası - tutar (meblağ) sigortası" ayrımında bir zarar sigortasıdır. Bu sebeple zarar görenlerin ispatlanan gerçek zararları poliçe limitine kadar teminat altındadır. Ayrıca zararın oluşmasında zarar görenlerin kusurlu olup olmadıklarının herhangi bir önemi yoktur. Kaza, sigorta teminatı dışında kalan hallerden birine girmedikçe zarar karşılanmak zorundadır (2010/190 sayılı Karar m. 3).

Bu sigorta türü ile üçüncü şahısların bedensel ve maddi zararlarının karşılanması amaçlanmıştır. Üçüncü kişilerin yaralanması veya ölümü bedensel zararı, üçüncü kişilere ait bir eşyaya gelen zarar ise maddi zararı ifade eder. Tıpkı tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarında olduğu gibi tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortası genel şartlarında da tedavi giderlerinin kapsam içinde olduğu açıkça belirtilmemiştir. Ancak tehlikeli maddeler için yaptırılacak zorunlu sorumluluk sigortalarına ilişkin tarife ve talimatın ekinde yer alan tabloda tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortasının tedavi giderlerini kapsadığı açıkça belirtilmiştir. Anılan tarife ve talimatlar daha önce ayrı ayrı yayınlanmakta iken 09.05.2010 tarih ve 27576 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan tehlikeli maddeler için yaptırılacak zorunlu sorumluluk sigortalarına ilişkin tarife ve talimat ile yürürlükten kaldırılmış, artık bu tarihten sonra çıkarılan tarife ve talimatların ekinde iki sigorta türüne ait asgari teminat türleri birlikte yayınlanmaktadır.

Tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortası genel şartları 3. maddesi teminat dışında kalan halleri belirtmiştir. Buna göre; a) Olaya kasten neden olan kişilerin zarar ve ziyan talepleri, b) Manevi tazminata ilişkin talepler, c) Sigorta ettirenin kendisinin uğrayacağı zarar ve ziyanlar. d) Savaş veya savaş niteliğindeki hareket, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunlardan doğan iç kargaşalıklar nedeniyle meydana gelen bütün zarar ve ziyan talepleri, e) Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu nükleer artıklardan

takılması sırasında servis hatasından, kullanıcının kullanma hatasından, tüpün imalat hatasından, dolum hatasından, hortum, kelepçe, dedantör, cihaz, musluk hatalarından meydana gelmesi durumu değiştirmeyecektir. Öte yandan, aynı genel şartların 3. maddesinde de hangi hallerin sigorta teminatı kapsamı dışında kaldığı tek tek sayılmıştır. 5684 sayılı Kanunu'n sigorta sözleşmeleri başlıklı 11. maddesinde de açıkça vurgulandığı üzere, sigorta sözleşmelerinde kapsam dahiline alınmış olan riskler haricinde, kapsam dışı bırakılmış risklerin açıkça belirtilmesi gerekir. Aksi halde belirtilmemiş olan riskler teminat kapsamında sayılacaktır. Yukarıda anılan düzenlemeler ve yapılan açıklamalar çerçevesinde somut olaya gelince, sigortalı işyerinde buhar kazanının ısıtılmasında kullanılan davalının sigorta ettiği tüpe izafe edilecek herhangi bir kusurun ve ayıplı imalatın olup olmamasının, zararın bağlantı hortumundan kaynaklanıp kaynaklanmamasının sonuca etkisi bulunmamaktadır. Davalının sorumluluktan kurtulabilmesi için, belirtilen genel şartların 3. maddesinde sayılan hallerden birinin varlığını iddia edip kanıtlaması gerekmektedir..."(UYAP).

veya bunlara atfedilen nedenlerden meydana gelen iyonlayıcı radyasyonların veya radyoaktivite bulaşmalarının ve işverenin işte çalıştırma konusu içinde olsun veya olmasın bunların getirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin neden olduğu bütün kayıp ve hasarlar (Bu bentte geçen yanma deyimi kendi kendini idame ettiren herhangi bir nükleer ayrışım olayını kapsayacaktır.), f) 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar teminat kapsamı dışındadır.

2.5.4.3. Taraflar

Bakanlar Kurulunun 2010/190 sayılı Tehlikeli Maddeler İçin Yaptırılacak Sorumluluk Sigortaları Hakkındaki Kararı'nın 3. maddesi uyarınca bu zorunlu sigortayı yaptırmakla yükümlü olanlar; likit petrol gazını (LPG) depolayan, tüplere dolduran, nakleden, bayileri vasıtasıyla veya doğrudan doğruya tüketiciye satan LPG dağıtım şirketleridir. Aynı Bakanlar Kurulu Kararı'nın 4/1. maddesine göre bu sigortayı Türkiye'de genel sorumluluk sigortası branşında ruhsatı bulunan bütün sigorta şirketleri yapmak zorundadır.

Bu sigorta türünde taraflar sigortacı ve sigorta ettiren olmakla birlikte sözleşmenin parçası olmayan zarar gören üçüncü kişiler, TTK'nın 1478. maddesi uyarınca doğrudan sigortacıya başvurma hakkına sahiptirler.

2.5.5. Maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortası

2.5.5.1. Hukuki düzenlemeler

Soma ve Ermenek'de 2014 yılında yaşanan maden kazaları sonucunda ülkemizde bu alandaki denetim eksikliğinin görülmesi ve işveren sorumluluk sigortalarının bu konuda yetersiz kaldığının tespiti üzerine, madencilikte gelişmiş ülkelerde kullanılmakta olan sigorta kurumunun kullanılması gerektiği düşünülerek maden çalışanları zorunlu ferdi sigortası ihdas edilmiştir³⁰⁶.

Maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortası, Bakanlar Kurulunun SK'nın 13.

³⁰⁶Ünvan, a.g.k., 2016b, 281; M. Topaloğlu (2022). Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası, *Sigorta Davaları (Editörler: Topaloğlu, Mustafa / Dinç, Mutlu)*, (3. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.1565; I. Ulaş ve İ. Bektaş (2024a). Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Değerlendirmeler, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 40(1), s.31.

maddesi dayanak gösterilerek çıkardığı 26/01/2015 tarihli ve 2015/7249 sayılı Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Kararı³⁰⁷ ile mevzuatımıza kazandırılmış, anılan Bakanlar Kurulu Kararı'nın 7. maddesi uyarınca yayımı tarihinden üç ay sonra 06/05/2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir³⁰⁸. Bunun yanı sıra Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Tarife ve Talimatı Tebliği³⁰⁹ ve yine Hazine Müsteşarlığı'nca çıkarılan Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları (MÇZFKSGŞ) ülkemizde bu alandaki diğer düzenlemelerdir.

2.5.5.2. Özellikleri

Maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortasına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı'nın 1. maddesine göre maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortası, yer altı ve yer üstü kömür madenciliği, kömürden gayri yer altı madenciliği faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişilerin, söz konusu faaliyetlerin icrası esnasında meydana gelebilecek kazalar sonucu tesislerinde istihdam ettikleri, üretim ve üretim hazırlığı faaliyetinde bulunan personeli için yaptırmak zorunda oldukları sigorta türüdür.

Maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortası genel şartlarının "kazanın tanımı" başlıklı A.2. maddesinde hangi olayların maden kazası olarak kabul edileceği tanımlanmıştır. Buna göre kaza terimi, yer altı ve yer üstü kömür madenciliği, kömürden gayri yer altı madenciliği üretim ve üretim hazırlığı faaliyetlerinin icrası esnasında, sigorta konusu sahada işin yürütümü nedeniyle sigortalının iradesi dışında meydana gelen ve sigortalının bedensel bir sakatlığa maruz kalmasına veya ölmesine sebebiyet veren ani ve harici olayı ifade eder. Aynı maddede, birdenbire ve beklenmeyen bir şekilde ortaya çıkan gazların solunması, yanık ve ani bir hareket neticesinde adale ve sinirlerin incinmesi, burkulması ve kopması da kaza kapsamında kabul edilmiştir.

Maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortası, zarar - meblağ sigortası ayırımında bir meblağ sigortasıdır³¹⁰. Bu sebeple zarar görenlerin uğradıkları zararın miktarı tıpkı

³⁰⁷RG. 06.02.2015, S.29259.

³⁰⁸Bakanlar Kurulu Kararının dayanak gösterdiği SK'nın 13. maddesi ile kamu yararı açısından gerekli görülmesi halinde Bakanlar Kuruluna zorunlu sigorta ihdas etme yetkisi verildiği ancak söz konusu kararda, sigortanın zorunlu hale getirilmesi yanı sıra madencilik faaliyetinin durmasından iptaline kadar birçok farklı hüküm içeren yeni bir sigorta türü getirildiği, bu şekilde ayrıntılı bir düzenlemenin ise yasama organı tarafından çıkarılacak bir kanun yerine idari bir işlemle ihdasının haklı olmadığına yönelik eleştiriler için bknz. Ünan, **a.g.k.**, 2017, 382-384; Topaloğlu, **a.g.k.**, 2022, 1566-1567; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024a, 32.

³⁰⁹RG, 06.05.2015, S.29347.

³¹⁰Akgün, **a.g.k.**, 2017, 37; Ünan, **a.g.k.**, 2017, 380; Ş. Kayıhan ve Ö. Günergök (2020). Kaza Sigortaları, *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5 (9), s.223; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024a, 33.

zorunlu koltuk sigortasında olduğu gibi önemli olmayıp rizikonun gerçekleşmesi yeterlidir. Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Hakkındaki 2015/7249 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın 4. maddesi ve maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortası genel şartlarının B.3. maddesinde "sigorta tazminatının tespitinde zarar hesabı yapılmaz" denilerek de bu sigortanın bir meblağ sigortası olduğu ayrıca vurgulanmak istenilmiştir³¹¹. Ancak aynı Bakanlar Kurulu Kararı'nın 4. maddesinin devam eden cümlesi ise "Ancak söz konusu tazminat, hak sahiplerinin ilgili özel hukuk mevzuatı çerçevesinde sahip oldukları zarara bağlı diğer tazminatın hesabında dikkate alınır." şeklindedir. Buna düzenlemeye göre kaza neticesinde ölen veya sakatlanan işçiye ödenmesi gereken tazminat hakkı, sigortadan alacağı bedel veya tazminat kadar azalacak, bu ise işçi yönünden tazminat hakkının olumsuz yönde etkilenmesi manasına gelecektir³¹².

Maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortası, aynı zamanda birden fazla sayıda kişinin sigorta kapsamına alınmasını sağladığı için bir "grup sigortası"dır³¹³. Sigorta teminatının birden fazla sayıda kişiye verilmesi ve talep edildiğinde zorunlu sigorta teminatı yanında isteğe bağlı sigorta şeklinde yapılabilmesi de nazar alındığında "birleşik sigorta" yapısında da olabilir³¹⁴. Dünyadaki gelişmeler, bu zorunlu sigortanın başka sigorta branşları ile birlikte birleşik sigorta halinde sunulması yönündedir³¹⁵.

Bu sigorta türü ile zarar görenlerin yalnızca bedensel zararları karşılanır. Buradaki bedensel zarardan kasıt, ölüm ve sakatlık halleridir. Ancak bu sigorta türünde tüm sakatlık halleri değil yalnızca sürekli sakatlık hali karşılanır. Dolayısıyla geçici sakatlık kapsam dahilinde değildir. Kaza sigortaları niteliği gereği geçici sakatlığı kapsamamasına rağmen (TTK m.1507) bir kaza sigortası olan zorunlu maden sigortasının geçici sakatlığı teminat altına almamış olması iki sigorta türü arasındaki önemli bir fark olarak göze çarpmaktadır³¹⁶. Ayrıca tedavi ve bakım giderleri de kapsam dahilinde değildir³¹⁷.

³¹¹H. Kubilay ve P. Akdemir (2017). Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Taraflarının Yükümlülükleri, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, S.10, s.462; Topaloğlu, **a.g.k.**, 2022, 1566; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024a, 64.

³¹²Akgün, **a.g.k.**, 2017, 37.

³¹³Ünan, **a.g.k.**, 2017, 380; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024a, 33; Bir ortaklığın, işyerinin ya da herhangi bir kurumun çalışanları veya meslek birliklerinin üyelerinin aynı koşullarla sigortalanmasına grup sigortası denir (Kubilay, H. (2003), *Özel Sigorta Hukuku*, (2. Baskı), İzmir: Fakülteler Kitabevi, s.55).

³¹⁴Birleşik sigorta sözleşmesi, birden çok sigorta sözleşmesinin özelliklerini muhafaza ederek biraraya getirilmesini ifade eder (Kubilay, **a.g.k.**, 2003, 55).

³¹⁵Kubilay ve Akdemir, **a.g.k.**, 2017, 459.

³¹⁶Akgün, **a.g.k.**, 2017, 37.

³¹⁷Topaloğlu, **a.g.k.**, 2022, 1583; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024a, 64.

Maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortası genel şartlarının "Ölüm Teminatı" başlıklı A.3.1. maddesi ile "Sakatlık Teminatı" başlıklı A.3.2. maddesine göre ölüm veya sakatlık tazminatı sigortalının kaza tarihinden itibaren iki yıl içinde ölümüne ya da sakatlığına yol açtığı takdirde ödenmektedir. Aynı düzenleme maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortası tarife ve talimatı tebliğinin A.6/a ve b maddelerinde de yer almaktaydı. Ancak Danıştay 10. Dairesi'nin 24/12/2020 tarih ve 2015/2552 E. -2020/6926 K. sayılı kararı ile "... A.Tarife 6/a maddesinde yer alan "Ölüm Teminatı" tanımı içinde bulunan "kaza tarihinden itibaren iki yıl içinde" ibaresi ile A.Tarife 6/b maddesinde yer alan "Sakatlık Teminatı" tanımı içinde bulunan "kaza tarihinden itibaren iki yıl içinde" ibaresinde, "iki yıllık süre" öngörülmüşse de, mezkur Tebliğ'in dayanağı üst normlar da bu şekilde bir süre sınırı getirilmediği, dayanak kanun, yönetmelik, bakanlar kurulu kararında bu şekilde bir süre mevcut olmadığından, üst hukuk normlarına aykırı olan düzenlemede hukuka uygunluk bulunmadığı.." gerekçesiyle "kaza tarihinden itibaren 2 yıl içinde" ibaresinin iptaline karar verilmiş, bu karar da Danıştay İdari Dava Daireleri'nin 22.06.2022 tarih ve 2021/2416 E. – 2022/2267 K. sayılı kararı ile onanarak kesinleşmiştir³¹⁸.

Danıştay, tarife ve talimatta yer alan iki yıllık süre ibaresinin iptaline karar vermiş ise de aynı süreler maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortası genel şartlarında varlığını sürdürmektedir. Danıştay'ın incelediği uyuşmazlık tarife ve talimata ilişkin olup genel şartlardaki "süre" dava konusu edilmemiştir. Dolayısıyla genel şartlar ve tarife arasında süre bakımından yaşanan tereddütün yasal değişiklikle bir an evvel düzenlenmesi gerekmektedir.

Zorunlu maden sigortası ile teminat altına alınan kazanın sigortalının ölümüne yol açması halinde tazminat, sigortalının mirasçılara (hak sahipleri) ödenir (MÇZFKSGŞ m.A.3.).

Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları'nın Teminat Dışında Kalan Haller başlıklı A.4. maddesinde sayılan hallerde birinin sonucunda doğrudan veya dolaylı olarak meydana gelen kazalar sigorta teminatı dışındadır. Bu haller; a) Savaş, her türlü savaş olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, çarpışma, (savaş ilan edilmiş olsun, olmasın) iç savaş, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği sıkıyönetim ve askeri hareketler, b) Grevlere, lokavt edilmiş işçi

³¹⁸ Danıştay İdari Dava Daireleri, 22.06.2022 T., 2021/2416 E., 2022/82267 K. (UYAP).

hareketlerine, halk hareketlerine, kavgalara katılma, c) 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar, terör ve buna bağlı sabotaj eylemlerinde bulunanların talepleri, d) Fırtına, dolu, yıldırım ve sigorta konusu faaliyetlerin icrasına bağlı olarak meydana gelmemesi şartıyla deprem, toprak kayması, yanardağ püskürmesi, sel ve su baskını, e) Nükleer rizikolar veya nükleer, biyolojik ve kimyasal silah kullanımı veya nükleer, biyolojik ve kimyasal maddelerin açığa çıkmasına neden olacak her türlü saldırı ve sabotaj ve bunların gerektirdiği sıkıyönetim ve askeri tedbirler, f) Suç işlemek veya suça teşebbüs, g) Tehlikede bulunan kişiler ve malları kurtarma durumu hariç, sigortalının kendisini bile bile ağır tehlikeye maruz bırakacak hareketlerde bulunması şeklindedir.

2.5.5.3. Taraflar

2.5.5.3.1. Sigortacı

Sigortacı, ilgili branşta ruhsatı bulunan Türkiye'deki tüm sigorta şirketleridir. 2015/7249 sayılı Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı'nın 5. maddesi "Türkiye'de genel sorumluluk sigortası branşında ruhsatı bulunan bütün sigorta şirketleri" şeklinde iken, 24.06.2015 tarihli ve 29396 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Karar" ile "ilgili branşta ruhsatı bulunan bütün sigorta şirketleri" olarak değiştirilmiştir. Burada sözü edilen; ilgili branştan kasıt, "ferdi kaza sigortası" branşında ruhsatı bulunan bütün sigorta şirketleridir. Bu sebeple bu sigortayı tüm sigorta şirketleri değil, sadece bu branşta ruhsatı olan sigorta şirketleri yapabilirler³¹⁹. Zaten konuyla ilgili Hazine Müsteşarlığı'nın 10.09.2015 tarihli 2015/34 sayılı sektör duyurusu ile söz konusu sigortanın hayat ve emeklilik şirketleri dahil olmak üzere, "kaza branşında" ruhsatı bulunan sigorta şirketlerince yapılabileceği belirtilmiştir³²⁰. Söz konusu sigorta şirketleri kendilerine talepte bulunulduğunda bu sigortayı yapmaktan kaçınmazlar.

2.5.5.3.2. Sigorta ettiren

2015/7249 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın 1/1. maddesi uyarınca, yer altı ve yer

³¹⁹Kubilay ve Akdemir, **a.g.k.**, 2017, 459; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024a, 43.

³²⁰[http://www.sigortatahkim.org.tr/files/SektorDuyurulari/2015/\(2015.34\).pdf](http://www.sigortatahkim.org.tr/files/SektorDuyurulari/2015/(2015.34).pdf), Erişim T: 02.01.2024

üstü kömür madenciliği, kömürden gayri yer altı³²¹ madenciliği faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişiler bu sigortayı yaptırmak zorundadırlar.

Madencilik faaliyetine başlamadan önce, bir maden sahası için ruhsat başvurusu esnasında dahi sigorta yaptırma zorunluluğu vardır. Başvuru evraklarına sigorta poliçesinin ekli olması gerekir. Aksi halde işletme ruhsatı düzenlenmez. Sigorta poliçesi düzenlenmeden önce Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi veritabanında yer alan eksperlerden oluşan bir risk inceleme heyeti vasıtasıyla işletmede risk incelemesi yaptırılır³²².

Maden sahasının “ürün kirası” olarak nitelendirilen “rödövars sözleşmesi” ile işletilmesi halinde sigortayı yaptırmakla yükümlü olanın kim olduğu tartışılabilir. Rödovars sözleşmeleri, Maden Yönetmeliği'nin³²³ 4/1-(fff) maddesinde, ruhsat sahalarındaki madenlerin işletilerek değerlendirilmesi amacıyla üçüncü kişilere veya kuruluşlara tasarruf hakkı sağlamak üzere ruhsat sahasının tamamı ya da bir kısmı için ruhsat sahiplerinin, bu kişilerle yapmış oldukları sözleşmeler olarak tanımlanmıştır.

3213 sayılı Maden Kanunu'nun³²⁴ Ek 7. fıkrasına göre, ruhsat sahipleri ile üçüncü kişiler arasında rödovars sözleşmeleri Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nün iznine tabidir. İzin alınmaksızın yapılan rödovars sözleşmesi ile yürütülen madencilik faaliyetleri durdurulur. Kamu kurum ve kuruluşları ile iştirakleri hariç olmak üzere yer altı kömür işletmelerinde maden ruhsat sahipleri, ruhsat sahalarının bir kısmında veya tamamında üçüncü kişiler ile üretim faaliyetlerine yönelik rödovars sözleşmeleri yapamaz. Aksi takdirde rödovars sözleşmesi ile yapılan madencilik faaliyetleri durdurulur.

Aynı düzenlemenin devamında, maden ruhsat sahiplerinin üçüncü kişilerle yapmış oldukları rödovars sözleşmelerinde, maden sahasında yapılacak madencilik faaliyetlerinden doğacak İş Kanunu, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili idari, mali ve hukuki sorumlulukların rödovarsçıya ait olduğu ancak bu durumun ruhsat sahibinin Maden Kanunundan doğan sorumluluklarını ortadan kaldırmayacağı düzenlenmiştir. Buna göre Genel Müdürlükten izin alınmış olan rödovars sözleşmeleri uyarınca madencilik

³²¹Kubilay ve Akdemir'e göre, “...kömürden gayri yer altı madenciliği...” ifadesi yerine, “...kömürden gayri yer altı ve yer üstü madenciliği...” denilmek suretiyle “sigorta ettiren” kavramının kapsamı genişletilerek bu sigortadan daha çok kişinin yararlanması sağlanabileceği ifade edilmektedir (Kubilay ve Akdemir, **a.g.k.**, 2017, 460).

³²²Topaloğlu, **a.g.k.**, 2022, 1570.

³²³RG, 11.12.2022, S.32040.

³²⁴RG, 15.06.1985, S.18785.

faaliyetinde bulunan gerçek ve tüzel kişilerin de bu sigortayı yaptırmak zorunda oldukları düşünmek mümkündür³²⁵.

3.5.5.3.3. Sigortalı

Bakanlar Kurulunun 2015/7249 sayılı Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Kararı'nın 1. maddesi uyarınca sigortalı, söz konusu faaliyetlerin icrası esnasında meydana gelebilecek kazalar sonucu tesislerinde istihdam ettikleri, üretim ve üretim hazırlığı faaliyetinde bulunan personeldir.

Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları'nın A.1. maddesine göre, üretim hazırlığı faaliyetinde bulunan personel; yer altı maden ocaklarında üretim panoları haricinde yer altının tüm açıklıklarında çalışan personeli (tahkimat, tarama, nakliyecisi, tulumbacı, elektrikçi, makinacı, haritacı, sondajcı, barutçu vb.), yer üstü kömür ocaklarında ocak alanı içinde sigorta konusu faaliyet gereği bulunması gereken personeli (sürücüler, haritacılar, operatörler, yağcılar, tamirciler, sondajcılar, tulumbacılar, ateşleyici ekip, vb.) ifade eder.

Sigortalı olarak belirlenen bu kişiler, sürekli sakatlık halinde sigorta bedeli kendilerine ödeneceği için poliçede lehtar olarak gösterilmek zorundadırlar³²⁶. Ölüm halinde ise lehtar, MÇZFKSGŞ A.3. maddesine göre mirasçılar olarak belirlenmiştir.

2.6. Olması Gereken Hukuk Açısından (De Lege Ferenda): Güvence Hesabının Kapsamında Yer Alması Gereken Sigortalılar

Görüldüğü üzere Güvence Hesabının kapsamında toplamda beş zorunlu sigorta türü vardır. Buna göre, hukuk sistemimizde yer alan zorunlu sigortalıların tümünün Güvence Hesabı kapsamına alınmadığı anlaşılmaktadır.

Kanun koyucu, zorunlu sigortalıları Güvence Hesabının kapsamına alırken bunların can veya zarar sigortası olup olmadığı yönünde bir ayrıma gitmemiştir. Zorunlu sigortalıların üçüncü kişilerin zararının karşılanması amacıyla ortaya çıkmış olması nazara alındığında, daha çok sorumluluk sigortalıları ile ilişkili olması olağandır. Bu sebeple zorunlu sorumluluk sigortalılarının Güvence Hesabının kapsamına alınması ilke olarak yerindedir. Ancak ilke bu olmakla birlikte kanun koyucu bir can sigortası niteliğindeki zorunlu koltuk sigortası ile maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortasını Hesabın

³²⁵Kubilay ve Akdemir, **a.g.k.**, 2017, 460.

³²⁶Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024a, 46.

kapsamına alarak ikilem yaratmıştır³²⁷. Ayrıca Güvence Hesabı temelde bedensel zararları gidermeyi amaçlamasına rağmen, yine bedensel zararları karşılamayı amaç edinmiş olan tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortası, deniz yolu yolcu taşımacılığı zorunlu mali sorumluluk sigortası veya asansör mesleki sorumluluk sigortası gibi sigorta türlerini de kapsamına almayarak zorunlu sorumluluk sigortalarının kendi içinde de bir ayırım yapmıştır. Bu durumda bu sigortalara ait rizikonun gerçekleşmesi halinde mağdurlar açısından, kapsamda olan zorunlu sorumluluk sigortaları mağdurlarına göre eşitsizlik yaratılmıştır. Kanatımızca, Güvence Hesabının kapsamına üçüncü kişilerin zararını karşılama amacı güden *zorunlu sorumluluk sigortaları* alınmalıdır. Bu şekilde Hesabın düzenlendiği SK 14. maddenin gerekçesinde belirtildiği üzere sorumluluk sigortalarının zorunlu hale getirilmesi ile toplum nazarında bu sigortalara duyulan güvenin zedelenmemesi de sağlanır. Ancak burada da temel ilke, tüm zorunlu sorumluluk sigortalarının değil, Hesabın temelde korumayı hedef edindiği *"bedensel zararı"* teminat altına almayı amaçlayan zorunlu sorumluluk sigortaları olmalıdır. Buna göre örneğin sigorta acenteleri tarafından yaptırılacak mesleki sorumluluk sigortası veya bağımsız denetim kuruluşları ve bağımsız denetçiler için getirilen zorunlu sigortalar gibi zorunlu sorumluluk sigortaları bedensel zararı korumayı hedeflemediği için Hesabın kapsamına alınmamalıdır. Aksinin düşünülmesi halinde, Güvence Hesabına gereksiz ve aşırı şekilde bir mali külfet yüklenmiş olacaktır.

³²⁷Kabukçuoğlu Özer, **a.g.k.** 2012, 197.

İKİNCİ BÖLÜM

GÜVENCE HESABININ SORUMLULUĞUNUN KAPSAMI

1. GÜVENCE HESABININ SORUMLULUĞUNU DOĞURAN HALLER

Güvence Hesabının zarara sebebiyet veren bir olay sebebiyle sorumlu tutulabilmesi, SK'nın 14/2. ve GHY'nin 9/1. maddeleri uyarınca bazı şartlara bağlanmıştır. Buna göre her şeyden önce, ortaya çıkan zararın Hesabın sorumluluğundaki zorunlu sigortaların kapsamına giren bir faaliyet nedeniyle oluşması gerekir³²⁸. Bu temel şartın sağlanmasından sonra ancak anılan düzenlemede yer alan hallerden birinin gerçekleşip gerçekleşmediği incelenebilir.

1.1. Temel Şart; Zararın, Güvence Hesabının Sorumluluğu Altındaki Zorunlu Sigortaların Kapsamına İlişkin Bir Faaliyet Nedeniyle Doğmuş Olması

Bu temel şart uyarınca, ortaya çıkan zarar öncelikle, Hesabın teminatı altında yer alan zorunlu sigortalardan birinin karşılaması gereken bir zarar olmalıdır. Başka bir deyişle, zarara yol açan faaliyet zorunlu sigorta kapsamına girmiyorsa Güvence Hesabından da talep edilebilmesi mümkün değildir³²⁹. Aslında bu şart, Güvence Hesabının tıpkı Alman Tazminat Fonu ve İsviçre Ulusal Garanti Fonu gibi zorunlu sigortaların tamamlayıcısı olması özelliğinden ileri gelir³³⁰.

Zararın zorunlu sigorta kapsamına girmemesi farklı şekillerde tezahür edebilir. Öncelikle zorunlu sigortaların hangi faaliyetlere ilişkin olarak yapılması gerektiği her sigortaya ait yasal düzenlemelerde belirtilmiştir³³¹. Eğer zorunlu sigorta yaptırılmasına gerek olmayan bir durum sebebiyle zarar oluşmuşsa, bu zarar için Hesaba başvurulması da mümkün değildir. Örneğin, işletme ruhsatı olmadan kaçak şekilde çalıştırılan bir maden ocağında asgari sigortalama koşulları mevcut değildir. Asgari sigortalama koşullarının sağlanmadığı ocaklar için de sigorta şirketlerinin poliçe tanzim yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu şekilde kaçak çalıştırılan bir maden ocağında çalışanların bir maden kazası neticesinde zarar görmeleri halinde zorunlu maden ferdi kaza sigortaları bulunmadığı için sigortacı tarafından zararlarının karşılanması mümkün olmayacaktır³³².

³²⁸Memiş, **a.g.k.**,2012, 139; Seven, **a.g.k.**, 2017, 35; Öz, **a.g.k.**, 2022, 13.

³²⁹Seven, **a.g.k.**, 2017, 38.

³³⁰Feyock/Jacobsen/Lemor(Elvers), PflVG § 12, Nr. 56; BSK SVG (Eichenberger-Wernli), Art. 76, Nr. 3.

³³¹Bknz. Birinci Bölüm, 2.5.

³³²Yargıtay 11. HD, 25.10.2022 T., 2021/2710 E., 2022/7383 K. (UYAP).

Benzer şekilde, zorunlu trafik sigortası trafiğe çıkan her araç için öngörülmemiştir. Bunlardan bazısı motorsuz taşıtlar (bisiklet) ve motorlu bisikletler (moped) olup bu araçların sürücülerinin sorumluluğu KTK'nın 103. maddesine göre genel hükümlere tabidir³³³. Başka bir deyişle bu araçların KTK m. 91 uyarınca zorunlu trafik sigortası yaptırmaları mümkün değildir. Bu sebeple de bu araçların sebep olduğu kazalar sebebiyle oluşacak zarar için Hesaba başvurulamaz³³⁴. Çekme belgeli araçların da trafiğe çıkmaları yasak olup zorunlu trafik sigortası yaptırmaları mümkün değildir (Karayolu Trafik Yönetmeliği m. 37). Dolayısıyla bu araçların trafiğe çıkıp kaza yapmaları halinde, bu kaza sebebiyle oluşacak zarar için de Güvence Hesabı sorumlu tutulamayacaktır³³⁵.

Bazen bir zorunlu sigortanın varlığı, zararın karşılanması için tek başına yeterli değildir. Zorunlu sigorta bulunsa dahi gerek zararın türü gerekse de rizikoya yol açan faaliyet sigortanın teminatında olmayabilir. Örneğin trafik kazası neticesinde ortaya çıkan manevi zarar, zorunlu trafik sigortacısından talep edilemeyeceğinden Hesaptan da talep edilmesi mümkün değildir (KTK m. 92/f). Aynı şekilde zorunlu trafik sigortası, işletenin üçüncü kişilere vereceği zararı teminat almayı amaçlamaktadır. Bu sebeple işleten kendi zararları için zorunlu trafik sigortacısına başvuramaz³³⁶. Dolayısıyla böyle bir zararı

³³³Buna karşılık İsviçre hukukunda bisikletler, çocuk arabaları, tekerlekli patenler, sıralı patenler ve scooterlar da Garanti Fonu kapsamında yer almaktadır (BSK SVG (Eichenberger-Wernli), Art. 76, Nr.13).

³³⁴Yargıtay 4. HD'nin 13.05.2024 tarihli ve 2023/11895 E. ve 2024/4633 K. sayılı kararına göre, "...Anılan düzenlemeler gereği, kazaya karıştığı belirtilen motosikletin, KTK'nun 3 üncü maddesindeki tanıma uyan 50 cc ve üzeri motor silindir hacmine sahip motosiklet olup olmadığının saptanması, kanun kapsamında motorlu araç olmadığı sonucuna ulaşıldığı takdirde davalı Güvence Hesabının bu aracın neden olduğu zarardan sorumlu olmadığı gözetilip sonuca ulaşılması gerekmektedir..." (UYAP).

³³⁵Yargıtay 4. HD'nin 14.12.2023 tarihli ve 2023/10553 E. ve 2023/13583 K. sayılı kararına göre, "...Diğer taraftan; Güvence Hesabına başvurulabilecek halleri düzenleyen 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 14/2-b maddesi ve Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin 9/1-b maddesi gereği, Güvence Hesabının sorumluluğu için, zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırma zorunluluğu bulunduğu halde bu sigortası yapılmamış olan bir aracın 3. kişinin zararına sebep olması gerekmektedir. Zorunlu olan trafik sigortasının yaptırılması bakımından da her şeyden önce, sigortası yapılacak aracın kanun kapsamında kalan tescilli bir araç olması gereklidir.

Zarara sebep olduğu iddia edilen trafik sigortası olmayan motosiklet ile ilgili olarak ruhsatında trafikten çekilmiştir kaydı olduğu anlaşılmıştır.

İtiraz Hakem Heyetince, kazaya karışan aracın verdiği zarardan Güvence Hesabının sorumlu olduğu kabul edilmiş, davalı tarafından ileri sürülen kazaya karışan aracın tescil kaydının olmadığı ve hurdaya ayrıldığı şeklindeki iddia üzerinde yeterince araştırma yapılmadan karar verilmiştir.

Bu durumda; aracın tescil dosyasının getirilerek, aracın kullanılamaz (hurda) hale gelmesinden kaynaklanan bir trafikten çekme durumu bulunup bulunmadığı, hurda belgeli araçların yeniden trafiğe tescil edilemeyeceği, aracın tescil kaydının olup olmadığı hususları üzerinde durularak varılacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile yazılı biçimde karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir..." (UYAP); Alman hukuku açısından aynı yönde E. Bruck ve H. Möller (2017). *Versicherungsvertragsgesetz Großkommentar, Zwölfter Band- Kraftfahrtversicherung*. (9. Auf), Berlin/Boston: De Gruyter, PflVG § 12, Nr.43.

³³⁶Yargıtay 4. HD'nin 03.12.2015 tarihli ve 2013/15630 E. ve 2015/13340 K. sayılı kararına göre, "...Diğer taraftan; Somut uyumsuzlukta davacı Yüksel Gündoğdu kazaya karışan aracın maliki olup dava konusu yapılan zorunlu mali sorumluluk sigortasının sigortalısıdır. Bu nedenle davacı Yüksel Gündoğdu üçüncü

Hesabın da karşılaması mümkün değildir

1.2. Özel Şartlar

Temel şartın sağlanmasından sonra Güvence Hesabına aşağıdaki hallerden herhangi birinin gerçekleşmesi halinde başvurmak mümkündür:

- a) Sigortalının tespit edilememesi durumunda kişiye gelen bedensel zararlar için,
- b) Rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararlar için,
- c) Sigorta şirketinin malî bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde ödemekle yükümlü olduğu maddî ve bedensel zararlar için,
- ç) Çalınmış veya gasbedilmiş bir aracın karıştığı kazada, Karayolları Trafik Kanunu uyarınca işletenin sorumlu tutulmadığı hallerde, kişiye gelen bedensel zararlar için,
- d) Yeşil Kart Sigortası uygulamaları için faaliyet gösteren Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunca yapılacak ödemeler için başvurulabilir.

Ayrıca Cumhurbaşkanı da gerekli görülen hallerde, eşyaya gelecek zararların kısmen veya tamamen Hesaptan karşılanmasına karar vermeye yetkili kılınmıştır.

İsviçre Ulusal Garanti Fonunda, Güvence Hesabında yer almayan bir başvuru hali daha düzenlenmiştir. SVG Art. 79c/1'de yer alan bu düzenleme uyarınca, trafik kazasında zarar görenlerin tazminat taleplerini, olayın niteliğine göre yerine getirmekle sorumlu olan (zorunlu taşıt sigorta şirketi, sigortasız araçlar için kantonlar veya federal hükümet ile Ulusal Sigorta Dairesi ve Ulusal Garanti Fonu) kurumlar, başvurunun kendilerine ulaşmasından itibaren üç ay içinde; eğer sorumlu oldukları tartışmasızsa ve zarar miktarı belirli ise haklı bir tazminat teklifi sunmak, sorumlu olup olmadıkları tartışmalı ise veya hasarın miktarı tam olarak tespit edilemiyorsa bu durumda zarar gören başvuru sahibine gerekçeli bir yanıt vermek zorundadırlar. Söz konusu yükümlülüklerin bu süre içerisinde yerine getirilmemesi halinde SVG Art. 76/2-c uyarınca zarar görenler, zararın tazmini için İsviçre Ulusal Garanti Fonuna başvurabilirler.

kişi sayılamaz. Davacı üçüncü kişi olmadığından zarar, zorunlu mali sorumluluk sigortası teminatına dahil değildir. Zarar teminat dışında olduğundan sigortacının sorumluluğu da bulunmamaktadır. Bu durumda mahkemece, davalı Güneş Sigorta A.Ş. yönünden davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir. (UYAP).

Düzenlemede yer alan özel şartlar uyarınca Güvence Hesabının kapsamının, sadece trafik kazalarından doğan zararların giderilmesi amacıyla kurulmuş olan Garanti Fonuna göre daha geniş olduğu anlaşılmakta ise de, sorumluluk hallerinin çoğunun trafik kazalarına özgü yapısında köklü bir değişiklik olmadığı göze çarpmaktadır.

1.2.1. Sigortalının veya sigortayı yaptırmakla sorumlu olanın tespit edilememesi

Sigortacılık Kanunu'nun 14/2-a maddesi uyarınca sigortalının tespit edilememesi durumunda kişiye gelen bedensel zararlar için Güvence Hesabına başvurulabilir. Bu madde uygulamada özellikle trafik kazasına sebebiyet veren motorlu aracın olay yerinden kaçması veya başkaca bir sebeple plakasının tespit edilemediği hallerde söz konusu olmaktadır³³⁷. Kazaya sebebiyet veren aracın tespit edilememesi halinde aracın maliki, sürücüsü ve araca ait zorunlu trafik sigortası bulunup bulunmadığını tespit etmek de mümkün değildir. Bu sebeple zarar görenlerin zararlarının karşılanması için başvuracakları bir muhatap (işleten, sürücü, sigorta şirketi vb.) da olmayacaktır³³⁸. İşte bu gibi durumlarda uğranılan bedensel zararların Güvence Hesabı tarafından karşılanarak mağduriyetin giderilmesi amaçlanmıştır³³⁹.

Sigortacılık Kanunu'nun 14/2-a maddesinde sadece sigortalının tespit edilememesi hali düzenlenmiş olmasına karşın GHY'nin 9/1-a maddesi sigortalının veya sigortayı yaptırmakla sorumlu olanın tespit edilememesini düzenlemektedir. Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin bu maddesinin ilk hali de tıpkı SK'daki gibi sigortalının tespit edilememesi haline özgü iken Güvence Hesabı Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına

³³⁷Yargıtay 17. HD'nin 08.02.2021 tarihli ve 2020/375 E. ve 2021/924 K. sayılı kararına göre, "...Tespit edilemeyen sürücünün eylemi sonucu oluşan zararlar ilgili meçhul araç işleteninin sorumluluğunu teminat altına alan davalı Güvence Hesabının, Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin 14. maddesi uyarınca, rizikonun ihbar edildiği tarihte tazminatı ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır..." (UYAP).

³³⁸Yıldız Nomer, **a.g.k.**, 2000, 14.

³³⁹Yargıtay 4. HD'nin 06.10.2021 tarihli ve 2021/3504 E. ve 2021/6250 K. sayılı kararına göre, "...5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 14/I. maddesinde, bu Kanunun 13. maddesi, 13.10.1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ve 10.07.2003 tarihli ve 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu ile ihdas edilen zorunlu sorumluluk sigortaları ile bu Kanunla mülga 21.12.1959 tarihli ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu çerçevesinde ihdas edilmiş olan zorunlu sigortalara ilişkin olarak belli koşulların oluşması halinde ortaya çıkan zararların bu sigortalılarla saptanan geçerli teminat miktarlarına kadar karşılanması amacıyla Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği nezdinde Güvence Hesabının oluşturulacağı hükmüne yer verilmiş, aynı maddenin II-a ve b bendinde ise, sigortalının tespit edilememesi durumunda kişiye gelen bedensel zararlar ile rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dâhilinde sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararlar için Güvence Hesabına başvurulabileceği belirtilmiştir. Yukarıda açıklamalara göre trafik kazası neticesinde yaralanan ilgililerin, diğer şartların da bulunması halinde teminat miktarı ile sınırlı olarak zararlarının karşılanması Güvence Hesabından isteyebileceği, 5684 sayılı Yasa'nın 14/I. maddesi uyarınca da yasadaki emredici düzenleme doğrultusunda, Güvence Hesabının Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortasının (ZMMS) yerine geçtiği, diğer bir deyişle ZMMS'nin sorumluluğunu üstlendiği anlaşılmaktadır." (UYAP).

Dair Yönetmelik'in³⁴⁰ 2. maddesi ile "*Sigortalının veya sigortayı yaptırmakla sorumlu olanın tespit edilememesi durumunda kişiye gelen bedensel zararlar için*" şeklinde değiştirilmiştir. Bu düzenleme ile sigorta sözleşmesini yaptırmakla yükümlü kişinin belirlenememesi hali işaret edilmektedir³⁴¹.

Bu şekilde bir kazanın varlığını ispat yükü talepte bulunan davacıya ait olup³⁴² mahkemece kazanın varlığı ve tarafların kusur durumlarının ayrıntılı olarak araştırılması gerekmektedir³⁴³. Tanık beyanı, motorlu aracın temasıyla ilişkilendirilebilen yaralanma, kıyafet veya başka eşya üzerindeki boya ve yaralananın ifadeleri özellikle önem arz eder³⁴⁴. Zarar görenin ifadesi tek başına yeterli olmayacaktır³⁴⁵.

Zorunlu trafik sigortası bulunan birden fazla aracın karıştığı toplu bir kazada, araçların hangi ölçüde kazaya etki ettiğinin, başka bir deyişle araçların kazadaki kusurlarının tespit edilememesi durumunda da, zarar görenin meydana gelen zararı Güvence Hesabından talep etmesi olanaklı değildir. Zira bu düzenlemede önemli olan zorunlu trafik sigortacısının belirlenememiş olmasıdır³⁴⁶. İspat yüküne ait bir sorun, Hesabın esastan sorumlu olmasını gerektirmez³⁴⁷.

Kaza yerinde kimlik bilgileri değiştirilirse veya bu bilgiler daha sonra yanlış çıkarsa, kazayı yapan araçlarda sahte plakalar kullanılmışsa, hatta başlangıçta herhangi bir zararın olmadığı düşünülerek tarafların dostane bir şekilde olay yerinden ayrılmaları

³⁴⁰RG, 19.06.2009, S. 27263.

³⁴¹Şeker Ögüz, **a.g.k.**, 2023, 74; Kabukçuoğlu Özer'e göre, Sigortacılık Kanunu'nda sadece sigortalıdan bahsedildiği, aslolanın sigortalının tespiti olmasına karşın Yönetmelik'te ise "sigortayı yaptırmakla yükümlü olan" denilerek kanun hükmünü açıklığa kavuşturmak yerine sorumluluğun sigorta ettirene kadar genişletilmesi sebebiyle yönetmelikteki bu düzenleme yasaya uygun değildir (Kabukçuoğlu Özer, **a.g.k.**, 2012, 203).

³⁴²Feyock/Jacobsen/Lemor (Elvers), PflVG § 12, Nr.40.

³⁴³Yargıtay 17. HD'nin 01.07.2020 tarihli ve 2019/1593 E. ve 2020/4240 K. sayılı kararına göre, "...*Türk Medeni Kanunun 6. maddesi uyarınca davacı iddiasını ispat ile yükümlü olup, Sigortacılık Yasası hükümleri ve TTK'nın 1409.maddesine kıyasen uygulanması halinde bunun aksinin davalı tarafından ispatlanması gerekmektedir. Bu durumda iddia olunan trafik kazasının varlığını ve varsa araç sürücüsünün kusurunu ispat yükü davacıya aittir. Mahkemece öncelikle savcılık dosyası, kazaya ilişkin tüm belgeler, olay yeri görgü ve tespit tutanağı, olayın meydana geliş şekli ve yeri göz önünde tutularak, davacıda oluşan yaralanmanın meydana geliş şekli itibari ile aracın motorsiklete sol tarafından çarpması (tanık beyanına göre) sonucu gerçekleşip gerçekleşmeyeceği hususlarının doktor bilirkişi ve trafik bilirkişisi tarafından değerlendirilerek kazanın meydana geliş şekli ve tarafların kusur durumları konusu ayrıntılı, denetime elverişli şekilde aydınlatılarak sonucuna göre karar verilmek üzere hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir...*" (UYAP).

³⁴⁴Feyock/Jacobsen/Lemor (Elvers), PflVG § 12, Nr.42; W. Rüffer, D. Halbach ve P. Schimikowski (2020). *Versicherungsvertragsgesetz*, (4. Auf), München, PflVG § 12 Rn. Nr.1.

³⁴⁵Prölss/Martin/Klimke PflVG § 12 Rn. Nr.3.

³⁴⁶Feyock/Jacobsen/Lemor (Elvers), PflVG § 12, Nr. 39; Bruck/Möller (Koch), PflVG § 12, Nr. 34; E. Stiefel ve K. Maier (2017). *Kraftfahrtversicherung- Kommentar zu den AKB-*, (19. Auf.), München: Verlag C. H. Beck PflVG § 12, Nr.48.

³⁴⁷Feyock/Jacobsen/Lemor (Elvers), PflVG § 12, Nr.39.

sebebiyle aracın plakasının tespit edilememiş olması halinde de zararın, tespit edilemeyen bir araç tarafından meydana geldiğinin kabulü gerekir³⁴⁸. Buna karşılık sürücü kaçmış olmasına rağmen, aracın kaza yerinde bulunması durumunda, aracın plakası ile işleten ve aracın sigortacısı tespit edilebileceğinden Güvence Hesabından talepte bulunulamaz³⁴⁹.

Sigortalı tespit edilememiş olmasına rağmen, kazaya karışan aracın kazanın oluşumunda sorumluluğu bulunmuyor veya sorumluluğunu azaltan bir neden varsa, Güvence Hesabının sorumluluğunda bu hususun da dikkate alınması gerekir³⁵⁰.

1.2.2. Sorumluluk sigortasının bulunmaması veya limitler arasında fark bulunması

1.2.2.1. Sorumluluk sigortasının bulunmaması

Sigortacılık Kanunu'nun 14/2-b ve GHY'nin 9/1-b maddeleri uyarınca, rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararlar için Güvence Hesabına başvurulabilir.

Bu düzenleme uyarınca Güvence Hesabına başvurulabilmesi için, rizikonun gerçekleştiği tarihte zorunlu sigortanın mevcut olmaması gerekmektedir. Eğer rizikonun gerçekleştiği tarihi kapsayacak şekilde geçerli bir zorunlu sigorta poliçesi mevcutsa bu durumda Güvence Hesabına başvurulamaz³⁵¹.

Geçerli olarak yaptırılan zorunlu sigortanın riziko tarihi itibarıyla iptal olmuş, feshedilmiş veya süresinin dolmuş olması hallerinde de Güvence Hesabına başvurulması mümkündür. Çünkü bu durumlarda da riziko tarihi itibarıyla geçerli bir sigorta bulunmamaktadır³⁵².

³⁴⁸Stiefel/ Maier (Jahnke), PflVG § 12, Nr. 49; Prölss/Martin/Klimke PflVG § 12 Rn. 3; Bruck/Möller (Koch), PflVG § 12, Nr. 34; Feyock/Jacobsen/Lemor (Elvers), PflVG § 12, Nr.46.

³⁴⁹Feyock/Jacobsen/Lemor (Elvers), PflVG § 12, Nr.38.

³⁵⁰Benzer yönde bk. Feyock/Jacobsen/Lemor (Elvers), PflVG § 12, Nr.41.

³⁵¹Yargıtay 17 HD'nin 10.04.2019 tarihli ve 2019/1864 E. ve 2019/4512 K. sayılı kararına göre, "...Yerel mahkemece, kazaya karışan aracın Zorunlu Mali Mesuliyet Sigorta poliçesi bulunması nedeniyle yasal olarak davalı Güvence hesabının aktif taraf ehliyeti bulunmadığı gerekçesiyle davalının husumet itirazının kabulü ile HMK'nın 114 1-d, 115 maddesi gereğince dava şartı yokluğundan davanın usulen reddine dair karar verilmiş, karara karşı davacı vekilinin istinaf yoluna başvurusu üzerine Bölge Adliye Mahkemesi'nce davacı vekilinin istinaf isteminin 6100 sayılı HMK'nın 353/1-b-1 maddesi gereğince esastan reddine karar verilmiş, Bölge Adliye Mahkemesi kararı davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dosya içeriğine, kararın dayandığı delillerle yasaya uygun gerekçelendirici nedenlere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre davacı vekilinin temyiz itirazlarının reddi ile usul ve yasaya uygun bulunan hükmün ONANMASINA..." (UYAP).

³⁵²Arkan, a.g.k., 1983, 287; Ulaş, a.g.k., 2009, 79; Ateş, a.g.k., 2013, 352; Seven, a.g.k., 2017, 39; Yargıtay 4. HD'nin, 14.03.2022 tarihli ve 2021/11201 E. ve 2022/4691 K. sayılı kararına göre, "...Somut olayda; davacının eşi M.'nin idaresindeki araca çarpan 20 K 4468 plakalı aracın, 16/12/2010- 16/12/2011 tarihleri için davalı Bereket Sigorta A.Ş. tarafından zorunlu mali sorumluluk sigortasının yapıldığı; davaya konu kazanın poliçe süresi içinde (21/07/2011'de) meydana geldiği; araç satışı 02/03/2011 tarihinde yapılmışsa da bu satışın davalı sigortacıya bildirilmediği ve davalı tarafından poliçe iptaline ilişkin bir işlem

Riziko tarihi itibarıyla sigorta ettiren tarafından sigorta primi ödenmemiş ise, geçerli bir sigorta sözleşmesi bulunmadığı gerekçesiyle Güvence Hesabına başvuru imkanı bulunup bulunmadığı da ayrıca incelenmelidir. TTK'nın 1401. maddesi uyarınca sigortacı bir prim karşılığında rizikoyu üstlenir. Prim, rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacının ödeyeceği bedelin esasını teşkil etmek üzere, sigorta ettirenin sigortacıya peşin veya taksitle ödediği bedeldir³⁵³. Türk Ticaret Kanunu'nun 1421. maddesine göre ise, sigortacının sorumluluğu primin tamamının veya takside bağlanmışsa ilk taksidinin ödenmesi ile başlar. Bu düzenlemeye göre, sigortacı ve sigorta ettiren arasındaki karşılıklı edimlerde ilk sıra sigorta ettirende olup ödeme yapılmadıkça sigortacının rizikoyu taşıma edimi başlamış olmayacaktır³⁵⁴. Eğer taraflar ödemeyi takside bağlamışlarsa, sigorta himayesi başladıktan sonra bir taksidin zamanında ödenmemesi halinde, sigorta himayesi devam etmekle birlikte sigortacının bu sebeple TTK m. 1434/3 uyarınca sözleşmeyi fesih hakkı bulunmaktadır³⁵⁵.

Prim ödeme borcundan doğacak olan ihtilaf aslen sigortacı ve sigorta ettiren arasındadır. Ancak bu husus, zorunlu sorumluluk sigortaları yönünden zarar gören üçüncü kişileri de etkileyecektir. Sigortacının zorunlu sorumluluk sigortaları bakımından zarar gören üçüncü kişilere karşı sorumluluğunun düzenlendiği TTK'nın 1484. maddesine göre sigortacı, sigortalıya karşı ifa borcundan tamamen veya kısmen kurtulmuş olsa da zarar gören bakımından ifa borcu, zorunlu sigorta miktarına kadar devam eder. Buna göre sigortacı, sigorta ettiren ile arasındaki sigorta ilişkisinden kaynaklanan savunmaları üçüncü kişilere karşı ileri süremez³⁵⁶. Diğer bir ifadeyle sigortacı, sigorta ettirenin prim ödemediğini belirterek zarar gören üçüncü kişiye karşı ödeme yapmaktan imtina edemez. Aksi takdirde sigorta sözleşmesinin tarafı olmayan üçüncü kişilerin zararı, sigorta sözleşmesine dayanılarak bertaraf edilmiş olacak ve zorunlu sorumluluk sigortalarından beklenen amaç elde edilemeyecektir³⁵⁷. Bu düzenleme, KTK'nın 95. maddesinde yer alan düzenlemenin tüm zorunlu sorumluluk sigortalarını kapsayacak şekilde genişletilmesi

yapılmadığı dosya kapsamından anlaşılmaktadır. Açıklanan hukuki ve maddi vakıalar karşısında; davaya konu kazanın meydana geldiği 21/07/2011 tarihinde araca ilişkin ZMSS poliçesinin davalı Bereket Sigorta A.Ş. nezdinde bulunduğu ve poliçenin yürürlük süresi içinde gerçekleşen kazadan doğan zarardan bu davalının sorumlu olduğu gözetilerek karar verilmesi gerekirken, yanılığılı değerlendirmeye, davanın husumetten reddine karar verilmesi doğru olmamıştır..." (UYAP).

³⁵³Kender, **a.g.k.**, 2021, 271.

³⁵⁴Ünan, **a.g.k.**, 2016a, 166.

³⁵⁵Kender, **a.g.k.**, 2021, 282.

³⁵⁶Ünan, **a.g.k.**, 2016b, 414.

³⁵⁷Ünan, **a.g.k.**, 2016b, 414.

amacı taşımaktadır³⁵⁸. Buna göre, taraflar arasında bir zorunlu sorumluluk sigortası kurulmuş; fakat prim (ilk taksit veya peşin ödeme veya devam eden sonraki taksitlerden biri) ödenmemişse sigortacı TTK'nın 1421. maddesi uyarınca üçüncü kişilere karşı sigorta himayesinin başlamadığını ileri süremeyecektir. Diğer bir ifadeyle, zarar görenler sözleşme uyarınca sigortacıya başvurabileceklerdir. Bu durumda Güvence Hesabının kapsamında yer alan tehlikeli atık ve tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortaları yönünden TTK'nın 1484, zorunlu trafik sigortası yönünden ise KTK'nın 95. maddesi uyarınca primin ödenmemesi halinde sigortacıya başvuru mümkün olduğu için artık Hesaba başvuru mümkün olmayacaktır.

Hesabın teminatında yer alan, fakat sorumluluk sigortası niteliğinde olmayan zorunlu koltuk ve maden ferdi kaza sigortaları yönünden bakıldığında ise TTK m. 1484 ve KTK m.95'te yer alan düzenlemeler, MÇZFKSGŞ'nin A.8 ve ZKFKSGŞ'nin A.7 maddelerinde de aynı şekilde yer almaktadır. Bu sebeple bu iki zorunlu sigorta türü yönünden de prim ödenmediğinden geçerli bir sigortanın bulunmadığı gerekçesiyle Hesaba başvuru mümkün değildir.

Trafik kazalarında kazaya sebebiyet veren aracın kamuya ait olup aynı zamanda zorunlu trafik sigortasının bulunmaması halinde, kamu araçlarının zorunlu sigorta yaptırmak yükümlülüğünün olmadığı dolayısıyla Hesaba başvuru imkanının olduğu akla gelebilir. Karayolları Trafik Kanunu'nun 106. maddesine göre, genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelere, il özel idarelerine ve belediyelere, kamu iktisadi teşebbüslerine ve kamu kuruluşlarına ait motorlu araçların sebep oldukları zararlardan dolayı, KTK'nın işletenin hukuki sorumluluğuna ilişkin hükümleri uygulanır. Bu kuruluşlar, aynı Kanun'un 85/1. fıkrasına göre olan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere 101. maddedeki şartları haiz milli sigorta şirketlerine mali sorumluluk sigortası yaptırmakla yükümlüdür. Bu sebeple kamu araçlarının zorunlu trafik sigortasının bulunmaması halinde, Güvence Hesabına başvurmak mümkündür.

Sorumluluk sigortasının bulunmadığını ispat faaliyeti sigortalının tespit edilememesi haline göre daha kolaydır. Zira bu halde hangi aracın kazaya karıştığı tespit edilebildiğinden, söz konusu aracın zorunlu trafik sigortasının bulunup bulunmadığı da kolaylıkla tespit edilebilir³⁵⁹.

Aracın işleteni, trafik sigortası bulunmayan aracın yolcu olarak seyahat ettiği

³⁵⁸TTK 1484. Madde Gerekçesi.

³⁵⁹Aynı yönde bkz. Bruck/Möller (Koch), PflVG § 12, Nr.48.

esnada zarar görürse, meydana gelen bedensel zararlarını Güvence Hesabından talep edemez³⁶⁰. İşleten, kanunen üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirmediği için bu durumdan kendi lehine hak çıkarması hukuken korunmaz³⁶¹.

1.2.2.2. Zorunlu sigorta teminat limitleri ile sigorta poliçesinde belirtilen limit arasında fark olması

Sigortacılık Kanunu'nun 14/2-b ve GHY'nin 9/1-c maddeleri uyarınca, zorunlu sigorta teminat limitleri ile sigorta poliçesinde belirtilen teminat arasındaki fark kadar ödenecek bedensel tazminat tutarları için Güvence Hesabına başvurulabilir. Bu durum SK'nın 14/2-b maddesinde açıkça belirtilmemekle birlikte tartışmalara mahal verilmemesi amacıyla GHY'nin 9/1-c maddesinde açıkça belirtilmiştir³⁶².

Teminat limitleri arasındaki fark haline yönelik bu düzenlemenin benzeri Garanti Fonunun yürürlükte olduğu dönemde çıkarılan ilk iki Yönetmelik'te yer almaz iken, ilk defa 03.05.1997 tarih ve 22978 sayılı RG'de yayımlanan Karayolları Trafik Garanti Fonu Yönetmeliği'nin "Fonun Giderleri" başlıklı 8. maddesinin (c) bendinde düzenlenmiş ve sonraki Yönetmeliklerde yer bularak hem Fon hem de Güvence Hesabı döneminde (SK'nın 14/2-b ve GHY'nin 9/1-c) varlığını sürdürmüştür.

Bu düzenleme, poliçe dönemi içerisinde limitlerde yapılan değişiklikler sonucu ortaya çıkmıştır. Önceden sigorta şirketleri, poliçe dönemi içerisinde limitlerde yapılan değişiklikler sonucu sigorta limitleri artırıldıktan sonra, sigorta ettiren ek prim ödememiş ve ek poliçe (zeyilname)³⁶³ düzenlenmemiş ise yeni limitler üzerinden tazminat ödemeyi reddediyorlardı³⁶⁴. Bu sebeple poliçe asgari teminat tutarları artırılmasına rağmen zeyilname düzenlenmeyip eksik teminatlı kalan motorlu araçların sebebiyet verdiği zararlarda, kazanın meydana geldiği tarihte yürürlükte olan zorunlu trafik sigortası tarifesindeki teminatlar ile poliçede belirtilen teminatlar arasındaki fark kadar ödenecek tazminat tutarları Hesap tarafından güvence altına alınmıştır.

³⁶⁰Stiefel/ Maier (Jahnke), PflVG § 12, Nr.72.; Feyock/Jacobsen/Lemor (Elvers), PflVG § 12, Nr.53a.

³⁶¹Aynı yönde bkz. Bruck/Möller (Koch), PflVG § 12, Nr.47.

³⁶²Seven, **a.g.k.**,2017, 40.

³⁶³Zeyilname, bir sigorta poliçesinin düzenlenmesinden sonra poliçedeki şartların baştan sonra değiştirilmesini gerektirmeyen bir değişiklik yapmak istenmesi halinde asıl poliçeye ek olarak düzenlenen belgeye verilen addır. Yapılan değişiklikler sigorta bedeline veya prim miktarlarına ait olabileceği gibi poliçedeki bir hatanın da düzeltilmesi amacını da taşıyabilir (Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2023, 76.)

³⁶⁴Ç. A. Çelik, *Zorunlu Sigortalarda Güvence Tutarları*, internet makalesi, <http://www.tazminathukuku.com/gorus-bildirimleri/zorunlu-sigortalarda-guvence-tutarlari.htm>, Erişim T: 01.11.2023.

Bu düzenleme, Güvence Hesabının zorunlu sigortaların boşluğunu tamamlama amacına uygun olsa da artık pratikte herhangi bir geçerliliği kalmamıştır. Şöyle ki, 24.12.2004 günlü Resmi Gazete'de yayımlanan karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası tarife ve talimatının "yeni teminat tutarlarının yürürlükteki sözleşmelere uygulanması" başlıklı B.1 maddesinde yer alan *"Bu Tarife ve Talimatta belirlenen teminat tutarları yürürlükteki bütün sigorta sözleşmesine herhangi bir ek prim alınmaksızın uygulanır"* hükmü ile artık sözleşme yapılmasından sonra yayımlanan tarife ve talimat değişiklikleri ile getirilen yeni teminat limitlerinin bu sözleşmelere de uygulanacağı açık bir şekilde belirlenmiştir. Aynı şekilde bu tarifenin sigorta şirketlerince serbest olarak belirlenmesine ilişkin usul ve esaslarını düzenleyen Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Tarife Uygulamaları Hakkında Yönetmeliğin³⁶⁵ 24. maddesinde yer alan *"yeni teminat tutarlarının yürürlükteki bütün sigorta sözleşmelerine herhangi bir ek prim alınmaksızın uygulanacağı ve sigorta şirketlerinin düzenledikleri poliçelerin ön yüzüne sözleşme süresi içinde Kurul (Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurulu) tarafından teminat tutarları artırıldığı takdirde, bu poliçede yazılı teminat tutarları, herhangi bir işleme gerek kalmaksızın ve ek prim alınmaksızın yeni teminat tutarları üzerinden geçerli olur ibaresini yazmak zorunda olduklarına"* ilişkin düzenleme uyarınca sigorta şirketlerinin sorumlu oldukları limit herhangi bir zeyilnameye gerek olmadan otomatik olarak artacağından bu durumda limitler arası fark durumunun oluşması mümkün olmayacaktır. Bu durumda Güvence Hesabına bu sebeple başvurulması da bir nevi imkansız hale gelmiştir. Yargıtay da bir kararında bu hususu vurgulamıştır³⁶⁶.

³⁶⁵RG. 14.07.2007, S. 26582.

³⁶⁶Yargıtay 17. HD, 08.10.2015 tarihli ve 2015/8265 E. ve 2015/10308 K. sayılı kararına göre, *"... Sigorta poliçesi devam ederken tarife limitlerinin yükseltilmesi halinde sigortacının sorumlu olacağı azami miktarın belirlenmesi önem taşır. Tazminat esasına dayalı olan bu davalarda limit miktarının mahkemece resen araştırılması gerekmektedir. Bu konuda önceki düzenlemeyi oluşturan Karayolları Trafik Garanti Fonu Yönetmeliği 03.05.1997 tarihinde değiştirilmiş ve bu düzenlemenin 8/c maddesi ile zeyilname düzenlenmemesi halinde kişilere gelecek zararlardan Fon'un sorumlu olacağı hükme bağlanmıştır. Daha sonra 03.07.2002 tarihinde yürürlüğe konulan Karayolu Trafik Garanti sigortası Hesabı Yönetmeliği'nin 8/c maddesinde de aynı hükme yer verilmiştir. Bu düzenlemeleri yürürlükten kaldıran 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 14/2-b ve bu yasa gereğince çıkarılmış bulunan Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin 16/b maddelerinde de aynı ilkeler yer almıştır. Bu açık düzenlemeler karşısında, zeyilname düzenlenmemesi halinde asıl poliçeyi düzenleyen sigortacının, düzenlenmeyen zeyilnamenin getirdiği limit farkından sorumlu tutulmasını gerektirecek kamu yararı düşüncesi ortadan kalkmış bulunmaktadır. Ancak, 24.12.2004 günlü Resmi Gazetede yayınlanan ve sonraki tarife ve talimatlarda da yer alan B.1 maddesindeki "Bu Tarife ve Talimatta belirlenen teminat tutarları yürürlükteki bütün sigorta sözleşmesine herhangi bir ek prim alınmaksızın uygulanır" hükmü ile bu tartışmalara son verilmiş ve sözleşme yapılmasından sonra yayınlanan Tarife ve Talimat değişiklikleri ile getirilen yeni teminat limitlerinin bu sözleşmelere de uygulanacağı açık bir şekilde belirlenmiş bulunmaktadır. Bu konuda son düzenlemeyi*

Güvence Hesabının kapsamında olan zorunlu trafik sigortası haricindeki diğer zorunlu sigortalara ait tarife ve talimatlarda da benzer hükümler bulunmaktadır³⁶⁷. Bu sebeple kanaatimizce limit farkından sorumlu tutulma imkanı kalmayan Güvence Hesabı yönünden bu düzenleme, uygulama kabiliyeti kalmaması sebebiyle kaldırılmalıdır.

1.2.3. Sigorta şirketinin iflası ya da mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi

Sigortacılık Kanunu'nun 14/2-c ve GHY'nin 9/1-ç maddeleri uyarınca sigorta şirketinin iflası ya da mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi halinde ödemekle yükümlü olduğu maddi ve bedensel zararlar için Güvence Hesabına başvurulabilir. Bu düzenlemede, diğer düzenlemelerden farklı olarak zarar görenlerin sadece bedensel zararları değil maddi zararları da kapsam altındadır.

1.2.3.1. Sigorta şirketinin iflası

İflas kelimesi, Arapça *fuls* kökünden gelen bir kelime olup³⁶⁸ günlük dilde işleri tamamen bozulmuş, borca batmış, malvarlığını neredeyse kaybetmiş kişilerin durumu için kullanılmaktadır³⁶⁹. Hukuki manada ise bir borçlunun borçlarını kendiliğinden ifa etmemesi halinde malvarlığının tümünün bilinen alacaklıları yararına paraya çevrilerek tasfiyesi sonucunu doğuran bir takip hukuku müessesesidir³⁷⁰. İflas yolu ile takip yapılabilmesi için alacağın miktar ve mahiyetinin önemi yoktur. Buna göre alacak adi, ticari veya kamu alacağı olabilir. Aynı zamanda alacağın miktarının veya alacaklı

oluşturan Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasından Tarife Uygulamaları Hakkında Yönetmeliğin 24. Maddesinde de yeni ilke yinelenmiş bulunmaktadır. (Işıl Ulaş, Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuk, Ankara 2012) Yukarıda anlatılan hukuki bilgiler ışığında, mahkemece; somut olay da kaza tarihinin 21.06.2004 olduğu ve poliçe limitinin otomatik olarak arttırımı uygulamasının bu tarihten sonra getirildiği, sözleşmenin tarafları arasında yapılmış bir zeyilnamede de bulunmadığından poliçe limitinin riziko tarihinde 30.000,00 TL. olduğu ve alacak ve ferileri hakkında azami miktar olan 30.000,00 TL. limit baz alınarak hesaplama yapılması gerektiği dikkate alınmadan limit aşımına yol açacak şekilde limitin 40.000,00 TL. olduğu kabul edilerek alacak ve ferileri hakkında hüküm kurulmuş olması isabetli görülmemiş bozmayı gerektirmiştir..." (UYAP).

³⁶⁷Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Tarife ve Talimatı Tebliği m. 17; Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatı m.4; Tehlikeli Maddeler İçin Yapılacak Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Tarife ve Talimat m. I-B/4; Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Tarife ve Talimatı m. A/4.

³⁶⁸Eskiden en düşük para birimini ifade etmek için fûls-i ahmer (bakır sikke), bir kişinin fakirliğini ifade etmek için ise "fûlsü ahmere muhtaçtır" denilmiştir (M. Atalı, İ. Ermenek ve E. Erdoğan (2022). *İcra ve İflas Hukuku*, (5. Baskı), Ankara: Yetkin Yayınları, s.509, dipnot 26).

³⁶⁹Atalı, Ermenek ve Erdoğan, **a.g.k.**, 2022, 509.

³⁷⁰B. Kuru (2013). *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, (2. Baskı), Ankara: Adalet Yayınları, s.1084; İ. Ercan (2021), *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, (7. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.1175; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, **a.g.k.**, 2022, 509.

sayısının (ister tek ister birden fazla) da önemi yoktur³⁷¹.

İflas yolu ile cebri icra, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun³⁷² (İİK) 43. maddesi uyarınca ancak iflasa tabi borçlular hakkında yapılabilir. Anılan madde uyarınca bu kişiler, TTK gereğince tacir sayılan veya tacirler hakkındaki hükümlere tabi bulunanlar ile özel kanunlarına göre tacir olmadıkları halde iflasa tabi bulundukları bildirilen gerçek veya tüzel kişilerdir³⁷³.

Türk Ticaret Kanunu tacir sıfatını belirlerken "ticari işletmeyi" kriter olarak esas almış, ancak bu kriteri de gerçek ve tüzel kişiler için aynı şekilde kullanmamıştır. Gerçek kişilerin tacir sayılması için bir ticari işletmeyi kısmen dahi kendi adlarına işletmeleri gerekirken, kanun koyucu ticaret şirketi olan tüzel kişilerin ise hukuka uygun kurulmuş olmalarını tacir sıfatını kazanmaları için yeterli saymıştır³⁷⁴. Bu sebeple TTK'da düzenlenen beş şirket türü olan kollektif, komandit, sermayesi paylara bölünmüş komandit, anonim ve limited şirketler hukuka uygun kuruldukları andan itibaren tacir sayılır. Tüzel kişiliğe sahip kooperatifler ise TTK yerine 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda³⁷⁵ düzenlense de TTK m. 124 gereğince ticaret şirketi olup yine TTK m. 16 gereğince tacir sıfatına sahiptirler. Nitekim Yargıtay da kooperatiflerin ticaret şirketi oldukları yönünde karar vermiştir³⁷⁶. Sigortacılık Kanunu'nun "sigorta şirketlerinin ve reasürans şirketlerinin kuruluşu" başlıklı 3. maddesine göre, Türkiye'de faaliyet gösterecek sigorta şirketleri ile reasürans şirketlerinin anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulmuş olması şarttır. Buna göre, anonim ve kooperatif şeklinde kurulmak

³⁷¹Kuru, **a.g.k.**, 2013, 1102; M. Coşkun (2019). *Konkordato ve İflas*, (2. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.339.

³⁷²RG, 19.06.1932, S. 2128.

³⁷³Kuru, **a.g.k.**, 2013, 1093; Ercan, **a.g.k.**, 2021, 1196 v.d.; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, **a.g.k.**, 2022, 515.

³⁷⁴A. Bozer ve C. Göle (2023). *Ticari İşletme Hukuku*, (Güncellenmiş ve Genişletilmiş 8. Bası), Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 81 v.d.

³⁷⁵RG. 10.05.1963, S.13195.

³⁷⁶Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'nun 12.11.2021 tarihli ve 2020/2 E. ve 2021/3 K. sayılı kararına göre, "...1163 sayılı Kanun ile 6102 sayılı TTK'de yer alan yasal düzenlemeler ile anılan düzenlemelere ilişkin kanun koyucunun iradesini ortaya koyan gerekçeler nazara alındığında; kooperatiflerin nitelikleri itibarıyla ticaret şirketi ve bir ticari işletmenin işletilmesi kriterinden bağımsız olarak tacir oldukları açıktır. Bu açık kanun hükümleri karşısında ticaret siciline tescili zorunlu olan, ancak bu şekilde tüzel kişilik kazanabilen, ticarî defterler tutan, ortaklarının sermaye koyma borcu bulunan, şirketler ile birlikte düzenleme yapılıp birleşme, bölünme ve tür değiştirme şartları düzenlenen ve iflasa tabi olan kooperatiflerin ticaret şirketi ve tacir sayılmaları gerekmektedir. Önemle belirtilmesi gerekir ki; tek amacı kâr elde etmek olmamakla birlikte kooperatifler, ortaklarının ekonomik menfaatlerini geliştirmeyi amaçlayan ticari birer ortaklıktırlar. Zira kâr elde edilip bunun ortaklar arasında paylaşıp paylaşılmadığı, diğer bir deyişle ne şekilde tasarruf edildiği kooperatifin amacının ekonomik olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Kooperatif şirketinin 6102 sayılı TTK'nin 124. maddesinde ne şahıs ne de sermaye şirketleri arasında gösterilmemiş olması, kanunun açık lafzı karşısında kooperatifin ticaret şirketi sayılmasına engel değildir..." (UYAP).

zorunda olan sigorta şirketleri tacir olup iflasa tabidirler.

Mülga 6762 sayılı TTK'da sigortacının iflasına dair özel bir hüküm bulunmaz iken TTK'nın 1418. maddesinde sigortacının iflası ayrı olarak düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, iflas etmiş bir şirketle sigorta sözleşmesinin sürdürülmesinde sigorta ettirenin menfaati olmadığından sigortacı hakkındaki iflas kararı ile sigorta sözleşmesi sona erer. Sigortacının iflasından önce ödenmeyen tazminatlar, özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, önce SK gereğince sigortacı tarafından ayrılması gereken teminatlardan, sonra iflas masasından karşılanır. Eğer sigorta sözleşmesinin iflas sebebiyle sona ermesi nedeniyle yeni sigorta sözleşmesi henüz yapılmadan bir riziko meydana gelirse, bu durumda iflas halinden dolayı değil, zorunlu sigortanın bulunmaması sebebiyle Hesabın sorumluluğu doğacaktır. Ancak bu durumda Güvence Hesabı SK m. 14/2-b uyarınca zarar görenin sadece bedensel zararı ile sorumlu tutulabilir.

Sigorta şirketleri, SK'nın 17/1. maddesi uyarınca yurt içinde akdetmiş oldukları sigorta sözleşmelerinden doğan taahhütlerine karşılık olarak bu maddede belirlenen esaslara göre teminat ayırmak zorundadırlar. Eğer bu teminatlar sigorta alacaklılarının alacaklarını karşılamaya yetmez ise hak sahipleri iflas masasına İİK'nın 206/4. maddesinde belirtilen üçüncü sıradan "özel kanunlara göre imtiyazlı olduğu belirtilen alacaklar" sıfatıyla katılabilirler. Uygulamada yaşanan sorunların önüne geçmek maksadıyla ödemeler konusunda iflas masası ile teminatlar arasındaki sıra belirlenmiş ve öncelik şirket teminatlarına verilmiştir³⁷⁷. İşte iflas kararları ile ilgili yasal sürecin uzun zaman gerektirmesi sebebiyle sigortalıların tazminatlarını almalarında gecikmeler yaşandığından SK'nın 14/2-c maddesi ile zarar görenler doğrudan Güvence Hesabına başvurarak kendilerine ödemelerin erken yapılması amaçlanmıştır³⁷⁸. Bu amaç üzerinden gidildiğinde, mahkemenin sigorta şirketi hakkındaki iflas kararı bozulursa, bu durumda ödeme yapan Güvence Hesabının hak sahiplerinden ödemesini geri istemesi mümkün olmayıp sigorta şirketine rücu edebileceği düşünülmelidir.

Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin başvuru sırasında istenecek belgelerin tespiti başlıklı 15. maddesine göre başvurularda istenilecek belgeler, Güvence Hesabı internet sitesi kanalı ile kamuoyuna duyurulur. Bu belgeler arasında iflas halinde Güvence Hesabına başvurmadan önce sigorta şirketine başvuru yapılmış olduğuna ilişkin bir şart yoktur. Buna göre zarar görenler, sigorta şirketine veya iflas masasına başvuru yapmadan

³⁷⁷TTK 1418. Madde Gerekçesi.

³⁷⁸SK 14. Madde Gerekçesi.

doğrudan Güvence Hesabına başvurabilirler³⁷⁹.

Hesaba yapılan başvuru sonucunda zaman kaybetmeksizin ilgili talep incelenecek, tazminat ödemesine karar verilir ise de bu ödeme, ancak zorunlu sigortanın teminatına kadar yapılabilecektir. Ayrıca garameten paylaşım ilkesi uyarınca Hesabın başvuruyu bekletme hakkı bulunmaktadır³⁸⁰.

Güvence Hesabından önce yürürlükte olan Garanti Fonunu düzenleyen KTK'nın 108. maddesinin ilk halinde "kazanın vukubulduğu sırada sigortacının iflası halinde" Fona başvurulabileceği düzenlenmişti. Bu durumda Fona ancak kazanın olduğu sırada sigorta şirketinin iflas etmiş olması halinde başvurulabiliyordu. Kazanın meydana gelmesinden sonra fakat henüz zarar tazmini gerçekleşmeden önceki bir aşamada sigorta şirketinin iflas etmesi halinde ise başvuru mümkün değildi. Oysa her iki halde de iflas sebebiyle zararın sigorta şirketinden tazmini mümkün olmamasına rağmen, sadece kaza anında iflasın gerçekleşmiş olması halinde ödeme yapılması Fonun amacına aykırı düştüğünden öğretilde eleştirilmekteydi³⁸¹. Ancak söz konusu maddede 4199 sayılı Kanun³⁸² ile yapılan değişiklikle "kazanın vukubulduğu sırada" ibaresi kaldırılarak Güvence Hesabı döneminde bu şekilde bir ayırım yapılmadan aynı düzenleme sürdürülmüştür.

Güvence Hesabı düzenlemesinden farklı olarak iflas halinde İsviçre Ulusal Garanti Fonunun teminatı sigortayı tamamlayıcı nitelikte değildir. Bu durumda zarar görenlerin zararı, zorunlu sigortanın teminat limiti bağlı kalınmaksızın tazmin edilir³⁸³.

1.2.3.2. Sigorta şirketinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi

Zarar görenlerin alacaklarına kolayca kavuşabilmesi için sigorta şirketinin iflas etmiş olması halinin yanı sıra, tüm branşlarda mali bünye zaafiyeti nedeniyle ruhsatlarının iptal edilmesi halinde de Hesaba başvurulması mümkündür. Bu düzenleme, iflasın beklenilmesine gerek kalmadan ruhsat iptali durumunda da zarar görenlere ödeme yapılabilmesi imkanı vermektedir³⁸⁴.

³⁷⁹<https://www.guvencehesabi.org.tr/basvuru-sirasinda-istenen-belgeler>, Erişim T: 06.01.2024

³⁸⁰Metezade, Zihni, *Sigorta Şirketinin İflasında Garanti Fonu*, Sigorta Hukuku Türk Derneği Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, İstanbul, 2008, s.158-164, s.160'dan aktaran Tepedelen, **a.g.k.**, 2017, 41.

³⁸¹Arkan, **a.g.k.**, 1983, 287.

³⁸²RG, 27.10.1996, S.22800.

³⁸³BSK SVG (Eichenberger-Wernli), Art. 76, Nr.20.

³⁸⁴SK 14. Madde Gerekçesi.

Sigortacılık Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca sigorta ve reasürans şirketleri, faaliyete geçebilmek için, faaliyet göstermek istedikleri her bir sigorta branşında Müsteşarlıktan ruhsat almak zorundadırlar. Sigorta şirketleri, hayat ve hayat dışı sigorta gruplarından sadece birinde faaliyet gösterebilir. Bu gruplarda yer alan sigorta branşları Bakan tarafından belirlenir. Bu doğrultuda Sigorta Branşlarına İlişkin Tebliğ (2007/1)³⁸⁵ yayımlanarak yürürlüğe girmiş, bu tebliğin ekinde de hayat ve hayat dışı sigorta branşlarının nelerden ibaret olduğu ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

Sigorta Şirketleri ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına İlişkin Yönetmelik'in³⁸⁶ 11-17. maddeleri arasında ruhsat verilmesi ve iptali hususlar düzenlenmiştir. Buna göre kısaca, sigorta şirketleri faaliyete geçebilmek için, faaliyet göstermek istedikleri her bir sigorta branşı ve bu branşlar altında verilen teminatlar için Müsteşarlıktan ayrı ayrı ruhsat alabilir. Bunun için öncelikle ruhsat başvurusunda bulunan şirket, kuruluş işlemlerinin gerçekleştirilmesinden ve ticaret siciline tescil ve ilan işlemlerinin tamamlanmasından sonra, ruhsat talep edilen sigorta branşları ve bu branşlar altında verilen teminatlar için öngörülen sermaye tutarlarına bağlı olarak ödenmiş sermayesini Müsteşarlıkça belirlenecek miktara yükseltmek zorundadır. Sermaye şartının tamamlanmasından sonra ise şirketlerin kuruluş amacı ile en az ilk üç yıldaki faaliyetlerine ilişkin tahminlerini ve yükümlülüklerini sürekli olarak yerine getirebileceğini ayrıntılı bir şekilde ortaya koyan iş planı ve diğer belgelerle birlikte Müsteşarlığa başvurulur ve Müsteşarlıkça yapılacak değerlendirme sonucunda ruhsat alması uygun görülenlere, ilk ruhsat için en geç üç ay, müteakip ruhsatlar için en geç iki ay içinde ruhsat verilir.

Sigortacılık Kanunu'nun 7. maddesine göre anılan şartların en az birinin gerçekleşmesi durumunda sigorta şirketlerinin ve reasürans şirketlerinin ilgili branş ya da bütün branşlardaki ruhsatları Müsteşarlık tarafından iptal edilebilir³⁸⁷.

³⁸⁵RG, 11.07.2007, S.26579.

³⁸⁶RG, 24.08.2007, S.26623.

³⁸⁷Sigortacılık Kanunu'nun ruhsat iptali başlık 7. maddesi şu şekildedir: (1) Bu Kanunun ruhsat iptaline ilişkin hükümleri saklı kalmak kaydıyla;

a) Ruhsat verilmesine ilişkin şartların bir kısmının veya tamamının kaybolması halinde, üç aydan az olmamak üzere, Müsteşarlık tarafından verilecek süre içinde durumun düzeltilmemiş olması,

b) Ruhsatın verildiği tarihten itibaren bir yıl içinde veya Müsteşarlığın uygun görüşüyle yapılanlar hariç olmak üzere aralıksız olarak altı ay süre ile sigorta veya reasürans sözleşmesi akdedilmemesi,

c) Sigortacılık mevzuatına aykırı uygulamalar sonucunda sigorta sözleşmesi ile ilgili kişilerin hak ve menfaatlerinin tehlikeye düştüğünün anlaşılması,

ç) 20 nci madde hükmü hariç olmak üzere, bu Kanun hükümlerinden doğan yükümlülüklerin ağır şekilde ihlâl edilmesi veya yükümlülüklerin ihlâlinin mutlak hale gelmesi durumunda, Müsteşarlık tarafından, üç aydan az olmamak kaydıyla, verilecek süre içinde durumun düzeltilmemiş olması,

Sigortacılık Kanunu'nun 20/5. maddesine göre mali bünye zaafiyetinin kriterleri yönetmelikle belirlenir. Bu doğrultuda Sigorta ve Reasürans İle Emeklilik Şirketlerinin Mali Bünyelerine İlişkin Yönetmelik³⁸⁸ yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Anılan Yönetmelik'in 11. maddesinde sigorta ve reasürans ile emeklilik şirketlerinin mali bünyelerini ilgilendiren hususlar ile sigortalıların hak ve menfaatlerinin korunmasını teminen alınacak tedbirler ve mali bünye zafiyeti bulunan şirketler için yapılacak işlemlere ilişkin usul ve esaslar düzenlenmekle birlikte mali bünyenin zayıflaması hallerinin neler ibaret olduğunu da ayrıntılı şekilde tanımlamıştır³⁸⁹.

Zarar görenler SK'nın 14/2-c ve GHY'nin 9/1-ç maddelerindeki düzenleme ile iflas kararı alınması beklenilmeden sigorta şirketinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak tüm branşlarda ruhsatların iptal edilmesi halinde Güvence Hesabına başvurabileceklerdir.

d) İş planında belirtilen hedeflerden, Müsteşarlığın bilgisi dahilinde yapılan değişiklik dışında makul nedenler olmaksızın aşırı derecede uzaklaşmış olması hallerinden en az birinin gerçekleşmesi durumunda, sigorta şirketlerinin ve reasürans şirketlerinin ilgili branş ya da bütün branşlardaki ruhsatları Müsteşarlık tarafından iptal edilebilir. Ruhsat iptali, ticaret siciline tescil ve Ticaret Sicil Gazetesi ile Türkiye çapında dağıtımı yapılan ve tiraj bakımından ilk on sırada yer alan günlük gazetelerden ikisinde ilan ettirilir.

(2) Ruhsatı iptal edilen şirketler, altı ayı geçmemek üzere Müsteşarlık tarafından verilecek süre içinde iptal edilen ruhsatla bağlantılı portföylerini devretmek zorundadır. Aksi takdirde Müsteşarlık re'sen devir de dâhil olmak üzere portföyün tasfiyesine yönelik her türlü tedbiri almaya yetkilidir.

³⁸⁸RG, 07.08.2007, S. 26606

³⁸⁹Sigorta ve Reasürans İle Emeklilik Şirketlerinin Mali Bünyelerine İlişkin Yönetmelik'in 11. maddesi şu şekildedir: (1) Bir şirketin;

a) Sermaye yeterliliğinin gerektirdiği asgari özsermaye tutarını karşılayamaması durumunda Müsteşarlıkça kabul edilen bir ödeme planı sunamaması veya sunduğu plana uyamaması,

b) Özsermayesinin minimum garanti fonunu karşılayamaması,

c) Tesis etmesi gereken teminatı tesis edememesi,

ç) Teknik karşılıklarını karşılayacak yeterli veya teknik karşılıklara uygun varlıklarının bulunmaması,

d) Sözleşmelerden doğan yükümlülüklerini yerine getirememesi veya herhangi bir haklı nedene dayanmaksızın, hasar ve tazminatlarını yasal süreleri içerisinde ödememe veya geç ödeme uygulamasını mutad hale getirmesi,

e) Özellikle riski yüksek branşlarda olmak üzere, yükümlülüklerini karşılamak üzere gerekli reasürans teminatına sahip olmaması,

f) Bünyesinde, faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu, değişen koşullara cevap verebilecek nitelik, yeterlilik ve etkinlikte iç denetim sistemlerinin bulunmaması,

g) Bilgi işlem ve veri tabanı alt yapısının gözetim ve denetim için gerekli özelliklere sahip olmaması,

ğ) Tüm acenteleri ve şirket satış elemanları tarafından gerçekleştirilen işlemleri de kapsayacak şekilde, poliçe sahiplerine ilişkin gerçekleştirilen işlemlerle ilgili bilgilerin internet üzerinden (online) 24 saat içerisinde şirket bilgi işlem merkezine aktarılamaması ve bu aktarımın yapılması sonrasında poliçe sahiplerinin kendi sözleşmeleri ve tazminat işlemleri ile ilgili gerekli tüm bilgilere internet üzerinden gerçek zamanlı (online-real time) ve kesintisiz olarak ulaşamaması,

h) Tüm acenteleri tarafından gerçekleştirilen işlemleri de dahil olmak üzere kayıt dışı poliçe düzenlediğinin tespit edilmesi,

5684 sayılı Sigortacılık Kanununun 20 nci maddesinde belirtilen hallerle birlikte mali bünyesinin sigortalıların hak ve menfaatlerini tehlikeye düşürecek şekilde zayıfladığı hallerden sayılır.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, sigorta şirketinin herhangi bir branşta değil, faaliyet gösterdiği tüm branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesinin gerekli olmasıdır. Ayrıca ruhsat iptal sebebinin de mali bünye zafiyetine dayanması gerekmektedir. Aksi halde Güvence Hesabına başvurulamaz.

Ruhsat iptali hali, SK haricinde TTK'nın "fesih ve cayma" başlıklı 1413. maddesinde de düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre sigortacının, konkordato ilan etmesi, ilgili sigorta dalına ilişkin ruhsatının iptâl edilmesi veya sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması gibi hallerde; sigorta ettiren, bu olguları öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sigorta sözleşmesini feshedebilir. Anılan düzenlemede fesih halleri sınırlanmamış, benzer durumlarda da fesih hakkının kullanılabileceği belirtilmiştir³⁹⁰. Buna göre TTK'daki düzenleme daha çok sigorta ettirenin haklarını düzenlerken, SK'daki düzenleme ise zarar görenlere yöneliktir.

1.2.3.3. İflas ve ruhsat iptali dışındaki ödeme güçsüzlüğü hallerinde hukuki durum

Öğretide iflas ve ruhsat iptali dışında bazı hallerde de Güvence Hesabının ödeme yapması gerektiğinin savunan görüşler bulunmaktadır. *Memiş'e* göre, sigorta şirketinin ödemelerini tatil etmesi gerektiren herhangi bir halde (takibin semeresiz kalması gibi) dahi Güvence Hesabı ödeme yapmalıdır³⁹¹. *Yıldız Nomer'e* göre ise, sigorta şirketinin konkordato ilan etmesi halinde Güvence Hesabının zarar görenleri koruma amacı da nazara alınarak zarar görenler, Güvence Hesabına tazmin edilmeyen tutarlar için başvuruda bulunulabilmelidirler³⁹².

Türk Ticaret Kanunu'nun 1413, 1417 ve 1418. maddelerinde olağanüstü durumlarda sigorta sözleşmelerinden fesih ve cayma halleri düzenlenmiştir. Buna göre sigortacının, konkordato ilan etmesi, ilgili sigorta dalına ilişkin ruhsatının iptal edilmesi veya sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması gibi haller ile sigortacının aciz haline düşmesi veya hakkında yapılan takibin semeresiz kalması halinde sigorta sözleşmesi fesholunabilir. Sigortacının iflası halinde ise fesih bildirimine gerek kalmadan sözleşme sona erer. Olağanüstü durumlar özellikle 1413. maddede örnek olarak sayılı olup sınırlayıcı değildir.

³⁹⁰G. Eriş (2022). *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigorta Hukuku*, (2. Baskı), Ankara: Seçkin Yayınları, s.238.

³⁹¹Memiş, **a.g.k.** 2012, 143.

³⁹²Yıldız Nomer, **a.g.k.**, 2000, 23.

Sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerde güven ilişkisinin önemi sebebiyle bu ilişkinin ortadan kalkması, çoğu düzenlemede tarafların sözleşmeyi sona erdirebilmesi için haklı neden olarak görülmüştür. Sigorta sözleşmeleri ise güven ilişkisinin en yoğun yaşandığı sözleşmelerdir. Buna göre sigorta şirketlerinin mali bünye zaafiyeti içinde olması, sigortalıların hak ve menfaatlerini yeteri derecede koruyamadıkları için ruhsatlarının iptali veya konkordato ilan etmeleri gibi hallerde, sigorta ettirenlere TTK'nın 1413. maddesi uyarınca haklı nedenle sigorta sözleşmesini fesih hakkı tanınmıştır³⁹³.

Görüldüğü üzere yasa koyucunun sigorta sözleşmeleri, zorunlu sigortalar ve Güvence Hesabı ile ilgili yukarıda bahsettiğimiz düzenlemelerinde güvene dayalı ve zarar görenlerin korunması amaçlayan bir yaklaşımı bulunmaktadır. Kanatımızca bu yaklaşıma uygun düşen düzenleme sadece ruhsat iptali veya iflas halini kapsamamalı, aksine sigorta şirketinin ödemelerini tatil ettiği tüm hallerde başvuru yapılabilmesini içermelidir.

1.2.4. Çalınmış veya gasbedilmiş bir aracın karıştığı kazada işletenin sorumlu tutulmaması

Sigortacılık Kanunu'nun 14/2-ç ve GHY'nin 9/1-d. maddeleri uyarınca çalınmış veya gasbedilmiş bir aracın karıştığı kazada, KTK uyarınca işletenin sorumlu tutulmadığı hallerde, kişiye gelen bedensel zararlar için Güvence Hesabına başvurulabilir.

Bu bent uyarınca Güvence Hesabına başvurabilmek için işletenin zarardan sorumlu tutulmaması gerekir. Aslında burada Hesabın sorumluluğunu doğuran diğer hallerdeki gibi tespit edilemeyen bir işleten veya yapılmamış bir zorunlu trafik sigortası gibi bir durum yoktur. Aksine zarara sebebiyet veren aracın işleteni ve varsa sigortacısı bellidir. Ancak bu durumda KTK'nın 107. maddesi uyarınca, işletenin aracın çalınması veya gasbedilemesinde bir kusuru bulunmadığı için, kendisine ve onun hukuki sorumluluğunu yüklenen sigortacısına başvurulması mümkün değildir. Bu durumda zarar görenlerin zararlarını tazmin edebileceği kişiler, yalnızca aracı çalan veya gasbeden kişiler olacaklardır. Ancak bu kişileri hırsızlık ya da gasba yönelten durumun çoğu zaman maddi yetersizlikler olduğu nazara alındığında, mağdurların pratikte bu kişilerden zararlarını tazmin edebileceklerini düşünmek mümkün değildir. Öte yandan bir an için zararın bu kişilerden tahsil edilebileceği düşünülse dahi, bunun oldukça uzun bir süreç alacağı yüksek bir ihtimaldir. Bu sebeple kanun koyucu, işletenin sorumlu tutulmadığı

³⁹³ TTK 1413. Madde Gerekçesi.

hallerde mağdurların zararlarının Güvence Hesabından karşılanabilmesi için bu şekilde bir düzenleme sağlamıştır³⁹⁴.

İşleten, motorlu aracın verdiği zarar sebebiyle sorumluluğunu karşılamak üzere KTK'nın 91. maddesi uyarınca zorunlu trafik sigortası yaptırmak zorundadır. Bu sigorta ile işletenin, motorlu aracın işletilmesi sebebiyle sebep olduğu zararlardan doğan sorumluluğu belirli limitler dahilinde teminat altına alınır³⁹⁵. Buna göre, kaza neticesinde meydana gelen zarardan işleten sorumlu olmadığı sürece sigortacısı da sorumlu tutulamaz.

Karayolları Trafik Kanunu uyarınca kural, işletenin sorumluluğu ise de, işleten her halukarda zarardan sorumlu tutulmamış, birtakım koşulların varlığı halinde sorumluluktan kurtulmasına imkan tanınmıştır. Buna yönelik genel düzenleme, KTK'nın 86. maddesidir. Bu düzenlemeye göre işleten, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilerin kusuru bulunmaksızın ve araçtaki bir bozukluk kazayı etkilemiş olmaksızın, kazanın bir mücbir sebepten veya zarar görenin veya bir üçüncü kişinin ağır kusurundan ileri geldiğini ispat ederse sorumluluktan kurtulur.

Bu genel düzenlemenin yanı sıra kanun, öğretide özel kurtuluş sebepleri olarak da adlandırılan işletenin sorumluluktan kurtulabileceği birtakım düzenlemelere yer vermiştir³⁹⁶. İşte KTK'nın 107/1. maddesi bu düzenlemelerden birisidir. Buna göre işleten, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerden birinin, aracın çalınmasında veya gasbedilmesinde kusurlu olmadığını ispat ederse, sorumlu tutulamaz. Diğer bir ifadeyle, çalınmış veya gasbedilmiş bir aracın karıştığı kazada işletenin sorumlu tutulup tutulamayacağı KTK'nın 107/1. maddesine göre belirlenir. Bu maddede birden fazla kişinin sorumlulukları düzenlenmiştir. Öncelikle motorlu aracı çalan veya gasbeden kişi, zarar görenlere karşı işleten gibi sorumlu olacaktır. Bunun yanı sıra aracın çalındığını veya gasbedildiğini bilen veya bilmesi gereken araç sürücüsü de çalan veya gasbedenle birlikte müteselsilen sorumlu olacaktır. Eğer sürücünün bir zararı var ise bu zarar Güvence Hesabından karşılanmamalıdır. Çünkü burada araç sürücüsü aracı çalan veya gasbedenlerle birlikte işleten gibi sorumlu tutulduğundan ve zorunlu trafik sigortası

³⁹⁴Yıldız Nomer, **a.g.k.**, 2000, 25.

³⁹⁵Arkan, **a.g.k.**, 1983, 260; Yargıtay 17. HD'nin 21.12.2020 tarihli ve 2019/5561 E. ve 2020/8796 K. sayılı kararına göre, *"..Sorumluluk Sigortası; motorlu bir aracın karayolunda işletilmesi sırasında, bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına neden olması halinde, o aracı işletenin zarara uğrayan 3. kişilere karşı olan sorumluluğunu belli limitler dahilinde karşılamayı amaçlayan ve yasaca yapılması zorunlu kılınan bir zarar sigortası türü olduğu anlaşılmaktadır.."* (UYAP).

³⁹⁶Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1984, 42.

da işletenin sorumluluğunu karşılamayacağından Hesabın da aynı şekilde sigortanın kapsamına girmeyen bir zararı karşılaması düşünülemez.

Bir aracın çalınması, gerçek işletenin (aracın sahibi, uzun süreli kiralayan, ariyet veya rehin alan gibi) izin ve rızası olmadan zilyetliğinin ele geçirilmesi demektir. Gasbedilmesi ise zilyetlik ele geçirilirken daha çok cebir veya tehdit kullanılmasında vücut bulur³⁹⁷. Aracın çalınmasında, işletenin zilyetliğine son verilmesinden haberi ve rızası yoktur. Oysa gasbedilmede (yağmada) cebir veya tehdit bizzat zilyete yönelik olduğundan rızası bulunmasa da bu durum işletenin bilgisi dahilindedir³⁹⁸.

Çalma veya gasbetme eyleminin ceza hukuku manasında suç teşkil etmesi veya eylemi gerçekleştirenin ceza mahkemesince cezalandırılması şart değildir³⁹⁹. Örneğin, hırsızlık suçunun 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun⁴⁰⁰ 167/1. maddesinde belirtilen kişilerce birbirlerine karşı işlenmesi halinde suçu işleyen hakkında cezaya hükmolunamaz⁴⁰¹. Bu madde bir şahsi cezasızlık sebebidir ve madde kapsamında hırsızlık suçunu işleyenler bu sebeple cezalandırılmazlar, ancak bu kişilerin eylemleri KTK 107/1. uyarınca çalma veya gasbetme fiilini oluşturmaya devam eder. Çünkü TBK'nın 74. maddesinde belirtildiği üzere, hukuk hakimii ilke olarak ceza mahkemesinin kesinleşmiş kararları karşısında bağımsızdır. Bu ilke, ceza kurallarının kamu yararı yönünden bir yasağın yaptırımını; aynı uyumsuzluğu kapsamına alan hukuk kurallarının ise kişi ilişkilerinin medeni hukuk alanında düzenlenmesi ve özellikle tazmin koşullarını öngörmesi esasına dayanmaktadır⁴⁰². Ancak hukuk hakiminin bu bağımsızlığı sınırsız olmayıp gerek öğretide ve gerekse Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarına göre, ceza hakiminin tespit ettiği maddi olaylarla ve özellikle "filin hukuka aykırılığı" konusu ile tamamen bağlı olacağı kabul edilmektedir. Başka bir deyişle, ceza mahkemesince verilir kesinleşmiş bir kararda maddi bir vakıanın varlığı ya da yokluğuna yönelik kabul, taraflar

³⁹⁷Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1984, 14; Eren, **a.g.k.**, 1987, 184; R. Tunç (1991a). Çalınan veya Gasbedilen Motorlu Araçların Sebep Oldukları Zararlardan Doğan Hukuki Sorumluluk, *Yargıtay Dergisi*, s.71-72; Ö. Tüzüner ve P. E. Erzik (2022). Çalınan veya Gasp Edilen Araçta İşletenin Sorumluluğu, *Ankara Barosu Dergisi*, 80 (4), s.7.

³⁹⁸Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1984, 14; Tunç, **a.g.k.**, 1991a, 72.

³⁹⁹Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1984, 14; Eren, **a.g.k.**, 1987, 184.

⁴⁰⁰RG, 12.10.2004, S. 25611.

⁴⁰¹Türk Ceza Kanunu'nun 167. maddesi şu şekildedir: "(1) Yağma ve nitelikli yağma hariç, bu bölümde yer alan suçların;

a) Haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin,

b) Üstsoy veya altsoyunun veya bu derecede kayın hısımlarından birinin veya evlat edinen veya evlatlığın,

c) Aynı konutta beraber yaşayan kardeşlerden birinin,

Zararına olarak işlenmesi halinde, ilgili akraba hakkında cezaya hükmolunmaz.

⁴⁰²Eren, **a.g.k.**, 2024, 943; Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 2024, 593.

yönünden kesin delil niteliği taşıyacağından aynı konunun hukuk mahkemesinde yeniden tartışılması olanaklı değildir⁴⁰³.

Ceza hukuku manasında hırsızlık ve gasp (yağma) suçlarının oluşabilmesi için eylemi gerçekleştiren kişi veya kişilerde kendilerine veya başkalarına bir yarar sağlama kastının olması gerekir⁴⁰⁴. Ancak KTK m.107 anlamında çalınma veya gasbedilme ile kastedilen; aracın işletenin rızası olmadan elinden çıkmasıdır. Burada önemli olan çalma veya gasp fiilinin objektif maddi unsurunun gerçekleşmesi, başka bir deyişle aracın işletenden izinsiz olarak ele geçirilmesidir. Buna göre manevi unsur mevcut olmasa dahi (aracı çalan veya gasbedenin amacı, zorunluluk hali, kişisel cezasızlık, kusurunun olmaması veya temyiz kudretinin bulunmaması gibi) 107. madde uygulanır⁴⁰⁵. Aynı şekilde çalan kişinin kim olduğu (üçüncü kişiler ya da aile bireyleri vb.), çalma veya gasbedilmenin kısa veya uzun bir süreli olup olmadığı ya da kullanma veya temellük amacıyla gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin herhangi bir önemi yoktur⁴⁰⁶. Sonuç olarak işletenin kusuru bulunmaksızın, aracın hırsızlık veya gasp sebebiyle elinden çıkması halinde Hesap sorumlu olacaktır.

Karayolları Trafik Kanunu'nun 107. maddesinde motorlu aracın çalınması veya gasbedilmesi fiillerinden bahsedilmiş, motorlu aracın kendisine tevdi veya emanet edilen kişilerin bu aracı gerçek işletenin bilgi ve rızası olmaksızın, güveni kötüye kullanarak izinsiz yararlanma ve işletmesi hallerinden bahsedilmemiştir. Şu halde aracın, işletenin bilgi ve rızası dışındaki her türlü izinsiz kullanılması değil, sadece çalma ve gasp

⁴⁰³Yargıtay 17. Hukuk Dairesi'nin 02.10.2017 tarihli ve 2016/16477 E. ve 2017/8752 K. sayılı kararına göre, "...Somut olayda, Büyükçekmece 9. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2015/212-2015/507 sayılı dosyasında, davalı sanık V. K. hakkında; suça sürüklenen çocuğun hırsızlık kastı ile davacıya ait aracın anahtarını iş yerindeki çekmecedan aldığı ve daha sonra yeminli tanık F. ve H.nin anlatımlarına göre arabayı alıp getirdiği, bu suret ile haksız yere elde bulundurduğu, anahtarla hırsızlık suçunu işlediği, ancak suça sürüklenen çocuğun bu aracı geçici olarak kullanmak amacıyla hırsızladığı, anlaşılacakla, suça sürüklenen çocuğun cezalandırılması gerektiği kanaatine varılmıştır. Verilen hapis cezası ertelenmiştir. Dosya kapsamından; kararın henüz kesinleşmediği anlaşılmaktadır. Borçlar Kanunu'nun 53. maddesi uyarınca ceza mahkemesinin kararı hukuk hakimini bağlamaz ise de somut olayın özelliği itibarıyla maddi vakianın, özellikle araç anahtarının ne şekilde ele geçirildiğinin tespiti açısından ceza davasının sonucu önem arz etmektedir. Bu nedenle sözü edilen ceza davasının sonucu ve kesinleşmesi beklenmeli, tüm deliller birlikte yeniden değerlendirilerek, varılacak sonuca göre bir karar verilmelidir. Yerel mahkemece bu yönler üzerinde durulmadan yazılı şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir.." (UYAP).

⁴⁰⁴F. Birtok (2020). Yağma Suçu Bakımından Yarar Sağlama Amacı, *Ceza Hukuku Dergisi*, 15 (44), s.695 v.d.

⁴⁰⁵Eren, **a.g.k.**, 1987, 183; Nomer, **a.g.k.**, 1992, 59; Ş. D. Gündüz (2013). İşletilen Motorlu Aracın Sebep Olduğu Zarardan Sorumluluk, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8 (107-108), s.156; Kılıçoğlu'na göre, çalma fiili şuurlu bir iradeyi gerektirdiği için temyiz kudreti olmayan akıl hastası bir kişinin yol açtığı kazalardan sorumluluk KTK 107. maddesine göre değil, TBK m.65 gereğince hakkaniyet sorumluluğuna dayandırılabilir. Akıl hastasını gözetmekle yükümlü ev başkanı ise TMK m.369 gereğince sorumlu olur (Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1984, 16).

⁴⁰⁶Eren, **a.g.k.**, 1987, 184.

fiillerinden oluşan izinsiz kullanılmaları hali hükme bağlanmıştır. Bu sebeple çalma ve gasp fiilleri haricindeki izinsiz kullanımlar sebebiyle işletenin KTK m. 107'ye dayanarak sorumluluktan kurtulması mümkün değildir⁴⁰⁷. Örneğin aracın işleten tarafından sürücü, arkadaş, aile bireyleri veya yardımcı kişilere verilmesi halinde, verildiği kişinin verilme amacı veya görevi dışına çıkarak sırf kendi zevki için aracı kullandığı esnada kaza yapması halinde ilke olarak çalma veya gasptan söz edilemeyeceği için işleten sorumluluktan kurtulamaz⁴⁰⁸. Başka bir deyişle, izinli fakat yetkisiz kullanımlar çalma veya gasp olarak nitelendirilemez⁴⁰⁹. Bu durumda Güvence Hesabının da zararı karşılaması mümkün olmayacaktır. Buna karşılık örneğin, aracın bulunduğu garaj kapısı kırılarak veya anahtarı çalınarak ya da kopyalanan bir anahtar ile işletenin iradesi ve izni dışında araç ele geçirilmişse, bu durumda çalma eylemi gerçekleşmiş olur. Bu takdirde söz konusu kişiler artık çalan sıfatıyla sorumlu olup aracın sürücüsü veya aracın kullanılmasına katılan yardımcı kişiler ya da aile üyesi sıfatını kaybederler⁴¹⁰. Ancak burada eylemin güvenin kötüye kullanma mı yoksa hırsızlık suçunu mu teşkil ettiğinin doğru tespit edilmesi gerekmektedir⁴¹¹.

⁴⁰⁷Eren, **a.g.k.**, 1987, 185; Tüzüner ve Erzik, **a.g.k.**, 2022, 6.

⁴⁰⁸Eren, **a.g.k.**, 1987, 185-186; Tunç, **a.g.k.**, 1991a, 72; Yargıtay 17. HD'nin, 03.05.2010 tarihli ve 2010/1017 E. ve 2010/4109 K. sayılı kararına göre, "...2918 Sayılı KTK'nun 107.madde hükmü uyarınca işleten, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerden birinin aracın çalınmasında veya gasbedilmesinde kusurlu olmadığını ispat ederse, sorumluluktan kurtulur. Madde metninden açıkça anlaşıldığı üzere 107. madde uyarınca işletenin sorumluluktan kurtulabilmesi için, öncelikle aracın çalınmış veya gasbedilmiş olması gerekir. Somut olayda, davalılardan işleten olan O. G. AŞ'ye ait araç, şirketin görevlisi tarafından mesai dışında ve izinsiz olarak kullanıldığı sırada kaza meydana geldiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş olup, olayda bir hırsızlık ya da gasp söz konusu olmadığına göre, mahkemenin bu kararı yukarıda açıklanan hüküm karşısında doğru olmamıştır. Burada, aracın izinsiz alınması olsa olsa güveni kötüye kullanma suçunu oluşturabilir ki bu durumda dahi davalı işletenin sorumluluğu ortadan kalkmayacaktır. Bunun sonucu olarak da 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 91. maddesi uyarınca davalı sigortanın da sorumlu olacağı açıktır..." (UYAP).

⁴⁰⁹Tüzüner ve Erzik, **a.g.k.**, 2022, 8.

⁴¹⁰Eren, **a.g.k.**, 1987, 185; Tunç, **a.g.k.**, 1991a, 73; Yargıtay 17. HD'nin 02.03.2015 tarihli, 2014/980 E. ve 2015/3758 K. sayılı kararına göre, "...Karayolları Trafik Kanunu'nun 107. maddesine göre bir motorlu aracı çalan veya gasbeden kimse işleten gibi sorumlu tutulur. İşleten, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerden birinin, aracın çalınmasında veya gasbedilmesinde kusurlu olmadığını ispat ederse, sorumlu tutulamaz. Somut olayda, sigortalı araç, iş nedeniyle davalı şirket çalışanı C. Ü'nün zilyetliğinde iken yanında yardımcı olarak bulunan M. A. L. tarafından aracın anahtarı C. Ü. nün pantolonunun cebinden gizlice alınmış, araçla trafiğe çıkan ehliyesiz M. A. L. davaya konu kazaya neden olmuştur. Davalı şirket ve C. Ü., Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı'na başvurarak M. A. L. den şikayetçi olmuşlardır. M. A. L. hakkında hırsızlık suçundan kamu davası açılmış, şahsın üzerine atılı suç sabit görülerek cezalandırılmasına karar verilmiş, temyiz edilmeyen karar kesinleşmiştir. Bu durumda mahkemeye, aracın çalındığı iddiasının ceza mahkemesi kararıyla sübuta erdiği, olayda davalı şirkete atfedilecek bir kusur bulunmadığı gözetilerek davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir..."(UYAP).

⁴¹¹Yargıtay 15. CD'nin 30.09.2015 tarihli, 2015/6402 E. ve 2015/6565 K. sayılı kararına göre, "...Suç tarihinde, tanık C.nin Bingöl Sanayisinde bulunan oto tamirhanesinde işçi olarak çalışan suçla sürüklenen çocuk E. T.'nin, işyerine tamir amacıyla bırakılan müdahilin 34 U 7872 plakalı aracını, pazar günü akşam saat 18:00 sıralarında işyeri sahibinin bilgisi ve izni dışında dükkana girerek suçla konu araca binmek

Hukuk sistemimizde esas olan kusur sorumluluğudur⁴¹². Türk Borçlar Kanunu'nun 49. maddesine göre kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür. Buna göre kusur yoksa sorumluluk da yoktur. KTK'da ise işletenin sorumluluğu düzenlenirken kusur sorumluluğu yerine kusursuz sorumluluk (sebep sorumluluğu) esas alınmış olup kusursuz sorumluluk içinde de esas olarak tehlike sorumluluğu ilkesini benimsemiştir⁴¹³. Bunun nedeni ise teknik araçların karmaşıklığı nedeniyle, bunların sebep oldukları kazalarda kusuru ispat etmenin çoğu zaman güç olması ve kusuru ispat edememenin rizikosunun mağdura yüklenmemesi isteğidir⁴¹⁴. KTK 107/1. maddedeki sorumluluğun niteliği ise ispat yükü ters çevrilmiş bir kusur sorumluluğu olarak adlandırılmaktadır⁴¹⁵. Kanun koyucu bu hükümle, tehlike sorumluluğunu ağır bulduğundan, işletenin çalınan veya gasbedilen aracın sebep olduğu zarardan sorumluluğunu kusur karinesine dayandırmıştır⁴¹⁶. Biz de ispat yükü ters çevrilmiş kusur karinesi görüşüne katılmaktayız. Çünkü Kanun, burada temel ilke olan haksız fiildeki kusur ilkesi uyarınca ispat yükünü zarar gören mağdura değil, aksine işletene yüklemiştir. Gerçek işleten bu düzenleme uyarınca karine olarak kusurlu kabul edilmekle birlikte bu karineyi çürütebilmesi için kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerden birinin aracın çalınmasında veya gasbedilmesinde kusursuz olduğunu

amacıyla alarak sanayi dışına çıkardığı ancak aracın radyatöründe su bulunmaması nedeniyle arabanın belli bir süre gittikten sonra alev alarak yanmaya başlaması üzerine aracı bırakarak kaçması şeklinde gerçekleşen olayda; araç sahibi katılanın ve işyeri sahibinin suça konu aracın zilyedliğini suça sürüklenen çocuğa devrettiklerine dair herhangi bir delilin bulunmadığı gibi, suça sürüklenen çocuğun elinde bulunan işyerine ait anahtar ile işyerini açarak suça konu aracı işyeri sahibinin ve araç sahibinin bilgisi dışında binmek amacıyla dışarı çıkarması eylemi TCK'nın 142/1-b, 143/1, 146/1, 31/3. maddelerinde düzenleme altına alınan geceleyin kullanma amaçlı hırsızlık suçunu oluşturduğu halde, suçun vasfında hataya düşülerek sanığın yazılı şekilde güveni kötüye kullanma suçundan cezalandırılması bozmayı gerektirmiş..." (UYAP).

⁴¹²Antalya, **a.g.k.**, 2019, 67; M. K. Oğuzman ve M. T. Öz (2023b). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. 2, (18. Baskı), İstanbul: Vedat Kitapçılık, s.7; Eren, **a.g.k.**, 2024, 562.

⁴¹³Eren, **a.g.k.**, 1987, 159; Yılmaz, H., **a.g.k.**, 2014, 151.

⁴¹⁴R. Tunç (1991b). Karayolları Trafik Kanununa Göre İşletenin Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve İşletene Tanınan Genel Kurtuluş Kanıtı (I), *Yargıtay Dergisi*, 17 (4), s.526-527; Yargıtay 17. HD'nin 21.12.2020 tarihli, 2019/5561 E. ve 2020/8796 K. sayılı kararına göre, "...Motorlu araçların işletilme tehlikesine karşı, zarar gören üçüncü şahısları, korumak amacıyla getirilmiş olan bu düzenleme ile öngörülen sorumluluğunun bir kusur sorumluluğu olmayıp, sebep sorumluluğu olduğu; böylece araç işletenin sorumluluğunun sebep sorumluluğunun ikinci türü olan tehlike sorumluluğuna ilişkin bulunduğu, öğretide ve yargısal içtihatlarla kabul edilmektedir..." (UYAP).

⁴¹⁵Eren, **a.g.k.**, 1987, 185; Tunç, **a.g.k.**, 1991b, 537; Karacan Çetin, **a.g.k.**, 2016, 118; Tüzüner ve Erzik, **a.g.k.**, 2022, 14; Kılıçoğlu'na göre ise; KTK m.107 ile ispat yükü ters çevrilmiş bir kusur sorumluluğu esası getirilmemiştir. Burada işletene zararın doğumunda bir kusuru olmadığını kanıtlayarak sorumluluktan kurtulma imkanı tanınmamıştır. Aksine aracın çalınması veya gasbedilmesinde kusurlu olmadığını kanıtlaması gerekmektedir. Eğer işleten bunu ispat edemeyip zararın doğumunda ne kendisinin ne de eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusuru olmadığını ispat etse dahi sorumluluktan kurtulamayacaktır (A. Kılıçoğlu (2024). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (28. Bası), Ankara: Turhan Kitabevi, s. 493).

⁴¹⁶Tunç, **a.g.k.**, 1991b, 537.

ispat etmesi gerekmektedir. Şayet kusursuzluğunu ispat edemezse, zarar görene karşı kusur sorumluluğuna, buna karşılık aracı çalan veya gasbeden ise tehlike sorumluluğuna göre sorumlu olur⁴¹⁷.

Kusurun bulunmadığı her türlü delille ispatlanabilir⁴¹⁸. İşletenin sorumluluktan kurtulabilmesi için iki hususu ispat etmesi gerekir. Bunlardan ilki, aracın çalınmış veya gasbedilmiş olmasıdır⁴¹⁹. İkinci ve aslında en önemli husus ise işletenin kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin aracın çalınmaması veya gasbedilmemesi için her türlü tedbiri aldığını ispat etmesidir. Ancak bu şekilde işletene yüklenilen kusur karinesi çürütebilir. Alınması gereken tedbirlerden kasıt, somut olayın özelliklerine göre, aynı şartlar altında bulunan dikkatli ve özenli bir işletenin alması gereken makul ve olağan bütün güvenlik tedbirleridir⁴²⁰. Yargıtay'ın görüşü de aynı yöndedir⁴²¹. İşleten kusursuzluğunu ispat etmek zorunda olduğundan, bu konudaki hafif kusuru bile sorumluluktan kurtulmasına engel teşkil eder⁴²². Bu sebeple kendisinden beklenen özen seviyesi yüksektir⁴²³. Örneğin işleten, aracın çalınmasını önleyecek tedbirler bakımından aracın kapı ve camlarını kapattığını⁴²⁴, kontak anahtarını araç üzerinde⁴²⁵ veya kolayca

⁴¹⁷Eren, **a.g.k.**,1987, 185.

⁴¹⁸Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1984, 16.

⁴¹⁹Nomer, **a.g.k.**, 1992, 77.

⁴²⁰Eren, **a.g.k.**,1987, 186; Tunç, **a.g.k.**, 1991a, 76; Nomer, **a.g.k.**, 1992, 78; Karacan Çetin, **a.g.k.**, 2016, 119.

⁴²¹Yargıtay 17. HD'nin 03.02.2014 tarihli, 2014/163 E. ve 2014/933 K. sayılı kararına göre, "...Yerleşik Yargıtay uygulamasına göre, 2918 sayılı KTK'nun 107. maddesi uyarınca, işletenin sorumluluktan kurtulabilmesi için aracın sadece çalındığını kanıtlaması yetmemekte, bununla birlikte çalmanın önlenmesi bakımından olağan, makul, uygulanabilir türden gerekli tüm önlemlerin yerine getirildiği halde, çalmanın önüne geçilemediğini de kanıtlaması gerekmektedir..." (UYAP)

⁴²²Tunç, **a.g.k.**, 1991a, 76; Yargıtay 11. HD'nin 12.01.2009 tarihli, 2007/11144 E. ve 2009/78 K. sayılı kararına göre, "...Anılan maddenin düzenlenmesinden açıkça anlaşılacağı üzere, işletenin bu sorumluluktan kurtulabilmesi için sadece aracın çalındığını kanıtlaması yetmemekte, çalınmanın önüne geçemediğini ve aracının izinsiz kullanılmasını önlemek bakımından gerekli bütün dikkat ve özeni gösterdiğini ve bu olayda hiçbir kusurunun bulunmadığını ispat etmesi gerekmektedir..." (UYAP).

⁴²³Tüzüner ve Erzik, **a.g.k.**, 2022, 15.

⁴²⁴Yargıtay 11. HD'nin 30.10.2008 tarihli ve 2007/8507 E. ve 2008/12002 K. sayılı kararına göre, "...Buna göre somut olaya gelindiğinde davalı Sendika'ya ait aracın sürücüsünün aracın kapısını kilitlemeden ve kontak anahtarını da üzerinde bırakarak araçtan dışarı çıkması sırasında meydana gelen çalınma hadisesinde sürücünün gerekli önlemleri almaması ile aracın çalınması arasında uygun illiyet bağı bulunduğundan davalı Sendika'nın sürücüsü aracın çalınmasında kusurlu görülmüştür. Bu durumda işleten sıfatını taşıyan davalı Sendika bu aracın çalındıktan sonra kullanımı sırasında meydana gelen kaza sonucu davacının uğradığı zarardan dolayı sorumludur..." (UYAP)

⁴²⁵Yargıtay 17. HD'nin 14.02.2013 tarihli ve 2012/10589 E. ve 2013/1568 K. sayılı kararına göre, "...Somut uyuşmazlık yönünden ise sigortalı aracın sürücüsü, aracın anahtarını üzerinde bırakarak gazete almak için araçtan ayrıldığı, kapıları kilitlemediğini tekrar dönüp aracın sağ tarafında camı silerken aracın hareket ettiğini ifade etmektedir. Bu durumda aracın anahtarını üzerinde bırakan ve aracı kilitlemeyen araç işleteninin çalınma eyleminde kusurunun olmadığı kabul edilemez. Mahkemece aksi yöndeki değerlendirme ile yazılı şekilde davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir..." (UYAP)

elde edebilecek başka bir yerde bırakmadığını⁴²⁶, sürücü ve diğer yardımcıları seçme, talimat verme ve denetlemede her türlü özeni gösterdiğini ispat ederse⁴²⁷ aleyhindeki kanuni karineyi çürütmüş olur⁴²⁸.

İşletenin alacağı tedbirler aracın bırakıldığı yer, çevre, insan şartları ve süreyle de ilgilidir⁴²⁹. Örneğin araç herhangi bir güvenlik ya da koruma önleminin olmadığı yol kenarı ya da ara sokak gibi bir yere kilitlenmek suretiyle belki çok kısa süreli olarak park edilip bırakılabilir. Ancak yerleşim yeri dışında bir yere aracın uzun süreli bırakılıp çalınması halinde işleten sorumluluktan kurtulamaz. Çünkü bir aracın uzun süreli olacak şekilde güvenli bir otopark yerine herhangi bir koruma veya güvenlik önleminin bulunmadığı bir yere kilitlenerek bırakılmış olması halinde bile, aracın çalınmasını önleyici yeterli tedbir alındığı söylenemez. Bu durumda bazen kusursuzluk halinin ispatı için daha fazla tedbir gerekebilirken bazen de tam tersi daha az tedbir yeterli görülebilmektedir⁴³⁰.

Hak sahiplerinin Güvence Hesabına başvurusunda ise ispat yükü genel düzenleme olan TMK m. 6 ve HMK m.190 uyarınca kendi lehine hak çıkaran hak sahiplerine aittir. Eğer hak sahipleri, işletenin aracın çalınmasında veya gasbedilmesinde kusursuz olduğunu ispat edemezlerse Güvence Hesabı zarardan sorumlu tutulamayacaktır. Ancak Hesaba başvuru için başkaca şartlar varsa örneğin çalınan aracın zorunlu sigortasının

⁴²⁶Yargıtay 17. HD'nin 12.05.2009 tarihli ve 2009/991 E. ve 2009/3099 K. sayılı kararına göre, "...2918 Sayılı KTK'nun 107.maddesinde, işleten, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerden birinin aracın çalınmasında veya gasbedilmesinde kusurlu olmadığını ispat ederse, sorumluluktan kurtulur hükmüne yer verilmiştir. Buna göre, işletenin sorumluluktan kurtulabilmesi için, öncelikle aracın çalınmış veya gasbedilmiş olması gerekir. Somut olayda davalı araç sürücüsü hazırlık aşamasında, aracı yeğeninden emaneten aldığı ifade etmiş, yargılama sırasında dinlenen tanıklar da, aracın anahtarının davalı M. tarafından, diğer davalı M. K'nin işlettiği benzin istasyonundaki masanın çekmecesinden alındığını ifade etmişlerdir. Bu durumda, aracın çalınması ya da gasbedilmesi söz konusu olmadığı gibi, tanıkların beyan ettiği gibi, aracın anahtarının Mustafa tarafından M. K'nin rızası dışında aldığı kabul edilse dahi, işletenin, sorumluluktan kurtulabilmesi için işletenin, aracın izinsiz kullanılmasını önlemek için tüm dikkat ve özeni gösterdiğinin kanıtlanması gerekir. Davalı işletenin, aracının anahtarının masanın çekmecesinde bıraktığının anlaşılmasına göre, aracının izinsiz kullanılmasını önlemek için gereken özeni gösterdiğinin kabulü de mümkün değildir. Mahkemece, anılan hususlar gözardı edilerek, aracın işletenin rızası dışında alındığı gerekçesi ile araç işleteni olan M. K. ve Güvence Hesabının zarardan sorumlu tutulamayacağı gerekçesi ile anılan davalılar yönünden davanın reddi doğru görülmemiştir..." (UYAP).

⁴²⁷Yargıtay 17. HD'nin 03.02.2014 tarihli ve 2014/163 E. ve 2014/933 K. sayılı kararına göre, "...İşletenin kusurlu sayılmaması için, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin aracın gözetimi yönünden gerekli tedbirleri almış olması gerekir. İşleten ve fiillerinden sorumlu olduğu kişiler tarafından aracın kapı ve camlarının kapatılmış olması, kontak anahtarının araç üzerinde veya kolayca elde edilebilecek bir yerde bırakmaması, sürücü ve yardımcıları seçmede, talimat vermede, denetlemede, her türlü özeni gösterdiği hususlarının ispat edilmesi gerekmektedir. Bu hususlar araştırılmadan eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir..." (UYAP)

⁴²⁸Eren, a.g.k., 1987, 186.

⁴²⁹Eren, a.g.k., 1987, 186.

⁴³⁰Nomer, a.g.k., 1992, 78.

yoksa veya sigorta şirketi iflas etmişse, bu sebepler de Hesaba başvuru yapılabilmesi için tek başına yeterli olduğu için Hesabın sorumluluğu devam edecektir.

Zarar görenlerin Hesaba başvurmadan önce aracı çalan veya gasbedene karşı yasal yollara başvurmaları zorunlu değildir. Bu kişilere karşı takip yapılmadan da Hesaba başvuru mümkündür⁴³¹.

1.2.5. Yeşil kart sigortası ile ilgili Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunca yapılacak ödemeler için Büro tarafından başvuru

Uluslararası kara taşımacılığı ve turizmin gelişmesiyle birlikte yabancı ülkelere motorlu araçlarıyla gidenlerin sayısı artmış, bu kişilerin karışıklıkları kazalarda ise o ülke vatandaşlarına verilen bedensel veya eşyaya gelen zararların tazmini meselesi ortaya çıkmıştır⁴³². Bilindiği üzere zorunlu trafik sigortaları hangi ülkede yapılmışsa o ülke sınırları içerisinde geçerlidir. Yeşil kart sisteminden önce zarar görenler, olaya sebebiyet verenlerin kendi ülkelerine dönmeleri sebebiyle zararın giderilmesi yönünden muhatap bulamıyorlardı⁴³³. Bunun yanı sıra yabancı bir ülkeye motorlu araçla giriş yapmak isteyen kişiler, bu ülkenin sınır kapısında o ülkeye ait bir zorunlu trafik sigortası yaptırmak zorundaydılar⁴³⁴. Bu ise hem zaman kaybına ve trafiğin sekteye uğramasına hem de ülkeden transit geçişlerde yüksek prim maliyetine sebep olmaktaydı⁴³⁵. İşte yeşil kart sistemi ile bu sorunların giderilmesi amaçlanmıştır.

Yeşil kart sigortası, yeşil kart sistemine üye ülkelerde bulunan işleten veya sürücünün bir kaza halinde zarar verdiği üçüncü kişilerin zararlarını, o ülkenin zorunlu trafik sigortasına yönelik mevzuatı, kapsamı ve limitince karşılamayı amaçlayan bir sigorta türüdür⁴³⁶.

Yeşil kart sistemine yönelik yapılan ilk çalışmalar sonucunda Birleşmiş Milletler

⁴³¹Yıldız Nomer, **a.g.k.**, 2000, 26.

⁴³²Z. Akın (1973). Yeşil Kart ve Bununla İlgili Sorunlar, *Trafik Sigortası, V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, 25-28 Nisan 1973, Bildiriler-Tartışmalar*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.463.

⁴³³Yılmaz Z., **a.g.k.**, 2007, 41; D. Küçükkeskin (2023). *Yabancı Plakalı Motorlu Kara Taşıtlarının Sebep Olduğu Zararların Tazmini Amacıyla Oluşturulan Yeşil Kart Sistemi*, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.40.

⁴³⁴Ş. S. Şentürk (2001). Uluslararası Yeşil Kart (Green Card) Sistemi ve Türkiye Uygulaması, *Reasürör Dergisi*, S.42, s.8.

⁴³⁵Yılmaz Z., **a.g.k.**, 2007, 41; Y. Tufan (2008). *Uluslararası Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası ve Yeşil Kart Sistemi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.50.

⁴³⁶Yılmaz Z., **a.g.k.**, 2007, 42; Uluğ Cicim, **a.g.k.**, 2011, 111; Seven, **a.g.k.**, 2017, 44; Şeker Ögüz, **a.g.k.**, 2023, 77; Ankaralı Uslu, **a.g.k.**, 2024, 38.

Avrupa Ekonomik Komisyonu, 25.01.1949 tarihinde Karayolu Nakliyat Alt Komitesi 5 No.lu Tavsiye Kararı'nı çıkarmıştır. Tavsiye kararı yeşil kart sisteminin oluşumunu sağlayacak ilk ve temel belgedir. Sonraki süreçte yeşil kart sisteminin yürürlüğünü sağlayacak ve “Büro” olarak adlandırılacak merkezlerin kuruluşu ve bunlar arasındaki ilişkinin düzenlenmesi amacıyla 1953'te üye devlet hükümetleri arasında Londra Anlaşması imzalanmıştır. Son olarak ise Avrupa Konseyi tarafından üye devletlerin mevzuatlarında yapılması gereken asgari düzenlemeleri belirleyen Motorlu Taşıtlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi⁴³⁷ 20.04.1959 tarihinde imzalanmış, ülkemiz ise bu sözleşmeyi 26.06.1974 tarihinde imzalayarak taraf olmuş ancak Sözleşme'nin ülkemizde yasalaşması Motorlu Taşıtlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun'un⁴³⁸ 04.11.1999 tarihinde kabul edilmesi ile mümkün olmuştur⁴³⁹. Buna göre üye devletlerin bu çalışmaları uyarınca ortaya çıkan yeşil kart sigortasına, niteliği itibariyle uluslararası nitelikte bir sigorta türü denilmesi yanlış olmaz⁴⁴⁰.

Londra Anlaşması uyarınca yeşil kart sigortasının etkili şekilde çalışabilmesi amacıyla uluslararası büroların kurulması öngörülmüş olup bu doğrultuda ülkemizde Sözleşme'nin imzalanmasından önce Bakanlar Kurulunun 08.05.1963 gün ve 6/1723 sayılı kararına istinaden Ticaret Bakanlığının çıkardığı Yönetmelik⁴⁴¹ ile Türkiye Sigorta ve Reasürans Birliği Motorlu Taşıt Bürosu⁴⁴² unvanı altında tüzel kişiliği haiz⁴⁴³ Türkiye Motorlu Taşıtlar Bürosu kurulmuştur⁴⁴⁴.

⁴³⁷Çalışmamızın bazı yerlerinde "Sözleşme" olarak anılacaktır.

⁴³⁸RG, 11.11.1999, S. 23873.

⁴³⁹Tufan, **a.g.k.**, 2008, 8-9.

⁴⁴⁰Yılmaz, Z., **a.g.k.**, 2007, 41.

⁴⁴¹RG. 19.10.1963, S.11535.

⁴⁴²Anılan Yönetmelik, 26/10/1991 tarihli ve 21033 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunun Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmış, 26/10/1991 tarihli yönetmelik ise 28/06/2008 tarihli ve 26920 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunun Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmıştır.

⁴⁴³Anılan Yönetmelik'in 1. maddesi uyarınca, tüzel kişiliği haiz bir "Motorlu Taşıt Bürosu" kurulmuş, takip eden yönetmeliklerde de aynı şekilde "Büro"nun tüzel kişiliği haiz olduğu belirtilmiştir. Daha önce Güvence Hesabına yönetmelik vasıtasıyla tüzel kişilik kazandırılmayacağına yönelik bölümde (bknz. Birinci Bölüm, 1.3.) belirttiğimiz üzere benzer şekilde yönetmelikle Büro'ya tüzel kişilik kazandırılmasının hatalı olduğu görüşündeyiz.

⁴⁴⁴Yargıtay 17. HD'nin 20.06.2017 tarihli ve 2016/7060 E. ve 2017/7063 K. sayılı kararına göre, “..Türkiye Motorlu Taşıt Bürosu'nun çalışma esas ve usulleri hakkındaki 26.10.1991 gün ve 21033 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan yönetmeliğin "Büronun amacı" başlığını taşıyan 5. maddesinin 3. bendi uyarınca, yurt dışında sigortalı bulunan ve geçerli olan sigorta sertifikası taşıyan motorlu kara taşıt araçları sahipleri veya sürücüleri tarafından Türkiye'de sebebiyet verilmiş hasarların, doğrudan doğruya idare ve ödemesi hususundaki işlemleri yapmak, büronun amaçları arasında sayılmıştır. Bu nedenle yabancı plakalı araçların Türkiye'de karışıklıkları kazalarda, şayet geçerli bir yeşil kart sigortalı varsa, bunların sigorta yaptırmalarına gerek olmaksızın araçlarının neden olacağı zararlar karşılanacaktır. Bir başka

Büronun çalışma usul ve esaslarını gösteren Yönetmelik'in 5. maddesi uyarınca büronun esas görevlerinden birisi yeşil kart kapsamında motorlu araçların sebep olduğu hasarların ödenmesidir. Sözleşme'nin Ek-1-1/4. maddesine göre yeşil kart sigortasında *sigortacı*, hükümet tarafından yetkilendirilmiş sigorta şirketini ve ülke dışında kayıtlı araçların ulusal topraklar üzerinde neden oldukları zararların tazmini ile yükümlü olan *Büroyu* ifade eder. Ülkemizde yeşil kart sigortası, sadece Türkiye Motorlu Taşıt Bürosu üyesi olan sigorta şirketleri tarafından Büro adına düzenlenebilmektedir. Bu sebeple üye sigorta şirketleri Türkiye Motorlu Taşıt Bürosu'nun acentesi şeklinde çalışırlar. Büro, yabancı bürolarda verilmiş geçerli bir yeşil kart sigortasına sahip yabancı bir aracın ülkemizde karıştığı bir trafik kazasında, yeşil kartı düzenleyen yabancı ülke bürosunun yerine geçer ve zorunlu trafik sigortacısı gibi yeşil kart sahibini kendi sigortalısı olarak kabul edip gerekli işlemleri yerine getirir⁴⁴⁵. Bunun yanı sıra Büro, yeşil kart sigortasına sahip TR plakalı araçların yurt dışında sebebiyet verdikleri kazalarda oluşan zararların da karşılanması sağlar⁴⁴⁶. Sözleşmeye üye ülkeler bürolarının, kaza ülkesindeki büronun ya da onun görevlendirdiği acentenin ödediği tazminatı garanti ettiği kabul edilmiştir. Bu düzenlemeye göre büroların birbirine rücu hakları bulunmaktadır⁴⁴⁷.

Yeşil kart sigortası, yurt içinde geçerli olan zorunlu trafik sigortasının yurtdışında da geçerli olması anlamına gelmektedir⁴⁴⁸. Sözleşme uyarınca yabancı ülkede kaza yapan aracın işleteni veya sürücüsünün mali sorumluluğu, yeşil kart sigortası ile kazanın meydana geldiği ülkeye ait zorunlu trafik sigortasına uygulanacak mevzuat, zararın

deyişle, yeşil kart poliçesi o ülkede düzenlenmiş zorunlu mali sorumluluk sigorta poliçesi gibi kabul edilecektir. Buna göre yeşil kart sigortası, anlaşmaya dahil yabancı ülkelerin zorunlu mali sorumluluk sigortalarını bir araya getiren üniform ve beynelminel bir sigorta poliçesi olarak tanımlanmaktadır. Memleketimizin de üyesi bulunduğu Avrupa Konseyi mensuplarının 20 Nisan 1959 tarihinde imzaladıkları "Beynelminel Mecburi Mesuliyet Sigortasına dair Avrupa Sözleşmesi" gereğince ülkemizde de tüzel kişiliği haiz Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Motorlu Taşıt Bürosu kurulmuş olup, yeşil kart sistemi uygulanmaktadır. Karayolları Trafik Kanunu'nun 91. maddesi ile Ülkemizin de üyesi bulunduğu Avrupa Konseyi mensuplarının 20 Nisan 1959 tarihinde Strazburg şehrinde imzaladıkları "Beynelminel Mecburi Mesuliyet Sigortası İhdası" ile ilgili anlaşma hükümleri uyarınca, yabancı plakalı motorlu araçların, şayet milletlerarası geçerli olup Türkiye'de de kabul edilen sigortaları varsa, bunların sigorta yaptırmalarına gerek olmaksızın araçlarının neden olacağı zararlar, zorunlu trafik sigorta güvencesinde olacaktır. Şayet böyle bir sigortası yoksa, bu araçlar için Türkiye sınırlarına girişlerinde, zorunlu trafik sigorta sözleşmesi yapılacaktır. Yine bu hükümler uyarınca Ülkemizde de geçerli bulunan "Yeşil Kart Sistemi"ne göre faaliyette bulunmak üzere "Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Motorlu Taşıt Bürosu" kurulmuştur.." (UYAP).

⁴⁴⁵Tufan, **a.g.k.**, 2008, 75.

⁴⁴⁶Küçükkeskin, **a.g.k.**, 2023, 96.

⁴⁴⁷M. Aygül (2021). Yabancı Plakalı Motorlu Kara Taşıtlarının Karıştıkları Kazalardan Dolayı Yeşil Kart Sigortası Kapsamında Türkiye Motorlu Taşıt Bürosuna Dava Açılması, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 79(2), s.532.

⁴⁴⁸Şentürk, **a.g.k.** 2001, 8; Yılmaz Z., **a.g.k.**, 2007, 42.

kapsamı (maddi veya bedensel) ve limiti kadar koruma altındadır⁴⁴⁹.

Yeşil kart sigortasının en belirgin unsuru geçerlilik alanının yurtdışı olmasıdır. Ancak yeşil kart yurtdışındaki tüm ülkelerde geçerli olmayıp sadece Sözleşmeye üye ülkelerin sınırları dahilinde geçerlidir⁴⁵⁰.

Karayolları Trafik Kanunu'nun 91/6. maddesine göre, Sözleşmeye üye olmayan ülkelerin motorlu araçları ya da Sözleşmeye üye olsa dahi zorunlu mali sigortası bulunmayan motorlu araçların zorunlu trafik sigortaları, Türkiye sınırlarına girişleri sırasında yapılır⁴⁵¹.

Türkiye'de bulunan yabancı plakalı bir aracın sebebiyet verdiği bir kazada zarar gören üçüncü kişiler, yeşil kart sistemi ile tıpkı yerli plakalı ve zorunlu trafik sigortası bulunan bir araç tarafından zarara uğramış gibi zorunlu trafik sigortasından faydalanabilir. Bu durumda zarar görenlerin sadece bedensel zararları değil maddi zararları da kapsam altındadır⁴⁵². Yine aynı sebeple zarar görenlerin, zararlarının karşılanması amacıyla sigortacı sıfatıyla Türkiye Motorlu Taşıt Bürosu'na karşı dava açmaları gerekir⁴⁵³. Eğer motorlu aracın yeşil kart sigortası yoksa Büro'ya karşı dava

⁴⁴⁹Yılmaz Z., **a.g.k.**, 2007, 43; Seven, **a.g.k.**, 2017, 44; Şeker Ögüz, **a.g.k.**, 2023, 78.

⁴⁵⁰Tufan, **a.g.k.**, 2008, 73.

⁴⁵¹Bknz. Yabancı Plakalı Motorlu Kara Taşıtlarının Ülkemizde İşletilmesinden Kaynaklanan Hukuki Sorumluluk İçin Yaptırılacak Sigortaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (RG. 13.07.2011, S.27993).

⁴⁵²Ulaş, **a.g.k.**, 2009, 83.

⁴⁵³Uluğ Cicim, **a.g.k.**, 2011, 111; Seven, **a.g.k.**, 2017, 44; Yargıtay 17. HD'nin 24.02.2020 tarihli ve 2019/2587 E. ve 2020/2024 K. sayılı kararına göre, "...Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunun Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmeliğinin 5.maddesinde "Büro motorlu araçların işletilmesi nedeniyle tabi olunan mali sorumluluğu karşılamak üzere yurtdışında geçerli sigorta belgelerinin basım, denetim ve düzenlenmesi ile bu sigorta belgeleri kapsamında motorlu araçların sebep olduğu hasarların ödenmesini ve motorlu araçların işletilmesi nedeniyle tabi olunan mali sorumluluğu karşılamak üzere yurtdışında düzenlenen ve ilgili mevzuat uyarınca ülkemizde geçerli bulunan sigorta sözleşmeleri kapsamında bu araçların sebep olduğu hasarların tedvir ve tasfiyesini temin eder." hükmüne yer verilmiştir. Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunun görevleri arasında, üye sigortacılar tarafından düzenlenmiş yeşil kartı bulunan bir Türk plakalı aracın yeşil kart sistemine dahil diğer ülkelerde sebep olduğu zararları, üyelerinin katılımı ile kurulmuş olan Yeşil Kart Reasürans Havuzunun yöneticisi sıfatıyla, üyeleri adına gidermek yer almaktadır. Bir başka deyişle, yeşil kart poliçesi o ülkede düzenlenmiş zorunlu mali sorumluluk sigorta poliçesi gibi kabul edilecektir. Buna göre yeşil kart sigortası anlaşmaya dahil birbirlerine seyahat edilecek yabancı ülkelerin zorunlu mali sorumluluk sigortalarını bir araya getiren üniform ve beynelmînel bir sigorta poliçesi olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizin de üyesi bulunduğu Avrupa Konseyi mensuplarının 20 Nisan 1959 tarihinde imzaladıkları "Beynelmîlel Mecburi Mesuliyet Sigortasına Dair Avrupa Sözleşmesi" gereğince ülkemizde de tüzel kişiliğe haiz Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Motorlu Taşıt Bürosu kurulmuş olup, Yeşil Kart sistemi uygulanmaya başlamıştır.

Somut olayda, Türkiye Motorlu Taşıt Bürosuna üye sigorta şirketlerinden davalı Güneş Sigorta A.Ş. tarafından uluslararası Yeşil Kart poliçesi temin edilmiş bulunan araç davacıların destekleri olan sürücü A. Ç. nin idaresinde iken İtalya'da meydana gelen tek taraflı trafik kazasında sürücü A. Ç. vefat etmiştir. Bu durumda yukarıdaki açıklamalara göre davanın husumetten reddi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir..." (UYAP).

açılmaz⁴⁵⁴. Bu durumda SK'nın 14/2-b maddesi uyarınca Güvence Hesabına karşı açılabilir. Ancak bu halde sadece bedensel zararların talep edilebileceği unutulmamalıdır.

Sigortacılık Kanunu'nun 14/2-d ve GHY'nin 9/2. maddeleri uyarınca yeşil kart sigortası kapsamında Türkiye sınırları içinde meydana gelen zararlardan dolayı Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunca tekemmül ettirilen hasar dosyalarının tazminat ödemesi için Büro, Güvence Hesabından talepte bulunabilir. Bu düzenleme yeni olup Garanti Fonu döneminde bulunmamaktaydı. Yeşil kart sisteminde Büro, mağdurların ödemelerine aracılık yapmak vazifesine sahip olsa da ödemelerin yapılması için gerekli işlemlerin uzunca bir zaman alıyordu. Bu sebeple de mağdurların zararlarının bir an evvel giderilebilmesi için ödemenin Hesap tarafından yapılmasına yönelik bu şekilde bir düzenleme getirilmiştir⁴⁵⁵. Bu yeni düzenleme ile Güvence Hesabı mali olarak Büro'ya destek vermektedir⁴⁵⁶. Başka bir deyişle yeşil kart sigortası da Güvence Hesabının sorumluluğu kapsamına alınarak zarar görenin alacağına bir an evvel kavuşması hedeflenmiştir⁴⁵⁷.

Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin 11. maddesine göre yeşil kart sigortası kapsamında Türkiye sınırları içinde zarara uğrayan kişiler için Büro tarafından tekemmül ettirilen hasar dosyaları çerçevesinde intikal ettirilen tazminat tutarları Güvence Hesabı tarafından ödenecektir. Bu düzenlemeye göre zarar görenler zararın karşılanması için Büro'ya başvurmak zorunda iseler de, ödemeyi yapacak olan Güvence Hesabıdır. Burada Büro ve Güvence Hesabı arasında bir işbirliği bulunmaktadır⁴⁵⁸. Hesap ödeme yaptıktan sonra ise Büro'nun tahsilat yapması halinde en geç üç iş günü içinde ödemeyi Hesaba aktaracağı aksi takdirde, Yönetmelik'in 16/1-d maddesi uyarınca Güvence Hesabının Büro'ya rücu edebileceği düzenlenmiştir.

Sonuç olarak tüm bu düzenlemelerden anlaşılması gereken; yeşil kart sigortası bulunan araçların verdiği zararlardan ötürü sorumluluk Büro'da olmasına karşın, zararın en kısa zamanda karşılanabilmesi için ödemenin Güvence Hesabı tarafından gerçekleştirileceği ve daha sonra da Büro tarafından bu ödemenin Hesaba aktarılarak kapatılacağıdır⁴⁵⁹.

⁴⁵⁴Yargıtay 4. HD, 22.01.2024 T., 2021/23671 E., 2024/766 K.; Yargıtay 11. HD, 05.03.2007 T., 2006/808 E., 2007/3928 K. (UYAP).

⁴⁵⁵SK 14. Madde ile İlgili Komisyonun Değişiklik Gerekçesi

⁴⁵⁶Tufan, **a.g.k.**, 2008, 106.

⁴⁵⁷Seven, **a.g.k.**, 2017, 44; Şeker Öğüz, **a.g.k.**, 2023, 78.

⁴⁵⁸Tufan, **a.g.k.**, 2008, 106.

⁴⁵⁹Ulaş, **a.g.k.**, 2009, 83.

1.2.6. Cumhurbaşkanının gerekli görülen hallerde, eşyaya gelecek zararların kısmen veya tamamen Hesaptan karşılanmasına karar vermesi

Bu düzenleme uyarınca Cumhurbaşkanı, gerekli görmesi halinde eşyaya gelecek zararların da Hesaptan karşılanmasına karar verebilecektir. Hesabın kural olarak bedensel zararları karşıladığı gözönüne alındığında bu düzenleme ile Hesabın sorumluluğu genişletilebilecektir⁴⁶⁰. Bu düzenleme özellikle olağanüstü durumlar veya geniş çaplı hasarların meydana geldiği hallerde, hem üçüncü kişilerin zararlarını hafifletmek hem de sigortacılık sektöründe oluşacak olumsuz ekonomik sonuçları bertaraf etmek adına bir çözüm yaratabilir⁴⁶¹. Bu düzenleme ile Güvence Hesabının sorumluluğunun genişletilmesi bakımından esneklik yaratılmış olmaktadır. Ancak Cumhurbaşkanı tarafından şimdiye kadar bu yetkinin kullanıldığına yönelik bir örnek bulunmamaktadır.

2. GÜVENCE HESABININ SORUMLULUĞUNUN SINIRI VE GİDERMEKLE YÜKÜMLÜ OLDUĞU ZARAR

2.1. Güvence Hesabının Sorumluluğunun Sınırı

Güvence Hesabı, teminatı altındaki zorunlu sigortalarca karşılanmayan zararları, bu sigortaların limitleri uyarınca gidermeyi amaç edinmiştir. Ancak bu durum Güvence Hesabının zorunlu sigorta yerine geçerek, zorunlu sigortanın teminat altına aldığı bütün zararı karşılayacağı anlamına gelmemektedir. Hesabın da sorumluluğu tıpkı zorunlu sigortalar gibi birtakım ilkelere bağlanmıştır. Bu sorumluluk Alman hukukunda, PflVG § 12/4'de, Tazminat Fonunun üçüncü kişilere karşı sorumluluğunun şartları ve kapsamı ile üçüncü kişilerin Tazminat Fonuna karşı yükümlülüklerinin, sigortacı ve üçüncü kişi arasında uygulanan hükümlere göre belirleneceği şeklinde düzenlenmiştir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere Güvence Hesabının sorumluluğu belirli bir limitle sınırlı tutulmuştur. Bu limit ise SK'nın 14/1. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre Güvence Hesabı, üçüncü kişilerin zararını, kapsamında olan zorunlu sigortaların teminat limitlerine kadar karşılar⁴⁶². Teminat limitini aşan zararlardan Güvence Hesabı sorumlu

⁴⁶⁰Tepedelen, **a.g.k.**, 2017, 44.

⁴⁶¹Ankaralı Uslu, **a.g.k.**, 2024, 40.

⁴⁶²İsviçre ve Alman hukuku bakımından bkz. aynı yönde BSK SVG (Eichenberger-Wernli), Art. 76, Nr.26; HK-VVG (Dirk Halbach), PflVG § 12 Rn.6.

değildir⁴⁶³. Zarar görenlerin bu limitin üstünde kalan zararları için zarar sorumlularına karşı başvuru hakları ise saklıdır.

Güvence Hesabının sorumluluğu rizikonun meydana geldiği tarihteki zorunlu limitlere göre belirlenir⁴⁶⁴. Güvence Hesabının teminatında yer alan zorunlu sigortaların sorumlu oldukları teminat limitleri her sene bu sigorta türlerine ait tarife ve talimatlarla belirlenir. Hesabın internet sitesinde de söz konusu zorunlu sigortaların her yıla ait asgari teminatlarının ne kadar olduğu yer almaktadır⁴⁶⁵. Poliçenin düzenlendiği tarihteki teminat limitleri ile rizikonun meydana geldiği tarihteki teminat limiti arasında fark varsa poliçe herhangi bir işleme gerek kalmaksızın yeni teminat tutarları üzerinden geçerli olur⁴⁶⁶. Zarar görenin talebinin sonraki bir tarihte yapılması, sorumluluk tutarında bir farklılığa neden olmaz.

Kanun koyucunun zorunlu sigortalarda sigortacının sorumlu olacağı limiti kendisinin belirlemesi, sigortacı tarafından poliçedeki limitin çok düşük miktarlarla belirlenmesinin önüne geçme amacı taşır. Bu husus her ne kadar sözleşme serbestisine müdahale olsa da, üçüncü kişileri koruma amacı güden zorunlu sigortaların sosyal amacına uygundur⁴⁶⁷.

Güvence Hesabının zorunlu sigortanın limiti ile sorumlu olması, zorunlu sigortaların tamamlayıcısı olması niteliğine de uygundur. Zira Hesap, zarar görenin durumunu, zorunlu sigortanın ödeme yapmış olacağı halinden daha iyi bir konuma getirmeyi amaçlamaz⁴⁶⁸.

2.2. Güvence Hesabının Gidermekle Yükümlü Olduğu Zarar

Güvence Hesabının sorumlu olduğu zararlar SK'nın 14. ve GHY'nin 9. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre Güvence Hesabı kural olarak, zarar görenlerin uğradığı *bedensel zarardan* sorumludur. Ancak sigorta şirketinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası

⁴⁶³Yıldız Nomer, **a.g.k.**, 2000, 66; Ulaş, **a.g.k.**, 2009, 83; Seven, **a.g.k.**, 2017, 46; Yargıtay 17. HD'nin 02.07.2018 tarihli ve 2015/7779 E. – 2018/6602 K. sayılı kararına göre, "Karayolu Trafik Garanti Sigorta Hesabı (Güvence hesabı)'nın ödemekle yükümlü olduğu tazminat miktarı, rizikonun gerçekleştiği tarihte geçerli zorunlu sorumluluk poliçesinin teminat limitleri kadardır. Bu miktarı aşan zararların ise zarara neden olan veya hukuken sorumlu olan kişilerden talep edilmesi gerekir.. " (UYAP).

⁴⁶⁴Bruck/Möller (Koch), PflVG § 12, Nr.120.

⁴⁶⁵<https://www.guvencehesabi.org.tr/teminat-limitleri> (E.T: 11.11.2024)

⁴⁶⁶Bknz. İkinci Bölüm, 1.2.2.2.

⁴⁶⁷Ü. Aslan Düzgün (2013). Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında (Trafik Sigortası) Zarar Kavramı ve Sigortacının Rücu Hakkı, *Banka ve Ticaret Hukuk Dergisi*, 29(3), s.195-196.

⁴⁶⁸Feyock/Jacobsen/Lemor (Elvers), PflVG § 12, Nr.20a.

hallerinde ise *hem bedensel hem de maddi zarardan* sorumlu tutulmuştur⁴⁶⁹. Bu farklılığın sebebi madde metninden açıkça anlaşılamamakla birlikte diğer sorumluluk hallerinde Güvence Hesabına başvurunun gerekçesi daha çok sigortalı kaynaklı iken (sigorta yaptırılmamış olması, sigorta olsa dahi limitlerde fark olması gibi), bu bentte sorumluluğun sigortacı kaynaklı olması olarak düşünülebilir. Çünkü yasa koyucu SK ile sigortacılık sektörünün güvenli ve istikrarlı bir ortamda etkin bir şekilde çalışmasını temin etmeyi⁴⁷⁰ ve bazı sigortaların zorunlu hale getirilmiş olması nedeniyle duyulan güvenin zedelenmemesini de Güvence Hesabı düzenlemesi ile hedeflemiş olduğundan⁴⁷¹, sigorta şirketinden kaynaklı uğranılan zararların kapsamını kanaatimizce geniş tutmak istemiş olabilir.

Yeşil kart sigortası sebebiyle Büro tarafından yapılacak ödemeler için SK'nın 14. maddesinde zararın türü yönünden bir ayırım yapılmamıştır. Yeşil kart sigortası, kazanın meydana geldiği yerdeki zorunlu trafik sigortası gibi koruma işlevi görür⁴⁷². Hesap tarafından yapılacak ödeme ise, Türkiye sınırları içinde gerçekleşen bir kazadaki sorumluluğa göre tespit edilir. Bu durumda da ülkemizdeki zorunlu trafik sigortası uyarınca zarar görenlerin hem bedensel hem de maddi zararları karşılanacağından Güvence Hesabı da bu bent kapsamında bedensel ve maddi zararlardan sorumlu olacaktır.

Tüm bunlara ek olarak, SK'nın 14. maddesi uyarınca Cumhurbaşkanı da gerekli gördüğü hallerde, eşyaya gelecek zararların kısmen veya tamamen Hesaptan karşılanmasına karar vermeye yetkilidir.

Sigortacılık Kanunu'nun 14. maddesinde giderilmesi gereken zarardan bahsedilmişse de; buradaki zarar terimi, Hesabın kapsamındaki sorumluluk sigortaları yönünden, zarar görenlerin ispatlanan gerçek zararları karşılanacağı için yerinde bir ibare olsa da, Hesabın kapsamındaki zorunlu koltuk sigortası ve maden çalışanları ferdi kaza sigortasının nitelikleri gereği birer meblağ sigortaları olmaları sebebiyle, meydana gelen

⁴⁶⁹Yargıtay 17. HD, 23.10.2014 tarih, 2014/14915 E. ve 14119 K. sayılı kararına göre, "*Görüldüğü gibi Güvence Hesabına yalnızca bedensel zararlar için başvuru yapılabilmektedir. Bu durumun istisnasını sigorta şirketinin malî bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası hali oluşturmaktadır. Ancak bu durumda bedensel zararlar dışındaki araç hasarı gibi maddi zararlar için başvuru yapılması mümkündür. Somut olayda mahkemece davacı Vahyettin'e ait aracın hasarı nedeni ile talep edilen maddi tazminattan davalı Güvence Hesabı da sorumlu tutulmuş ise de yukarıda açıklanan gerekçelerle sözkonusu zarardan Güvence Hesabının sorumlu tutulmaması gerekirken yazılı olduğu şekilde karar verilmiş olması doğru görülmemiştir.*" (UYAP).

⁴⁷⁰SK 1. Madde Gerekçesi.

⁴⁷¹SK 14. Madde Gerekçesi.

⁴⁷²Bknz. İkinci Bölüm, 1.2.5.

zarardan bağımsız olarak limitlerde belirtilen *sigorta bedeli* ödeneceği için, bu sigortalar yönünden de Hesabın gerçek zararlar sorumlu olduğu düşünülmemelidir.

Güvence Hesabının sorumlu olduğu zararlar SK'da ve GHY'de belirtilmekle birlikte sorumlu olunmayan zararlar yönünden herhangi bir düzenleme yoktur. Güvence Hesabının yerine geldiği Garanti Fonu döneminde yürürlükte bulunan Yönetmelik'te ise, Fon tarafından karşılanmayacak zararlar ayrıca düzenlenmişti⁴⁷³. Bu düzenlemede manevi tazminattan Fonun sorumlu olmadığı açıkça belirtilmişti. Güvence Hesabını düzenleyen SK ve GHY'de sorumluluğun sınırları maddi ve bedensel zararlar olarak açıkça çizilmiş olduğundan manevi zarardan Güvence Hesabının sorumlu tutulamayacağı açıktır⁴⁷⁴.

Garanti Fonu karayollarında motorlu araçların neden olduğu kazalar için oluşturulmuş bir kurum olduğundan kapsamına almadığı zarar türleri de buna göre düzenlenmişti. Oysa Güvence Hesabı birden fazla zorunlu sigorta türünü kapsadığından, kapsamda olan zorunlu sigorta türlerinin karşılamadığı zarar türlerini ayrı ayrı belirlemek yerine müşterek ve genel hükümler belirlemek kanaatimizce daha doğru olmuştur.

2.2.1. Genel olarak zarar kavramı

Türk Borçlar Kanunu'nun 49. maddesinde zarardan bahsedilmekle birlikte bir tanım yapılmaktan kaçınılmış⁴⁷⁵, zararın tanımı öğreti ve uygulamaya bırakılmıştır⁴⁷⁶. Türk hukukunda zarar kavramı dar anlamda zarar ve geniş anlamda zarar olarak ikiye

⁴⁷³Garanti Fonu döneminde çıkarılan ve 03.07.2002 tarih ve 24804 sayılı RG'de yayınlanarak yürürlüğe giren en son yönetmeliğin "hesaptan karşılanmayacak zararlar" başlıklı 14. maddesine göre Fon tarafından karşılanmayacak olan zararlar şunlardır: a) Manevi tazminat talepleriyle, Yönetmeliğin 8 inci maddesi (e) bendi hükmü hariç, kişiye gelen bedensel zararlar dışındaki her türlü maddi zararlara ilişkin talepler, b) Hatır için karşılıksız taşınan kişiler ile hatır için aracın karşılıksız verildiği kişiye gelen bedensel zararlar, c) Kazaya neden olan aracın, işleten veya sürücüsü tarafından ileri sürülecek zararlar, d) Kanunun 105 inci maddesine göre motorlu araç yarışlarıyla ilgili olarak yarış için bulunması gereken sigorta yapılmamış ve kaza yarış sırasında vukubulmuşsa kazaya neden olan motorlu aracın kişilere verdiği zararlar için ödenecek tazminat tutarları, e) Kanunun 104 üncü maddesine göre esasları Bakanlıkça belirlenen zorunlu mali sorumluluk sigortası yapmakla yükümlü motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan kişilere bırakılan motorlu aracın kişilere verdiği zararlar için ödenecek tazminat ve tedavi giderleri, f) Motorlu aracı çalan ve gaspedenlerle, bunlara yardım ve yataklık edenler veya motorlu aracın çalındığını ya da gaspedildiğini bilerek kendi istekleri ile araca binen sürücü veya yolcuların zararları, g) İşletenin, eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilere karşı yöneltebileceği zararlar, h) İşleten tarafından ileri sürülebilecek tazminat talepleri, ı) Motorlu bisikletlerin kullanılmasından ileri gelen zararlar, i) Hastalık ve Ferdi Kaza Sigortası yapan sigorta şirketlerinin rücu talepleri.

⁴⁷⁴Ulaş, **a.g.k.**, 2009, 84; Uluğ Cicim, **a.g.k.**, 2011, 114.

⁴⁷⁵Antalya, **a.g.k.**, 2019, 133; Zarar kavramının TBK'da tanımlanmamasının yerindeliğine dair bkznz. M. Topuz (2023). *Maddi Zarar ve Bu Zararın Belirlenmesi*, (3. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.42 v.d.; Malvarlığı zararı kavramının tarihi gelişimi için bkznz. F. T. Karakaş ve Ö. Söğütlü Erişgin (2006). Tarihsel Açıdan Malvarlığı Zararı ve Bu Zararın Belirlenmesi, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 23(3), 157-181; Eren, **a.g.k.**, 2024, 597.

⁴⁷⁶B. Baysal (2019). *Haksız Fiil Hukuku: BK m.49-76*, (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.156; Topuz, **a.g.k.**, 2023, 43; Eren, **a.g.k.**, 2024, 597.

ayrılmaktadır. Dar anlamda zarar maddi, diğer bir ifadeyle malvarlığına ilişkin zararı, geniş anlamda zarar ise malvarlığı zararı yanında şahısvarlığı yani manevi zararı da içermektedir⁴⁷⁷. Avusturya, Alman ve Fransız hukuk sistemlerinde zarar denilince geniş anlamda zarar anlaşılmaktan iken Türk-İsviçre öğretisi ve yargı uygulamasında ise daha çok dar anlamda zarar anlaşılmaktadır⁴⁷⁸. Güvence Hesabı manevi zarardan sorumlu olmadığı için çalışmamızda, zarar kavramından bahsederken aksi belirtilmediği sürece dar anlamdaki maddi zarar kastedilmektedir.

Öğretide genel kabul gören tanıma göre zarar, bir kimsenin malvarlığında isteği dışında meydana gelen azalmadır⁴⁷⁹. Yargıtay da zararı *"..kişinin iradesi dışında malvarlığında meydana gelen azalma olarak.."* tanımlamaktadır⁴⁸⁰. Söz konusu tanımdan da anlaşılacağı üzere zararın "malvarlığı", "malvarlığının azalması" ve "azalmanın istem dışı olması" şeklinde üç unsuru bulunmaktadır.

Malvarlığı, ekonomik bir değeri olan, para ile ölçülebilen hak ve borçların bütünüdür⁴⁸¹. Malvarlığı aktif ve pasif unsurlardan meydana gelir. Aktif kısım, kişinin sahip olduğu haklardır. Bunlar maddi (taşınır ve taşınmazlar üzerindeki mülkiyet ve sınırlı aynı haklar vb.) ve gayri maddi (fıkri ve sınai haklar) olabileceği gibi çalışma sonucu ilerde elde edilebilecek ekonomik kazanç ve gelir ihtimali de olabilir⁴⁸². Pasif kısım ise, malvarlığına dahil borçlardır. Modern hukuk anlayışına göre aktif ve pasiflerin toplamı kişinin brüt malvarlığını, aktif ile pasif arasındaki fark ise net malvarlığını oluşturur⁴⁸³.

Malvarlığındaki azalma, zarar görenin zarar verici davranış olmasaydı malvarlığının mevcut olduğu hal ile zarar veren olaydan sonraki hali arasındaki fark

⁴⁷⁷T. Akünel (1977). *Haksız Fiillerden Doğan Denkleştirme Sorunu*, İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, s.43; Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 547; H. Tandoğan (2010). *Türk Mes'uliyet Hukuku*, (1961 Yılı 1. Basıdan Tıpkı Bası), İstanbul: Vedat Kitapçılık, s.63; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 133; Eren, **a.g.k.**, 2024, 345.

⁴⁷⁸Eren, **a.g.k.**, 2024, 597; Eren, Akünel, Tandoğan, gibi bazı yazarlar zarar terimini manevi zararı da içeren geniş anlamda kullanırken, Tekinay vd., Oğuzman ve Öz gibi bazı yazarlar ise dar anlamda kullanımı tercih etmektedirler.

⁴⁷⁹A. Von Tuhr (1983). *Borçlar Hukukunun Umumi Kısım, C:1-2, (Çev: Cevat Edege)*, (Gözden Geçirilmiş 2. Baskı), Ankara: Yargıtay Yayınları, s.76; Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 63; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 133; Baysal, **a.g.k.**, 2019, 156; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 43; Topuz, **a.g.k.**, 2023, 36; Eren, **a.g.k.**, 2024, 598; Nomer, **a.g.k.**, 2024, 189.

⁴⁸⁰Yargıtay HGK, 10.10.2019 T., 2017/11-47 E., 2019/1040 K.; Yargıtay HGK, 11.11.2020 T., 2017/4-1483 E., 2020/876 K.; Yargıtay 9. HD, 26.04.2016 T., 2014/33535 E., 2016/ 10473 K. (UYAP).

⁴⁸¹E. Büyüksağış (2007). *Yeni Sosyo-Ekonomik Boyutuyla Maddi Zarar Kavramı*, (1. Bası), İstanbul: Vedat Kitapçılık, s.46; Baysal, **a.g.k.**, 2019, 158; Topuz, **a.g.k.** 2023, 49; Eren, **a.g.k.**, 2024, 598.

⁴⁸²Baysal, **a.g.k.**, 2019, 158; Eren, **a.g.k.**, 2024, 598.

⁴⁸³Antalya, **a.g.k.**, 2019, 140; Topuz, **a.g.k.** 2023, 50.

anlamına gelmektedir. Buna öğretide kısaca fark teorisi de denilmektedir⁴⁸⁴. Yargıtay kararlarında da zarar kavramı konusunda fark teorisi benimsenmiş olup bu teori gereğince zarar, malvarlığının zarar verici olaydan sonraki durumu ile zarar verici olay meydana gelmese idi, bulunacağı durum arasındaki farkı ifade eder⁴⁸⁵.

Malvarlığında eksilmeye neden olan olay kişinin rızası dışında olmalıdır. Kişinin rızası varsa malvarlığındaki azalma zarar olarak tanımlanamaz⁴⁸⁶. Yargıtay HGK'nın 2019/(13)3-42 E. - 2022/42 K. ve 25.01.2022 tarihli kararında da bu husus *"..Esas itibariyle zarar malvarlığında meydana gelen eksilmedir; fakat bu eksilme sahibinin iradesi dışında veya hiç olmazsa rızası bulunmaksızın meydana gelmiş olmadıkça zarar sayılmaz (Türk Hukuk Lûgatı, s. 1247)."* şeklinde belirtilmiştir.

2.2.2. Bedensel zarar kavramı

Türk hukukunda kişiye ilişkin zarar, Türk Borçlar Kanunu'nun "Ölüm ve bedensel zarar"ı düzenleyen 53-56. maddelerinde özel olarak düzenlenmiştir. TBK 53. madde ölüm halinde uğranılan zararları, 54. madde ise bedensel zararların neler olduğunu belirtmektedir. Bedensel zarar ve ölüm halindeki zararlar birbirinden ayrı olup kanun koyucu da aynı yaklaşımı sergileyerek TBK 53-56. maddelerin alt başlığını açıkça "Ölüm ve bedensel zarar" olarak adlandırmıştır⁴⁸⁷.

Zarar görenin vücut (fiziksel) bütünlüğünün veya ruhsal sağlığının zarar verici bir eylem sebebiyle bozulması neticesinde uğranılan maddi ve manevi tüm zararlara bedensel zarar denir⁴⁸⁸. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, bedensel bütünlük, fiziki bütünlük ve ruhsal bütünlükten oluşurken bedensel bütünlüğün ihlali de doğal olarak vücut ve/veya

⁴⁸⁴Tekinay vd. **a.g.k.**, 1993, 548; Büyüksağış, **a.g.k.**, 2007, 48; Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 65; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 135; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 43; Topuz, **a.g.k.**, 2023, 45; Eren, **a.g.k.**, 2024, 600; Nomer, **a.g.k.**, 2024, 189.

⁴⁸⁵Yargıtay 21. HD, 14.05.2019 T., 2018/1685 E., 2019/3759 K.; 17. HD, 28.03.2016 T., 2015/17481 E., 2016/3833 K.; 7. HD, 25.04.2014 T., 2012/7348 E., 2014/ 8926 K. (UYAP).

⁴⁸⁶K. Tunçomağ (1976). *Borçlar Hukuku Umumi Kısmı*, C.1, (6. Bası), İstanbul: Sermet Matbaası, s.466; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 134; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 44; Topuz, **a.g.k.**, 2023, 62; Eren, **a.g.k.**, 2024, 602.

⁴⁸⁷F. Eren (2016). *Türk Borçlar Hukukunda Kişiye İlişkin Zarar (Ölüm ve Bedensel Zarar)*, *Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini, Uluslararası Kongre*, Ankara: Türkiye Barolar Birliği, Cilt:1, s.57;

⁴⁸⁸H. Deschenaux ve P. Tercier (1983). *Sorumluluk Hukuku (Çev: S. Özdemir)*, Ankara: Kadioğlu Matbaası, s.188; Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 603; H. Hatemi (Kocayusufpaşaoğlu, N., Hatemi, H., Serozan R., Arpacı, A.) (1994). *Borçlar Hukuku Genel Bölüm – İkinci Cilt, Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku*, İstanbul: Filiz Kitabevi, s.98; Büyüksağış, **a.g.k.**, 2007, 53; Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 283; A. N. İnan ve Ö. Yücel (2014). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (4. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 465; S. Ünan (2018). *Ölüm Dışındaki Bedensel Zararların Özel Sigortalar Kapsamında Karşıllanması, Samim Ünan ve Emine Yazıcıoğlu(Ed.), Sigorta Hukuku Sempozyumları içinde*, (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.216; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 162; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 99; Eren, **a.g.k.**, 2024, 853.

ruh bütünlüğünün ihlali şeklinde ortaya çıkmaktadır⁴⁸⁹.

Vücut bütünlüğünün ihlali, kişinin anatomisinde bir değişiklik olarak kendisini gösterir ve genellikle mekanik bir etki sonucunda meydana gelir. Örneğin, trafik kazası sonucu bir organın hasar görmesi, bir yara oluşması ya da bir tokat veya silah ile kulağın sağır olması, gözün çıkması şeklinde gerçekleşen bir olayda vücut bütünlüğü mekanik bir etki ile değişmekte, bozulmaktadır⁴⁹⁰. Ancak her zaman vücut bütünlüğünün ihlalinin mekanik bir etki ile olması şart değildir. Bazen ruhsal bir durumun neticesi de kişinin vücut bütünlüğünde birtakım bozulmalara yol açabilir. Örneğin, ani bir korkutma neticesinde bir kadının erken doğum yapması halinde veya trafik kazası sonucu yakınıni kaybeden kimsenin yaşadığı bunalım sonucu kalp krizi geçirmesi halinde ruhsal etki ile vücut bütünlüğünün bozulması söz konusudur⁴⁹¹.

Kişinin kullandığı ve bedenine organik olarak bağlı yapay eşyalar, örneğin plastik ameliyatla eklenen burun, kulak gibi ya da kemiğe çakılan platin, diş dolgusu, kafaya ekilen saç gibi bedenin ayrılmaz bir parçası vaziyette iseler, bunların beden bütünlüğü kapsamına dahil sayılmaları gerekir⁴⁹². Buna karşılık, bedenden ayrılıp çıkarılabilen parçalar ise örneğin, takma diş, protez gibi beden bütünlüğüne dahil sayılmayıp eşya kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmektedir⁴⁹³. Yargıtay da protezi eşya saymaktadır⁴⁹⁴.

Ruhsal bütünlüğün ihlalinde ise vücut bütünlüğünün ihlalindeki gibi kişinin anatomisinde bir değişiklik gerçekleşmez. Burada daha çok kişinin ruh sağlığı bozulmaktadır. Nitekim, sinir krizi, akıl hastalığı, sinir hastalığı (neurose), kişilik değişimi, fikrî yorgunluk gibi haller, ruh bütünlüğünün ihlâlüne örnek gösterilebilir⁴⁹⁵. Bu bozukluk, tıpkı vücut bütünlüğü ihlalindeki gibi mekanik bir sebeple veya ruhsal bir durumun neticesi olarak meydana gelebilir.

Aynı fiil hem vücut hem de ruhsal bütünlüğün ihlaline yol açabilir⁴⁹⁶. Trafik kazası sonucu yaralanan bir kimsenin bu kazada yaşadığı ve atlatamadığı korku neticesinde sinir

⁴⁸⁹Eren, **a.g.k.**, 2024, 853.

⁴⁹⁰Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 283; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 99; Eren, **a.g.k.**, 2024, 853.

⁴⁹¹Antalya, **a.g.k.**, 2019, 162.

⁴⁹²F. Erlüle (2015). *Türk Borçlar Kanunu'na göre Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat*, (2. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.107; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 100.

⁴⁹³A. Zevkliler, B. Acabey ve E. Gökyayla (1999). *Medeni Hukuk, Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku*, (6. Baskı), Ankara: Seçkin Yayınevi, s. 424; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 100; Çıkarılabilir protezlerin de beden bütünlüğü içinde sayılmasına dair zıt görüş için bkz. S. Tekinay, S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop (1989). *Eşya Hukuku*, (5. Baskı), İstanbul: Filiz Kitabevi, s.20.

⁴⁹⁴Yargıtay HGK, 20.12.2006 T., 2006/4-801 E., 2006/813 K. (UYAP).

⁴⁹⁵Eren, **a.g.k.**, 2024, 854.

⁴⁹⁶Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 100.

krizi geçirmesi, hafıza kaybı yaşaması gibi vakalar bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Bedensel bütünlüğün ihlali tek başına zarar olarak kabul edilemez. Eğer kişinin malvarlığında bu ihlal sebebiyle bir eksilme, kayıp yaşanmış ise o takdirde bedensel zarardan söz edilebilir⁴⁹⁷. Sonuç olarak ihlal, ekonomik azalmanın neticesi değil sebebidir⁴⁹⁸.

TBK'nın bedensel zararlar⁴⁹⁹ başlıklı 54. maddesinde bedensel zararın tanımı yapılmamış, bunun yerine "bedensel zararlar özellikle şunlardır" denildikten sonra bedensel zararların; tedavi giderleri, kazanç kaybı, çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar ile ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar olduğu belirtilmiştir. Maddede yer alan "özellikle" ibaresinden bu zarar kalemleri haricinde başkaca bedensel zararların da söz konusu olabileceği, bu zararların örnekseyici şekilde belirtildiği anlaşılmaktadır⁵⁰⁰. Nitekim mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun bedensel zararları düzenleyen 46. maddesinde⁵⁰¹ bedensel zararların neler olduğunu tanımladıktan sonra *bütün masraflar* ibaresi ile zararın kapsamı çizilmeye çalışılmıştı⁵⁰². Bütün masraflar ibaresinden mağdurun sağlığını geri kazanması için yaptığı tedavi giderleri, bakıcı ücreti, tedavi için yapılan seyahat masrafları, hastaneye gidip gelmek veya sık sık hava değiştirmek için yapılan masrafların anlaşılması gerekmele birlikte⁵⁰³ Yargıtay da "bütün masraflar" deyimini çok geniş kapsamlı olarak bu giderlere zarara uğrayanın katlanmak zorunda kaldığı bütün giderlerin dahil olduğunu belirtmekteydi⁵⁰⁴.

⁴⁹⁷Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 603.

⁴⁹⁸Antalya, **a.g.k.**, 2019, 162; Büyüksağış, **a.g.k.**, 2007, 54.

⁴⁹⁹Tandoğan'a göre, BK 46'da (TBK 54) bahsedilen cismani (bedensel) zarar, kapsam olarak yalnızca bedensel zararları değil aynı zamanda bedensel olmayan (ruh) zararını da içermektedir. O yüzden maddede kullanılan bedensel zarar ifadesi yerinde olmayıp yerine "bedensel bütünlüğün ihlâlinden doğan zarar" teriminin kullanılması gereklidir. (Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 283.)

⁵⁰⁰C. Avcı Braun (2015). Haksız Fiilde Bedensel Zararın İspatına ve Bedensel Zarardan Sorumluluğa İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 64(1), s.46; Karacan Çetin, **a.g.k.**, 2016, 202; Ünan, **a.g.k.**, 2018, 218; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 161; Baysal, **a.g.k.**, 2019, 373; K. Yetiş Şamlı (2020). Geçici İşgöremezlik Zararlarının Zorunlu Trafik Sigortası Teminatı Kapsamında Olup Olmadığının Değerlendirilmesi, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 78(4), s.1769; Y. Keser (2021b). Karayolları Trafik Kanunu Kapsamında Geçici İş Göremezlik Tazminatı, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(2), s.1040.

⁵⁰¹Mülga 818 Borçlar Kanunu'nun 46/1 maddesi şu şekildedir: "*Cismani bir zarara دچار olan kimse külliyyen veya kısmen çalışmaya muktedir olamamasından ve ileride iktisaden maruz kalacağı mahrumiyetten tevellüt eden zarar ve ziyanını ve bütün masraflarını isteyebilir.*"

⁵⁰²Ç. A. Çelik (2021). *Bedensel Zararlar*, (2. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.6.

⁵⁰³Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 284.

⁵⁰⁴Yargıtay 4. HD, 29.06.2021 tarihli ve 2021/124 E. ve 2021/3861 K. sayılı kararına göre, "*..Sorumluluğu doğuran olayın, zarar görenin vücut bütünlüğünü ihlâl etmesi hali olay tarihinde yürürlükte olan 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun (BK) 46/I. maddesinde özel olarak hükme bağlanmıştır. Bu hüküm gereğince "Cismani bir zarara دچار olan kimse külliyyen veya kısmen çalışmaya muktedir olamamasından ve ileride iktisaden maruz kalacağı mahrumiyetten tevellüt eden zarar ve ziyanını ve bütün masraflarını isteyebilir". Bu hüküm gereğince, vücut bütünlüğünün ihlâlî halinde mağdurun malvarlığında meydana gelmesi*

Yargıtay aynı görüşü TBK döneminde de sürdürerek bedensel zararların geniş yorumlanması gerektiğini, 54. maddede yer alan zarar türlerinin örnekseyici olduğunu belirtmektedir⁵⁰⁵. Bedensel zarar sebebiyle zarar görenin tutmak zorunda kaldığı avukat, hukuki danışma ve bilirkişi ücretleri de bu giderlere dahildir⁵⁰⁶

Kişiler, bedensel bütünlüğün ihlali sebebiyle maddi veya manevi zarara uğrayabilirler. Bedensel bütünlük TBK'nın 56. maddesi uyarınca korunması gereken kişisel değerlerden olup bedensel bütünlüğün ihlali halinde söz konusu kişilik değerinde meydana gelen eksilme manevi zararı oluşturur ve anılan madde uyarınca kişiler manevi zararlarının tazminini talep edebilir⁵⁰⁷. Çalışmamızın konusu olan Güvence Hesabı niteliği gereği manevi zararı teminat altına almadığı için yalnızca bedensel bütünlüğün ihlali halinde oluşan maddi zarar üzerinde durulacaktır.

2.2.3. Bedensel zararın kapsamı

Bedensel bütünlüğün zedelenmesi halinde TBK'nın 54. maddesi uyarınca

muhtemel olan azalmanın ve dolayısıyla maddi zararın türleri; masraflar, çalışma gücünün kısmen veya tamamen kaybindan doğan zararlar ve ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan zararlar şeklinde düzenlenmiştir. Borçlar Kanunu'nun 46. maddesinde belirtilen "bütün masraflar" deyimini çok geniş kapsamlıdır. Bu giderlere zarara uğrayanın katlanmak zorunda kaldığı bütün giderler dâhildir. Bu bakımdan zarara uğrayan barınma, beslenme, ulaşım, paramedikal ve bu gibi giderleri de isteyebilir..." (UYAP).

⁵⁰⁵Yargıtay 4. HD, 29.11.2021 tarihli ve 2021/5861 E. ve 2021/9263 K. sayılı kararına göre, "...Olay tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 54. maddesinde "Bedensel zararlar özellikle şunlardır: tedavi giderleri, kazanç kaybı, çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar, ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar" denilmek suretiyle, bedensel zarar halinde, zarar görenin talep edebileceği zarar türleri örnekseme yoluyla sayılmış olup, bedensel zarar sonucu doğan bakım ihtiyacı ve bunun için yapılacak giderin de madde kapsamında olduğu açıktır. ZMSS Genel Şartlarında sakatlık nedeniyle ayrı, tedavi giderleri nedeniyle ayrı teminatlar verilmiştir. Uğranılan bedensel zarar nedeniyle doğan bakım ihtiyacı ve yapılacak bakıcı giderinin doğru tespiti açısından ise, bakım ihtiyacının boyutunun belirlenmesi önem arz etmektedir. Bakıcı giderleri; mağdurun bakımı, hastaneye gidip gelmesi, ilaçları, gerektiğinde sürekli yanı başında bulunması gereken hasta bakıcı-yardımcı maaş ve ücretleridir. Sürekli bakıcı giderlerinin sakatlık teminatı kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmayıp, tedavi giderleri teminatı kapsamındadır.." (UYAP); Ünan'a göre, mülga 818 sayılı BK'daki "bütün masraflar" terimi yerine TBK'da "tedavi masrafları" ve "özellikle" terimlerinin kullanılması ile masraflar bakımından bir sınırlama öngörüldüğü düşünülebilir ise de yasa gerekçesinde "maddede 818 sayılı Borçlar Kanunu'na göre bir hüküm değişikliği olmadığı"nın belirtilmesi karşısında bu şekilde bir düzenlemeye neden gerek görüldüğünün anlaşılamadığı belirtilmiştir (Ünan, 2018, **a.g.k.**, 218).

⁵⁰⁶Eren, **a.g.k.**, 2024, 855.

⁵⁰⁷Erlüle, **a.g.k.**, 2015, 133 v.d.; Yargıtay HGK, 20.12.2017 tarihli ve 2017/3-2786 E. ve 2017/2016 K. sayılı kararına göre, "...Bilindiği üzere, hukuk düzenince korunan kişisel değerlerin tamamı kişilik hakkının konusunu oluşturur. Kişisel değerler, insanın insan oluşu nedeniyle sahip olduğu vücut, sağlık, yaşam gibi bedensel bütünlüğe bağlı değerler ile ruhsal bütünlük, faaliyet özgürlüğü gibi ruhsal değerleri kapsar. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) 56. maddesinde bedensel zararlardan doğan manevi tazminat düzenlenmiş ve bir kimsenin bedensel bütünlüğünün zedelenmesi durumunda, hâkimin olayın özelliklerini göz önünde tutarak, zarar görene uygun bir miktar paranın manevi tazminat olarak ödenmesine karar verebileceği, ağır bedensel zarar veya ölüm hâlinde ise zarar görenin veya ölenin yakınlarının da manevi tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesini talep edebileceği hüküm altına alınmıştır.." (UYAP).

istenebilecek olan maddi zarar çeşitleri; tedavi giderleri, kazanç kaybı, çalışma gücünün azalmasından veya yitirilmesinden kaynaklanan kayıplar ile ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplardır.

Güvence Hesabı bedensel zararlardan sorumlu olduğu için teminat kapsamına aldığı zorunlu sigortalar yönünden sorumluluğunun olduğu durumlarda, aşağıda belirtilen bedensel zarar kalemlerinden ayrı ayrı sorumludur.

2.2.3.1. Tedavi giderleri

2.2.3.1.1. Tedavi gideri kavramı ve kapsamı

Bedensel bütünlüğün ihlali halinde zarar görenin eski sağlığına kavuşmak için yaptığı ve ileride yapacağı tüm masraflara tedavi giderleri denir⁵⁰⁸. Tedavi giderlerinin nelerden ibaret olduğu her olayda değişiklik göstermekle birlikte genel olarak; hastane, klinik, sağlık yurdu, dispanser gibi hasta bakım yerlerine ödenen paralar; hekim, hemşire, hastabakıcı, iğneci, pansumancı, fizyoterapist, psikoterapist gibi tedavi edenlere ve yardımcılara ödenen ücretler; ilaç, serum, kan, iğne ve çeşitli tahlil giderleri; röntgen, ultrason, tomografi gibi görüntüleme aygıtları ile elektro ve benzeri denetleme aygıtlarına ve diyaliz makinesine ödenen paralar; her türlü ameliyat, yoğun bakım, ambulans ve ilkyardım giderleri; ortopedik aygıtlar, protez, takma organ bedelleri ve bunların yenilenmesi için yapılan harcamalar; tekerlekli sandalye, havalı yatak, koltuk değneği, baston gibi kullanılması zorunlu nesnelere ödenen paralar ve benzerleri buraya girer⁵⁰⁹.

Yargıtay, tedavi giderlerini, zarar görenin iyileşmesini sağlamaya veya hastalık ya da sakatlığının artmasını önlemeye yönelik tüm harcamalar olarak ele almakta ve doğrudan yapılan tedavi yanında, tedaviyi aşan genel anlamda “iyileştirme giderleri”nin de bu kapsam içinde olduğunu belirtmektedir⁵¹⁰.

⁵⁰⁸Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 603; Büyüksağış, **a.g.k.**, 2007, 55; ; Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 284; M. Y. Şahin (2017). *Vücut Bütünlüğünün İhlali Halinde Zarar ve Maddi Tazminat Hesabı*, (1. Baskı), Ankara: SeçkinYayıncılık, s.65; S. Güleç Uçakhan (2017). *Maddi Tazminat Esasları ve Hesaplanması*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayınları, s.362; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 163; Çelik, **a.g.k.**, 2021, 193; A. Şahin Caner (2023). Trafik Kazasından Doğan Belgesiz Tedavi Giderlerinin Tazmini, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 39(4), s.1053; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 100; Eren, **a.g.k.**, 2024, 855; Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 2024, 529.

⁵⁰⁹Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 603; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 100; Eren, **a.g.k.**, 2024, 855; Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 2024, 529; Yargıtay 17 HD, 16.11.2020 T., 2019/1962 E., 2020/7067 K. (UYAP).

⁵¹⁰Yargıtay 17. HD'nin 08.10.2020 tarihli ve 2020/376 E. ve 2020/5317 K. sayılı kararına göre, "...Tedavi ve iyileştirme giderleri nelerdir? Kaza sonucu beden ve ruh sağlığı bozulan kişinin iyileşmesini sağlamaya veya hastalık ya da sakatlığının artmasını önlemeye yönelik tüm harcamalar genel anlamda "iyileştirme giderleri"dir. İyileştirme kavramı tedavi sözcüğünden daha geniştir. Yargıtay'ın kimi kararlarında "tedavi ve bununla ilgili giderler" ya da yalnızca "iyileştirme giderleri" denilerek, dar anlamdaki tedavi giderlerini aşan bazı harcamaların varlığı belirtilmek istenmiştir. İyileştirme, beden ve ruh tamlığı bozulan kişinin eski sağlığına kavuşması ya dtp tekniğinin bütün olanaklarının kullanılmasından ve denenmesinden sonra tedavinin sona erip, beden bütünlüğünde kesin ve kalıcı bir eksilmenin ortaya çıkması durumudur.

Zarar görenin, sağlığına kavuşması için yapılması gereken doğrudan tedavi masraflarının yanı sıra tedavi dışında başkaca masrafları da ortaya çıkabilir. Örneğin, zarar görenin bir hasta bakıcıya ya da refakatçiye ihtiyaç duyması halinde yaptığı ödemeler de tedavi masrafıdır. Ancak burada iyileşme süresi boyunca bakıcıya ne kadar süre ile ihtiyaç duyulup duyulmadığının tespiti çok önemlidir. Aksi takdirde, iyileşme süresinin tamamı baz alınarak bu süre boyunca bakıcı gideri istenmesi mümkün değildir⁵¹¹.

Bakıcı giderinin yanı sıra, tedavi merkezlerine gidip gelirken hastanın kendisinin ve yakınlarının yol ücretleri, tedavi için gidilen yerde hastanın ve yakınlarının barınma ve beslenme giderleri, tedavi için gerekli görülmesi halinde kaplıca, ılıca, dağ veya deniz kıyısı gibi hava değişim yerlerine ödenen paralar, tedavinin sonuçlanmasına karşın zarar görenin hastalık veya tedavi sebebiyle bir süre toplu taşıma araçlarına binememesi ya da kendisine ait aracı kullanamaması halinde ulaşım için harcayacağı fazladan bedeller, beden bütünlüğünün ihlali nedeniyle yapılan avukat, hukuki danışmanlık, bilirkişi ücreti ve benzeri masraflar da bu kategoriye girer⁵¹².

Bu sayılanlar dışında, bedensel bütünlüğü ihlal edilen kişinin gördüğü zarar bir başka hastalığını tetiklemişse, başka bir deyişle ihlal ile bağlantılıysa, örneğin kalp krizi geçirmesine, şeker düzeyinin artmasına, tansiyon yükselmesine, hemofili (kan durmazlığı) hastasının kan kaybının durdurulmasında güçlük çekilmesine neden olmuşsa, fazladan yapılan tedavi masrafları da talep edilebilir⁵¹³.

Doğrudan tedavi giderleri dışında yan giderler olarak nitelenen bu harcamaların, zorunlu ve gerekli olduğunun kanıtlanması istenemeyeceği gibi, bir yarar görülmemiş olması da şart değildir. Bunların sadece yararlı olacağı kanısıyla yapılmış olması ve

Tedavi, iyileştirme için her türlü sağaltım yollarına başvurulmasıdır. Tıp biliminin bütün olanaklarının kullanılması, ameliyat zorunluysa ve kaç kez yapılacaksa gereğinin yerine getirilmesi, her türlü aygıt ve ilaçların denenmesi, hastayı ayağa kaldırmak ve sağlığına kavuşturmak için ne yapılması gerekiyorsa hepsinin olabildiğince yerine getirilmesidir..." (UYAP).

⁵¹¹Yargıtay 17. HD'nin 07.12.2020 tarihli ve 2020/9113 E. ve 2020/8162 K. sayılı kararına göre, "...Somut olayda; dosyada mevcut her iki raporda iyileşme süresinin farklı tespit edildiği, hesaplama esas alınan maluliyet raporunu düzenleyen heyette yer alan doktorun, davadan önce davacıya 12 ay geçici işgöremezlik süresi öngören raporu hazırladığı, bu haliyle raporlar arasında iyileşme süresi ve yine bakıcı süresi bakımından çelişki olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda, Hakem Heyetince Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulundan olay tarihinde yürürlükte olan Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği hükümlerine uygun ve davacının bizzat muayenesi sağlanarak, iyileşme süresi ve bu iyileşme süresince bakıcıya ihtiyacı olup olmadığı, ne kadar süreyle bakıcıya ihtiyaç duyacağı konusunda yeni bir rapor alınması ve sonucuna göre karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ve araştırma sonucu hüküm kurulması hatalı olmuştur..."(UYAP).

⁵¹²Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 603; Büyüksağış, **a.g.k.**, 2007, 55; Ünan, **a.g.k.** 2018, 219; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 100; Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 2024, 529.

⁵¹³Yargıtay 17 HD, 16.11.2020 T., 2019/1962 E., 2020/7067 K. (UYAP).

dürüstlük kuralı çerçevesinde makul çerçeveyi aşmaması gerekir⁵¹⁴. Ancak her halukarda tedavi giderleri ile bedensel ihlal arasında uygun illiyet bağının olması gerekir. Eğer bu şekilde bir illiyet bağı kurulamaz ise fiilen yapılmış olsalar bile tazmini mümkün olmamalıdır⁵¹⁵.

Tedavi giderlerinin talep edilebilmesi için fiilen yapılmış olması da zorunlu değildir⁵¹⁶. İlerde yapılması zorunlu masraflar da tedavi giderlerinden olup Yargıtay bu tür zararları gerçekleşmiş zarar olarak kabul etmektedir. Örneğin, mağdurun belirli dönemlerde sağlık kontrolüne girecek olması, ileride yapılacak bir ameliyat için yapılacak masraflar, iyileşme süresi boyunca yapılacak bakıcı gideri veya verilen zarar uyarınca hayat boyu kullanılacak ilaç ve tıbbi malzeme gideri gerçekleşmiş zarar niteliğinde kabul edilerek tazmini mümkündür⁵¹⁷. İlerde yapılması gerekli estetik giderler de bu kaleme dahildir⁵¹⁸.

Zarar gören, dürüstlük kuralı uyarınca durumun gereğine uygun ve makul tedavi giderlerini talep edebilir. Örneğin, zarar gören tedavi için gerek görülmediği halde kaplıcaya gitmesi halinde, burada yaptığı masrafları talep edemez veya tedavinin yurtdışında olması elzem değil ise ancak yurtiçinde yapılması gerekli masrafları talep edebilir⁵¹⁹. Eğer zarar görenin hastane, bakımevi vb. yerlerde kalması halinde yapmaktan kurtulduğu günlük ev giderleri varsa bu bedel tazminattan indirilmelidir⁵²⁰.

Zarar görenin tedavisinin birden fazla sağlık kuruluşunda gerçekleştirilmesi mümkün ise bunlardan en ucuzunu seçme zorunluluğu yoktur, dilediğini seçebilir. Önemli olan seçilen tedavinin etkin olmasıdır⁵²¹. Ancak seçenekler arasında daha az masrafı gerektiren açıkça belli ise tedavinin makul olup olmadığı tartışılabilir. Bu durumda tedavi giderleri, zarar görenin sosyal ve ekonomik durumuna uygun olmalı ve

⁵¹⁴Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 284; Yargıtay 17. HD, 08.10.2020 T., 2020/376 E., 2020/5317 K. (UYAP).

⁵¹⁵Antalya, **a.g.k.**, 2019, 164.

⁵¹⁶Büyüksağış, **a.g.k.**, 2007, 55; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 101.

⁵¹⁷Yargıtay 17. HD, 18.03.2019 T., 2018/4650 E., 2019/3097 K.; 17. HD, 26.11.2013 T., 2012/12234 E., 2013/16561 K. (UYAP).

⁵¹⁸Yargıtay 4. HD, 03.12.2019 tarihli ve 2017/479 E. ve 2019/5762 K. sayılı kararına göre, *"..Bu bakımdan, davacının tedavi gideri istemi, yapılmış olan tedavilere ilişkin ödemeleri içerdiği gibi, ileride yapılacak estetik ameliyat ödemelerini de kapsamaktadır. Şu halde; mahkemece yukarıda açıklanan hususlar gözetilerek, uzman hekimden rapor alınmak suretiyle davacının yaralanmaya bağlı kolunda oluştuğunu ileri sürdüğü yara izi nedeniyle estetik müdahalenin gerekli olup olmadığı ve gerekli ise ne kadar masrafla karşılanabileceği hususları tespit edilerek oluşacak sonuca göre hüküm kurulması gerekirken, bu yönün incelenmemesi doğru olmamış, kararın bu nedenle bozulması gerekmektedir.."* (UYAP).

⁵¹⁹Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 284.

⁵²⁰Ünan, **a.g.k.** 2018, 219.

⁵²¹P. Altınok Ormancı (2016). *Zararı Azaltma Külfeti*, (1.Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 171.

hakim tarafından her olayın nitelik ve özelliğine göre ele alınmalıdır⁵²². Örneğin, zarar gören gerekmediği halde özel ve diğerlerinden daha pahalı bir sağlık kuruluşunda tedavi olmuş ise burada TBK'nın 52. maddesi uyarınca hakim, zarar görenin zararı azaltma külfetine (ödevine) aykırı davranması sebebiyle tazminatta indirim yapabilmelidir⁵²³. Başka bir deyişle zarar gören bu giderleri bizzat ödemek zorunda olsaydı nasıl bir doktor veya sağlık kurumu seçecek idiyse, bu imkanlara benzer imkanlarda tedavi hakkına sahip olduğu kabul edilip ona göre masraflar tayin edilmelidir⁵²⁴. Ancak bir kaza sonucu bilinci yerinde olmayan zarar görenin bir an evvel sağlığına kavuşması için kaza yerine en yakın sağlık kuruluşu olan bir özel sağlık kuruluşuna götürülmesi halinde artık buradaki tedavi giderlerini kamu sağlık kuruluşundaki tariflere göre belirlemek dürüstlük kuralına aykırı olacaktır⁵²⁵.

Zarar görenin tedavi giderleri resmi bir kurum tarafından karşılanmış ise, karşılanmayan kısmın talep edilmesine bir engel bulunmamaktadır⁵²⁶.

Türk Borçlar Kanunu'nun 50. maddesi uyarınca zarar gören, zararını ve zarar verenin kusurunu ispat yükü altındadır. Bu husus aslında TMK 6. maddesinin özel bir uygulama alanıdır⁵²⁷. Zararın ispatı çoğu zaman güçlük göstermez ancak bazı hallerde bu husus çok zor ve imkansız olabilir⁵²⁸. Tedavi giderleri bu duruma iyi bir örnektir. Çünkü zarar gören, bir yandan içinde bulunduğu acı ve üzüntü içinde tedavisini gerçekleştirmeye çalışırken, bir yandan da kendisinden tedaviye ait giderleri ilerde ispat edebilmek için belgelendirmesi beklenilemez⁵²⁹. Nitekim Yargıtay da hayatın olağan akışına göre yapılması gereken tedavi giderlerinin tümünün belgelenmesinin zarar görenden beklenemeyeceği görüşündedir⁵³⁰. Ancak zarar görenin tedavi giderini belgelendirmiş

⁵²²Antalya, **a.g.k.**, 2019, 164.

⁵²³Antalya, **a.g.k.**, 2019, 165.

⁵²⁴Büyüksağış, **a.g.k.** 2007, 56; Eren, **a.g.k.**, 2024, 855.

⁵²⁵Tekinay vd. **a.g.k.**, 1993, 604; Büyüksağış, **a.g.k.** 2007, 56.

⁵²⁶Yargıtay 4. HD, 27.12.2022 tarihli ve 2022/12572 E. ve 2022/17922 K. sayılı kararına göre, "...Davacı Sosyal Güvenlik Kurumu'na bağlı olduğuna göre, bağlı olduğu kurum tarafından ödenen tedavi giderinin olup olmadığı araştırılmalı, böyle bir ödemenin saptanması durumunda davacının ödediği ileri sürülen tedavi gideri tutarından bu ödemenin indirilmesi gerekir Ayrıca, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından ödenmeyen tedavi giderinin bulunması halinde davacının yaralanma derecesi ve geçirdiği aşamalar gözetilerek ödenmeyen bu tedavi giderlerinin uygunluğu konusunda bilirkişiden rapor alınarak ödenmeyen bu kalem tedavi giderlerinin, yaralanmanın gerektirdiği tedaviye uygun bulunması durumunda kabul edilmesi gerekir..." (UYAP).

⁵²⁷Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 262; Eren, **a.g.k.**, 2024, 831.

⁵²⁸Şahin Caner, **a.g.k.**, 2023, 1055; Eren, **a.g.k.**, 2024, 832.

⁵²⁹Şahin Caner, **a.g.k.**, 2023, 1055.

⁵³⁰Yargıtay 4. HD, 29.11.2012 tarihli ve 2012/12935 E. ve 2012/18246 K. sayılı kararına göre, "...Dosyada mevcut belgelerden, dava konusu olayda davacının 10 gün iş ve güçten kalacak şekilde yaralandığı ve tedavi gördüğü anlaşılmaktadır. Borçlar Yasası'nın 42. maddesi (TBK 50) gereğince, zararın varlığını ve

olması bu bedelin her halukarda ödeneceği anlamına da gelmez. Önemli olan belgelendirilen tedavi giderinin zarar ile uyumlu olmasıdır⁵³¹.

Tedavi giderleri her türlü delille ispat edilebilir⁵³². Hakim, zarar sebebiyle oluşan yaralamanın niteliği ve yapılan tedaviyi gözönünde bulundurarak tedavi giderlerini tespit edebilmek için konusunda uzman doktor bilirkişiden rapor alabilir veya zarar görenin sağlık kurumlarına gidiş-gelişinde yaptığı yol masraflarının tespiti için şoförler odası gibi meslek kuruluşlarından görüş sorabilir⁵³³. Ancak hakim yine de zararı tespit edemez ise TBK'nın 50/2. maddesine göre uygun bir tazminata hükmetmelidir, zira burada hakime verilen bir yetkinin ötesinde bir görevin de bulunduğu gözden kaçırılmamalıdır⁵³⁴. Anılan maddeye göre hakimin takdir yetkisi, zararın gerçek verilere dayalı olarak tespitinin mümkün olmadığı yerde başlamaktadır. Hakim, öncelikle zararın gerçekleşmiş olduğu sonucuna varmalıdır. Bu konuda kesin ispata gerek olmayıp zararın gerçekleşmiş olduğunun yüksek bir ihtimal içinde olması yeterlidir⁵³⁵. Buna göre hakim, zararın mevcut olduğuna kanaat getirir ise, zararın miktarını belirlerken genel hayat tecrübelerini, zarar görenin ekonomik ve sosyal durumunu ve tarafların kusur durumlarını gözönünde tutacaktır⁵³⁶.

Güvence Hesabı, kapsamına aldığı zorunlu sigortalar yönünden sorumluluğunun oluştuğu durumlarda bedensel zararlardan sorumlu olduğu için, bedensel zararlardan sayılan tedavi giderlerinden de sorumlu olduğu noktasında herhangi bir tereddüt

tutarını kanıtlamak zorunda olan davacının, zararın gerçek tutarını kanıtlamakta zorlandığı veya kanıtlanmasının davacıdan beklenemeyeceği durumlarda yargıç, işlerin olağan gidişi ve zarar görenin aldığı önlemleri gözeterek zarar tutarını kendiliğinden belirler. Diğer yandan, yaralanma nedeniyle tedavi gideri yapılması yaşamın olağan akışına uygun olup tüm giderlerin (ulaşım, iye vs.) belgelenmesi de beklenemez. Şu durumda davacının belgeye dayalı olmayan giderleri de bilirkişi marifetiyle belirlenmesi, belirlenemezse Borçlar Yasası'nın 42. maddesi gereğince takdir edilecek uygun bir tutarın, belgelendirilemeyen tedavi gideri olarak kabul edilmesi gerekirken, davacının tedavi giderine ilişkin talebinin belgeye dayanmadığı gerekçesiyle reddedilmesi doğru değildir. Kararın bu nedenle bozulması gerekir..." (UYAP).

⁵³¹Yargıtay 4. HD, 29.01.2007 tarihli ve 2006/1250 E. ve 2007/639 K. sayılı kararına göre, "...Davalı İ. K.'nın diğer temyiz itirazına gelince; adı geçen açtığı karşı davada trafik kazasında yaralanma nedeniyle tedavi gideri ve manevi tazminat istemiştir. Trafik kaza tutanağından ve aynı tarihli adli rapor formu başlıklı resmi belgeden adı geçen trafik kazasında yaralandığı anlaşılmaktadır. Olaya ilişkin ceza dosyası incelenerek İsmail Kaya'nın yaralanma derecesinin belirlenmesinden sonra sunulan belgeli tedavi giderlerinin bu yaralanma ile uyumlu olup olmadığı konusunda doktor bilirkişiden rapor alınması, varılacak uygun sonuç çevresinde tedavi giderine ilişkin istem konusunda karar verilmesi ve BK'nun 47. maddesi gözetilerek manevi tazminat takdir edilmesi gerekirken, mahkemece tedavi gideri istemi konusunda olumlu veya olumsuz bir karar verilmemesi, manevi tazminat isteminin ise reddedilmesi bozmayı gerektirmiştir..."(UYAP)

⁵³²Yargıtay 3. HD, 10.12.2019 T., 2019/2663 E., 2019/9878 K. (UYAP)

⁵³³Yargıtay 17. HD, 17.04.2019 T., 2016/10056 E., 2019/4893 K. (UYAP)

⁵³⁴Yargıtay 17. HD, 13.10.2011 T., 2010/11102 E., 2011/9168 K. (UYAP)

⁵³⁵Eren, a.g.k., 2024, 833.

⁵³⁶Eren, a.g.k., 2024, 833.

yoktur⁵³⁷. Ancak burada özel olarak uygulamada sıkça tartışma konusu olan trafik kazaları sonucu oluşacak tedavi giderlerinden sigortacının ve sigortanın tamamlayıcısı olan Güvence Hesabının sorumlu olup olmadığına değinmek gerekmektedir.

2.2.3.1.2. KTK m. 98 karşısında Güvence Hesabının tedavi giderlerinden sorumlu olup olmayacağı meselesi

Karayoları Trafik Kanunu, trafik kazasından kaynaklanan hukuki sorumluluğun sınırlarını çizen ana düzenleme olup "maddi ve manevi tazminat" başlıklı 90. maddesinin zorunlu trafik sigortasında tazminat hesaplamalarına dair temel çerçeveyi çizdiği söylenebilir⁵³⁸. Karayoları Trafik Kanunu'nun 98. maddesi ise tedavi giderlerini düzenler. 6111 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 59. maddesi⁵³⁹ ile KTK'nın "tedavi giderlerinin ödenmesi" başlıklı 98. maddesi⁵⁴⁰, "sağlık hizmet bedellerinin ödenmesi" başlığı altında yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, trafik kazaları sebebiyle üniversitelere bağlı hastaneler ve diğer bütün resmi ve özel sağlık kurum ve kuruluşlarının sundukları sağlık hizmet bedellerinin, kazazedenin sosyal güvencesi olup olmadığına bakılmaksızın Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanacağı belirtilmiştir. Aynı Madde'nin ikinci fıkrasına göre de, trafik kazalarına sağlık teminatı sağlayan sigorta şirketlerince yazılan primlerin ve Güvence Hesabınca tahsil edilen katkı paylarının Sosyal Güvenlik Kurumuna aktarılması ile sağlık teminatı yönünden sorumluluklarının kalmayacağı belirtilmiştir⁵⁴¹. Ancak Yargıtay prim ve katkı paylarının ödenmemesi halinde dahi

⁵³⁷Yılmaz, Z., **a.g.k.**, 2007, 37 v.d.; Ulaş, **a.g.k.**, 2009, 78 v.d.; Seven, **a.g.k.**, 2017, 48; Çelik, **a.g.k.**, 2023, 1107.

⁵³⁸Ö. Akpınar ve G. Murtaz (2023). Karayolları Trafik Kanunu 90'ıncı Maddesinde 2021 Yılında Yapılan ve Anayasa Mahkemesi Tarafından İptal Edilen Değişikliğin Zorunlu Trafik Sigortası Zarar Tazmin Sistemine Etkisinin Değerlendirilmesi, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 35 (169), s.370 v.d.

⁵³⁹RG. 25.02.2011, S. 27857.

⁵⁴⁰Değişiklikten önceki KTK'nın "Tedavi giderlerinin ödenmesi" başlıklı 98. maddesi şu şekildedir: "...Motorlu araçların sebep oldukları kazalarda yaralanan kimselerin ilk yardım, muayene ve kontrol veya bu yaralanmadan ötürü ayakta, klinikte, hastane ve diğer yerlerdeki tedavi giderleri ile tedavinin gerektirdiği diğer giderleri aracın zorunlu mali sorumluluk sigortasını yapan sigortacı başvurma tarihinden itibaren sekiz iş günü içinde ve zorunlu mali sorumluluk sigortası sınırları kapsamında öder..."

⁵⁴¹Kabukçuoğlu Özer'e göre, gerçek zarara bakılmaksızın Sosyal Güvenlik Kurumu'na aktarılacak nispi ya da maktu para ile sorumluluğun ortadan kaldırılması veya henüz gerçekleştirmeyen bir zarar için sigortacı veya Hesabın toplu ödeme yapması sigortacılık mantığına terstir. Zira sigortacı veya Güvence Hesabı gerçekleşen zarar ne ise onu ödemek zorundadır. Gerçekleşen zarar tespit edilirken zarar görenin kusuru, hatır taşıması gibi birçok etken zararda indirim yapılmasını veya ödeme yapılmamasını gerektirebilir. Bu durumda sorumluluğun üzerinde toplu ödeme yapılmış olması gibi bir durum da ortaya çıkabilir. Bunun yanı sıra tedavi giderleri yönünden artık Güvence Hesabına ve sigortacıya başvurulamayacak olması

sigortacı ve Güvence Hesabının Sosyal Güvenlik Kurumunca karşılanacak zararlardan sorumlu olmadıklarını belirtmektedir⁵⁴².

Maddenin eski şeklinde⁵⁴³ tedavi giderleri daha kapsamlı tutulmuşken yeni düzenlemede sağlık hizmet bedelleri ile sınırlandırılması, trafik kazalarında sigortacının tedavi giderlerinden sorumlu olup olmadığı yönünde bir belirsizlik yaratmıştır⁵⁴⁴. Yargıtay bu belirsizliğe açıklık getirdiği kararlarında; Sosyal Güvenlik Kurumunun, KTK'nın 98. maddesi kapsamında kalan belgeli tedavi giderlerinden sorumlu olduğunu, kapsam dışında kalan belgesiz/paramedikal tedavi giderlerinden (bakıcı, ulaşım vb.) ise sigorta şirketi ile haksız fiil sorumlularının (işleten ve sürücüsünün) sorumlu olmaya devam ettiğini belirtmiştir⁵⁴⁵. Yargıtay, tedavi giderlerinin tespitinde Sağlık Uygulama Tebliği'ne bağlı kalınmaksızın kaza ile illiyet bağı bulunan ve 6111 sayılı Kanun kapsamında kalan tüm belgeli tedavi giderlerinden SGK'nın sorumlu olduğunu belirtmektedir⁵⁴⁶.

müteselsil sorumluluk esasına da terstir (Kabukçuoğlu Özer, **a.g.k.**, 2012, 200 v.d.). Çelik ise, müteselsil sorumluluk ilkesi uyarınca sorumlular arasında ayırım yapılamayacağını fakat bu düzenleme ile sigortacı ve Güvence Hesabı lehine bir ayırım yaratıldığını belirtmektedir (Çelik, **a.g.k.**, 2021, 234).

⁵⁴²Yargıtay HGK'nın 13.03.2013 tarihli, 2012/10-1156 E. ve 2013/339 K. sayılı kararına göre, "Yukarıda yapılan açıklamaların ışığında, 6111 sayılı Kanunun 59.maddesi ile 2918 sayılı Kanunun 98.maddesinde yapılan değişiklik ve 6111 sayılı Kanunun Geçici 1.maddeleri birlikte gözetildiğinde; Kanunun yürürlük tarihinden önce meydana gelen trafik kazalarında, 2918 sayılı Kanunun 98.maddenin 2. fıkrası düzenlemesinden, primlerin aktarılmamış olması halinde sigorta şirketleri ve Güvence Hesabının sorumluluğunun devam edeceği anlamının çıkarılabileceği görülmekte ise de, bu hükmün aynı maddenin 3. fıkrası ile birlikte değerlendirildiğinde; maddenin, sigorta şirketleri ve Güvence Hesabına eski hükümlere göre, rücu hakkı verdiği şeklinde değil, süresinde aktarılmayan primleri tahsil için takip yapabilme yetkisini verdiği, dolayısıyla, sigorta şirketlerinin ve Güvence Hesabının, yapacağı aktarım ile prim aktarma borçlarının sona ereceği şeklinde anlaşılması gerekir. Buna karşılık aktarımın yapılmaması halinde, Kurumun sigorta şirketine, Güvence Hesabına, işletene ve şoföre rücu hakkının devam edeceği şeklindeki düşünce, Kanun'un amacına uygun düşmeyecektir. Özellikle Yasa'da aktarım için üç yıllık bir sürenin öngörülmüş olması nedeni ile aktarımın yapıldığı tarihe kadar sorumluluğun devam edeceğinin kabulü, 6111 sayılı Kanunun Geçici 1.maddede düzenlenen geçmiş dönemlerin prim ve katkı paylarının aktarımı hükmü fiilen uygulanamaz hale gelecektir. Bunun sonucunda da Kurum, geçmiş dönem için hem primleri ve katkı paylarını tahsil ederken aynı zamanda, zararını rücu tahsil edebileceği için sebepsiz zenginleşebilecektir.." (UYAP).

⁵⁴³ 25/02/2011 tarih ve 27857 1. Mük. R.G'de yayımlanan 13/02/2011 tarih ve 6111 S.K'nun 59. maddesi ile başlığı ile birlikte değiştirilen 98. madde metni: "Motorlu araçların sebep oldukları kazalarda yaralanan kimselerin ilk yardım, muayene ve kontrol veya bu yaralanmadan ötürü ayakta, klinikte, hastane ve diğer yerlerdeki tedavi giderleri ile tedavinin gerektirdiği diğer giderleri aracın zorunlu mali sorumluluk sigortasını yapan sigortacı başvurma tarihinden itibaren sekiz iş günü içinde ve zorunlu mali sorumluluk sigortası sınırları kapsamında öder."

⁵⁴⁴Çelik, **a.g.k.**, 2021, 235.

⁵⁴⁵Yargıtay 17. HD, 11.02.2014 T., 2013/2513 E., 2014/1524 K.; Yargıtay 17. HD, 02.04.2015 T., 2013/17635 E., 2015/5354 K.; Yargıtay 17. HD, 03.12.2015 T., 2014/4355 E., 2015/13311 K.; Yargıtay 17. HD, 21.06.2018 T., 2015/12352 E., 2018/6205 K.; Yargıtay 17. HD, 21.01.2019 T., 2016/903 E., 2019/370 K.; Yargıtay 17. HD, 25.06.2020 T., 2019/5879 E., 2020/4016 K.; Yargıtay 4.HD, 09.02.2022 T., 2021/2211 E., 2022/1927 K.; Yargıtay 4.HD, 30.05.2023 T., 2021/26105 E., 2023/7232 K. (UYAP).

⁵⁴⁶Yargıtay 4. HD'nin 30.09.2021 tarihli ve 2021/18790 E. ve 2021/5907 K. sayılı kararına göre, "Öte yandan, Danıştay 15. Dairesinin önce 14/11/2013 tarihinde yürütmenin durdurulması kararı ve 16/03/2016 tarih, 2013/7713 esas ve 2016/1779 karar sayılı kararı ile trafik kazaları nedeniyle ilgililere sunulan sağlık

Bu düzenlemeden sonra 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe giren karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları bu konuda yeni bir düzenleme getirmiştir⁵⁴⁷. Yeni genel şartların A.5/b maddesi ile mağdurun sürekli sakatlık raporu alınana kadar olan tedavi süresince yaptığı bakıcı giderleri, tedavi ile ilgili diğer giderler ve trafik kazası nedeniyle çalışma gücünün kısmen veya tamamen azalmasına bağlı giderler (geçici işgöremezlik kayıpları) sağlık gideri teminatına dahil edilerek bu giderlerden SGK sorumlu olup ilgili teminat dolayısıyla sigorta şirketinin sorumluluğunun KTK'nın 98. maddesi uyarınca sona erdiği belirtilmiştir. Yargıtay ise haklı şekilde KTK'nın 98. maddesinde sorumluluğun açıklandığını, normlar hiyerarşisinde daha altta olan genel şartlar ile kanunun kapsamının değiştirilip genişletilemeyeceğini belirterek, tedavi giderlerinden ve geçici işgöremezlik zararından sigorta şirketlerinin sorumlu olduğuna yönelik uygulamasını sürdürmüştür⁵⁴⁸.

Kanun koyucu bu kez 6704 sayılı Kanun ile KTK'nın 90, 92, 97 ve 99. maddelerinde değişiklikler yapmıştır. Konumuzla ilgisi bakımından zorunlu trafik sigortasında tazminat hesaplamalarına dair temel çerçeveyi çizen 90. madde ile yine aynı sigortanın kapsamı dışında kalan halleri belirleyen 92. maddede yapılan değişiklikler

hizmet bedellerinin tahsiline ilişkin usul ve esaslara ilişkin Yönetmeliğin 4. maddesinin 1. bendinde yer alan "... Sağlık Uygulama Tebliğinde (SUT) yer alan hükümler doğrultusunda" ibaresinin iptaline karar verilmiş, iptal edilen ibare yerine 31/12/2016 tarih ve 3. Mükerrer 29935 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan yönetmelik değişikliğiyle "...genel sağlık sigortalısı sayılanlar için belirlenen sağlık hizmeti geri ödeme usul ve esasları çerçevesinde.." ibaresine yer verilmiştir.

Dosya kapsamından; davacının toplam 5.225,52 TL belgeli tedavi gideri olduğu anlaşılmaktadır. Mahkemece bozmadan sonra SUT kapsamında kalan sağlık harcaması olan 3.231,44 TL nin davalı Sosyal Güvenlik Kurumundan alınmasına, SUT kapsamı dışında kalan tedavi giderlerinin ise reddine karar verilmiştir. Ancak, yukarıda açıklanan yasal düzenlemelere göre eldeki davada SUT kapsamında bir değerlendirme yapılmaksızın, kaza ile illiyet bağı bulunan ve 6111 sayılı Kanun kapsamında kalan tüm belgeli tedavi giderlerinden Sosyal Güvenlik Kurumu'nun sorumlu olacağının dikkate alınması gerekmektedir.

Şu halde; mahkemece yukarıdaki açıklamalar ve yasal düzenlemeler gereğince dosya kapsamında bilirkişi raporu ile saptanan ve davacının yaralanma derecesiyle uyumlu olduğu anlaşılan davaya konu belgeli tedavi giderlerinin tamamından 2918 sayılı Kanun'un 98. maddesi kapsamında Sosyal Güvenlik Kurumu'nun sorumlu tutulması gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi doğru bulunmamış, kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir. .." (UYAP).

⁵⁴⁷RG, 14.05.2015, S. 29355.

⁵⁴⁸Yargıtay 4. HD'nin 20.09.2021 tarihli ve 2021/3766 E. ve 2021/4963 K. sayılı kararına göre, "...Diğer yandan, davalı tarafın savunması haklı kabul edilerek, 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe giren ZMSS Genel Şartları'nın A.5-b maddesi gereği, zarar görenin tedavisinin devam ettiği döneme ilişkin geçici bakıcı gideri zararının, sağlık giderleri içinde yer aldığı ve ZMSS teminatı kapsamında olmadığı kabul edilmişse de, 6111 sayılı Kanun'un 59.maddesi ile değişik Karayolları Trafik Kanunu'nun 98.maddesinde Sosyal Güvenlik Kurumu'nca karşılanacak sağlık hizmeti bedellerinin neler olduğu açıklanıp sınırlandırılmıştır. KTK'nın 98.maddesi gereği SGK Başkanlığı'nın sorumlu olduğu sağlık giderleri, trafik kazaları nedeniyle üniversitelere bağlı hastaneler ve diğer resmi ve özel sağlık kuruluşlarında yapılan tıbbi tedaviye ilişkin sağlık hizmet bedellerinden ibarettir. SGK'nın hangi sağlık giderlerinden sorumlu olduğu kanunla belirlenmiş olup, normlar hiyerarşisinde daha altta olan genel şartlar ile kanun kapsamının değiştirilip genişletilemeyeceği aşikardır.." (UYAP).

önemlidir.

Karayolları Trafik Kanunu'nun 90. maddesinin değişiklik yapılmadan önceki halinde maddi tazminat, Borçlar Kanunu esas alınarak belirlenmekte iken⁵⁴⁹, 90. maddede yapılan değişiklikle zorunlu trafik sigortası kapsamındaki tazminatların KTK ve KTK çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda (karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları) öngörülen usul ve esaslara tabi tutularak belirleneceği düzenlenmiştir. Yine zorunlu trafik sigortası dışında kalan hususları düzenleyen KTK'nın 92. maddenin birinci fıkrasına ise 6704 sayılı Kanun ile (i) bendi eklenmiş, bu bende göre zorunlu trafik sigortası genel şartları ve ekleri ile tanımlanan teminatların dışında kalan taleplerin zorunlu trafik sigortası uyarınca karşılanmayacağı düzenlenmiştir. Öğretide genel görüş, 2011 yılından beri yapılan bu değişikliklerin sigorta şirketlerini tazminat ödemelerinden kurtarmak amacıyla yapıldığı, işleyen ve sigortacının kanun hükmü ile belirlenen sorumluluğunun genel şartlar ile sigortacı lehine sınırlandırılmaya çalışılmasının normlar hiyerarşisine aykırı olduğu yönünde olmuştur⁵⁵⁰. Yargıtay ise KTK'da yapılan bu değişiklik üzerine verdiği bir kararında, bakıcı gideri ve geçici işgöremezlik alacağından sigorta şirketinin sorumluluğunun kalmadığını belirtmiştir⁵⁵¹.

Ancak Anayasa Mahkemesi 17.07.2020 tarih ve 2019/40 E. – 2020/40 K. sayılı kararı ile KTK'nın 90. maddesinin birinci cümlesinde yer alan “...ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda...” ibaresi, ikinci cümlesinde yer alan “...ve genel şartlarda...” ibaresi ve 92. maddeye eklenen (i) bendinin iptallerine karar

⁵⁴⁹26/04/2016 tarih ve 29695 sayılı R.G. de yayımlanan 14/04/2016 tarih ve 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesi ile değiştirilmeden önceki 90. madde metni: “Maddi tazminatın biçimi ve kapsamı ile manevi tazminat konularında Borçlar Kanununun haksız fiillere ilişkin hükümleri uygulanır.”

⁵⁵⁰Ç. A. Çelik (2016). Karayolları Trafik Kanunu'nda ve Karayolu Taşıma Kanunu'nda 6704 Sayılı Torba Yasa ile Hukuka Aykırı Değişiklikler, *İstanbul Barosu Dergisi*, 90(4), s. 61 v.d.; S. Güleç Uçakhan (2016). 6704 Sayılı “Torba Kanun” Kapsamında Trafik Sigortalarında Yapılan Değişiklikler, *Terazi Hukuk Dergisi*, 11(118), s.158 v.d.; E. Gürhan Eren (2018). Karayolları Trafik Kanunu'nda 6704 Sayılı Kanun ile Getirilen Değişiklikler ve Hukuki Etkileri, *İstanbul Barosu Dergisi*, 92(6), s.157.

⁵⁵¹Yargıtay 17. HD'nin 11.02.2020 tarihli ve 2018/3528 E. ve 2020/1241 K. sayılı kararına göre, “..Davalıya zorunlu trafik sigortalı araca ait sigorta poliçesinde teminat başlangıç ve bitiş tarihleri 18.01.2016-18.01.2017 tarihleri olup, kaza tarihi de 18.06.2016'dır. Bu durumda davalı sigortacının sorumluluğunun kapsamı 26.04.2016 tarihinde yürürlüğe giren Karayolları Trafik Kanunu'nun 90. maddesinde yapılan değişiklikle Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları'na göre belirlenecektir. 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe giren Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları A.5. maddesinin (b) bendine göre sigorta şirketinin kalıcı sakatlık raporu alınana kadar tedavi sürecindeki bakıcı giderlerinden ve geçici iş göremezlik tazminatından Sosyal Güvenlik Kurumunun sorumlu olacağı düzenlemesi karşısında, davacının 9 aylık iyileşme sürecindeki bakıcı giderinden ve geçici iş göremezlik alacağından davalı sigorta şirketinin sorumluluğunun bulunmadığı gözetilmeden, davanın bu kısım yönünden reddi gerekirken, kabulüne karar verilmesi doğru olmamış bozmayı gerektirmiştir.” (UYAP).

vermiştir⁵⁵². Anayasa Mahkemesi anılan kararında, söz konusu bu düzenlemeleri, sigorta şirketinin zorunlu trafik sigortası sözleşmesi uyarınca doğacak borcunun kapsamının, idarenin düzenleyici nitelikte işlemi olan genel şartlar ile belirlenemeyeceği, sözleşme özgürlüğüne sınırlama getiren düzenlemelerin öncelikle kanunla yapılması gerektiği, borcun kapsamının tespiti hususunda temel çerçeve ve ilkelerin kanunda belirlenmeyerek idareye geniş bir takdir yetkisinin tanındığı, işletenin ve sigorta şirketinin tazminat borcunun kapsamının bu düzenleme ile farklılaşarak taraflar arasındaki menfaat dengesinin bozulacağı gerekçesiyle iptal etmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı üzerine Yargıtay verdiği kararlarda, Anayasa Mahkemesi'nin kararına da atıf yaparak normlar hiyerarşisinde daha altta olan genel şartlar ile kanun kapsamının değiştirilip genişletilemeyeceğini, zararın ve kapsamının KTK ve TBK'nın haksız fiile ilişkin hükümlerine ve Yargıtay uygulamalarına göre belirlenmesi gerektiğini, buna göre TBK m. 54'de yer alan zarar kalemlerinden sigortacının sorumlu olması gerektiğini belirtmiştir⁵⁵³.

Genel şartlar ile kanunun kapsamının değiştirilemesi üzerine kanun koyucu bu kez kanunda düzenleme yapma yolunu seçerek 7327 sayılı Kanun'un 18. maddesi ile KTK'nın 90. maddesinde düzenleme yapmıştır. Bu düzenleme ile değer kaybı, destekten yoksun kalma ve sürekli sakatlık tazminatının hesaplama yöntemine ilişkin esaslar düzenlenmiştir⁵⁵⁴. Ancak Anayasa Mahkemesi, 29.12.2022 tarih ve 2021/82 E. – 2022/167 K. sayılı kararı ile bu değişikliklerin iptaline karar vermiştir⁵⁵⁵. Anayasa Mahkemesi söz konusu düzenlemeleri şu gerekçeyle iptal etmiştir:

⁵⁵²RG., 09.10.2020, S. 31269.

⁵⁵³Yargıtay 4. HD, 13.03.2023 T., 2021/10134 E., 2023/3330 K.; 05.12.2022 T., 2022/7266 E., 2022/16129 K.; 28.09.2021 T., 2021/4715 E., 2021/5637 K. (UYAP).

⁵⁵⁴7327 sayılı yasanın 18. maddesi ile KTK'nın 90. maddesinde şu şekilde bir değişiklik yapılmıştır: *"..13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 90 ıncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Kanun" ibareleri "Kanunda" şeklinde değiştirilmiş, fıkra birinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir. "Bu tazminatlardan;*

a) Değer kaybı tazminatı, aracın; piyasa değeri, kullanılmışlık düzeyi, hasara uğrayan parçaları ile hasar tutarı dikkate alınarak,

b) Destekten yoksun kalma tazminatı, ulusal doğum ve ölüm istatistikleri kullanılarak hazırlanan hayat tablosu ve zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarında yüzde 2'yi geçmemek üzere belirlenen iskonto oranı esas alınarak hayat anüiteleri ile genel kabul görmüş aktüerya kurallarına uygun olarak,

c) Sürekli sakatlık tazminatı, ulusal doğum ve ölüm istatistikleri kullanılarak hazırlanan hayat tablosu, zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarında yüzde 2'yi geçmemek üzere belirlenen iskonto oranı ve sürekli sakatlık oranı esas alınarak hayat anüiteleri ile genel kabul görmüş aktüerya kurallarına uygun olarak, hesaplanır."

"Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından belirlenir."

⁵⁵⁵RG., 14.02.2023, S. 32104.

"..56. Motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle üçüncü kişilerin değer kaybı, destekten yoksun kalma ve/veya sürekli sakatlık zararına uğraması hâlinde işletenin ve kazadan dolayı olası sorumlu diğer kişilerin tazminat borçlarının kapsamı 6098 sayılı Kanun'a göre belirlenmektedir. Uğranılan zararın gerçek tutarının ne olduğu anılan Kanun kapsamında açılan davalara ilişkin yargı kararlarıyla şekillenmiştir. İşletenin tazminat borcunun ödenmesini teminat altına almak amacıyla zorunlu kılınan mali sorumluluk sigortası uyarınca sözleşme yapılmış olan sigorta şirketinin tazminat borcunun kapsamı ise dava konusu kurallara göre belirlenmektedir. Başka bir ifadeyle haksız fiil niteliğindeki trafik kazasından doğan söz konusu zararların tazmininden dolayı sorumlu olan kişilerin tazminat sorumluluklarının hesaplanması farklı kurallara tabi kılınmaktadır. Bu da zarar görenin gerçek zararının karşılanamaması riskini ortaya çıkarmaktadır.

57. Bu çerçevede işleten ve olası diğer sorumluların 6098 sayılı Kanun'a göre hesaplanan tazminat borçlarının kapsamı ile sigorta şirketinin dava konusu kurallara göre hesaplanan tazminat borcunun kapsamı farklılaşabilecektir.

58. 6098 sayılı Kanun'a göre hesaplanan değer kaybı, destekten yoksun kalma ve sürekli sakatlık tazminatlarının dava konusu kurallara göre hesaplanan değer kaybı, destekten yoksun kalma ve sürekli sakatlık tazminatlarından yüksek bir miktara tekabül etmesi hâlinde üçüncü kişinin zararının, bu zararı teminat altına alması için öngörülmüş olan zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında karşılanamaması söz konusu olabilecektir. Bu durumun zarar gören kişi aleyhine sonuç doğuracağı ve karayolu zorunlu trafik sigortasının öngörülmesinin temelinde yatan mağdurun gerçek zararının karşılanması amacıyla bağdaşmayacağı açıktır..."

Görüldüğü üzere Anayasa Mahkemesi'nin iptal gerekçesi, aslında bir önceki iptal kararında ve öğretide belirtilmiş olduğu gibi, mevcut düzenlemenin sigorta şirketinin sorumluluğu ile zarar sorumlularının sorumluluğunun farklı kurallara tabi kılınarak sigortacı lehine bir durum yaratılmış olacağının tekrar vurgulanması olmuştur. Böylelikle zararın ve kapsamının KTK ve TBK'nın haksız fiile ilişkin hükümlerine ve Yargıtay uygulamalarına göre hesaplanacağı hususu değişmemiştir.

Trafik kazasına ilişkin tedavi giderlerine yönelik buraya kadar yapılan açıklamalar zorunlu trafik sigortasını ilgilendirdiği kadar, Güvence Hesabının teminatında olan zorunlu koltuk ferdi kaza sigortasını da ilgilendirmektedir. Bilindiği üzere zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası ölüm ve kalıcı sakatlık yanında tedavi giderlerini de kapsamaktadır⁵⁵⁶. Karayolları Trafik Kanunu'nun 98. maddesinde 6111 sayılı Kanun ile getirilen değişikliklerin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek üzere yürürlüğe giren,

⁵⁵⁶Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları A.3.3/3.

Trafik Kazaları Nedeniyle İlgililere Sunulan Sağlık Hizmet Bedellerinin Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in⁵⁵⁷ 1/3. maddesi, bu Yönetmelik'in zorunlu trafik sigortasının yanı sıra zorunlu koltuk sigortasını da kapsayacağını düzenlemiştir. Buna göre zorunlu koltuk sigortası yönünden de, tedavi giderlerine ilişkin yukarıda açıklanan ilkeler aynen geçerlidir.

Karayolları Trafik Kanunu'nun 98. maddesinde yer alan sağlık hizmet bedelleri, trafik kazası sonucu yaralanan kişilerin üniversite hastaneleri ile özel ve resmi sağlık kuruluşlarındaki tıbbi tedavilerine ilişkin olup bakıcı ve ulaşım giderlerini kapsamamaktadır⁵⁵⁸. Sigorta şirketleri uygulamada genel şartlar ile bu giderlerden sorumlu olmadıklarını ileri sürseler de, genel şartlar ile kanunun kapsamı daraltılıp genişletilemez. Bu durumda sigorta şirketlerinin tedavi giderlerinden sorumlu olduğuna yönelik Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi'nin iptal gerekçelerine biz de katılmaktayız. Bu doğrultuda Güvence Hesabı da teminatı altındaki bu iki sigorta türünün tamamlayıcısı olduğu için kaza ile illiyet bağı olan belgeli tüm tedavi giderlerinden sorumlu tutulmalıdır.

2.2.3.2. Kazanç kaybı

2.2.3.2.1. Kavram ve hukuki nitelik

Kazanç kaybı, eğer zarar gören hüküm tarihinde iyileşmiş, başka bir ifadeyle çalışma gücündeki azalma sona ermişse, iyileşip çalışma gücündeki azalmanın sona erdiği tarihe kadar (iyileşme süreci içerisinde) mahrum kaldığı kazanca denir⁵⁵⁹.

Kazanç kaybı, TBK'nın 54/2. bendi uyarınca açıkça bir zarar kalemi olarak bedensel zararlar arasında sayılmıştır. Mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda bedensel zararları düzenleyen 46. maddede sayılan zarar kalemleri arasında ise kazanç kaybından ayrıca bahsedilmemiş, bunun yerine "külliyen veya kısmen çalışmaya muktedir olamamasından ve ileride iktisaden maruz kalacağı mahrumiyetten tevellüt eden zarar ve ziyanın" talep edilebileceği belirtilmişti.

⁵⁵⁷RG, 27.08.2011, S. 28038.

⁵⁵⁸F. Görgülü (2024). Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortalarında (Trafik Sigortası) Enflasyon Sebebiyle Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(1), s.645.

⁵⁵⁹Antalya, **a.g.k.**, 2019, 165; Baysal, **a.g.k.**, 2019, 398; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 101; Eren, **a.g.k.**, 2024, 856; Yargıtay 4. HD'nin 18.04.2022 tarihli ve 2021/10863 E. - 2022/7295 K. sayılı kararına göre, ".. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 54. maddesinde, bedensel zarar kapsamına giren zarar türleri sayılmış olup kazanç kaybı da tazmini gereken zararlardandır (aynı yönde düzenleme, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 46. maddesinde de benimsenmiştir). Anılan yasal düzenlemeyle, sadece çalışma gücündeki sürekli ve kalıcı kayıp halinde değil, belirli süreli kayıp halinde oluşan zararın da tazmininin gerektiği açıkça kabul edilmiştir.." (UYAP).

Mülga Kanun'da olmayan bu ayrımın TBK'da olması, aslında mülga Kanun zamanında öğretide yapılan ayrıma dayanmaktadır⁵⁶⁰. Bu ayrım mahkemece kurulan hüküm tarihi esas alınarak yapılmaktaydı. Buna göre zarar gören hüküm tarihine kadar iyileşmişse bilinebilir, diğer bir ifadeyle geçmişe ilişkin olan bu mevcut zarara kazanç kaybı; iyileşmemiş ise zarar geleceğe ait olup tam olarak bilinmesi mümkün olunamayacağından çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar olarak nitelendirilmişti.

Aslında kazanç kaybı kavramı, TBK m. 54/2'de belirtilen hüküm tarihine kadar tespit edilen durumdan daha geniş bir kavramdır. Çalışma gücünün azalması veya yitirilmesi şeklindeki bedensel zarar kişinin gelecekteki ekonomik hayatını da etkiler. Esasında TBK 54/3'de yer alan çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar da bir kazanç kaybıdır⁵⁶¹. TBK 54/2. maddesinin farkı ise sadece hüküm tarihine kadar olan kaybı içermesidir⁵⁶².

Kazanç kaybı olarak belirtilen zarar kalemi öğretide geçici işgöremezlik zararı olarak da adlandırılabilir⁵⁶³. Aslında TBK'da yer alan zarar kalemleri arasında böyle bir terim yoktur. Bu terim 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun⁵⁶⁴ 18-19. maddelerinde iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle iş göremezliğe uğrayan sigortalıya ödenecek sürekli veya geçici işgöremezlik ödeneğinden ileri gelmektedir⁵⁶⁵. Uygulamada geçici işgöremezlik zararı, iyileşme süresi içerisinde mahrum kalınan kazanç olarak değerlendirilmektedir⁵⁶⁶. Esasen geçici işgöremezlik zararı, kazanç kaybı ve çalışma gücünün yitirilmesinden doğan kayıp şeklinde ifade edilen iki zarar kaleminin kesiştiği alanda bulunmaktadır. Eğer hüküm tarihinde zarar gören iyileşmişse, geçici işgöremezlik zararı kazanç kaybı, iyileşmemişse çalışma gücünün azalması/yitirilmesi kalemine dahil olacaktır⁵⁶⁷. Bedensel zararın geçici veya sürekli olması sadece zarar dönemi için önem arz eder, yoksa zararın meydana gelmesi yönünden önemli değildir⁵⁶⁸.

⁵⁶⁰Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 285 v.d.; Baysal, **a.g.k.**, 2019, 397; Yetiş Şamlı, **a.g.k.**, 2020, 1769.

⁵⁶¹Antalya, **a.g.k.**, 2019, 165.

⁵⁶²Avcı Braun, **a.g.k.**, 2015, 48.

⁵⁶³Eren, **a.g.k.**, 2016, 63; Uçakhan, **a.g.k.**, 2017, 381.

⁵⁶⁴RG, 16.06.2006, S. 26200.

⁵⁶⁵Uçakhan, **a.g.k.**, 2017, 381; Çelik, **a.g.k.**, 2021, 9.

⁵⁶⁶Yargıtay 17. HD, 13.12.2018 T., 2016/3878 E., 2018/12226 K.; Yargıtay 4. HD, 25.04.2013 T., 2012/8598 E., 2013/7796 K. (UYAP).

⁵⁶⁷Yetiş Şamlı, **a.g.k.**, 2020, 1769; Keser, **a.g.k.**, 2021b, 1040.

⁵⁶⁸Antalya, **a.g.k.**, 2019, 162.

Kazanç kaybı, yoksun kalınan kar niteliğinde olup hüküm tarihi itibarıyla hesaplanabilir olduğu için geçmişe ait ve geçici niteliktedir⁵⁶⁹. Yoksun kalınan kar kısaca, elde edilebilecek bir kazançtan yoksun kalmak olarak tanımlanabilir⁵⁷⁰. Burada hayatın genel akışına göre malvarlığında artış beklenen bir halin zarar verici fiil sebebiyle tamamen veya kısmen gerçekleşmemesi sebebiyle bu artışın önlenmesi hali vardır⁵⁷¹. Yargıtay da benzer görüştedir⁵⁷². Yoksun kalınan kar, aktifin azalması veya pasifin çoğalması şeklinde ortaya çıkabilir⁵⁷³. Çalışmadığı için ücret alamayan kişinin kaybı aktifin azalmasına, otomobili hasara uğrayan kişinin ise ikame araç kiralama ücreti ödemesi ise pasifin çoğalmasına örnek olarak verilebilir.

Yoksun kalınan kar, ilerde malvarlığında beklenen artış olduğu için farazi bir değerlendirmeye dayanır. Bu sebeple de zarar ve olay arasındaki illiyet bağının kanıtlanması ve zararın ne kadar olduğunun tespiti çoğu zaman zordur⁵⁷⁴. Bu noktada yoksun kalınan kar tespit edilirken olayların normal akışı, hal ve şartlar, hayat tecrübeleri uygulamada hakime yol gösterici olabilir⁵⁷⁵. Yargıtay da yoksun kalınan kar belirlenirken halin icapları, kusurun ağırlığı, alınması gereken tedbirlerin gözönünde tutulması gerektiğini belirtmiştir⁵⁷⁶. Yoksun kalınan kar farazi bir hesaba dayandığı için sağlıklı bir hesaplama yapılabilmesi için derinlemesine bir araştırma yapılmalıdır⁵⁷⁷.

⁵⁶⁹Eren, **a.g.k.**, 2024, 856.

⁵⁷⁰Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 45.

⁵⁷¹Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 561; Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 65; Antalya, 2019, **a.g.k.**, 147; Topuz, **a.g.k.**, 2023, 75; Eren, **a.g.k.**, 2024, 604.

⁵⁷²Yargıtay 4. HD'nin 05.07.2022 tarihli ve 2021/17980 E. ve 2022/9874 K. sayılı kararına göre, "...6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 49. maddesi hükmünde açıklanan maddi zarar, fiilen gerçekleşen(eylemli) zarar ile kar kaybı zararını kapsar. Fiili zarar, malvarlığının aktifinde bir azalma veya pasifinde bir çoğalmayı ifade eder. Oysa ki geleceğe yönelik kar kaybı zararında malvarlığının fiilden önceki durumu ile sonraki durumu arasında bir fark yoktur. Zararı doğuran fiil meydana gelmemiş olsa idi gelecekte malvarlığı çoğalacak idiyse ancak bu halde kar kaybı zararından söz edilebilir. Kar kaybı zararı malvarlığının fiilden sonraki durumu ile, çoğalma ihtimali gerçekleşmiş olsa idi ulaşabileceği varsayılan (farazi) durumu arasındaki fark göz önünde bulundurularak hesaplanır..."(UYAP).

⁵⁷³M. R. Karahasan (2003). Sorumluluk Hukuku, Sözleşmeden Doğan Sorumluluk, Öğreti ve Yargıtay Kararları, (6. Baskı), İstanbul: Beta Yayınevi, s.79 v.d.; Eren, **a.g.k.**, 2024, 605.

⁵⁷⁴Antalya, **a.g.k.**, 2019, 148; Topuz, **a.g.k.**, 2023, 99.

⁵⁷⁵Karahasan, **a.g.k.**, 2003, 81 v.d.; Eren, **a.g.k.**, 2024, 605.

⁵⁷⁶Yargıtay 4. HD, 13.05.2008, 2007/7996 E., 2008/6765 K. (UYAP).

⁵⁷⁷Yargıtay 4. HD, 05.07.2022 tarih ve 2021/17980 E. ve 2022/9874 K. sayılı kararına göre, "...Somut olaya gelince, az yukarıda açıklanan hukuksal olgular ışığında kar kaybı zararının sağlıklı bir biçimde hesaplanabilmesi için davacı tarafın haksız olduğu belirlenen haciz öncesindeki yıllara ait gerçekleşen kar durumunun belirlenmesi, bunun için de davacı tarafın ticari defterleri ile vergi kayıtlarının, elektrik tüketim faturalarının, çalıştırılan işçi sayılarını gösterir belgelerin taraflardan veya ilgili yerlerden istenerek getirtilen belgelerin incelenmesi, dava konusu vincin haciz öncesinde hangi kapasite ile çalıştığının, kar oranlarının, yıllar itibarıyla elde edilen karlarda artış olup olmadığının saptanması, daha sonra üretim ve kar artış ve azalışına göre haciz sonrasında dönemdeki dönemde davacı tarafın elde etmesi muhtemel karlarının farazi olarak değerlendirilmesi ve vincin haksız olarak haczedildiği tarih ile haczin haksız olduğunun anlaşıldığı tarihler arasındaki hesaplanacak muhtemel kara hükmedilmesi gerektiği kuşkusuzdur. Ne var

2.2.3.2.2. Kazanç kaybının tespiti

Zarar görenin, zarara sebebiyet veren olay sebebiyle yoksun kalacağı zararının hesaplanabilmesi için iki kalemin tespiti önemlidir. Bunlar, tedavi ve iyileşmenin süresi ile zarar görenin gerçek kazancıdır.

Zarar görenin tedavi ve iyileşme süresinin tespiti teknik bir konu olduğu için bilirkişi (sağlık kurulu) raporuyla tespit edilmelidir⁵⁷⁸. Uygulamada Adli Tıp Kurumu raporlarında zarar görenin ne kadar sürede iyileşeceği belirtilmekte olup zarar gören, tedavi ve iyileşme süresi boyunca mesleğini icra edemeyeceği için tam işgöremez olarak nitelendirilip bu dönemde %100 malul sayılması gerektiği kabul edilerek tazminat hesaplanmaktadır⁵⁷⁹.

Kazanç kaybı belirlenirken zarar görenin gerçek kazancı esas alınır⁵⁸⁰. Zarar gören serbest meslek erbabı veya ticaret ile uğraşan bir kimse ise, haksız eylemden önceki ve sonraki kazancı arasındaki fark esas alınarak uğranılan zarar tespit edilir⁵⁸¹. Zarar görenin gerçek kazancı tespit edilirken vergi beyannamelerinden, oda ve ticaret sicil kayıtlarından, gerekirse tanık beyanlarından faydalanılabilir⁵⁸². Zarar gören kamuda maaşlı veya ücretli bir çalışan ise

ki mahkemece davacı tarafın haciz öncesi dönem ve yıllara ilişkin kar kaybı hesabına esas olacak belge ve bilgiler tam olarak toplanmadan bilirkişi incelemesi yaptırılmış, benimsenen son bilirkişi kurulu raporunda da sadece davacı tarafın önceki yıllarda ödediği vergi miktarları dikkate alınarak kar kaybı zararı hesaplanmıştır. Bu hesap şekli kar kaybı hesabına ilişkin yönetime uygun olmadığından bilirkişi raporu da yetersizdir. Eksik araştırma ve soruşturma ile ve yetersiz bilirkişi raporu benimsenerek kar kaybı zararına hükmedilemez.." (UYAP).

⁵⁷⁸Yargıtay 4. HD'nin 20.03.2023 tarih ve 2023/1086 E. - 2023/3993 K. sayılı kararına göre, *"..Söz konusu belirleme için ise bağlı oldukları mevzuat uyarınca sağlık kurulu raporu vermeye yetkili hastanelerin adli tıp anabilim dalı başkanlıkları ve benzeri kuruluşların çalışma gücü kaybı olduğu iddia edilen kişide bulunan şikâyetler dikkate alınarak oluşturulacak uzman doktor heyetinden kaza tarihinde yürürlükte bulunan mevzuata göre sağlık kurulu raporu alınmalıdır.."* (UYAP).

⁵⁷⁹Yargıtay 17. HD, 24.01.2017 T., 2014/9573 E., 2017/519 K.; 19.12.2018 T., 2018/4859 E., 2018/12501 K.; 26.09.2019 T., 2016/17502 E., 2019/8613 K.; Yargıtay 4. HD, 07.07.2021 T., 2021/17167 E., 2021/4326 K. (UYAP).

⁵⁸⁰Antalya, **a.g.k.**, 2019, 166.

⁵⁸¹Uçakhan, **a.g.k.**, 2017, 389.

⁵⁸²Yargıtay 4. HD'nin 03.11.2021 tarihli ve 2021/4878 E. ve 2021/8078 K. sayılı kararına göre, *"..Maddi tazminatın (zararın) hesaplanmasında gelirin doğru olarak belirlenmesi önemli bir yer tutmaktadır. Başvuran vekili dava dilekçesinde; davacının asgari ücretten yüksek gelir elde ettiğini belirtmiş buna ilişkin şirketin 2017 ve 2018 yılına ait beyannameler sunmuş hesaplamanın buna göre yapılmasını talep etmiştir. Hükme esas alınan hesap bilirkişi raporunda şirketin vergi beyannamesi veya kazancının doğrudan hesaba esas alınamayacağı davacının fikri ve bedeni katkısı ile şirkete sağladığı gelirin esas alınması gerektiği ancak buna dair evrak dosyaya sunulmadığı belirtilerek asgari ücret üzerinden hesap yapılmıştır. Tazminata esas alınan davacının gelirinin belirlenmesine ilişkin araştırma yetersiz olup, eksik inceleme ile hüküm kurulamaz. Bu durumda anılan şirketin olay tarihi itibarıyla ticaret sicilineki kayıtları getirilmeli, davacının bu şirketin ortağı veya müdürü olup olmadığı net bir şekilde belirlenmeli, şirket ortağı ise elde edebileceği gelirin sorulması, SGK ve çalıştığı işyerinden gelire ve ödemelere ilişkin belgelerin, kendi hesabına çalışıyorsa ilgili kuruluşlardan gerekli belgelerin temini ile davacının geliri tespit edilemediği halde aynı nitelikteki bir şirkette aynı nitelikte çalışan bir kişinin elde edeceği gelir araştırılarak davacının*

geliri bilindiği için zararın hesaplanması kolaydır. Bu kişilerin zararı iyileşme süresi içindeki maaş veya ücret toplamından ibarettir⁵⁸³. Zarar gören normal ücreti dışında yan ödemeler de alıyorsa (fazla mesai, giysi, yakacak yardımı, prim, ikramiye gibi) bunların da kazanca dahil edilmesi gerekir⁵⁸⁴. Ancak zarar gören fiilen asgari ücretten az kazanıyor olsa bile hesaplama yapılırken asgari ücretin altında bir bedel esas alınmaz. Çünkü asgari ücret çalışanlar için uygulanması gereken taban ücrettir⁵⁸⁵. Zarar gören yurtdışında yaşıyorsa o ülkenin asgari ücret bedeli esas alınmalıdır⁵⁸⁶. Hesaplama yapılırken brüt değil, net asgari ücretin esas alınması gerekir⁵⁸⁷. Ancak zarar gören tedavi ve iyileşmesi sırasında bakıcı tutmak zorunda kalmışsa

şirket ile ilgili gerçek geliri tespit edilerek alanında uzman yeni bir aktüer bilirkişiden bilirkişi raporu alınmalıdır. İtiraz Hakem Heyetince, bu yönler gözetilmeden, yazılı olduğu şekilde eksik incelemeye dayalı olarak karar verilmesi doğru görülmemiştir.." (UYAP).

⁵⁸³Antalya, **a.g.k.**, 2019, 166.

⁵⁸⁴Yargıtay 17. HD'nin 10.12.2019 tarihli ve 2018/6253 E. ve 2019/11740 K. sayılı kararına göre, *"..Birleşen dava, trafik kazasından kaynaklanan cismani zarar nedeniyle maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir. Mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporuna göre; davacının geçici iş göremezlik süresi 6 ay olarak belirlenmiş, iyileşme süresi için maaş bordrosunda bildirilen net maaşı üzerinden hesaplama yapılarak, davacının geçici işgöremezlik zararı 5.100,00 TL olarak hesaplanmış ve fazla mesai ücretleri hesaplama yapmaya dahil edilmemiştir. Bu durumda mahkemece; davacının kazadan önce çalıştığı iddia olunan işyerinden, davacının kazadan sonra çalışma tarihleri, işe başlama ve işten çıkış tarihleri ile bu sürede fazla mesai gibi ücretlerini alıp almadığının sorulması, geçici işgöremezlik nedeniyle talep edilebilecek tazminatın sadece kazadan önce elde edildiği halde kazadaki yaralanma nedeniyle çalışılmayıp elde edilemeyen geliri kapsadığı dikkate alınmak suretiyle, 6 aylık süre için geçici işgöremezlik tazminatı hesaplanırken işyerinden gelecek yazı cevapları değerlendirilerek karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile yazılı olduğu biçimde hüküm tesisi doğru görülmemiştir..*" (UYAP).

⁵⁸⁵Yargıtay 4. HD'nin 28.02.2022 tarihli ve 2021/20414 E. ve 2022/3521 K. sayılı kararına göre, *"..Bu aşamada asgari ücret ile ilgili olarak gerçek zarar hesabına etkisi nedeniyle açıklamalar yapılması gerekmektedir. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 39. maddesine göre: "İş sözleşmesi ile çalışan ve bu Kanunun kapsamında olan veya olmayan her türlü işçinin ekonomik ve sosyal durumlarının düzenlenmesi için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca Asgari Ücret Tespit Komisyonu aracılığı ile ücretlerin asgari sınırları en geç iki yılda bir belirlenir." 01/08/2004 tarihli ve 25540 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Asgari Ücret Yönetmeliğinin (Yönetmelik) "Tanımlar" başlıklı 4. Maddesinde, "Asgari ücret; işçilere normal bir çalışma günü karşılığı ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücreti ifade eder." şeklinde tanımlanmıştır. Asgari ücret, tüm çalışanlar için uygulanması zorunlu "taban ücret" tir. Asgari ücretin, işçilerin yaptıkları işe uygun ve insanlık onuruna yaraşır bir yaşam seviyesini sağlaması için gerekli olan en az ücreti ifade ettiği ve adil bir ücret elde edilmesi, böylece çalışanların ekonomik ve sosyal durumlarının düzeltilmesi amacıyla yönelik olduğu gözetildiğinde asgari ücretin kamu düzeni ile ilgili olduğu ve bunun altında bir ücretten söz edilemeyeceği, asgari ücretin altında kararlaştırılan ücretlerin ve buna ilişkin sözleşmelerin geçerli olmadığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır..*" (UYAP).

⁵⁸⁶Yargıtay 4. HD'nin 23.06.2021 tarihli ve 2021/927 E. ve 2021/3588 K. sayılı kararına göre, *".. Şu durumda; birleşen dava davacılarından N. Ç. ve Z. Ç'nin desteği M.Ç'nin kaza tarihinde Almanya'da çalıştığı gözetilerek Almanya'daki asgari ücretin neti baz alınarak, M'nin elde ettiği gelirin Almanya'daki asgari ücretin kaç katı olduğu tespit edilmek suretiyle işlemiş ve işleyecek dönem hesabının bu katsayı dikkate alınarak aktif ve pasif dönem gelirlerinin hesaplanması gerekmekte olup, tazminat miktarının hesaplanması için bilirkişiden ek rapor alınarak oluşacak sonuca göre karar verilmek üzere kararın bozulmasına karar vermek gerekmiştir..*" (UYAP).

⁵⁸⁷Yargıtay 17. HD'nin 25.11.2015 tarihli ve 2014/3946 E. ve 2015/12732 K. sayılı kararına göre, *".. Davalı vekilinin temyiz itirazlarının incelemesine gelince; mahkemece hükme esas alınan tazminat bilirkişi raporunda; davacının kazanç kaybı hesaplanırken hesaplama yapmaya baz alınan ücretin net asgari ücret mi brüt mü olduğu belirtilmemiş, "Asgari ücret olarak en son belirli bulunan 2013 Kasım ayı asgari ücret miktarı olan 803,68 TL olduğu ve malülün gelirinin asgari ücretin 1,185 katı olduğu baz alındığında aylık kazancın 952,36 TL yıllık kazancın 11.428,32 TL olarak bulunduğu" biçiminde açıklama bulunmaktadır. Ancak, bu*

bakıcı giderini brüt ücret üzerinden ödeyeceği için net değil brüt ücret üzerinden tazminata hükmedilmelidir⁵⁸⁸.

Eğer zarar gören maaşlı veya ücretli bir çalışan olup iyileşme süresi içerisinde maaş veya ücreti yatırılmaya devam etmiş ise bu durumda mahrum kalınan bir kazanç yoktur. Burada sadece ek gelirlerden (fazla mesai, ikramiye, prim vb.) mahrum kalınması söz konusu olabilir ve ancak bu gelirler için tazminat isteminde bulunmak mümkündür⁵⁸⁹.

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından zarar görene bir ödeme yapılması halinde bu ödemenin rücuya tabi ödemelerden olup olmadığı belirlenmesi zararın tazmininden sorumlu olanların mükerrer ödeme yapmasının önüne geçilmesi ve zarar görenlerin gerçek zararlarının üzerinde sebepsiz zenginleşmemesi için önemlidir. Bu şekilde bir ödeme yapılmışsa bu ödemenin kazanç kaybından mahsup edilmesi gerekir⁵⁹⁰.

Yargıtay haksız fiil neticesinde zarar gören ev hanımlarının bedensel varlığıyla “yardım ve hizmet” ederek eve katkı sağlayacağını, bunun ekonomik bir değer taşıyan yaşamsal faaliyetlerin sürdürülmesinin karşılığı olduğunu, dolayısıyla kazanç kaybı oluştuğunu ve bu sebeple tazminata hak kazanacaklarını kabul etmektedir⁵⁹¹. Ancak bu kişilerin kaybı asgari ücret üzerinden hesaplanmalı, fakat hesaplamaya esas alınan asgari ücret, bir çalışmanın karşılığı olmayıp ekonomik bir değer taşıyan yaşamsal faaliyetlerin sürdürülmesinin karşılığı olduğu için, ücretle fiilen çalışanlara uygulanmak için getirilen asgari geçim indirimi (AGİ)⁵⁹² uygulanmamış tutar olmalıdır⁵⁹³. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, 25.12.2021

birlikli raporundaki hesaplamalarda baz alınan asgari ücretin net asgari ücret mi brüt asgari ücret mi olduğu tam olarak anlaşılamamaktadır. Bu haliyle birlikli raporu denetime ve hüküm kurmaya elverişli değildir. Net asgari ücret esas alınmak suretiyle zarar hesaplanması gerekir..” (UYAP).

⁵⁸⁸Yargıtay 17. HD'nin 13.05.2014 tarih ve 2013/5693 E. ve 2014/7588 K. sayılı kararına göre, “..Davacının başkasının yardımına muhtaç olması nedeniyle asgari ücretle bakıcı gideri hesaplanması doğru ise de, bakıcı giderinin ödenmesi sırasında bakıcıyı çalıştıran davacının brüt asgari ücret kadar bir ödeme yapmasının gerektiği düşünülmeden bakıcı gideri olarak asgari ücretin brütü yerine neti kadar harcama yapılacağı kabulü ile net asgari ücretle bakıcı giderinin hesaplanması da hatalıdır..” (UYAP).

⁵⁸⁹Yargıtay 4. HD, 06.06.2022 T., 2022/3396 E., 2022/8302 K.; Yargıtay 17. HD, 29.11.2014 T., 2013/12678 E., 2014/16529 K. (UYAP).

⁵⁹⁰Yargıtay 17. HD, 19.09.2019 T., 2016/17558 E., 2019/8272 K. (UYAP).

⁵⁹¹Yargıtay 17. HD, 22.11.2018 T., 2016/1182 E., 2018/11135 K. (UYAP).

⁵⁹²Asgari geçim indirimi, vergide indirim yönteminin tercih edildiği bir uygulama olup bireylerin hayatlarını sürdürebilmeleri açısından kullanmak zorunda oldukları gelirlerine isabet eden kısmın vergilendirme haricinde bırakılmasıdır. Bu kişilerin gelir vergisi, net ücretleri üzerinden tespit edilecek gelir vergisinden, hesaplanan asgari geçim indirimi tutarının mahsup edilmesi ile belirlenir. (B. Yeğen (2022). Asgari Geçim İndirimi Uygulamasından Vazgeçilmesinin Vergi Teorisi Bakımından Değerlendirilmesi, *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(1), s.181-182.)

⁵⁹³Yargıtay 17. HD'nin 22.11.2018 tarihli ve 2016/1133 E. ve 2018/11124 K. sayılı kararına göre, “...Somut olayda davacının kaza tarihinde herhangi bir işte çalışmadığı, ev hanımı olduğu dosya kapsamı ile sabittir. Mahkemece hükme esas alınan aktiier raporunda davacının ev hanımı olduğu ve asgari ücret düzeyinde gelir elde edeceği kabul edilerek hesaplama yapılması yerindedir. Ancak anılan raporda ücretin netleştirilmesi sırasında asgari geçim indiriminin dikkate alınması hatalı olmuştur. Davacının zararının hesaplanması sırasında esas alınan asgari ücret, bir çalışmanın karşılığı değil ekonomik bir değer taşıyan yaşamsal faaliyetlerin sürdürülmesinin karşılığıdır. Hal

tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7349 sayılı Kanun'un 3. maddesine göre 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu 'nun 32. maddesinde düzenlenen AGİ uygulamasının kaldırılmasıdır. Bu hükmün 01.01.2022 tarihinden itibaren ücret ödemelerine uygulanmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe gireceği düzenlemesi yapılmıştır. Buna göre 01.01.2022 tarihine kadar asgari geçim indirimi uygulanacak, bu tarihten itibaren ise ücrete asgari geçim indimi dahil edilmeden hesap yapılması gerekecektir⁵⁹⁴.

Yargıtay çalışmayan kişiler yönünden ise uğranılan kaza nedeniyle tedavi ve iyileşme sürecinde kazanç kayıpları olmadığı için tazminat talep edemeyeceklerini kabul etmektedir⁵⁹⁵. Eğer zarar gören emekli ise, bunlar yönünden kazanç kaybından söz edilebilmesi için emeklilik dışında gelir getiren başka bir işte çalışıyor olmaları gerektiği, aksi takdirde kazanç kaybından bahsedilemeyeceği görüşündedir⁵⁹⁶.

Son olarak eğer zarar gören 18 yaşından küçük ve gelir getirici bir işte çalışmıyorsa daha önceki içtihatlarında⁵⁹⁷ kazanç kaybına hükmeden Yargıtay, bu içtihadından dönerek artık

böyle olunca da ücretle fiilen çalışanlara uygulanmak için getirilen asgari geçim indiriminin, ücretli bir çalışmanın söz konusu olmadığı ev hanımı davacının maluliyeti nedeni ile uğranılan zararın hesaplanması sırasında dikkate alınamayacağı açıktır. Gerçekten 01.01.2008 tarihinden itibaren yürürlüğe giren 5615 Sayılı Yasa'nın 2. maddesiyle değişik 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun asgari geçim indirimi başlıklı 32. maddesine göre "Ücretin gerçek usulde vergilendirilmesinde asgari geçim indirimi uygulanır. Asgari geçim indirimi; ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarının; mükellefin kendisi için %50'si, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için %10'u, çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere; ilk iki çocuk için %7.5 diğer çocuklar için %5'idir. Gelirin kısmi döneme ait olması halinde, ay kesirleri tam ay sayılmak suretiyle bu süreye isabet eden indirim tutarları esas alınır. Asgari geçim indirimi, bu fıkra göre belirlenen tutar ile 103. maddedeki Gelir Vergisi Tarifesi'nin birinci gelir dilimine uygulanan oranın çarpılmasıyla bulunan tutarın, hesaplanan vergiden mahsup edilmesi suretiyle uygulanır. Mahkemece, bu maddi ve hukuki olgular göz önünde tutulmaksızın yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup aktüer bilirkişiden ek rapor alınarak zararın belirlenmesi gerekir..." (UYAP).

⁵⁹⁴Yargıtay 4. HD, 09.05.2024 T., 2024/3813 E., 2024/4547 K.; Yargıtay 10. HD, 12.03.2024 T., 2022/3251 E., 2024/2587 K. (UYAP).

⁵⁹⁵Yargıtay 17. HD'nin 21.11.2019 tarihli ve 2017/4133 E. ve 2019/10949 K. sayılı kararına göre, "...Olay tarihi itibarıyla davacının herhangi bir maddi geliri olmadığından geçici iş göremezlik tazminatına ilişkin davasının subuta ermediğinden reddine karar verilmiş; hüküm, davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına, uyulan bozma kararı doğrultusunda inceleme yapıp hüküm verilmiş olmasına göre, davacı vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün onnamasına..." (UYAP).

⁵⁹⁶Yargıtay 4. HD'nin 21.03.2019 tarihli ve 2016/13625 E. ve 2019/1700 K. sayılı kararına göre, "...Davacı maddi tazminat istemini geçici iş görmezlik süresi için talep etmiş olduğuna göre davacının emeklilik dışında yapmış olduğu balıkçılık ve çiftçilik faaliyeti ile ilgili gelir kaybı tespit edilebildiği takdirde tespit edilen bu gelir üzerinden, bu hususun kanıtlanmadığı takdirde ise asgari ücret baz alınarak geçici iş göremezlik zararının kapsamının belirlenmesi gerekir. Mahkemece bu yön gözetilmeyerek maddi tazminat isteminin tümünden reddine karar verilmei, doğru görülmemiş, kararın açıklanan nedenle bozulması gerekmektedir..." (UYAP).

⁵⁹⁷Yargıtay 17. HD, 29.05.2014 T., 2014/7328 E., 2014/8576 K.; 29.05.2014 T., 2013/9664 E., 2014/8672 K.; 11.12.2014 T., 2013/13253 E., 2014/18409 K. (UYAP).

iyileşme süresince mahrum kaldıkları bir kazanç kaybı bulunmadığı gerekçesiyle tazminata hükmedilmemesi gerektiği görüşündedir⁵⁹⁸.

Yukarıdaki örneklerde de görüleceği üzere Yargıtay, zarar gören (ev hanımı haricinde) çalışmıyorsa, kazanç getiren bir işi yoksa veya 18 yaşından küçük ise kazanç kaybına hükmedilemeyeceği görüşündedir. Buna göre TBK m 54'te "kazanç kaybı" olarak ifade edilen ve mevcut zararları kapsayan zarar kalemi bakımından Yargıtay'ın fark (menfaat) teorisini benimsendiği anlaşılmaktadır⁵⁹⁹. Oysa Yargıtay bu kişilerin TBK m. 54/3 uyarınca çalışma gücünü tamamen veya kısmen yitirmeleri durumunda güç (efor) kaybına uğradıkları, bir kazançları olmasa dahi bu durumun başlı başına bir zarar oluşturması sebebiyle bu kişiler lehine tazminata hükmedilmesi⁶⁰⁰, tazminat hesabında ise AGİ dahil edilmeden asgari ücret üzerinden hesaplama yapılması gerektiği görüşündedir⁶⁰¹. Görüldüğü üzere Yargıtay, güç (efor) kaybı kavramını başlı başına bir zarar kalemi olarak

⁵⁹⁸Yargıtay 4. HD, 18.01.2023 T., 2021/24152 E., 2023/661 K.; Yargıtay 17. HD, 11.03.2021 T., 2020/2660 E., 2021/2624 K.; Yargıtay 17. HD, 17.06.2019 T., 2016/17823 E., 2019/7660 K.; Yargıtay 17. HD, 17.06.2019 T., 2016/18255 E., 2019/7657 K.; Yargıtay 17. HD, 05.03.2019 T., 2016/7860 E., 2019/2467 K.; Yargıtay 17. HD, 17.10.2018 T., 2015/12122 E., 2018/9192 K.; Yargıtay 17. HD, 24.01.2017 T., 2014/9573 E., 2017/519 K. (UYAP).

⁵⁹⁹Fark teorisi görüşüne göre zarar, malvarlığının zarar verici olay neticesinde aldığı durum ile zarar verici fiil olmasaydı bulunacağı durum arasında meydana gelen eksilmeye denir. Şu halde malvarlığının gösterdiği iki durum arasındaki fark zararları belirler (Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 548; H. N. Nomer (1996). *Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddi Tazminatın Belirlenmesi*, (1. Bası), İstanbul: Beta Basım, s.8 v.d.; Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 64; Büyüksağış, **a.g.k.**, 2007, 50; Baysal, **a.g.k.**, 2019, 161; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 43; Eren, **a.g.k.**, 2024, 600.).

⁶⁰⁰Yargıtay 4. HD'nin 16.06.2022 tarih ve 2021/13625 E., 2022/8912 K. sayılı kararına göre, "...Bununla birlikte Yargıtay'ın yerleşik uygulaması gereğince kişinin vücut bütünlüğünün ihlali nedeniyle ortaya çıkan beden gücü kayıplarının gelirinde veya mal varlığında bir azalma meydana gelmese dahi tazminat gerektirdiği kabul edilmekte ve bu husus güç kaybı tazminatı olarak ifade edilmektedir. Bu durum, ilk bakışta sorumluluk hukukundaki zarar kavramına aykırı gibi görünse de, burada vücut bütünlüğü ihlâl edilen kişinin aynı işi zarardan önceki durumu ve diğer kişilere göre daha fazla güç sarf ederek yaptığı gerçeğinden hareket edilmekte ve zararı, fazladan sarf edilen bu gücün oluşturduğu kabul edilmektedir. Bunun gibi çalışma yaşına gelmemiş küçükler yönünden de, bedensel zarar sonucu oluşan maluliyet nedeni ile evde ya da dışarıda aileye yardımcı olma, eğitim alma, yeme, içme vb. gibi tüm yaşamsal faaliyetlerin sürdürülmesinde emsallerine göre sarf etmesi gereken fazla çaba veya güç (efor) bir ekonomik değer olarak görülmeli ve bu nedenle bir zarar olduğu kabul edilmelidir. Somut olayda, karara esas alınan bilirkişi raporunda, kaza tarihinde 14 yaşında olan beden gücü kaybına uğrayan davacının 18 yaşından itibaren kazanç sağlamaya başlayacağı kabul edilerek bu yaştan itibaren zarar hesabı yapılmış ise de, yukarıda yapılan açıklamalar göz önünde tutularak davacının sürekli çalışma gücünü yitirdiği tarihten itibaren zararın oluşacağı kabul edilerek hesaplama yapılması gerektiğinden yazılı olduğu şekilde eksik inceleme ile karar verilmesi doğru görülmemiş bozmayı gerektirmiştir.."; Yargıtay 17. HD'nin 21.05.2018 tarih ve 2015/10705 E., 2018/5316 K. sayılı kararına göre, "...Somut olayda, davacının Samsun Adli Tıp Şube Müdürlüğünden alınan rapora göre vücut genel çalışma gücünden %10,81 oranında kaybettiği görülmektedir. Bu nedenle davacının yaşamsal faaliyetlerin sürdürülmesinde emsallerine göre sarf etmesi gereken fazla çaba veya güç (efor) sarf etmesi, bir ekonomik değer olarak görülmeli ve bu nedenle bir zarar olduğu kabul edilmelidir. Davacının emekli olması pasif dönemde şartları varsa efor taminatını almasına engel değildir.." (UYAP).

⁶⁰¹Yargıtay 4. HD'nin 15.09.2022 tarihli ve 2022/2152 E. ve 2022/10437 K. sayılı kararına göre, "...Asgari geçim indirimi bedeli, fiili çalışmanın karşılığı olan bir ödeme olup, fiilen çalışmayan kişiler için efor kaybı tazminatı hesaplanırken ücrete dahil edilmesi mümkün değildir.." (UYAP).

görmekte⁶⁰² ancak kazanç kaybı ile çalışma gücünün yitirilmesinden doğan kayıp arasında bir ayırım yapmaktadır⁶⁰³. Yargıtay efor kaybının oluştuğunu kabul ettiği içtihatlarında bu zararı, TBK'nın 54. maddesinde buna uygun zarar kalemi sayılmadığı için herhangi bir maddeye dayandırmamaktadır⁶⁰⁴. Haksız fiil sebebiyle zarar gören kimsenin hayatını idame ettirirken daha fazla efor sarf etmesi sebebiyle hayat standartları düşecek ve hatta yaşam süresinin kısalması dahi söz konusu olabileceği için tazminat talep edilebilmesinin sorumluluk hukukuna uygun olduğu yaklaşımına biz de katılmaktayız. Ancak tedavi ve iyileşme süresi boyunca zarar gören %100 malül kabul edilmekle birlikte bu kişilerin tedavi sonunda iyileşerek çalışma güçlerinde kayıp olmaması halinde kazanç kayıplarının olmadığı görüşüne katılmamaktayız. Bu kişiler de tedavi süresi boyunca tıpkı efor kaybında olduğu gibi daha fazla güç sarf etmek zorunda kalmaktadır. O nedenle adalet ve sağduyuya uygun olarak ister emekli, ister küçük, isterse de kazancı bulunmayan bir kişinin tedavi ve iyileşme süresince daha fazla güç sarf edecek olması sebebiyle bu kişiler lehine de kazanç kaybı tazminatına hükmedilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Son olarak zarar gören, tazminata hak kazanabilmek için hüküm tarihine kadar yoksun kaldığı kazancı ispat etmelidir⁶⁰⁵. Kazanç kaybı, mevcut zararı diğer bir ifadeyle, hüküm tarihine kadar olan zararı kapsadığı için ispatı, çalışma gücünün azalması veya yitirilmesi haline göre daha kolaydır, zira farazi bir hesaplama yapılmasına gerek yoktur⁶⁰⁶.

2.2.3.3. Çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar

2.2.3.3.1. Kavram ve hukuki nitelik

Mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun bedensel zararları düzenleyen 46. maddesindeki zarar kalemleri arasında "külliyen veya kısmen çalışmaya muktedir olamamasından" şeklinde sayılan zarar kalemi için TBK 54/3. bendinde "çalışma

⁶⁰²Yargıtay 17. HD'nin 11.04.2018 tarihli ve 2015/9347 E. ve 2018/4033 K. sayılı kararına göre, ".. Bugün uygulamada, kişinin kalıcı sakatlıkları nedeni ile oluşan beden gücü kaybı yüzünden, kişinin gelirinde ve dolayısıyla mal varlığında bir eksilme meydana gelmemiş olsa dahi tazminatın gerekeceği kabul edilmekte ve bu "güç" (efor) kaybı tazminatı diye adlandırılmaktadır. Beden gücü kaybına uğrayan kişinin aynı işi zarardan önceki durumuna ve diğer kişilere göre daha fazla efor sarfıyla yaptığı gerçeğinden hareket edilerek bir anlamda zararı, bu fazladan sarf edilen gücün oluşturduğu kabul edilmektedir. Kaza geçiren kişinin, kalıcı sakatlık durumu söz konusu olmayıp, bir süre tedavi görmesi, iyileşinceye kadar çalışamaması ve bu yüzden iş ve kazanç kaybına uğraması geçici işgöremezlik olarak adlandırılmaktadır. Trafik kazası sonucu uğranılan maddi zarar sebebiyle, kişinin işinden ve gücünden kaldığı süre içinde oluşan gelir kaybından zorunlu mali sorumluluk sigortacısı, sürücü ve işleten de sorumludur.." (UYAP).

⁶⁰³Yetiş Şamlı, **a.g.k.**, 2020, 1772.

⁶⁰⁴Büyüksağış, **a.g.k.** 2007,189.

⁶⁰⁵Oğuzman ve Öz, **a.g.k.** 2023b, 102.

⁶⁰⁶Baysal, **a.g.k.**, 2019, 399.

gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar" ifadesi kullanılmıştır.

Kişinin bedensel ve fikri gücünü kazanç getirici biçimde kullanabiliyor olması onun çalışma gücünü oluşturur⁶⁰⁷. Bedensel veya fikri yeteneklerin sürekli olarak kaybı veya geçici olarak işlevsiz hale gelmesi, çalışma gücünün azalması veya kaybına yol açar⁶⁰⁸. Bu gücün kaybı geçici veya sürekli olabilir. Eğer çalışma gücündeki kayıp zamanla ortadan kalkmışsa, örneğin tedavi sonucu zarar gören iyileşmişse bu durumda geçici kayıp, iyileşme olmamış ve kayıp kişinin ölümüne değin sürmüştse sürekli kayıp durumu mevcuttur⁶⁰⁹.

Çalışma gücünün kaybı, azalma şeklinde (kısmi) veya yitirme şeklinde (tam) olabilir. Buna göre tam kayıp, çalışma gücünün yitirilmesi, kısmi kayıp ise azalması manasına gelir⁶¹⁰. Burada önemli olan husus kazancın değil, çalışma (kazanma) gücünün azalmış veya yitirilmiş olmasıdır. Bu azalma veya yitirilmeden doğan malvarlığındaki eksilmeler ise zararı meydana getirir⁶¹¹. Söz konusu zarar geleceğe yönelik hesaplanması gereken farazi bir zarar olup tıpkı kazanç kaybındaki gibi yoksun kalınan kar söz konusudur⁶¹². Ancak daha önce kazanç kaybı bölümünde de ifade ettiğimiz üzere zarar gören hüküm tarihine kadar iyileşmişse, bilinebilir olan mevcut zarara kazanç kaybı, iyileşmemiş ise zarar geleceğe ait olup tam olarak bilinmesi mümkün olmayacağından çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıp denilmektedir.

Çalışma gücü kaybı müstakbel zarar niteliğindedir. Müstakbel (gelecekteki) zarar, zararın hesap edildiği tarihe kadar gerçekleşmeyen ancak başkaca herhangi bir unsurun etkisine gerek olmaksızın olayın olağan akışına göre gerçekleşmesi beklenen zarara denir⁶¹³. Hukuk sistemimiz kural olarak mevcut zararın tazminini düzenlemekle birlikte kanun koyucu bazı düzenlemelerle müstakbel zararın da karşılanması gerektiğini hükme bağlamıştır. Buna göre, TBK'nın 53/3 maddesi uyarınca destekten yoksun kalanların bu sebeple uğradıkları kayıplar veya 54/4. maddesi uyarınca ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar da ileride gerçekleşmesi beklenen zararlar oldukları için

⁶⁰⁷Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 604; Büyüksağış, **a.g.k.**, 2007, 62; Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 285; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 167; Topuz, **a.g.k.**, 2023, 392; Eren, **a.g.k.**, 2024, 855.

⁶⁰⁸Büyüksağış, **a.g.k.**, 2007, 62.

⁶⁰⁹Eren, **a.g.k.**, 2016, 63; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 167.

⁶¹⁰Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 285; Topuz, **a.g.k.**, 2023, 392; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 102; Eren, **a.g.k.**, 2024, 856.

⁶¹¹Nomer, **a.g.k.**, 1996, 24; Eren, **a.g.k.**, 2024, 856.

⁶¹²Eren, **a.g.k.**, 2024, 856.

⁶¹³Büyüksağış, **a.g.k.**, 2007, 89; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 159; Topuz, **a.g.k.**, 2023, 147; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 48.

müstakbel zararlara ilişkin yasal düzenlemeler olarak örnek verilebilir ⁶¹⁴.

2.2.3.3.2. Çalışma gücünün azalması ya da yitirilmesi sebebiyle kaybın tespiti

Çalışma gücünün azalması veya yitirilmesinden doğan zarar tespit edilirken üç unsur gözönünde bulundurulur. Bunlar kaybın oranı, süresi ve zarar görenin geliridir⁶¹⁵.

Çalışma gücü kaybının oranı, haksız fiilden etkilenen organ veya beden kısmı, etkilenmenin derecesi ve zarar görenin yaptığı işe göre tespit edilir⁶¹⁶. Bu belirlemede zarar görenin yaşı, sağlık durumu⁶¹⁷, cinsiyeti ve mesleki durumu önemli rol oynar⁶¹⁸. Zira her organın beden gücüne sağladığı fiziki katkı ile ekonomik katkı, bu kriterlere göre zarar görenin mesleki faaliyetine farklı derecelerde olumsuz etkide bulunur⁶¹⁹. Örneğin, işitme duyusunun azalması veya yitirilmesinin bir orkestra şefine vereceği zarar ile bir heykeltıraşa vereceği zarar aynı oranda olmayacaktır⁶²⁰. Aynı şekilde bir ayağın kesilmesinin bir posta memurunun çalışma gücüne vereceği zarar ile masa başında çalışan bir kişiye vereceği zarar da aynı olamaz⁶²¹.

Çalışma gücü kaybı oranı uzmanlık isteyen teknik bir mesele olduğu için resmi sağlık kurulu raporu ile belirlenir⁶²². Uygulamada söz konusu belirleme, Adli Tıp Kurumu veya Üniversite Hastanelerinin Adli Tıp Anabilim Dalı bölümleri gibi kuruluşların çalışma gücü kaybı olduğu iddia edilen kişide bulunan şikayetler dikkate alınarak oluşturulacak uzman doktor heyetinden, haksız fiilin gerçekleştiği tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümleri dikkate alınarak yapılmaktadır⁶²³. Buna göre çalışma gücünün kaybına ilişkin alınacak raporların haksız fiil tarihi 11.10.2008 tarihinden önce ise "Sosyal

⁶¹⁴Antalya, **a.g.k.**, 2019, 160; Topuz, **a.g.k.**, 2023, 148.

⁶¹⁵Topuz, **a.g.k.**, 2023, 393.

⁶¹⁶Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 608; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.** 2023b, 103; Eren, **a.g.k.**, 2024, 856.

⁶¹⁷Yargıtay 4. HD'nin 19.10.2010 tarihli ve 2009/10860 E. ve 2010/10511 K. sayılı kararına göre, "...Diğer yandan, zarara uğrayan dava dışı kişinin 1993 yılında geçirmiş olduğu bir kaza nedeniyle kol kemiklerinin kırıldığı, o tarihte yapılan operasyonlar ile koluna platin vidalar uygulandığı, 2000 yılı içerisinde bu vidaların yarattığı sorunları gidermek amacıyla davalı doktorun yapmış olduğu operasyon sırasında bir hata ile sinir kesisi yapılmasının zarara yol açtığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, 1993 yılındaki yaralanmanın da tek başına belli bir oranda sürekli iş göremezlik kaybına yol açmış olması göz ardı edilmemelidir. O halde dava konusu hatalı tedavi nedeni ile ortaya çıkan sürekli iş göremezlik oranı içerisinde, daha önce meydana gelmiş olan kol kırığından kaynaklanan bir pay olup olmadığı üzerinde de durulmalı ve onun sonucuna göre karar verilmelidir.." (UYAP).

⁶¹⁸Oğuzman ve Öz, **a.g.k.** 2023b, 103.

⁶¹⁹Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 608; Eren, **a.g.k.**, 2024, 857.

⁶²⁰Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 608.

⁶²¹Oğuzman ve Öz, **a.g.k.** 2023b, 103.

⁶²²Oğuzman ve Öz, **a.g.k.** 2023b, 103.

⁶²³Çalışma gücü kaybının belirlenmesinde Üniversitelerin Adli Tıp Anabilim Dalı bölümlerinin rapor düzenleme görev ve yetkisine sahip olmadığı yönünde bkz. Seven, V., (2022b), Mahkemeye-Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğunda Sunulacak Belgelerin (Özellikle Sağlık Kurulu Raporu) Dava Şartı ve Temerrüt ile İlişkisi, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(0), s.149.

Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü", 11.10.2008 tarihi ile 01.09.2013 tarihleri arasında ise "Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği", 01.09.2013 tarihi ile 01.06.2015 tarihleri arasında ise "Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği", 01.06.2015 tarihi ile 20.02.2019 tarihleri arasında ise "Özürlülük Ölçütü Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik", 20.02.2019 tarihinden sonra ise de "Erişkinler için Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik" hükümlerine uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir⁶²⁴.

Çalışma gücünün kaybedildiğinin tespiti halinde, bu kaybın geçici veya sürekli olup olmadığı zarar dönemi için önem arz eder. Eğer kayıp geçici ise kaybın süresi, sürekli ise zarar görenin çalışma ve yaşam süresi zararın belirlenmesinde dikkate alınır⁶²⁵. Eğer kayıp geçici ise ve daha önce kazanç kaybı bölümünde de ifade ettiğimiz üzere zarar gören hüküm tarihine kadar iyileşmişse, kaybın süresi bilinebilir olduğu için farazi bir hesaplama yapmaya gerek yoktur. Ancak zarar görenin kaybı geçici olup hüküm tarihine kadar iyileşmemişse zarar geleceğe ait olup tam olarak bilinmesi mümkün değildir. Bunun yanı sıra kaybın sürekli olması halinde de zarar görenin ölüm tarihine kadar hesaplama yapılacağı için farazi bir hesaplama yapılması gerekecektir.

Zarar görenin çalışma ve yaşam süresi belirlenirken bu konuda bazı ülkelerde tablolar (cetveller) tutulmaktadır. İsviçre bu konuda Stauffer – Schaetzle isimli bir hukukçu ve sigorta uzmanının hazırladığı çalışma ve yaşam tablosunu, Fransa ise 1931 tarihli P.M.F. (Population masculine et féminine) yaşam tablosuna kullanmaktadır⁶²⁶. Ülkemizde ise bu konuda yapılmış bir çalışma bulunmadığından uzun yıllar Yargıtay'ın yerleşik uygulamalarına göre, zarar görenlerin tazminat taleplerinde muhtemel yaşam süreleri Fransa'dan alınan 1931 tarihli P. M. F. yaşam tablosu esas alınarak belirlenmekteydi⁶²⁷. Ancak Yargıtay bu konuda yakın zamanda verdiği istikrarlı kararlarında bu içtihadından vazgeçmiş, bunu yerine Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi Aktüerya Bilimleri Bölümü, BNB Danışmanlık, Marmara Üniversitesi ve Başkent

⁶²⁴Yargıtay 4. HD, 07.02.2024 T., 2023/11672 E., 2024/1273 K.; Yargıtay 4. HD, 04.12.2023 T., 2023/10143 E., 2023/12945 K.; Yargıtay 4. HD, 31.10.2023 T., 2023/5909 E., 2023/11577 K. ; Yargıtay 4. HD, 09.11.2022 T., 2021/18929 E., 2022/14319 K.; Yargıtay 4. HD, 01.06.2021 T., 2021/3098 E., 2021/2080 K.; Yargıtay 17. HD, 23.03.2021 T., 2021/2772 E., 2021/3174 K.; Yargıtay 17. HD, 11.03.2021 T., 2020/7120 E., 2021/2627 K. (UYAP).

⁶²⁵Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 290 v.d.; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 162; Baysal, **a.g.k.**, 2019, 407; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.** 2023b, 102.

⁶²⁶Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 605 v.d.; Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 291; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.** 2023b, 103; Eren, **a.g.k.**, 2024, 858.

⁶²⁷Yargıtay 17. HD, 16.12.2013 T., 2013/17680 E., 2013/17670 K.; Yargıtay 21. HD, 18.02.2014 T., 2013/20317 E., 2014/2596 K. (UYAP).

Üniversitesi'nin çalışmalarıyla "TRH 2010" adı verilen "Ulusal Mortalite Tablosu"nun hazırlandığını, bu tablonun hem ülkemize özgü ve güncel verileri içermesi hem de Yargıtay Daireleri arasında tazminat hesabında birliğin sağlanması açısından daha uygun olduğunu belirterek bundan sonra tazminat hesaplamalarında PMF 1931 yaşam tablosuna göre daha uzun ömür süresi belirleyen TRH 2010 Yaşam Tablosuna göre bakiye ömür sürelerinin belirlenmesi gerektiğini belirtmiştir⁶²⁸.

Zararın belirlenmesi açısından önemli olan üçüncü unsur, zarar görenin gelir durumu olup zarar görenin haksız fiil tarihi itibarıyla yıllık net kazancı tespit edilmelidir⁶²⁹. Bu tespitte zarar görenin kişisel durumu, ileriki yıllarda mesleğinde elde edeceği yükselmeler, ücret, maaş artışları da göz önüne alınmalıdır⁶³⁰.

Uygulamada çalışma gücünün azalması veya yitirilmesinden doğan kayıplar hesap edilirken, çalışanlar veya bir kazancı olanlar ile herhangi bir kazancı olmayanlar, emekliler, küçükler ve ev kadınları yönünden iki ayrı hesaplama yöntemi bulunmaktadır.

Çalışanlar veya bir kazancı olanlar yönünden, öncelikle zarar görenin son gelir durumu ve muhtemel yaşam süresi yaşam tablolarına göre belirlendikten sonra bu sürenin ne kadarında aktif çalışma hayatının devam edeceği, ne kadarında pasif dönemde (emeklilik) bulunacağı tespit edilmektedir. Çalışma hayatının, aktif çalışma dönemi ve emeklilik dönemi olan pasif devre olarak ayrılması ve özel yasalarında çalışma süreleri ayrı olarak belirtilmemiş (asker, polis vb. gibi) kişiler yönünden aktif çalışma devresi 60 yaşına kadarki dönemi, 60 yaştan ölüm tarihine kadar geçen süre ise pasif çalışma dönemini (emeklilik) oluşturmaktadır⁶³¹. Olay

⁶²⁸Yargıtay 3. HD, 22.02.2024 T., 2023/2401 E., 2024/770 K.; Yargıtay 10. HD, 13.02.2024 T., 2024/1558 E., 2024/1139 K.; Yargıtay 4. HD, 10.10.2023 T., 2023/6376 E., 2023/10506 K.; Yargıtay 2. HD, 18.04.2022 T., 2021/8487 E., 2022/3733 K. (UYAP).

⁶²⁹Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 609 v.d.; Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 290 v.d.; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 167; Baysal, **a.g.k.**, 2019, 408; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.** 2023b, 104; Eren, **a.g.k.**, 2024, 858.

⁶³⁰Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 289.; Yargıtay 4. HD'nin 17.02.2022 tarih ve 2021/9193 E. ve 2022/2748 K. sayılı kararına göre, *"..Davacının, davaya konu kaza tarihinde ve davanın devamı sırasında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Programında üniversite öğrencisi olduğu, 23/01/2018 tarihli öğrenci belgesi ile sabit olup davacının üniversite mezunu olması halinde, asgari ücretin üzerinde gelir elde edeceğinin kabulü gerekir. Hakem Heyetinin davacının elde edebileceği gelir konusunda yaptığı araştırma yetersizdir. Bu durumda İtiraz Hakem Heyetince; davacının öğrenimini sürdürdüğü okul öncesi öğretmenliği bölümünden mezun olacağı muhtemel tarihin ilgili öğrenim kurumundan sorulması; mezun olduğunda mesleğine göre elde edebileceği gelirin saptanması için ilgili yerlerden emsal gelir araştırması yapılması, ilgili meslek odaları ve meslek kuruluşlarından mezuniyetinden itibaren ne kadar sürede iş bulabileceği, emsal gelirinin ne kadar olacağı gibi hususların sorulması; bu tespitlerden sonra, davacının okulundan mezun olacağı tarih ve sonrasındaki iş bulma süresinin sonuna kadar geçecek süre için gelirinin net asgari ücret olarak ve çalışmaya başlamasından sonraki dönem yönünden ise tespit edilen gelirin göre tazminat hesabının yapılması için, rapor düzenleyen bilirkişiden ek rapor alınarak oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken Hakem Heyetince bu yolla araştırma yapılmadan, asgari ücrete göre düzenlenen hesap raporu esas alınarak eksik incelemeyle karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.."* (UYAP).

⁶³¹Yargıtay 4. HD, 06.02.2023 T., 2021/23749 E., 2023/1191 K. (UYAP).

tarihinden tazminat hesabına esas bilirkişi rapor tarihine kadarki dönem bilinen (işlemiş) dönem, rapor tarihinden ölüm tarihine kadar olan dönem ise bilinmeyen (işleyecek) dönem olarak kabul edilir. Bilinmeyen dönem ise kendi içerisinde aktif çalışma süresi için aktif işleyecek, emeklilik süresinden ölüm tarihine kadar olan kısım için ise pasif işleyecek dönem olarak ikiye ayrılmaktadır⁶³². Bilinen dönemde zarar görenin ne kadar gelirinin olduğu bilinebilir olduğu için kazandığı ücret ile çalışma gücü kayıp oranının çarpımı kazanç yoksunluk tutarını belirler⁶³³. İşleyecek (bilinmeyen) devre hesaplamasında ise her yıl için gelirin % 10 artırılıp % 10 iskonto edilmesi esasına dayanan progresif rant yönteminin kullanılmasıyla hesaplama yapılmaktadır⁶³⁴. Aktif süre sonuna kadar geçecek sürede her yıl gelirin artacağı için artış yapılmakta olup⁶³⁵ iskonto yapılmasının sebebi ise zarar görene sonuçta ileride yoksun kalacağı zararın peşin ve toptan olarak ödenmesidir⁶³⁶. İşleyecek pasif çalışma dönemi ise asgari geçim indirimi dahil edilmeden belirlenen asgari ücret esas alınarak hesaplanır. Çünkü pasif devre zararının hesaplanması sırasında esas alınan asgari ücret, bir çalışmanın karşılığı değil, ekonomik bir değer taşıyan yaşamsal faaliyetlerin sürdürülmesinin karşılığıdır. Bu durumda ücret karşılığı fiilen çalışanlara uygulanmak için getirilen asgari geçim indirimi, ücretli bir çalışmanın söz konusu olmadığı pasif devre zararının hesaplanması sırasında dikkate alınmaz⁶³⁷. Ancak 7349 sayılı Kanun'un 3. maddesi ile yapılan değişiklik uyarınca 01.01.2022 tarihine kadar asgari geçim indirimi uygulanacağı, bu tarihten itibaren ise ücrete asgari geçim indimi dahil edilmeden hesap yapılacağı unutulmamalıdır.

Çalışan veya bir kazancı olanlar dışındakiler (ev hanımı, emekliler, küçükler) yönünden ise bu şekilde bir ayırım söz konusu değildir. Daha önce kazanç kaybı bölümünde açıkladığımız üzere Yargıtay bu kişilerin TBK m. 54/3 uyarınca çalışma gücünü tamamen veya kısmen yitirmeleri durumunda güç (efor) kaybına uğradıkları, bir kazançları olmasa dahi bu durumun başlı başına bir zarar oluşturması sebebiyle bu kişiler lehine tazminata hükmedilmesi gerektiğini belirtmektedir⁶³⁸. Bu kişilerin zararı, olay tarihinden ölüm

⁶³²Çelik, **a.g.k.**, 2021, 716.

⁶³³Oğuzman ve Öz, **a.g.k.** 2023b, 104.

⁶³⁴Yargıtay 4. HD, 31.10.2023 T., 2023/7591 E., 2023/11583 K.; Yargıtay 11. HD, 13.09.2023 T., 2022/4566 E., 2023/4937 K.; Yargıtay 17. HD, 01.03.2021 T., 2019/6425 E., 2021/2044 K.(UYAP).

⁶³⁵M. Kılıçoğlu (1999). Cismani Zararlarda Tazminat Hesaplamalarına İlişkin Sorunlar ve Çözüm Yolları, *Yargıtay Dergisi*, 25 (4), s.624.

⁶³⁶Nomer, **a.g.k.**, 2024, 277.

⁶³⁷Yargıtay 4. HD, 06.12.2022 T., 2022/12821 E., 2022/16297 K.; Yargıtay 21. HD, 23.05.2019 T., 2018/2741 E., 2019/4087 K.; Yargıtay 17. HD, 28.03.2019 T., 2016/8879 E., 2019/3815 K.(UYAP).

⁶³⁸Yargıtay 17. HD'nin 21.05.2018 tarih ve 2015/10705 E. ve 2018/5316 K. sayılı kararına göre, *"..Bu durum, ilk bakışta sorumluluk hukukundaki zarar kavramına aykırı gibi görünse de, burada vücut bütünlüğü ihlâl edilen kişinin aynı işi zarardan önceki durumu ve diğer kişilere göre daha fazla güç sarf ederek yaptığı gerçeğinden hareket edilmekte ve zararı, fazladan sarf edilen bu gücün oluşturduğu kabul*

tarihine kadar geçen süre için asgari geçim indirimi dahil edilmeden belirlenen asgari ücret esas alınarak hesaplanır. Ancak küçükler yönünden güç kaybına uğradıkları kaza sırasında yüksekokul, meslek okulu veya üniversitede öğrenim görüp görmedikleri önem arz etmektedir. Zira bu kişilerin okudukları bölümler uyarınca bir mesleğe sahip olacakları düşünülerek branşlarına göre gelir durumları tespit edilip bu miktara göre gerçek zararları hesaplanılmaktadır⁶³⁹.

2.2.3.4. Ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar

Mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 46. maddesinde “ileride iktisaden maruz kalacağı mahrumiyetten tevellüt eden zarar ve ziyan” şeklinde belirtilen zarar kalemi, TBK'nın 54/4. maddesinde ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar olarak ifade edilmiştir.

Bazı hallerde kişi, çalışma gücünü yitirmese de meydana gelen zarar kişinin ekonomik geleceğini tehlikeye sokup ona maddi kayıplar yaşatabilir⁶⁴⁰. Kişi bu zarar neticesinde yeni bir iş bulmakta zorlanabilir, mesleki anlamda gelişmesi tehlikeye düşebilir veya aynı işte çalışsa bile, eskisine kıyasla daha fazla efor sarf etmek zorunda

edilmektedir. Somut olayda, davacının Samsun Adli Tıp Şube Müdürlüğünden alınan rapora göre vücut genel çalışma gücünden %10,81 oranında kaybettiği görülmektedir. Bu nedenle davacının yaşamsal faaliyetlerin sürdürülmesinde emsallerine göre sarf etmesi gereken fazla çaba veya güç (efor) sarf etmesi, bir ekonomik değer olarak görülmeli ve bu nedenle bir zarar olduğu kabul edilmelidir. Davacının emekli olması pasif dönemde şartları varsa efor taminatını almasına engel değildir.” (UYAP).

⁶³⁹Yargıtay 17. HD'nin 30.01.2018 tarih ve 2015/4792 E. ve 2018/382 K. sayılı kararına göre, “.. Dosya içinde bulunan bilgi ve belgelere göre davacının kaza tarihinde lise öğrencisi olduğu ve yargılama sürecinde ise yüksekokula başlatıldığı, Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü öğrencisi olduğu anlaşılmaktadır. Böyle bir davada gerçek zararın belirlenmesi için davacının tahsilini bitirdikten sonra branşına göre muhtemel iş bulma süresi ve gelir durumunun ilgili kuruluşlardan araştırılıp tespit edilerek bu miktara göre tazminatın belirlenmesi gerekirken, yazılı olduğu şekilde eksik incelemeye dayalı olarak karar verilmesi doğru görülmemiştir...”; Yargıtay 4. HD'nin 25.10.2021 tarih ve 2021/4609 E., 2021/7385 K. sayılı kararına göre, “..Hükme esas alınan 24/01/2020 tarihli aktüerya bilirkişi ek raporunda; davacının Denizli Merkezefendi İş Adamları Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi Yenilenebilir Enerji Teknoloji Alanı öğrencisi olması sebebiyle asgari ücretin iki katı tutarında gelir elde edileceği varsayılarak hesaplama yapılmış olup, bu hususta taraflar arasında uyuşmazlık bulunmamaktadır....Bu durumda, İtiraz Hakem Heyetince, temyiz edenin sıfatına göre, davacı tarafından kararın temyiz edilmediği de dikkate alınarak, usuli kazanılmış haklar gözetilerek, (2020 verileri dikkate alınarak) davacının öğrenimini sürdürdüğü okuldan mezun olacağı muhtemel tarihin ilgili öğrenim kurumundan sorulması; ilgili meslek odaları ve meslek kuruluşlarından mezuniyetinden itibaren ne kadar sürede iş bulabileceği, hususunun sorulması; bu tespitlerden sonra, davacının okulundan mezun olacağı tarih ve sonrasındaki iş bulma süresinin sonuna kadar geçecek süre için gelirinin AGİ dahil edilmemiş net asgari ücret olarak; çalışmaya başlamasından sonraki dönem yönünden ise tarafların kabulünde olduğu üzere asgari ücretin iki katı gelir elde edeceği; pasif dönemde de yine AGİ dahil edilmemiş asgari ücret düzeyinde gelir elde edeceği kabul edilerek tazminat hesabının yapılması için, rapor düzenleyen bilirkişiden ek rapor alınarak oluşacak sonuca göre karar verilmesi .gerekirken eksik inceleme ve araştırma sonucu hüküm kurulması doğru görülmemiştir.” (UYAP).

⁶⁴⁰Tekinay vd., a.g.k., 1993, 612; Tandoğan, a.g.k., 2010, 292 v.d.

kalabilir, erken emekliliğe sevk edilebilir⁶⁴¹ ve hatta işini bile kaybedebilir⁶⁴². Öğretide bu zarar türü için verilen klasikleşmiş örnek, bir sinema, tiyatro veya ses sanatçısının yüzünde veya vücudunda zarar sebebiyle bir iz oluşması ve bu izin o kişinin iş bulmasını güçleştirmesi ya da imkansızlaşmasıdır⁶⁴³. Bu örneğin altında yatan düşünce, sanatçının hala rol yapabiliyor ya da şarkı söyleyebiliyor olmasına karşın bir sanatçı olarak estetik beğeniye hitap ettiğinden piyasadaki etkinliğinin kötü etkilenmiş olmasıdır⁶⁴⁴. Böylece bu kişi çalışabilecek halde olmasına rağmen, başka bir ifadeyle çalışma gücünde bir azalma veya kayıp olmasa bile yüzündeki bu iz sebebiyle iş bulmakta veya işini sürdürmekte güçlükler yaşayacağı için ekonomik olarak bir zarara uğramış olacaktır⁶⁴⁵. İşte ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar olarak adlandırılan bu zarar kalemi, burada devreye girerek oluşacak zararın tazminini sağlamayı hedefler⁶⁴⁶.

Zarar görenin görüntüsünün anormal şekilde olumsuz yönde değişmesi, tik kazanması veya hafızasının zayıflaması gibi durumlar da ekonomik geleceğin sarsılmasına örnek olarak verilebilir⁶⁴⁷. Mesela zarar gören bir çocuksa, öğrenilmesi zor ve pahalı bir mesleği seçmeye zorlanabilir, böylece meslek seçme şansı son derece kısıtlanmış olur⁶⁴⁸. Burada önemli olan her somut olayın kendi özelliklerine göre

⁶⁴¹Yargıtay 4. HD'nin 29.09.1977 tarih ve 1977/7403 E. ve 1977/8952 K. sayılı kararına göre, "*..Davacı 18.7.1972 günlü dava dilekçesinde; davalı rektörlüğe ait olan ve diğer davalı K1'in sevk ve idaresinde bulunan otobüsün kendisinin kullandığı babasına ait araca çarptığını ve bu olay sonucu çeşitli yerlerinden yaralandığını ve bu yaralanma nedeniyle erken emekliye sevk edildiğini, bu yüzden eksik emekli maaşı ve eksik ikramiye almak zorunda bırakıldığını ileri sürerek ayrıca 85000 lira maddi tazminat istemiştir. Davanın şu ileri sürülüş şekline göre; tazminat isteğinin dayanağının, BK. nun. 46. maddesinin düzenlediği "beden ve ruh tamlığının ihlali sonucu ekonomik geleceğin sarsılması" olgusu olduğu anlaşılmaktadır.*" (LEXPERA).

⁶⁴²Eren, **a.g.k.**, 2024, 860.

⁶⁴³Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 612.; Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 293; Z. R. Demir (2019), Ekonomik Geleceğin Sarsılmasında Doğan Kayıplar, *Sorumluluk Hukuku-Seminerler 2018*, (Editör: Başak Baysal), İstanbul: On İki Levha Yayınları, s.165; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.** 2023b, 106; Eren, **a.g.k.**, 2024, 860; Nomer, **a.g.k.**, 2024, 284.

⁶⁴⁴Demir, **a.g.k.**, 2019, 170.

⁶⁴⁵Yargıtay 4. HD'nin 29.06.2022 tarihli ve 2021/24942 E. ve 2022/9679 K. sayılı kararına göre, "*..Somut olayda; davacı, dava dilekçesinde, yüzündeki iz sebebiyle bir daha iş bulamayacağından bahisle zarara uğradığını belirterek tazminat talebinde bulunmuş olup anılan zarar olay tarihinde yürürlükte olan 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 54/4 bendinde sayılan sosyal ve ekonomik geleceğin sarsılmasından kaynaklanan zarardır. Her ne kadar, Adli Tıp Kurumu Genel Kurulunca düzenlenen 27/07/2017 tarihli rapor doğrultusunda, beden gücü kaybı nedeniyle tazminat isteminin reddine ilişkin karar doğru ise de, olay tarihinde genç bir kadın olan davacının yüzünde meydana gelen iz sonucu iş bulma ihtimalinin azaldığı, dolayısıyla ekonomik geleceğin sarsılması nedeniyle bir miktar zarara uğrayacağı açıktır. Bu kapsamda, davacının yaşı, yaptığı işi gözeticilerle ilgili yerlerden araştırma yapılarak, gerekli görülürse bilirkişi raporu alınarak zararın kapsamının belirlenmesi, belirlenemiyorsa TBK 51/1 madde uyarınca uygun bir miktar tazminata hükmedilmesi için hükmün bozulması gerekmektedir.*" (UYAP).

⁶⁴⁶Demir, **a.g.k.**, 2019, 165; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.** 2023b, 106; Eren, **a.g.k.**, 2024, 8560; Nomer, **a.g.k.**, 2024, 284.

⁶⁴⁷Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 293; Eren, **a.g.k.**, 2016, 65; Uçakhan, **a.g.k.**, 2017, 455; Demir, **a.g.k.**, 2019, 165.

⁶⁴⁸Eren, **a.g.k.**, 2016, 65.

değerlendirilmesi gereğidir. Yukarıdaki örnekte belirtildiği üzere bir sanatçının yüzünde kalıcı iz kalması onun ekonomik geleceğini sarsabilirken aynı iz bir futbolcunun ekonomik geleceğine herhangi bir etkide bulunmayabilir.

Yargıtay, kaza tarihinde 15 yaşında bir öğrenci olan, askeri okula ve polis akademisine başvuruda bulunduğu iddia edilen zarar görenin, kaza sebebiyle yüzünde kalan sabit izin bu kişinin bahsedilen mesleklere girişine engel olabileceğini, bu sebeple ekonomik geleceğinin sarsıldığından bahsedilebileceği görüşündedir⁶⁴⁹.

Yargıtay başka bir kararında ise, 22 yaşında profesyonel futbolcu olan zarar görenin, trafik kazası sonucu bacak ve omzunda yaşadığı sakatlığın yaptığı iş gereği mesleğinde yükselmesine engel olacağını, yaralanmanın yalnızca mesleğe kabülde değil, meslekte kariyer olarak yükselmesini etkilediği hallerde de ekonomik geleceğin sarsılmasının mümkün olduğuna karar vermiştir⁶⁵⁰.

Ekonomik geleceğin sarsılması TBK 54/4. maddede her ne kadar ayrı ve bağımsız bir zarar kalemi olarak düzenlenmiş ise de çoğu zaman çalışma gücü kaybı zarar kalemi ile iç içe geçmiş haldedir. Zira bu iki kavram aslında birbirine çok yakın olduğu için birini diğerinden ayırmak zordur⁶⁵¹. Örneğin, gözünü kaybeden bir kimsenin hem çalışma gücü kaybı yaşayacağı hem de ekonomik geleceğinin sarsılacağı bir gerçektir. Öğretide bu durumda zararın tek bir kalem olarak tayin olunması gerektiği görüşü mevcuttur⁶⁵². Yargıtay ise yakın geçmişte verdiği bir kararında zarar gören davacı lehine hem maluliyet hem de ekonomik geleceğin sarsılması nedeniyle kazanç kaybına hükmedebileceğini belirtmiştir⁶⁵³. Kanaatimizce Yargıtay'ın bu kararı yerindedir. Zira kanun koyucu ekonomik geleceğin sarsılmasını ayrı ve bağımsız bir zarar kaynağı olarak görerek bu

⁶⁴⁹Yargıtay 17. HD, 03.10.2018 T., 2018/999 E., 2018/8525 K. (UYAP).

⁶⁵⁰Yargıtay 17. HD, 08.05.2017 T., 2014/24918 E., 2017/5131 K. (UYAP).

⁶⁵¹Demir, **a.g.k.**, 2019, 171.

⁶⁵²Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 612; Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 294.

⁶⁵³Yargıtay 17. HD'nin 05.02.2020 tarihli ve 2019/2579 E. ve 2020/755 K. sayılı kararına göre, "...Somut olayda davacı vekilince amatör klüp futbol hakemi olan davacının kaza sonucu başında, yüzünde, çene ve dişlerinde, her iki ayağında meydana gelen yaralanmalar dolayısıyla bir dizi ameliyat geçirmesi sonucu ekonomik geleceğin sarsılması nedeni ile maddi tazminat talep edilmiş; mahkemece bölgesel çapta kalan ve devam edip etmediği belli olmayan futbol hakemliği mesleği nedeniyle hesaplama yapılmadığını bildiren bilirkişi raporu doğrultusunda düzenli ve kayıtlı bir işi olmaması gerekçesiyle ekonomik geleceğin sarsılması nedeni ile maddi tazminat talebinin reddine karar verilmiştir.

Mahkemece bu hususta yapılan araştırma ve inceleme yetersizdir. Eksik inceleme ile hüküm kurulamaz. Bu durumda Mahkemece yapılacak iş, davacının kaza tarihinde amatör klüp futbol hakemi olarak çalışıp çalışmadığı detaylı bir araştırma sonrası belirlendikten sonra, bu işten elde edebileceği ortalama geliri, hakemliği kaç yaşına kadar yapabileceği belirlenip varsa davacının yaralanması nedeni ile ekonomik geleceğin sarsılması sonucu oluşan zararın ve kazanç kaybının uzman bilirkişi tarafından belirlenmesi gerekirken eksik araştırma ile yazılı olduğu şekilde karar verilmiş olması doğru görülmemiştir.." (UYAP).

kayıpların giderimini TBK 54/4. maddede ayrı bir bent halinde düzenlediğinden, bu zararların ayrı bir zarar kalemi olarak tazmini mümkün olmalıdır⁶⁵⁴.

Ekonomik geleceğin sarsılması halinde hükmedilecek tazminat miktarını tespit etmek kolay değildir. Örneğin zarar görenin bir öğrenci olması durumunda derslerinde başarı gösterip gösteremeyeceği, hangi mesleği yapacağı asla bilinemez. Ancak gelecek belirsiz olsa da zararın tazmin edilmesi gerekir⁶⁵⁵. Burada da tıpkı çalışma gücü kaybında olduğu gibi farazi bir zararın hesaplanması gerekmele birlikte, çalışma gücü kaybında zararı tespit etmeye yarayan formüller gibi bu zarar kalemi için uygulamada kullanılan mevcut bir hesap formülü yoktur. Bunu yerine her somut olay kendi içinde değerlendirilecek, buna göre zarar görenin yaşı, eğitim durumu, medeni hali ve yaptığı iş gibi birçok unsur dikkate alınmak suretiyle araştırma yapılarak, gerekli görülürse bilirkişi raporu alınarak zararın kapsamının belirlenmesi, belirlenemiyorsa TBK 51/1. maddesi uyarınca uygun bir miktar tazminata hükmedilmemesi gerekecektir⁶⁵⁶.

2.2.4. Özellikli bir durum: Destekten yoksun kalma tazminatı

Güvence Hesabı, SK'nın 14. maddesinde yer alan koşulların oluşması halinde maddi ve bedensel zararlardan sorumludur. Destekten yoksun kalma tazminatı ise TBK'nın 54. maddesinde yer alan bedensel zarar kalemleri arasında sayılmamaktadır. Ancak uygulamada Güvence Hesabına bedensel zararların yanı sıra destekten yoksun kalma tazminatı için de başvuru yapıldığı, Hesap tarafından koşulları sağlayanlara ödeme yapıldığı⁶⁵⁷, ödeme yapılmayan veya ödemenin yetersiz bulunduğu hallerde ise hak sahipleri tarafından mahkemelere veya Sigorta Tahkim Komisyonuna başvuru yapıldığı görülmektedir. Bu sebeple bu konunun çalışmamızda ayrı bir başlık altında ele alınması gereksinimi duyulmuştur.

2.2.4.1. Tanımı ve amacı

Kişiyeye yapılan haksız müdahale o kişinin ölümüne sebebiyet vermişse, ölüm sebebiyle doğacak olan zarar, ölenin dışında meydana gelir⁶⁵⁸. Başka bir deyişle, kişinin

⁶⁵⁴Baysal'a göre de çalışma gücünde bir kayıp bulunmamasına rağmen ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kaybın ayrı bir kalem olarak varlığı ve tazmini normatif zarar teorisi uyarınca mümkündür (Baysal, **a.g.k.** 2019, 421).

⁶⁵⁵Baysal, **a.g.k.**,2019, 402.

⁶⁵⁶Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 293; Uçakhan, **a.g.k.**, 2017, 457; Yargıtay 4. HD, 01.06.2021 T., 2021/9671 E., 2021/2136 K.; Yargıtay 17. HD, 02.07.2020 T., 2019/4863 E., 2020/4292 K. (UYAP).

⁶⁵⁷<https://www.guvencehesabi.org.tr/basvuru-sirasinda-istenen-belgeler>, Erişim T: 27.05.2024

⁶⁵⁸K. T. Gürsoy (1972). Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 29(1), s.143; M. S. Ergüne (2018). Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, Samim Ünan ve Emine Yazıcıoğlu

ölümü hukuken bir zarar olmasa da zarar gören öldüğü için, o kişinin ekonomik olarak desteğinden faydalanan kişiler için bazı zararlar söz konusu olabilir. İşte ölenin yardımından ve desteğinden faydalanan kişilerin ölüm sebebiyle yoksun kaldıkları bu kayıpları talep edebilecekleri tazminat türüne destekten yoksun kalma tazminatı denilmektedir⁶⁵⁹.

Yargıtay'a göre destekten yoksun kalma tazminatı, "...ölüm sonucu ölenin yardımından yoksun kalan kimsenin muhtaç duruma düşmesini önlemek ve yaşamının desteğin ölümünden önceki düzeyde tutulması amacına yönelik sosyal karakterde kendine özgü bir tazminattır..."⁶⁶⁰.

Destekten yoksun kalma tazminatının amacı, ölenin vücut bütünlüğünün ihlali sebebiyle oluşan bedensel zararın giderilmesi değildir⁶⁶¹. Buradaki temel amaç, ölen kişinin hali hazırda başka kişilerin bakım ve geçimini sağladığı ve ileride de sağlayacağı, ölümle birlikte ise bu kişilerin söz konusu faydadan yararlanamayacakları için zarara uğradıkları düşüncesinden hareketle bu kişilerin uğradıkları zararın giderilmesidir⁶⁶². Yargıtay da benzer şekilde destekten yoksun kalma tazminatındaki amacın "...destekten yoksun kalanların desteğin ölümünden önceki yaşamlarındaki sosyal ve ekonomik durumlarının korunmasıdır. Olaydan sonraki dönemde de, destek olmasa bile, onun zamanındaki gibi aynı şekilde yaşayabilmesi için muhtaç olduğu paranın ödettirilmesi..." olduğu düşüncesindedir⁶⁶³.

(Ed.), *Sigorta Hukuku Sempozyumları* içinde. (1. Baskı). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.11; Baysal, **a.g.k.**, 2019, 439; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.** 2023b, 106.

⁶⁵⁹Gürsoy, **a.g.k.**, 1972, 143 v.d.; Deschenaux ve Tercier, **a.g.k.**, 1983, 196; Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 619 v.d.; Gökyayla, E. (2004). *Destekten Yoksun Kalma Tazminatı*, (1. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.45 v.d.; Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 299; A. Altop (2013). Trafik Kazaları Nedeniyle İleri Sürülen Destekten Yoksun Kalma Taleplerine İlişkin Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 15.06.2011 Tarihli E. 2011/17-142 2011/411 K. Sayılı ve 22.02.2012 Tarihli E.2011/17-787 K.2012/92 Sayılı Kararları İle Yargıtay 17. Hukuk Dairesi'nin 05.06.2012 Tarihli E.2011/11551 K.2012/7391 Sayılı Kararının Değerlendirilmesi, *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 8 (Özel), s.161; G. G. Göndermez (2014). Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Hukuki Niteliği ve Koşulları, *Rona Aybay'a Armağan, (1. Cilt), Legal Hukuk Dergisi*, s.1034; G. Kocabaş (2014). Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Unsurları, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 20(3), s.275; F. Canbolat (2016). Trafik Kazasında Ölen Desteğin Kusurunun Sigorta Şirketinin Sorumluluğuna Etkisi, *Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini, Uluslararası Kongre*, Ankara: Türkiye Barolar Birliği, Cilt:1, s.384; Seven, **a.g.k.**, 2017, 55; Ergüne, **a.g.k.**, 2018, 11; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 172; Baysal, **a.g.k.**, 2019, 439; Y. Keser (2021a). Karayolları Trafik Kanunu Kapsamında Desteğin Tam Kusurlu Olması Halinde Destek Görenlerin Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Talep Edebilmesi Sorunu, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(1), s.172-173; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 108; Eren, **a.g.k.**, 2024, 861.

⁶⁶⁰YİBK, 06.03.1978 T., 1978/1 E., 1978/3 K. (LEXPRA)

⁶⁶¹Deschenaux ve Tercier, **a.g.k.**, 1983, 195; Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 54; Seven, **a.g.k.** 2017, 55; Eren, **a.g.k.**, 2024, 863.

⁶⁶²Deschenaux ve Tercier, **a.g.k.**, 1983, 196 v.d.; Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 54; Kocabaş, **a.g.k.**, 2014, 277; Baysal, **a.g.k.**, 2019, 441; Topuz, **a.g.k.**, 2023, 398; Eren, **a.g.k.**, 2024, 863.

⁶⁶³YHGK, 27.10.2022 T., 2021/(17)4-954 E., 2022/1403 K. (UYAP).

2.2.4.2. Özellikleri

Destekten yoksun kalma tazminatı, ölenden miras yoluyla intikal eden bir hak olmayıp destekten yoksun kalanın şahsında doğrudan doğruya doğan, asli ve bağımsız bir talep hakkıdır⁶⁶⁴. Destekten yoksun kalan bu hakkı kullanmak için desteğin mirasçısı olmak zorunda değildir. Bu hak miras yoluyla intikal etmeyip doğrudan doğruya, destekten yoksun kalanın şahsında asli bir şekilde kazanıldığı için destek veya mirasçılarının bu hak üzerinde bir tasarruf hakkı bulunmamaktadır⁶⁶⁵. Hatta destekten yoksun kalan mirasçı olup bir şekilde mirasçılık sıfatını yitirse veya mirası reddetse dahi bu tazminatı talep edebilir⁶⁶⁶.

Destekten yoksun kalanların talebi, haksız fiil neticesinde vücut bütünlüğü ihlal edilen destek adına da değildir. Diğer bir ifadeyle, desteğin ölümü sebebiyle ortaya çıkan doğrudan zarardan bağımsızdır. Bu sebeple destek, ölümünden önce zarar verenle anlaşsa dahi destekten yoksun kalanlar bu hakkın bağımsız niteliği uyarınca bu tazminatı talep edebilirler⁶⁶⁷. Bağımsızlığın bir diğer anlamı ise destekten yoksun kalanların her birinin tazminat talebinin birbirlerinden bağımsız oluşudur⁶⁶⁸. Bu sebeple de birden fazla destekten yoksun kalan varsa bunların arasında müteselsil alacaklılık durumu oluşmaz⁶⁶⁹.

Haksız fiil sebebiyle tazminat hakkında temel ilke, tazminatın haksız fiilden doğrudan doğruya zarar görene ait olduğudur. Dolayısıyla üçüncü kişilerin uğramış oldukları zarar kural olarak tazmin edilmez⁶⁷⁰. Genel ilke bu olmasına karşın destekten yoksun kalma tazminatının düzenlendiği TBK 53/1-b.3. maddesi ile bu zararın tazmini için istisnai bir imkan tanınmıştır⁶⁷¹. Dolayısıyla genel ilkelerden ayrılmayı gerektiren bu madde olmasaydı, destekten yoksun kalanların zararlarını genel ilkeler uyarınca tazmine

⁶⁶⁴H. Tandoğan (1963). *Mukayeseli Hukuk, Hususiyle Türk – İsviçre ve Alman Hukuku Bakımından Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini*, (1.Bası), Ankara: Ajans-Türk Matbaası, s.5; Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 45; Kocabaş, **a.g.k.**, 2014, 280; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 173; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 108; Eren, **a.g.k.**, 2024, 863.

⁶⁶⁵Tandoğan, **a.g.k.**, 1963, 5; Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 47; Kocabaş, **a.g.k.**, 2014, 280; Eren, **a.g.k.**, 2024, 863; Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 2024, 533.

⁶⁶⁶Eren, **a.g.k.**, 2024, 863; Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 2024, 533.

⁶⁶⁷Gürsoy, **a.g.k.**, 1972, 145; Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 47; Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 300; Kocabaş, **a.g.k.**, 2014, 281.

⁶⁶⁸Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 49.

⁶⁶⁹Antalya, **a.g.k.**, 2019, 173.

⁶⁷⁰Tandoğan, **a.g.k.**, 1963, 1; Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 50.

⁶⁷¹Diğer istisna ise, zarar görenin veya ölenin yakınlarına da manevi tazminat talep hakkı veren TBK'nın 56/2. maddesidir (Gürsoy, **a.g.k.**, 1972, 143).

imkanları olmazdı⁶⁷². Bu sebeple destekten yoksun kalma tazminatı istisnai nitelik taşır⁶⁷³.

Destekten yoksun kalma tazminatı, öğretideki hakim görüşe göre yansıma zarar niteliğindedir⁶⁷⁴. Yansıma zarar, hukuka aykırı bir fiil yüzünden doğrudan zarara uğrayan kişi dışındaki üçüncü bir kişinin de bu fiil sebebiyle dolaylı olarak uğradığı zarara denir⁶⁷⁵. Yargıtay da bu tanımı benimsemiştir⁶⁷⁶. Örneğin, bir trafik kazasında ölen ses sanatçısının birlikte yaşadığı eşi ve çocuklarının ölenin desteğinden mahrum kalmaları, bu kişinin çalıştığı gazino bu sebeple bir süre kapalı kalması halinde gazino sahibinin uğradığı zarar, terekenin borca batık olması sebebiyle bu kişiye borç para verenlerin uğradıkları zararlar yansıma zararlarıdır. Doğrudan ve dolaylı zarardan⁶⁷⁷ farklı olarak burada zarar gören, üçüncü kişidir. Öğretide zarar gören ile yansıma yolu ile zarar göreni ayırmak amacıyla zarar görene doğrudan zarar gören, yansıma yoluyla zarar gören üçüncü kişiye ise dolaylı zarar gören denilmektedir⁶⁷⁸. Destekten yoksun kalma tazminatında da zarara uğrayan, haksız fiilin doğrudan doğruya mağduru olan destek olmayıp destekten yoksun kalan üçüncü kişilerdir ve bu kişilerin desteğin ölümü neticesinde uğradıkları zararın tazmini hedeflenir⁶⁷⁹. Bu sebeple destekten yoksun kalma tazminatı, yansıma yoluyla uğranılan zararın tazminidir⁶⁸⁰.

Destekten yoksun kalma zararı, maddi bir zarardır. Dolayısıyla manevi zararlar

⁶⁷²Gürsoy, **a.g.k.**, 1972, 143; Hatemi, **a.g.k.**, 1994, 25; Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 65; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 108.

⁶⁷³Deschenaux ve Tercier, **a.g.k.**, 1983, 197; Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 51.

⁶⁷⁴Hatemi, **a.g.k.**, 1994, 97; Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 60; Altop, **a.g.k.**, 2013, 161; S. Ünan ve B. Baysal (2013). Trafik Kazası Sebebiyle Destekten Yoksun Kalanların Araç İşletenin Sorumluluk Sigortacısına Yöneltiltiği İstemlerle İlgili Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi, *XXVI. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler-Tartışmalar*, (1. Baskı), Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.107; Kocabaş, **a.g.k.**, 2014, 282; Ergüne, **a.g.k.**, 2018, 12; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 175; Baysal, **a.g.k.**, 2019, 441; Keser, **a.g.k.**, 2021a, 179; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 108; Destektekn yoksun kalma zararını dolaylı zarar olarak ifade edenler için bkz. Tandoğan, **a.g.k.**, 1963, 5; Eren, **a.g.k.**, 2024, 863.

⁶⁷⁵Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 562; Ç. Özel (2001). Sözleşme Dışı Sorumlulukta Yansıma Zarar ve Giderimine İlişkin Bazı Düşünceler, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 50 (4), s.84; S. İ. Çakırca (2012). *Türk Sorumluluk Hukukunda Yansıma Zararı*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, s.166; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 151; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 47.

⁶⁷⁶Yargıtay HGK, 22.09.2021 tarih ve 2017/4-1465 E. ve 2021/1062 K. sayılı kararına göre. "Yansıma zarar ise, hukuka aykırı eylemden zarar gören kişinin dışında bir başkasının zarar görmesidir.." (UYAP).

⁶⁷⁷Doğrudan zarar, hukuka aykırı bir fiil neticesinde araya eklenen başka bir sebep girmeksizin uğranılan ilk zarardır. Dolaylı zarar ise, doğrudan zarara sebep olan haksız fiile bağlı olarak ancak eklenen başka bir sebep yüzünden sonradan (daha uzak sürede) ortaya çıkan ilave zarara denir. Yaralanan bir kişinin tedavi masrafları ya da kaza sonucu zarar gören aracın tamir masrafları doğrudan zarara, yaralanan kişinin tedavi olduğu esnada yanlış uygulama yüzünden kolunun kesilmesi ise dolaylı zarara örnek olarak verilebilir (Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 561 v.d.; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 147 v.d.; Topuz, **a.g.k.**, 2023, 75 v.d.; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 46-47 v.d.; Eren, **a.g.k.**, 2024, 609 v.d.).

⁶⁷⁸Tandoğan, **a.g.k.**, 1963, 1; Özel, **a.g.k.**, 2001, 82 v.d.

⁶⁷⁹Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 64.

⁶⁸⁰Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 65; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 175.

destekten yoksun kalmaz tazminatı kapsamında değildir⁶⁸¹. Desteğin ölmüş olması tek başına malvarlığı zararını oluşturmaz. Burada zarar, ölen destek tarafından yapılan yardımın ortadan kalkması sebebiyle destekten yoksun kalanın malvarlığında meydana gelen eksilmedir. Bunun yanı sıra bu zarar geleceğe ait farazi bir zarar olup yoksun kalınan kar niteliğindedir⁶⁸².

Destekten yoksun kalma tazminatı bir alacak hakkı olup nafaka değildir. Bu sebeple alacağın temliki hükümlerine göre üçüncü kişilere devredilebilir⁶⁸³.

Destekten yoksun kalma tazminatının ölüm halinde mirasçılara intikali mümkündür. Eğer destekten yoksun kalan dava açmadan ölürse, mirasçıları, destekten yoksun kalanın ihtiyaç haline düştüğü andan ölüm tarihine kadar geçen süre için bu tazminatı talep edebilirler⁶⁸⁴.

Destekten yoksun kalma tazminatı, TBK'nın 144/3. maddesinde sayılan takas yasağına tabidir. Her ne kadar anılan maddede destekten yoksun kalma tazminatı açıkça sayılmasa da, bu madde sayılanlar örnek kabilindendir. Öğretide kabul edilen görüşe göre, destekten yoksun kalma tazminatı tıpkı nafaka ve işçi ücretleri gibi geçim için lazım gelen şeyleri sağlamaya yönelik talep haklarından sayıldığı için, anılan hükmün bu durumda da uygulanacağı kabul edilir⁶⁸⁵. Bu durumda, destekten yoksun kalma tazminatının borçlusu, destekten yoksun kalma tazminatı alacaklısından takasa konu başka bir alacağa sahip olsa da bu alacağını artık takas konusu edemez⁶⁸⁶.

2.2.4.3. *Uysurları*

Destekten yoksun kalma tazminatının söz konusu olabilmesi için destek (ölen) ve destekten yoksun kalanın varlığı gerekir. Destek, öldüğü sırada tazminat isteminde bulunan kişiye fiilen, sürekli ve düzenli bir şekilde bakan ve ölmeseydi ona ileride de bakması ciddi olarak muhtemel olan kimseye denir⁶⁸⁷. Destekten yoksun kalan ise,

⁶⁸¹Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 55.

⁶⁸²Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 55.

⁶⁸³Gürsoy, **a.g.k.**, 1972, 145; Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 75; Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 300; Kocabaş, **a.g.k.**, 2014, 283; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 174; Eren, **a.g.k.**, 2024, 864.

⁶⁸⁴Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 76; Antalya, **a.g.k.**, 2019, 174; Eren, **a.g.k.**, 2024, 864; *Gürsoy ile Tekinay vd.'na göre*, destekten yoksun kalma tazminatı kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan mirasçılara intikal etmez. (Gürsoy, **a.g.k.**, 1972, 145; Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 653-654.)

⁶⁸⁵A. Akartepe (1994). *Türk Borçlar Hukukuna Göre Destekten Yoksun Kalma Tazminatı*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.32; Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 77; Kocabaş, **a.g.k.**, 2014, 284.

⁶⁸⁶Akartepe, **a.g.k.**, 1994, 32.

⁶⁸⁷Gürsoy, **a.g.k.**, 1972, 146; Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 98; Baysal, **a.g.k.**, 2019, 443; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 108; Eren, **a.g.k.**, 2024, 856.

desteğin bakımına muhtaç olan kişiye denir⁶⁸⁸. Buradaki “bakma” ifadesi, bir başkasının geçimini kısmen veya tamamen sağlamak olarak anlamına gelir. Buna göre destek kavramı hukuki değil fiili durumu esas almaktadır⁶⁸⁹. Başka bir deyişle, hukuken bakmakla yükümlü olan mirasçı veya akraba gibi kişiler değil fiilen bakan kişiler destek olarak kabul edilir⁶⁹⁰. Bu bakımın da sürekli ve düzenli olması gerekir⁶⁹¹.

Destek öldüğü esnada fiili olarak destekten yoksun kalanlara bakıyorsa gerçek destek, ileride bakacak ise farazi destek olarak adlandırılır⁶⁹².

Destekten yoksun kalanın bakıma (desteğe) ihtiyacının olması gerekir. Diğer bir ifadeyle desteğin bakma gücü, destekten yoksun kalanın ise bakıma muhtaç olması gerekmektedir⁶⁹³. Bakım ihtiyacından anlaşılması gereken ise, desteğin ölümü ile destekten yoksun kalanın yoksul, muhtaç hale düşmesi değildir. Burada önemli olan, destekten yoksun kalanın, destek ölmeden önceki sosyal ve ekonomik seviyesinin gerisine düşecek olup olmayacağıdır. Destekten yoksun kalma tazminatı ile bu geriye düşüşün önlenmesi amaçlanır⁶⁹⁴. Yargıtay da amacın bu geriye düşüşün engellenmesi olduğunu belirtir⁶⁹⁵.

⁶⁸⁸Baysal, **a.g.k.**, 2019, 444.

⁶⁸⁹Yargıtay 17. HD'nin 11.02.2019 tarihli ve 2016/4026 E. ve 2019/1195 K. sayılı kararına göre, "...Somut olayda; ölenin nişanlısı ve dini nikahlı eşi olduğu için ölenin fiili olarak destek aldığı kabul edilen davacı ile kazada ölen S.A. arasında desteklik ilişkisinin bulunduğu kabul edilmiş ve bu kabul için sadece davacı tanıklarının anlatımları ile yetinilmiştir. Mahkemenin desteklik ilişkisinin belirlenmesi için beyanlarını esas aldığı tanıkların, davacının yakın akrabası olan kişiler olduğu görülmektedir. Sadece tanık anlatımlarına dayalı olarak davacı ile ölen arasında fiili desteklik ilişkisi bulunduğu kabulü doğru olmayan sonuçlara ulaşılmasına yol açabileceğinden, mahkemenin bu hususta yaptığı araştırma yetersizdir. Açıklanan hukuki ve maddi vakıalar karşısında mahkemece; davacının desteği olduğunu iddia ettiği S.A. ile davacının kazadan önceki MERNİS kayıtlarının mercinden getirtilip, adreslerinin aynı olup olmadığının araştırılması; S.A.'nin kazadan önceki adres bilgileri üzerinden ilgili kolluk biriminden davacı ile bu kişinin kazadan önceki tarihte fiilen birlikte yaşayıp yaşamadıkları ile sosyal ekonomik durumlarının, yine kazada ölen S.nin aile bireylerinin tespit edilecek adreslerinin bağlı olduğu kolluk birimlerinden kişinin aile bireylerinden, davacı ile S.nin dini nikahla birlikte yaşayıp yaşamadıkları ve davacıya S.nin destek olup olmadığının araştırılması; tüm bu araştırmalardan elde edilecek veriler bir bütün olarak değerlendirilip davacı ile ölen arasında fiili desteklik ilişkisi bulunup bulunmadığının saptanması ile oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, eksik incelemeyle, yazılı şeklide hüküm tesisi bozmayı gerektirmiştir..." (UYAP).

⁶⁹⁰Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 98; Ergüne, **a.g.k.**, 2018, 13; Eren, **a.g.k.**, 2024, 865.

⁶⁹¹Gürsoy, **a.g.k.**, 1972, 147; Baysal, **a.g.k.**, 2019, 445.

⁶⁹²Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 99-100; Baysal, **a.g.k.**, 2019, 443; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023b, 111; Eren, **a.g.k.**, 2024, 866.

⁶⁹³Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 130.

⁶⁹⁴Gökyayla, **a.g.k.**, 2004, 130; Baysal, **a.g.k.**, 2019, 445; Eren, **a.g.k.**, 2024, 869.

⁶⁹⁵YHGK'nin 21.04.1982 tarih ve 1979/4-1528 E. ve 1982/412 K. sayılı kararına göre, "...Bununla birlikte, destekten yoksun kalan kimse devamlı ve gerçek bir ihtiyaç içerisinde bulunmalıdır. Genel olarak bakım ihtiyacı, sosyal düzeye uygun olan yaşamın devamını sağlamak için gerekli olanaklardan yoksun kalmayı anlatır. Eğer ölenin eylemi olarak baktığı davacı, ölüm yüzünden bu bakımın sağladığı yaşama düzeyinin altına düşmüş olursa, ihtiyaç bulunma koşulu gerçekleşmiş sayılır. Burada önemli olan, destekten yoksun kalan kimse ve ailesinin temsil ettiği sosyal ve ekonomik düzeye göre normal karşılanan giderlerdir..." (LEXPERA).

2.2.4.4. Güvence Hesabının destekten yoksun kalma tazminatından sorumlu olup olmadığı sorunu

2.2.4.4.1. Öğretideki görüşler

Güvence Hesabının sorumluluğunu düzenleyen SK'nın 14. maddesinde maddi ve bedensel zararlardan bahsedilmiş olup açıkça destekten yoksun kalma tazminatından bahsedilmemesine karşın, destekten yoksun kalma tazminatından Güvence Hesabının sorumlu olduğu öğretide kabul edilen ağırlıklı görüştür⁶⁹⁶. Ancak bu görüşlerde, destekten yoksun kalma tazminatı TBK'da yer alan bedensel zarar kalemleri arasında sayılmamasına rağmen, Güvence Hesabının hangi gerekçeyle sorumlu olduğu belirtilmemektedir.

Bu konuda karşıt görüşe sahip olan Seven'e göre, destekten yoksun kalma tazminatı bedensel zarar olmayıp maddi bir zarardır. Bu nedenle de Güvence Hesabı, sadece bedensel zararların talep edilebileceği halleri düzenleyen SK'nın 14/2-a-b-ç. bentleri uyarınca destekten yoksun kalma tazminatından sorumlu değildir. Bu bentlerin haricindeki c ve d bentlerinde ise maddi ve bedensel zararların talep edilebileceği düzenlendiğinden ancak bu bentler uyarınca destekten yoksun kalma tazminatından sorumludur⁶⁹⁷. Yazara göre öğreti ve Yargıtay'ın bu konudaki hatalı görüşü, Güvence Hesabından önce var olan Garanti Fonu döneminde Fonun işleyişini düzenleyen 1990, 1997 ve 2002 tarihli Yönetmeliklerde⁶⁹⁸ KTK'nın 108. maddesine aykırı olarak, tazminatın tanımı yapılırken destekten yoksun kalma tazminatının da bedensel zararlar içerisinde sayılmasından ileri gelmektedir⁶⁹⁹. Benzer yönde görüşe sahip olan Şeker Ögüz ise, Güvence Hesabına bedensel zararlar için başvurulabileceğini, TBK sistematüğinde bedensel zararlar ile ölüm halindeki zararların farklı maddelerde düzenlendiğini, destekten yoksun kalmanın hukuki nitelik olarak ölenden intikal etmeyip destekten yoksun kalanın şahsında doğan bağıımız ve asli bir hak olduğunu, bu sebeplerle Güvence Hesabının destekten yoksun kalma zararından sorumlu olmaması gerektiğı görüşündedir⁷⁰⁰.

⁶⁹⁶Yıldız Nomer, **a.g.k.**,2000, 74; Yılmaz, Z., **a.g.k.**, 2007, 37; Uluğ Cicim, **a.g.k.** 2011, 114; Kara, **a.g.k.**, 2021, 345; Öz, **a.g.k.**, 2022, 132; Çelik, **a.g.k.**, 2023, 1107.

⁶⁹⁷Seven, **a.g.k.**, 2017, 57.

⁶⁹⁸Bu yönetmeliklere Birinci Bölüm, 1.1. kısmında yer verilmiştir.

⁶⁹⁹Seven, **a.g.k.**, 2017, 58-60.

⁷⁰⁰Şeker Ögüz, **a.g.k.**, 2023, 83-84.

2.2.4.4.2. Yargıtayın görüşü

Yargıtay, Güvence Hesabının kapsamında olan zorunlu sigortalara ilişkin olarak koşulların oluşması halinde ortaya çıkan zararların bu sigortalarla saptanan geçerli teminat miktarlarınca Hesap tarafından karşılanacağını, destekten yoksun kalma tazminatının da sorumluluğun kapsamında olduğunu kabul etmektedir⁷⁰¹. Yargıtay hem Garanti Fonu hem de Güvence Hesabı döneminde bu uygulamasını istikrarlı şekilde sürdürmüştür⁷⁰². Ancak bu kararlarda bedensel zararların kapsam içinde olduğu belirtilmesine rağmen destekten yoksun kalma tazminatının bedensel zarar olup olmadığı hususunda herhangi bir değerlendirmede bulunulmamaktadır.

2.2.4.4.3. Görüşlerin değerlendirilmesi ve görüşümüz

Öğretideki hakim görüş ve uygulama, destekten yoksun kalma tazminatının Güvence Hesabının sorumluluğu kapsamında olduğunu kabul etmektedir. *Seven'in* de belirttiği üzere bu konuda 1990, 1997 ve 2002 yıllarında çıkarılan Yönetmeliklerde açıkça destekten yoksun kalma tazminatının kapsam dahilinde olduğunun belirtilmesi, uygulamada ve öğretide herhangi bir tartışmanın şimdiye kadar önüne geçmiştir⁷⁰³. Ancak bu durum Güvence Hesabının destekten yoksun kalma tazminatından sorumlu olmadığı anlamına gelmez.

Öncelikle Güvence Hesabının sorumluluğunda yer alan zorunlu sorumluluk sigortaların tümü destekten yoksun kalma tazminatı ve maddi zararları teminat altına almaktadır. Zorunlu trafik sigortası genel şartlarında yer alan maddi zararlar teminatı, "hak sahibinin zarar gören araçta meydana gelen değer kaybı dahil doğrudan malları üzerindeki azalma" olarak belirtilmiştir (A.5/a). Diğer teminatlar ise açıkça bedensel zararlar olarak belirtilmese de sağlık gideri, sakatlanma ve destekten yoksun kalma tazminatı olarak belirtilmiştir. Tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu sorumluluk sigortası ile tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortasına ait genel şartlarda ise kapsama giren zarar türleri "*bedensel ve maddi zararlar*" olarak sayılmıştır. Anılan bu sigortalara ait

⁷⁰¹Yargıtay 4. HD, 23.10.2023 T., 2021/17011 E., 2023/11189 K. (UYAP).

⁷⁰²Yargıtay 4. HD, 09.11.2023 T., 2023/9949 E., 2023/12170 K.; Yargıtay 4. HD, 24.11.2021 T., 2021/6051 E., 2021/9094 K.; Yargıtay 17. HD, 13.03.2018 T., 2015/17551/ E., 2018/2287 K.; Yargıtay 17. HD, 20.02.2014 T., 2013/17835 E., 2014/2212 K.; Yargıtay 17. HD, 15.03.2010 T., 2009/9919 E., 2010/2241 K.; Yargıtay 17. HD, 23.02.2009 T., 2008/3683 E., 2009/813 K.; Yargıtay 11. HD, 05.11.2012 T., 2012/14734 E., 2012/17369 K. (UYAP).

⁷⁰³Seven, **a.g.k.**, 2017, 59.

tarife ve talimatta ise teminatlar; maddi, sağlık giderleri ve ölüm teminatı olarak üç ayrı hali kapsamaktadır. Başka bir deyişle, söz konusu zorunlu sigortalarda ölüm teminatının veya destekten yoksun kalma tazminatının açıkça maddi zarar teminatından ayrı olduğu belirtilmektedir. Kaldı ki, bu düzenlemeler Güvence Hesabının maddi ve bedensel zararlardan sorumlu olduğuna yönelik düzenlemenin yürürlüğe konulduğu 03.06.2007 tarihinden de sonradır. Bu durumda kanun koyucunun SK m.14'te yer alan maddi zararlardan kastının "şeye ilişkin zararlar" olduğu açıktır. Aksi takdirde 03.06.2007 tarihinden sonra farklı tarihlerde çıkarılan genel şartlar ile tarife ve talimatlarda, maddi zarar ile ölüm teminatı (destekten yoksun kalma) zararı ayrı ayrı düzenlenmek yerine "maddi zarar" olarak tek bir kalem halinde düzenlenmesi gerekirdi. Bu sebeple de *Seven'in* belirttiği üzere destekten yoksun kalma tazminatının bedensel değil de maddi zarar olduğu ve yalnızca SK'nın 14/2-c ve d bentlerine giren hallerde destekten yoksun kalma tazminatından sorumlu olunacağına dair görüşe katılmamaktayız.

İkinci olarak ise, Güvence Hesabı ile daha önce sadece zorunlu trafik sigortası yönünden var olan garanti sistemi, başka zorunlu sigortaları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Ayrıca Cumhurbaşkanının kamu yararı bulunması halinde artık sadece sorumluluk sigortalarını değil tüm sigorta türlerini zorunlu hale getirilebileceği de kabul edilmiştir (SK m.13). Sigortacılık Kanunu döneminde kamu yararı gözetilerek zorunlu hale getirilen ve Hesabın sorumluluğu kapsamına giren sigortalar ise (tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu sorumluluk sigortası ile tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortasına ve maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortası) nitelikleri gereği yüksek risk ve tehlike arz eden ve rizikonun gerçekleşmesi halinde çoğu zaman ölümle sonuçlanan faaliyetlere ilişkindir. Bu sebeple kanun koyucu tarafından zararın sosyal yönü yani daha çok destekten yoksun kalma tazminatı gözetilerek anılan sigorta türlerinin zorunlu hale getirildiği söylenebilir. Haliyle Güvence Hesabının da bu sigortalar için önem arz eden destekten yoksun kalma tazminatını kapsam dışı bıraktığını düşünmek olası gözükmemektedir.

Tüm bu açıklamalar uyarınca destekten yoksun kalma tazminatının Güvence Hesabının kapsamında olduğu kanaatinde olmakla birlikte öğretime yaşıanan tartışmaların önüne geçilebilmesi amacıyla, en azından olması gereken hukuk açısından önerimiz, SK'nın 14. maddesinde bedensel zararlar ibaresinden sonra gelmek üzere "ölüm halinde uğranılan zararlar" ibaresinin eklenmesidir.

2.2.5. Ölüme bağlı diğer zararlar

Zarar görenin ölümü halinde destekten yoksun kalma tazminatının yanı sıra TBK'nın 53/1-2. maddeleri uyarınca, yapılan cenaze giderleri ve ölüm hemen gerçekleşmemişse tedavi giderleri ile çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıpların tazmini talep edilebilir. Aynı maddede "özellikle" denilerek bu zararların sınırlı sayıda olmadığı, örnek olarak verildiği belirtilmek istenmiştir⁷⁰⁴.

2.2.5.1. Cenaze giderleri

Zarar görenin ölümü halinde ölenin cenaze ve defin giderlerinden zarar veren sorumludur. Zarar veren, zarar verici eylemi olmasa da kişinin bir gün nihayet öleceğini ve bu sebeple cenaze giderlerinden sorumlu olmayacağını savunamaz. Zarar verenin bu giderlerden sorumlu tutulması, zarar görenin erken ölümüne sebebiyet vermesi sebebiyledir⁷⁰⁵.

Cenaze (defin) giderleri ölenin yıkanması, kefenlenmesi, taşınması, tabut, yemek, davetiye ve ilân giderleriyle gömme, mezar yeri, mezar taşı ve düzenlenmesi, dini merasim vb. gibi giderlerin tümünü kapsar⁷⁰⁶. Yargıtay da cenaze giderlerini benzer şekilde, ölümle doğrudan doğruya ilgili bulunan, ölenin dini ile sosyal ve ekonomik durumuna uygun olacak şekilde, ölenin taşınması, yıkatılması, gömülmesi, mezarlık ücreti gibi giderlerden ibaret olarak tanımlamaktadır⁷⁰⁷. Ancak Yargıtay'a göre ölenin kendi milli değerlerine veya yerel örf ve adetlerine göre yaptığı özel giderlerden örneğin, taziye teşekkür giderleri, yemek giderleri, çelenk ve tabut süsü gideri, cenaze merasimi giderlerinden zarar veren sorumlu değildir⁷⁰⁸.

Ölüm nedeniyle cenaze gideri yapılması kaçınılmazdır. Ancak bu giderlerin tamamının belgelendirilmesi veya faturalandırılması beklenemez. Bu gibi masraflar belgelendirilemese de hakim, ilgili yerlerden sorulmak suretiyle gerekirse bilirkişi raporu

⁷⁰⁴Antalya, **a.g.k.**, 2019, 171.

⁷⁰⁵Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 2024, 532.

⁷⁰⁶Antalya, **a.g.k.**, 2019, 171, Eren, **a.g.k.**, 2024, 862.

⁷⁰⁷Yargıtay 17. HD, 19.02.2020 T., 2018/4832 E., 2020/1743 K.; Yargıtay 17. HD, 04.12.2018 T., 2015/19204 E., 2018/11706 K. (UYAP).

⁷⁰⁸Yargıtay 17. HD'nin 24.09.2019 tarihli ve 2016/20105 E.- 2019/8451 K. sayılı kararına göre, "Bu bağlamda; mahkemece, Şırnak Belediyesince bildirilen ve ücrete tabi olarak verilen tabut-kefen hizmet bedelleri üzerinden cenaze giderine hükmedilmesi gerekirken İlçe'de taziyelerin uzun sürdüğü gerekçesiyle, taziye teşekkür giderleri, misafir ağırlama gideri gibi zorunlu olmayan cenaze merasimi giderlerine yönelik istemin kabulüyle, bu taleplerin de içinde bulunduğu 6.000,00 TL cenaze giderine hükmedilmesi doğru görülmemiştir.." (UYAP).

da alarak makul ve uygun bir bedele hükmetmelidir⁷⁰⁹.

Cenaze ve defin giderleri TMK'nın 507/2. maddesi uyarınca ölenin terekesinden karşılanır. Bu sebeple bu giderleri talep etme hakkı da terekenin intikal ettiği mirasçılara aittir⁷¹⁰.

Uygulamada Güvence Hesabına cenaze ve defin giderleri için de başvurulmakta, bu giderlerin Güvence Hesabının sorumluluğu kapsamında olduğu gerekçesiyle Güvence Hesabı sorumlu tutulmaktadır⁷¹¹.

2.2.5.2. Ölüm hemen gerçekleşmemişse tedavi giderleri ile çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar

Zarara sebep olan olay neticesinde ölüm hemen gerçekleşmemişse, zarar görenin ölümün gerçekleştiği ana kadar olan tedavi giderleri ile ölünceye kadar çalışamamaktan doğan zararlarından zarar veren sorumludur⁷¹². Ölene kadar gerçekleşen zararlar daha önce anlattığımız zararları kapsamaktadır⁷¹³. Buradaki tek fark ise hesaplama yöntemine ilişkindir. Çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan zararlar ölüm tarihi artık belli olduğu için olay tarihinden ölüm tarihine kadarki süre için hesaplanacaktır. Yoksa sadece yaralanma halinin mevcut olduğu hallerdeki gibi muhtemel yaşam süresi sonuna kadar farazi bir zarar hesabı yapılmayacaktır⁷¹⁴.

Zarar görenin vefat ettiği süreye kadar olan zararları, zarar görenin kendi şahsına ilişkin doğrudan doğruya uğradığı zararlardır. Bu sebeple buna ilişkin zararın tazmini

⁷⁰⁹ Yargıtay 17. HD'nin 17.11.2020 tarihli ve 2019/2103 E. ve 2020/7130 K. sayılı kararına göre, "... Somut olayda; dava dilekçesi ile davacılar cenaze ve defin gideri talebinde bulunmuş yine yargılama sırasında bilirkişi raporuna itirazlarında cenaze ve defin giderlerinin Tavşanlı Belediyesi ve Tavşanlı Müftülüğünden sorulmasını talep etmişlerdir. Ancak mahkemece savunmanın genişletilmesi süresinden sonra delil bildirme sonucu gerekçesi ile işbu talepleri red edilmiştir. Dava dilekçesinde davacılar cenaze-defin gideri talebi mevcut olup hakim in davayı aydınlatma ödevi karşısında mahkemece cenaze-defin giderleri yönünden araştırma yapılmadan, davacıların dava dilekçesindeki bu talepleri yönünden olumlu veya olumsuz bir karar verilmeyip eksik inceleme ile hüküm kurulmuştur. Buna göre Mahkemece cenazenin defnedilmesi için yapılması zorunlu masraflardan davalı tarafın sorumlu tutulabileceği, taziye ile ilişkin giderlerden sorumlu tutulamayacağına ilişkin Dairemiz'in yerleşik uygulaması göz önünde bulundurularak; ölüm nedeniyle yapılan cenaze ve defin giderlerinin neler olduğu ve cenaze dolayısıyla yapılması zorunlu olan masrafların ilgili Müftülük ve Belediye'ye sorulması suretiyle makul, uygun miktarda cenaze ve defin masrafı tespit edilip sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, yazılı olduğu biçimde bu konuda olumlu veya olumsuz bir karar verilmemesi doğru olmamıştır." (UYAP).

⁷¹⁰ Tandoğan, **a.g.k.**, 2010, 297-298; Eren, **a.g.k.**, 2024, 862.

⁷¹¹ Yargıtay 4. HD, 29.11.2023 T., 2021/18947 E., 2023/12786 K.; Yargıtay 4. HD, 19.01.2023 T., 2021/9934 E., 2023/707 K.; Yargıtay 17. HD, 09.02.2021 T., 2020/1856 E., 2021/1012 K.; Yargıtay 17. HD, 16.01.2018 T., 2015/6505 E., 2018/94 K. (UYAP).

⁷¹² Eren, **a.g.k.**, 2024, 862.

⁷¹³ Bknz. İkinci Bölüm, 2.2.3.1. ve 2.2.3.3.

⁷¹⁴ Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 2024, 531.

istemi ölenin mirasçılarına intikal eder⁷¹⁵. Mirasçılar da bu zararın tazminini Güvence Hesabından talep edebilirler.

Türk Borçlar Kanunu'nun 53/1-2 maddesindeki ölüm nedeniyle uğranılan zararlar bedensel zararlar içinde yer almasa da destekten yoksun kalma tazminatının Güvence Hesabının teminatında olduğuna yönelik aynı gerekçe⁷¹⁶ ile bu zararlardan da Hesabın sorumlu tutulması gerekmektedir. Bu durumda da yapılması gereken, tıpkı destekten yoksun kalma tazminatı bölümündeki önerimiz gibi⁷¹⁷, tartışmaların önüne geçilebilmesi amacıyla SK'nın 14. maddesinde bedensel zararlar ibaresinden sonra gelmek üzere "ölüm halinde uğranılan zararlar" ibaresinin eklenmesidir.

2.2.6. Maddi zararlar (Eşyaya verilen zararlar)

Güvence Hesabı SK'nın 14. ve GHY'nin 9. maddeleri uyarınca kural olarak bedensel zarardan sorumludur. Ancak aynı düzenlemeye göre bir sigorta şirketinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde Güvence Hesabı hem bedensel hem maddi zarardan sorumlu olacaktır⁷¹⁸. Bunun yanı sıra yeşil kart sigortası sebebiyle Türkiye içinde meydana gelen zararlardan ötürü Büro tarafından yapılacak ödemelerde maddi ve bedensel zarar ayrımı yapılmayacaktır⁷¹⁹. Son olarak yine SK'nın 14. maddesi ile daha önceki Garanti Fonu döneminde olmayan yeni bir düzenleme ile Cumhurbaşkanı'na gerekli gördüğü hallerde, eşyaya gelecek zararların kısmen veya tamamen Hesaptan karşılanmasına karar verme yetkisi verilerek Güvence Hesabının kapsamını eşyaya verilen zarar yönünden genişletme hakkı tanınmıştır.

⁷¹⁵Kılıçoğlu, a.g.k., 2024, 531.

⁷¹⁶Bknz. İkinci Bölüm, 2.2.4.4.

⁷¹⁷Bknz. İkinci Bölüm, 2.2.2.4.3.

⁷¹⁸Yargıtay 4. HD'nin 11.10.2021 tarihli ve 2021/15116 E. ve 2021/6477 K. sayılı kararına göre, "... Davacı taraf, sürücüsü tam kusurlu olan araç için düzenlenen ZMSS poliçesindeki limitin zeyilname ile yükseltilmemiş olması nedeniyle davalı Güvence Hesabına husumet yöneltmiş olup, aynı zamanda trafik sigortacısı şirketin iflası nedeniyle sigortasız kalan aracın neden olduğu zararın tamamından Güvence Hesabının sorumlu olduğuna karar verilmesini talep etmiştir. Aracın trafik sigortacısı olan Kapital sigorta A.Ş'nin 10.11.2005 tarihinde kesinleşen mahkeme kararı ile iflasına karar verildiği anlaşıldığından, davacıların maddi zararları için kaza tarihindeki ZMSS teminat limitlerine göre değerlendirme yapıp davalı Güvence Hesabının sorumluluğunun belirlenmesi gerektiği açıktır..." (UYAP).

⁷¹⁹Yargıtay 17. HD'nin 25.02.2008 tarihli ve 2007/4932 E. ve 2008/816 K. sayılı kararına göre, "...Dava, trafik kazasından kaynaklanan hasarın tazmini istemine ilişkindir. Davalı Türkiye Motorlu Taşıtlar Bürosu'nun sorumluluğu, Z.M.S.S. genel şartları çerçevesinde, yabancı Yeşil Kart sigorta şirketine izafeten ve sürücülerin kusuru oranında, kaza tarihindeki trafik sigortası limitleri dahilindedir. Mahkemece, kaza tarihindeki Z.M.S.S. limiti, maddi hasarlar için araç başına 500.00 YTL olduğu dikkate alınmadan, davalı Türkiye Motorlu Taşıtlar Bürosu'nun tazminatın tamamından sorumlu tutulması doğru görülmemiştir..." (UYAP).

Türkiye içinde meydana gelen zararlarda yeşil kart sigortası, zorunlu trafik sigortası vazifesi görmekte ve bu sigorta türünde de maddi zararlar teminatı ile eşyaya gelen zararlar kastedilmektedir⁷²⁰. Bunun yanı sıra Garanti Fonu döneminde maddi zararların tahsili KTK'nın 108/2-c maddesi uyarınca yalnızca sigorta şirketinin iflası halinde mümkündür. İflas halinde maddi zararlar 1985 (10/c maddesi) ve 1990 (6/c maddesi) tarihli Garanti Fonu Yönetmelikleri'nde "*herhangi bir şeye gelen zararlar*", 1997 tarihli Yönetmelik'in 8/e maddesinde "*hasar giderleri*" olarak belirtilmiş olup Garanti Fonuna ait 2002 tarihli son Yönetmelik'te (8/e maddesi) ve şu an yürürlükte bulunan Güvence Hesabı Yönetmeliği'nde ise maddi zararlar olarak geçmektedir⁷²¹. Tüm bu sebeplerle kanaatimizce Güvence Hesabının maddi zarar olarak eşyaya gelen zararı kastettiğini söylemek mümkündür.

Zararın kapsamına hangi eşyaların dahil olacağı ise Güvence Hesabının teminatındaki zorunlu sigortalara ait genel şartlarla birlikte değerlendirilmelidir⁷²². Örneğin zorunlu trafik sigortası genel şartları A.6/e maddesine göre, trafik kazasında zarar görenlerin beraberinde bulunan bagaj ve benzeri eşya dışında sigortalı araçta veya bu araç vasıtasıyla çekilen römorkta/yarı römorkta taşınan eşyanın uğrayacağı zararlar sigorta teminatı dışındadır. Güvence Hesabı da zorunlu sigortanın teminatı dışındaki bir zararı karşılayamayacağından sayılan bu eşyalara ait zararın tazmini için Güvence Hesabına da başvurmak mümkün olmayacaktır.

⁷²⁰Bnkz. İkinci Bölüm, 2.5.1.2.4.

⁷²¹Bu Yönetmelikler için bkz. Birinci Bölüm, 1.1.

⁷²²Yıldız Nomer, **a.g.k.**, 2000, 39.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÜVENCE HESABINA BAŞVURU ESASLARI VE ÖDEME, RÜCU VE HALEFİYET, GÖREV VE YETKİ, ZAMANAŞIMI

1. GÜVENCE HESABINA BAŞVURU ESASLARI VE ÖDEME

Sigortacılık Kanunu'nun 14/son maddesine göre, Güvence Hesabının işleyişine, Hesaptan yapılacak ödemelere, gerek ilgililere gerekse Türkiye Motorlu Taşıt Bürosuna yapılacak rüculara ilişkin esasların yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir. Bu doğrultuda, Güvence Hesabının sorumluluğunun doğduğu hallerde Hesaba kimlerin başvurabileceği, başvuru şekli ve ödeme esasları GHY'nin 3, 14, 15, 17, 18, 19 ve 20. maddelerinde düzenlenmiştir.

1.1. Güvence Hesabına Başvurabilecek Kişiler

Güvence Hesabına başvuru yapacak kişiler GHY'nin 3/ç. maddesinde "*hak sahibi*" olarak tanımlanmıştır. Buna göre, zorunlu sigortalar ve yeşil kart sigortası kapsamına giren rizikoların gerçekleşmesi sonucunda maddi veya bedensel zarara uğrayan kişiler, Güvence Hesabına uğradığı zararın tazmin edilmesi için başvuruda bulunabilir. Bu kişiler, maddi hasarlar için malik; bedensel zararlar yönünden ise, yaralanan veya yaralananın kaza dışında başka bir sebeple ölmesi halinde mirasçıları, kaza sebebiyle ölüm halinde cenaze ve defin giderleri ile kaza sebebiyle ölüm hemen gerçekleşmemişse ölüm anına kadar olan kazanç kayıpları için mirasçılar ve destekten yoksun kalma tazminatı için ise destekten yoksun kalan kişilerdir⁷²³. Ayrıca GHY'nin 9/2. maddesi uyarınca yeşil kart sigortası bulunan araçların yaptıkları kaza neticesinde ortaya çıkan zararların tazminat ödemesi için Büro tarafından da Güvence Hesabına başvurulabilir.

1.2. Başvuru Şekli ve Süresi

Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin 15/1. maddesi uyarınca, Güvence Hesabını yöneten yönetim komitesi, Müsteşarlığın uygun görüşünü alarak başvurularda aranılacak belgeleri belirlemeye yetkilidir. İstenilecek belgeler⁷²⁴, Hesabın internet sitesi kanalı ile

⁷²³Yıldız Nomer, **a.g.k.**, 2000, 74; Uluğ Cicim, **a.g.k.**, 2011, 112.

⁷²⁴Hesabın internet sitesinde (<https://www.guvencehesabi.org.tr/basvuru-sirasinda-istenilen-belgeler>) başvuru sırasında istenilen belgeler şu şekilde belirtilmiştir:

Başvuru Destekten Yoksun Kalma Tazminatına İlişkin İse Gereken Belgeler:

1. Kişisel veri rıza beyanı,

2. Kaza tespit tutanağı, ifade tutanakları, varsa bilirkişi raporu, keşif zaptı veya mahkeme kararı,

kamuoyuna duyurulur. Nitekim hak sahiplerinin tazminata hak kazanıp kazanamayacakları ve tazminatın miktarı bu belgelerin incelenmesi neticesinde ortaya çıkacaktır⁷²⁵.

Güvence Hesabının internet sitesindeki duyuruya göre, hak sahipleri zararın tazmini için Güvence Hesabına uyuşmazlığa konu sigortanın tabi olduğu zamanaşımı süresi içinde ve yazılı olarak başvuru yapmalıdırlar⁷²⁶.

1.3. Başvuru Hakkı Sahibinin Bilgi Verme Yükümlülüğü

Hak sahiplerinin başvurularını zamanaşımı süresi içerisinde yapabilecekleri belirtilse de Hesaba bildirimin gecikmesi sebebiyle zararın artmış olması veya bu sebeple Hesabın rücu sorumlularına başvurusunun zorlaşması halinde, ortaya çıkacak zarardan başvuru hakkı sahiplerinin sorumlu olup olmadığına yönelik bir düzenleme SK veya GHY'de bulunmamaktadır. Sorumluluk sigortaları yönünden ise bu durum TTK'nın 1479 ve 1481. maddelerinde düzenlenmiştir.

Sigortacının zarar görenden bilgi alma hakkını düzenleyen TTK'nın 1479. maddesine göre sigortacı, zarara sebep olan olayın ve zarar miktarının belirlenmesi amacıyla, zarar görenden bilgi isteyebilir. Bu düzenlemeye göre zarar gören, sağlanması ihtimali bulunan ve istenilmesi haklı görülebilecek ilgili tüm belgeleri sigortacıya vermek zorundadır. Zarar gören bu zorunluluğa uymaz ise, durumun zarar görene yazılı

3. Veraset ilamı,

4. Ölüm belgesi ve ölü muayene otopsi raporu,

5. Güncel vukuatlı nüfus kayıt örneği,

6. Ölen kişiye ait kaza tarihi itibarıyla son gelir durum belgesi

Sakatlanma Halinde Gereken Belgeler:

1. Kişisel veri rıza beyanı

2. Kaza tespit tutanağı, ifade tutanakları, varsa bilirkişi raporu, keşif zaptı veya mahkeme kararı

3. Kaza tarihindeki yönetmeliğe göre düzenlenen sağlık kurul raporu,

4. Epikriz raporu,

5. Genel adli muayene raporu,

6. Tüm tetkik ve tedavilere ilişkin raporlar,

7. Mağdura ait güncel SGK hizmet dökümü belgesi ile varsa hesap tarihi itibarıyla son gelir durum belgesi

Sigortacılık Kanunu'nun 14/2-c maddesi uyarınca bedensel zararlar dışındaki maddi zararlar için istenen belgeler:

1. Poliçe sureti

2. Kaza tespit tutanağının resmi tasdikli sureti

3. Eksper raporu

4. Varsa mahkeme kararı sureti

5. Hasar bedeli sigortalı tarafından ödenmiş ise ödeme ile ilgili belgelerin suretleri

6. Kaza ile illiyetti gösteren diğer belgeler

⁷²⁵Yargıtay 17. HD, 08.03.2010 T., 2009/8548 E., 2010/1982 K. (UYAP).

⁷²⁶<https://www.guvencehesabi.org.tr/sikca-sorulan-sorular> (Erişim T: 23.06.2024)

bildirilmiş olması kaydıyla, sigortacının sorumluluğu, zorunluluk yerine getirilmiş olsaydı ödemek zorunda kalacağı miktarla sınırlıdır.

Sorumluluk sigortalarında zarar görenler sigorta sözleşmesinin tarafı olmadıkları için sigortacının bu şekilde bir bilgi temin etme hakkı bulunmasa da bu düzenleme ile yasa gereği zarar görene belge temin etmek gibi bir külfet yüklenmiştir. Bu külfete uyulmamasının yaptırımını ise sigorta tazminat tutarının azalması olacaktır. Ancak burada sigortacı tarafından istenecek belgeler makul ve haklı görülebilecek nitelikte olmalıdır⁷²⁷. Bunun dışındaki taleplerin yerine getirilmemesi sebebiyle tazminat tutarında indirim yapılması ise mümkün olmamalıdır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1481. maddesinde ise, zarar gören birtakım davranışları ile sigortacının yapmış olduğu ödeme sebebiyle halef sıfatıyla kazandığı haklara zarar verir ise zarar gören bu davranışları sebebiyle sigortacıya karşı sorumlu olur. Başka bir deyişle sigortacı, zarar görene ödeme yaptıktan sonra ödediği bedeli rücu etmek için zarardan sorumlu olanlara karşı takipte bulunacak ise zarar görenin bu takibe mani olacak şekilde davranmaması gerekmektedir. Zarar görene yüklenen bu husus bir külfet olmayıp yükümlülüktür⁷²⁸.

Güvence Hesabı yönünden SK ve GHY'de bu konuda bir düzenleme bulunmadığı için kanaatimizce yukarıda bahsedilen bu düzenlemelerin kıyasen uygulanması gerekmektedir. Buna göre Güvence Hesabı zarar görenden olayın ve zarar miktarının belirlenmesi için makul ve haklı görülebilecek belgeleri isteyebilir. Zarar görenin bu zorunluluğa uymaması halinde, durumun zarar görene yazılı bildirilmiş olması kaydıyla, Hesabın sorumluluğu, zorunluluk yerine getirilmiş olsaydı ödemek zorunda kalacağı miktarla sınırlı olmalıdır. Bunun yanı sıra zarar görene ödeme yapıldıktan sonra rücu hakkına sahip olacak Hesabın bu hakkına, zarar gören davranışları ile mani olmamalıdır. Aksi takdirde bu davranışları sebebiyle ortaya çıkan zarardan sorumlu olur.

1.4. Başvurunun Değerlendirilmesi

Gerekli belgelerin Güvence Hesabına iletilmesine müteakip Hesap tarafından yapılacak incelemeden sonra, hak sahiplerinin kimler olduğu ve tazminatın miktarında tereddüt bulunmadığı takdirde belirlenen miktar hak sahiplerine ödenir. Hesap tarafından

⁷²⁷E. Yeşilova Aras (2013). *Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı (TTK m.1478)*, Ankara: Yetkin Yayınları, s. 132-133.

⁷²⁸Yeşilova Aras, **a.g.k.**, 2013, 134.

yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda tamamen veya kısmen reddedilen başvurular ise, GHY'nin 15. maddesi uyarınca ilgililere yazı ile bildirilir. Güvence Hesabı, GHY'de sunulması zorunlu olmayan bir belgenin sunulmadığı gerekçesi ile ödeme yapmaktan kaçınmaz⁷²⁹.

Bazı sigorta türlerine ait genel şartlarda (örneğin zorunlu koltuk sigortası genel şartları B.3, inşaat sigortası genel şartları B.2, montaj sigortaları genel şartları m.14) hasar ve tazminat, tarafların uyuşması ile tespit edilir. Eğer taraflar uyuşamaz ise yine taraflarca seçilecek hakem-bilirkişiler vasıtasıyla tespit yapılır. Güvence Hesabı ile hak sahipleri arasında bir sigorta sözleşmesi bulunmadığından genel şartlara özgü olarak ayrıntılı düzenlenen bu çözüm biçimlerinin hak sahiplerince yapılacak başvuru neticesinde uygulanması kanaatimizce mümkün olmayacaktır.

1.5. Güvence Hesabının Ödeme Yükümlülüğünün Muacceliyeti

Hak sahiplerinin Hesaba başvurusundan sonra, Hesabın ödeme borcunun ne zaman muaccel olacağı konusunda herhangi bir yasal düzenlenme bulunmamaktadır. Oysa muacceliyetin tespiti, hak sahipleri ile Hesap arasında temerrüt, dava veya sigorta tahkime başvuru gibi konularda önemli sonuçlar doğurmaktadır. Bu sebeple aşağıda öncelikle muacceliyet kavramından ve muaccel olmayan bir alacağa bağlanan hukuki sonuçlardan bahsedildikten sonra Güvence Hesabının ödeme borcunun ne zaman muaccel olacağı ve buna bağlanan birtakım sonuçlar irdelenecektir.

1.5.1. Genel olarak muacceliyet kavramı

Muacceliyet kısaca borcun ifa zamanıdır. İfa zamanı ise, alacaklının borçludan edimin ifasını isteyebileceği, gerekirse bunun için dava açabileceği zamana denir. Başka

⁷²⁹Yargıtay 17. HD'nin.07.04.2009 tarih ve 2008/5854 E. ve 2009/2148 K. sayılı kararına göre " Dava, trafik kazasından kaynaklanan maddi tazminat istemine ilişkindir. Kaza tarihinde yürürlükte bulunan ve Karayolları Trafik Kanunu'nun 8 ve 108'inci maddelerine dayanılarak hazırlanmış bulunan 03.07.2002 tarihli Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı Yönetmeliği'nin 13'üncü maddesinde, başvuru sırasında istenecek belgeler düzenlenmiştir. Somut uyuşmazlıkta, davacının dava açmadan önce davalı Güvence Hesabına başvuruda bulunduğu, aranan bir kısım belgeleri sunduğu ancak, Güvence Hesabının, yönetmelik uyarınca sunulması gereken tüm belgelerin sunulmadığı gerekçesi ile ödeme yapmadığı, taraflar arasındaki yazışmalardan anlaşılmaktadır. Her ne kadar, davalının ödeme yapması için davacı tarafından, yönetmelikte sayılan belgelerin sunulması zorunlu ise de, davalının, davacıya hitaben yazdığı 14.06.2007 tarihli yazıda, yönetmelikte sunulması zorunlu belgelerden sayılmayan, SGK'dan gelir bağlanıp bağlanmadığına ilişkin belgenin sunulması istenmiş olup, davalının daha önce sunulan belgeler ile ödeme yapması gerektiği halde, sunulması zorunlu olmayan bir belgenin istenmesi haklı olmayıp davacının belgeleri ne zaman sunduğunun da kanıtlanmamış olması karşısında, Güvence Hesabının bu tarihte temerrüde düştüğünün kabulü gerekir..." (UYAP).

bir deyişle ifa zamanına borcun muaccel olduğu zaman da denilebilir⁷³⁰. İfa zamanı TBK'nın 90-96. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Buna göre kural, her alacağın doğduğu anda muaccel olması ve ifasının hemen talep edilebilmesidir⁷³¹. Bu durumun 90. maddede sayılan iki istisnası bulunmaktadır. Birincisi, ifa zamanı taraflarca kararlaştırılabilir. Buna göre borç ancak tarafların belirledikleri vade dolunca muaccel olur. İkincisi ise işin niteliğine göre belirlenebilmesidir. Örneğin, bir kutlama töreninin kayda alınması sözleşmesinde bu borcun ancak törenin yapılacağı anda ifa edilebilmesi gibi⁷³². Anılan düzenlemede açıkça yer almasa da borcun ifa zamanının özel kanunlarla düzenlenmesi de mümkündür. Taraflar sözleşmede aksini öngörmemişlerse bu durumda genel hüküm – özel hüküm ilişkisi uyarınca muacceliyet artık TBK m. 90'a göre değil, özel kanun hükmüne göre belirlenir⁷³³. Sonuç olarak alacak, borç ilişkisinin kurulduğu anda doğmasına rağmen alacağı talep hakkı ise borcun ancak muaccel olduğu, diğer bir ifadeyle talep edilebilir olduğu anda meydana gelmektedir⁷³⁴

1.5.2. Muacceliyete bağlanan hukuki sonuçlar

1.5.2.1. Dava yoluna başvuru bakımından

Dava hakkı, hukuki yararlarla sınırlı bir hak olup bu hakkın kullanımı dürüstlük kuralına uygun olmak zorundadır⁷³⁵. Hukuki yarar ise, davacının talep ettiği hukuken korunmaya değer, meşru ve güncel, doğrudan ve kişisel nitelik taşıyan ve yokluğu halinde dava yetkisinin olmadığı değer olarak tanımlanır⁷³⁶. Başka bir deyişle, davacının hakkına kavuşabilmesi ve kendisine hukuksal korunma sağlayabilmesi için mahkeme kararına ihtiyacının bulunması halinde hukuki yararın varlığından söz edilebilir⁷³⁷. Eğer kişi, mahkeme kararına ihtiyaç duymadan daha basit ve kolay yolla aynı sonuca ulaşabiliyorsa,

⁷³⁰Tekinay vd., **a.g.k.**, 1993, 800; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023a, 332; Eren, **a.g.k.**, 2024, 1074.

⁷³¹Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023a, 313; Eren, **a.g.k.**, 2024, 1075.

⁷³²Eren, **a.g.k.**, 2024, 1078.

⁷³³A. H. Yıldırım (2020). *Sigorta Tazminatı ve Bedelinin Muacceliyeti (TTK 1427)*, (1. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.24; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023a, 337; Eren, **a.g.k.**, 2024, 1079; Nomer, **a.g.k.**, 2024, 383.

⁷³⁴M. Özekes ve N. Boran Güneysu (2023). Mevsimsiz (Zamansız/Erken) Davanın Yargı Kararları Kapsamında Değerlendirilmesi, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 81(4), s.880; Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 2024, 876.

⁷³⁵R. Arslan, (1989), *Medeni Usul Hukukunda Dürüstlük Kuralı*, Ankara: S Yayınları, s.73; S. Tanrıver (2018). *Medeni Usul Hukuku, C.1*, (2. Baskı), Ankara: Yetkin Yayınları, s.470; B. Kuru ve B. Aydın (2021). *Medeni Usul Hukuku El Kitabı, C.I*, (2. Baskı), Ankara: Yetkin Yayıncılık, s.290; R. Arslan, E. Yılmaz, S. Taşpınar Ayvaz ve E. Hanağası. (2024). *Medeni Usul Hukuku*, (10. Baskı), Ankara: Yetkin Yayınları, s.332.

⁷³⁶E. Hanağası (2009). *Davada Menfaat*, Ankara: Yetkin Yayınları, s.108.

⁷³⁷Tanrıver, **a.g.k.**, 2018, 470; Kuru ve Aydın, **a.g.k.**, 2021, 389; H. Pekcanitez, O. Atalay ve M. Özekes (2024). *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, (12. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.217; Arslan vd., **a.g.k.**, 2024, 333.

burada hukuki yararın varlığından söz edilemez⁷³⁸.

Hukuki korunma talep etmenin hukuki yararın varlığına bağlanmasındaki temel amaç, mahkemelerin gereksiz taleplerle meşgul edilmesinin önüne geçilerek adalet hizmetinin daha hızlı ve etkin şekilde sağlanmasıdır. Eğer bir dava davacıya hiçbir fayda sağlamayacak ise davacının davasında haklı olup olmadığı incelenmeksizin reddedilerek gereksiz harcama, emek ve zamandan tasarruf edilmiş olur. Bu sebeple, hukuki yarar kavramı usul ekonomisi ilkesiyle sıkı bir ilişki içindedir⁷³⁹.

Dava hakkı bakımından hukuki yarar, bir dava şartı olarak HMK'nın 114/1-h maddesinde yer almaktadır. Dava şartları ise bir davanın esası hakkında inceleme yapılarak karara bağlanabilmesi için varlığı veya yokluğu mutlaka gerekli, eksikliği halinde davanın esastan görülmesine engel olan, davanın her aşamasında mahkeme tarafından kendiliğinden gözetilmesi gereken ve taraflarca da ileri sürülebilen hususlara denir⁷⁴⁰. Varlığı gerekli olan dava şartları "olumlu dava şartları"; yokluğu gerekenler ise "olumsuz dava şartları" olarak adlandırılır⁷⁴¹. Başka bir deyişle, olumlu dava şartlarından biri yoksa veya olumsuz dava şartlarından biri varsa davanın esasına girilip karar verilemez. Dava şartlarının amacı, bir davanın esastan incelenebilmesi için gerekli şartları tespit edip yargılamanın hızlı, etkin ve ekonomik şekilde sonuçlanmasını sağlamaya çalışmaktır⁷⁴².

Öğretide hakim görüş, muaccel olmamış bir alacak için dava açılması halinde, açılmış olan davanın dava şartı olan hukuki yarar yokluğu sebebiyle (HMK 114/1-h) usulden reddi gerektiğidir⁷⁴³. Yargıtay da 18.02.2022 tarihli ve 2019/5 E. ve 2022/1 K.

⁷³⁸Pekcanitez H. (2017). *Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku C. 2*, (15. Bası), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.948; A. Karlı (2020). *Medeni Muhakeme Hukuku*, (5. Baskı), İstanbul: Filiz Kitabevi, 402; Kuru ve Aydın, **a.g.k.**, 2021, 391.

⁷³⁹Hanağası, **a.g.k.**, 2009, 343.

⁷⁴⁰Pekcanitez, **a.g.k.**, 2017, 927; Tanrıver, **a.g.k.**, 2018, 636; Karlı, **a.g.k.**, 2020, 395; Kuru ve Aydın, **a.g.k.**, 2021, 379.

⁷⁴¹Tanrıver, **a.g.k.**, 2018, 636; Kuru ve Aydın, **a.g.k.**, 2021, 379; Arslan vd., **a.g.k.**, 2024, 327.

⁷⁴²Kuru ve Aydın, **a.g.k.**, 2021, 377.

⁷⁴³Pekcanitez, **a.g.k.**, 2017, 966-968; Tanrıver, **a.g.k.**, 2018, 471; V. Seven (2018). Mahkemeye-Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğu, *İzmir Barosu Dergisi*, 83(2), s.118; Yıldırım, **a.g.k.**, 2020, 69; Kuru ve Aydın, **a.g.k.**, 2021, 390-391; A. C. Budak ve M. O. Yağcı (2023). Mevsimsiz Dava: Davanın Vaktinden Önce Açılması, *Adalet Dergisi*, 150(70), s.41; E. Direnisa (2023), Sigortacıya Dava Açmadan Önce Yazılı Başvuruda Bulunulması Zorunluluğunun (KTK m. 97) Medenî Usûl Hukuku Yönüyle Değerlendirilmesi, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 81(3), s.658; Arslan vd., **a.g.k.**, 2024, 333; Özekes ve Boran Güneysu'ya göre ise, bir alacağın muaccel olup olmadığı yargılama hukukuna değil maddi hukuka ilişkin bir değerlendirmeyi gerektirir. Bu sebeple bir alacağın muaccel olmaması halinde davanın dava şartı niteliğindeki hukuki yarar yokluğundan usulden reddi yerine esastan reddi gerekmektedir (Özekes ve Boran Güneysu, **a.g.k.**, 2023, 882-885).

sayılı İctihadı Birleştirme Kararı⁷⁴⁴ ile muaccel olmayan bir alacak için açılmış olan davanın erken açılmış dava niteliğinde olduğu, bu sebeple böyle bir davanın görülmesinde hukuki yararın bulunmadığı, HMK'nın 114/1-h bendinde dava şartları arasında sayılan hukuki yararın bulunmadığı durumda ise davanın HMK'nın 115/2. maddesi gereği usulden reddine karar verilmesi gerektiğine karar vermiştir⁷⁴⁵. Yargıtay Kanunu'nun⁷⁴⁶ 45. maddesi uyarınca içtihadı birleştirme kararları ilke kararları olup benzer hukuki konularda Yargıtay Genel Kurullarını, Dairelerini, istinaf ve ilk derece mahkemelerini bağlamaktadır. Bu sebeple anılan içtihadı birleştirme kararı uyarınca artık tüm yargı organları, muacceliyeti dava şartı olan hukuki yarar kapsamında değerlendirecektir.

1.5.2.2. Sigorta tahkim yoluna başvuru bakımından

Sigortacılık Kanunu'nun 30/13. maddesindeki düzenlemeye göre, sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişilerin Sigorta Tahkim Komisyonuna başvurulabilmesi için, uyuşmazlığa konu olay ile ilgili olarak sigorta kuruluşuna gerekli başvuruları yapmış ve talebinin kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlandığını belgelemiş olması gerekir. Sigortacının, kendisine yapılan başvurudan itibaren on beş iş günü içinde yazılı olarak cevap vermemesi de hak sahiplerince Komisyona başvuru için yeterlidir. Eğer başvuru şartı yerine getirilmemiş ise Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik'in⁷⁴⁷ 16/3. maddesi uyarınca yapılacak ön inceleme neticesinde başvuru değerlendirilmeye alınmaz, durum ilgiliye derhal bildirilir ve başvuru ücretinin yarısı iade edilir⁷⁴⁸.

Bu düzenlemeden anlaşılabacağı üzere sigorta kuruluşuna gerekli belgelerle başvuru yapılmadan Sigorta Tahkim Komisyonuna gidilmesi mümkün değildir. Başvuru sahibinin öncelikle sigorta kuruluşu ile uyuşmazlığın çözümünü talep etmesine yönelik bu hüküm, sigorta kuruluşunun son kez uyarılarak ilerde yapılması muhtemel tahkim yargılamasının

⁷⁴⁴RG, 04.11.2022, S. 32003.

⁷⁴⁵Kararın eleştirisi için bkz. M. Özkes, 'Muaccel Olmayan Alacak İçin Açılan Dava Esası mı Usulü mü İlgilendirir? Yargıtay'ın Konuyla İlgili Çok Yeni Bir İBK Üzerine Kısa Değerlendirme' (Hukuki Haber, 27.12.2022), <https://www.hukukihaber.net/muaccel-olmayan-alacak-icin-acilan-dava-uslu-mu-esasi-mi-ilogilendirir-yargitayin-konuyla-ilgili-cok-yeni-bir-ibk-uzerine-kisa-degerlendirme>, (Erişim T: 06.08.2024).

⁷⁴⁶RG, 08.02.1983, S.17953.

⁷⁴⁷RG, 17.08.2007, S.26616.

⁷⁴⁸Tahkime ilişkin geniş bilgi için bkz. aşağıda Üçüncü Bölüm, 1.7.2.

önüne geçilmesine imkan vermektedir⁷⁴⁹. Aslında tahkim yoluna başvurmadan önce sigorta şirketine başvuru zorunluluğu, tıpkı dava yoluna başvuruda anlatıldığı üzere hukuki yararın başka bir görünümünden ibarettir. Burada da amaç, öncelikle sigorta şirketine başvurarak uyuşmazlığın çözümü ile Sigorta Tahkim Komisyonunun gereksiz taleplerle meşgul edilmesinin önüne geçmektir.

1.5.2.3. Temerrüt bakımından

Borçlunun temerrüdü TBK'nın 117. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre öncelikle alacak muaccel olmalı ve borçluya borcun ödenmesi konusunda çekilmiş bir ihtar bulunmalıdır. Buna göre borçlunun temerrüdü için ilk şart, alacağın muaccel olmasıdır⁷⁵⁰. Alacak muaccel olmadan borçlunun temerrüdünden söz edilemez. Ancak alacak muaccel olduktan sonra borçlunun temerrüdü için bir de ihtar gerekmektedir. Bu ihtar muaccel olan borcun ödenmesine ilişkin olmalıdır⁷⁵¹.

Temel prensip muacceliyet ve ihtar olmasına rağmen bazı durumlarda ihtara gerek yoktur. TBK'nın 117/2. fıkrasına göre borcun ifa edileceği gün belirliyse bu günün geçmesiyle; haksız fiilde fiilin işlendiği, sebepsiz zenginleşmede ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlu temerrüde düşmüş olur⁷⁵².

Sonuç olarak bir borçlunun temerrüde düşmesi için alacağın muaccel hale gelmesi gerekmektedir. Muacceliyet, borçlunun temerrüdüne dair temel şarttır⁷⁵³.

1.5.3. TTK m.1427 ve KTK m. 99'un kıyasen uygulanması

Hesabın tazminat ödeme borcunun ne zaman muaccel olacağına dair yasal bir düzenleme olmadığı için, kanımızca benzer meselelere çözüm bulan kuralların kıyasen uygulanması gerekecektir. Bu durumda zarara sebebiyet veren olay, Hesabın kapsamında yer alan zorunlu trafik sigortasına ilişkin ise bu sigorta türüne ait muacceliyete ilişkin KTK'nın 99. maddesi, Hesabın kapsamındaki diğer zorunlu sigortalar yönünden ise muacceliyete ilişkin genel hüküm olan TTK'nın 1427. maddesi kıyasen uygulanarak muacceliyet tespit edilmelidir.

⁷⁴⁹M. Özdamar (2013). Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1), s.847.

⁷⁵⁰Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023a, 483; Eren, **a.g.k.**, 2024, 1236; Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 2024, 876.

⁷⁵¹Yıldırım, **a.g.k.**, 2020, 77; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023a, 486; Eren, **a.g.k.**, 2024, 1238; Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 2024, 877.

⁷⁵²Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023a, 488 v.d.; Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 2024, 884.

⁷⁵³Yıldırım, **a.g.k.**, 2020, 78; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023a, 483.

1.5.3.1. TTK'nın 1427. maddesinin kıyasen uygulanmasının Güvence Hesabı bakımından sonuçları

Kanun koyucu sigorta tazminatı ve bedel ödeme borcu yönünden sigortacının muacceliyetini özel olarak TTK'nın 1427. maddesinde düzenlemiştir. Bu düzenleme sigorta sözleşmelerinin genel hükümler kısmında yer almaktadır ve bu bakımdan hem zarar hem de can sigortalarını kapsar⁷⁵⁴. Zorunlu trafik sigortası yönünden muacceliyet ise KTK'nın 99. maddesinde özel olarak düzenlenmiş olduğu için diğer zorunlu sigortalar yönünden genel hüküm olan bu düzenleme, Güvence Hesabının kapsamında yer alan zorunlu trafik sigortası haricindeki diğer zorunlu sigortalar yönünden geçerli olacaktır.

TTK'nın 1427. maddesinde yer alan düzenlemeye göre, sigorta tazminatı veya bedeli, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her halde 1446. maddeye göre yapılacak ihbardan kırk beş gün sonra muaccel olur. Can sigortaları yönünden ise bu süre on beş gündür⁷⁵⁵. Sigortacının araştırma yapması bir süreye bağlanmak suretiyle keyfi davranıp ödemeyi geciktirmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır⁷⁵⁶. Belirtilen sürelerin sonunda sigortacının araştırması sona erme de her halukarda tazminat ödeme borcu muaccel olur⁷⁵⁷. Eğer inceleme sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı gecikmiş ise süre işlemez.

Düzenleme uyarınca muacceliyetin gerçekleşmesi için rizikonun meydana gelmesi tek başına yeterli olmayıp riziko ile ilgili belgelerin sigortacıya verilmesi ve sigortacı tarafından araştırmanın tamamlanması gerekir. İlgili belgelerden kasıt,

⁷⁵⁴A. Sevinç Kuyucu (2018). Zarar Sigortalarında Sigortacının Ödeme Yükümlülüğü ve Sınırları, *Samim Ünan ve Emine Yazıcıoğlu (Ed.), Sigorta Hukuku Sempozyumları* içinde, (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.43; Yıldırım, **a.g.k.**, 2020, 36.

⁷⁵⁵TTK'nın 1427. madde gerekçesine göre zarar sigortalarına göre can sigortaları yönünden sürenin daha kısa tutulmuş olmasının sebebi, can sigortalarında araştırma yapılacak şeylerin kapsamının daha dar ve zarar sigortasına göre daha net olmasıdır (TTK m. 1427 gerekçesi).

⁷⁵⁶Yıldırım, **a.g.k.**, 2020, 236.

⁷⁵⁷Yargıtay 4. HD'nin 02.11.2022 tarih ve 2022/4094 E. ve 2022/13629 K. sayılı kararına göre, "...Somut olayda; davadan önce zararın tazmini için sigorta şirketine başvurulmuş ve 03.04.2017 tarihinde riziko davalıya ihbar edilmiş, davalı sigorta şirketinin davacıya hitaben 13.07.2017 tarihli yazı ile "araçta yasal olmadığı halde kullanılan standart dışı yakıt nedeniyle oluşacak yanma hasarlarının söz konusu ihmalin kast derecesinde olması sebebiyle ve ihlal ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı bulunuyor olması sebebiyle sigortacının tazminat veya bedel ödeme borcunun ortadan kalktığı bu nedenle tazminat talebinin değerlendirilemeyeceği.." şeklinde cevap verilerek hasar talebi reddedilmiştir. Buna göre davalı sigorta şirketinin 18.05.2017 tarihinde temerrüde düştüğü anlaşılmaktadır. Bu durumda İtiraz Hakem Heyetince; yukarıda açıklanan yasal düzenlemeler uyarınca, sigortacının belgeleri inceleme ile hasarı belirlemesinden sonra ve en geç hasar ihbarından sonraki 45.günün sonunda tazminatı ödeme yükümlülüğü altında olduğu gözetilerek 18.05.2017 tarihinden itibaren faize hükmetmesi gerekirken, yanlışlıkla şekilde 14.03.2017 tarihinin temerrüt tarihi olarak belirlenmesi ve bu tarihten itibaren faize hükmedilmesi doğru olmamıştır..." (UYAP).

sigortacıda olmayan, sigortacının araştırmasını sağlıklı yürütmesine yarayan ve zarara sebebiyet veren olguyu değerlendirmesini sağlayan belgelerdir⁷⁵⁸. TTK'da bilgi ve belgelerin nelerden ibaret olduğuna yönelik bir düzenleme yoktur. Çünkü her sigorta branşının kendine has özellikleri sebebiyle ihtiyaç duyulacak bilgi ve belgeler çeşitlilik gösterir⁷⁵⁹. Yangın sigortasında itfaiye tarafından yangının çıkış sebebini gösteren tutanak veya zorunlu tafik sigortasında işgöremezlik durumunda sağlık raporu bu belgelere örnek olarak verilebilir.

Kanun koyucunun sigorta tazminatı konusunda muacceliyeti TBK m. 90 yerine TTK m. 1427'de özel olarak düzenlemesi, sigorta sözleşmelerinin kendine has özellikleri sebebiyledir. Öncelikle sigorta sözleşmeleri iyiniyet ve azami güvene dayalıdır⁷⁶⁰. Sigortacı çoğu zaman sigortalayacağı şeyi görmeden sadece sigorta ettirenin beyanını esas alarak sigorta işlemini gerçekleştirir⁷⁶¹. Bu sebeple de riziko meydana geldiğinde rizikonun mahiyet ve kapsamı itibarıyla kendisinin sorumlu olup olmadığını, sorumlu ise tazminatın miktarını belirleyebilmesi için araştırma yapması, dolayısıyla da bazı bilgi ve belgelere ihtiyaç duyması elzemdir⁷⁶². Eğer sigortacıya bu şekilde bir imkan tanınmaz ise sigortacı, kendisinden talep edilen tazminatın dayanağını, tazminatın gerçek hak sahiplerini veya ödenmesi gereken tazminatın gerçekte ne kadar olması gerektiğini tespitte güçlük yaşar. Bu durum ise sigortacının hak edilenden daha fazla tutarda veya hak sahibi olmayan kişilere ödeme yapmasına sebebiyet verilebilir⁷⁶³. Bunu yanı sıra tazminat talebi belirli hale gelmeden yapılacak bu şekildeki ödemeler sigortacı yönünden SK m. 19 uyarınca aktif azaltıcı işlem yasağının⁷⁶⁴ ihlaline ve bu sebeple SK m. 32

⁷⁵⁸Sevinç Kuyucu, **a.g.k.**, 2018, 45; Yıldırım, **a.g.k.**, 2020, 286.

⁷⁵⁹Yıldırım, **a.g.k.**, 2020, 291.

⁷⁶⁰Atabek, **a.g.k.**, 1950, 12; M. K. Omağ (2019b). Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri, *Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975-2016) Makaleler – Tebliğler*, (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayınevi, s.304.

⁷⁶¹Atabek, **a.g.k.**, 1950, 12.

⁷⁶²Sevinç Kuyucu, **a.g.k.**, 2018, 44; Omağ, **a.g.k.**, 2019b, 311; Yıldırım, **a.g.k.**, 2020, 25; "...Borçlar Kanununun 128 inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, ilke olarak, zamanaşımı süresi alacağın muaccel olduğu tarihten başladığından, alacağın ne zaman talep edilebilir olduğunun da açık bir şekilde hükme bağlanması gerekir. 6762 sayılı Kanunun 1299 uncu maddesinde sigorta tazminatının muacceliyeti rizikonun gerçekleştiğinin sigortacıya ihbar borcunun doğduğu tarihe, ihbar borcu ise rizikonun gerçekleştiğinin öğrenilmesine bağlanmıştır. Ancak, sigorta tazminatının muacceliyetine ilişkin olarak kendisine riziko ihbarı yapılan sigortacının da araştırma ve inceleme yapma hakkının bulunduğu unutulmamalıdır. Dolayısıyla, muacceliyet konusunda riziko ihbarı yanında sigortacının edimine ilişkin araştırmaları da tamamlamış olması önemli bir kriterdir..." TTK 1427. Madde Gereğesi.

⁷⁶³Yıldırım, **a.g.k.**, 2020, 25.

⁷⁶⁴Sigortacılık Kanunu'nun "Aktif azaltıcı işlem yasağı" başlıklı 19. maddesine göre, sigorta şirketlerinin aktiflerini azaltacak işlemlere girişmesi yasaktır. Bu düzenleme uyarınca, şirket ortakları, yönetim kurulu üyeleri, denetçi ve çalışanları, esas sözleşme veya genel kurul ya da yönetim kurulu kararı ile saptanan hükümler dâhilinde personele yapılan ödemeler, yardım veya verilen avanslar hariç, şirket kaynaklarını

uyarınca sigortacının yaptırma uğramasına sebebiyet verebilir⁷⁶⁵.

Sorumluluk sigortalarında bildirim ise TTK m. 1475/2'e göre yapılır. Buna göre sigortalı kendisine yöneltilen istemi, aksi kararlaştırılmamışsa derhal sigortacıya bildirir. Bu bildirim üzerine veya zarar görenin sigortacıya doğrudan başvurması halinde 1427. madde uygulanır. TTK m. 1427'de sigorta ettiren kelimesi geçmemektedir. Bu düzenlemede kanun koyucu muacceliyet konusunda sigorta ettiren ve üçüncü kişileri ayırmamıştır. Aksi takdirde üçüncü kişilerin sigortacıya karşı talepleri yönünden sigortacılık ilkeleri gözardı edilerek Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan genel hükümlerin uygulanması gerekir ki bu da hükmün amacına aykırı olur. Bu sebeplerle zarar gören üçüncü kişiler yönünden de TTK'nın 1427. maddesinin uygulanması gerekir⁷⁶⁶. Bu düzenleme uyarınca sigortacı araştırma yapacak ve her halde kırk beş günlük süre sonunda borç muaccel olacaktır⁷⁶⁷.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1427/2. maddesine göre zarar gören rizikonun gerçekleştiğine yönelik ihbarı TTK'nın 1446. maddesine uygun olarak yapmalıdır. TTK'nın 1446. maddesine göre ise sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini öğrenince durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirmek zorundadır. İhbar, yazılı veya sözlü olabilir. İhbarın yazılı yapılması ispat hukuku açısından kolaylık sağlar. Önemli olan ihbarın gecikmeksizin yapılmasıdır⁷⁶⁸.

Bahsedilen bu düzenlemelerin Güvence Hesabına kıyasen uygulanması uyarınca, Hesaba başvuruda gerekli belgeler, ilgili zorunlu sigortaların genel şartlarında belirtilen belgeler olmayıp Hesabın internet sitesinde belirtilen belgeler olacaktır. Bu evraklarla Hesaba başvuru sonucunda ise TTK'nın 1427. maddesinde belirtilen sürelerin beklenmesi gerekecektir.

1.5.3.1.1. Dava hakkı bakımından

Zarar gören tarafından Hesaba başvuruda bulunulmadan ya da başvuruda bulunup TTK 1427. maddede belirtilen sürele beklenilmeden dava açılması halinde alacağın muaccel hale geldiği söylenemeyecektir. Muaccel olmayan bir alacak için dava açılması

dolaylı ya da dolaysız olarak kullanamaz, iyiniyet kurallarına aykırı olarak aktifin değerini düşüren işlemlerde bulunamaz ve hiçbir surette örtülü kazanç aktarımı yapamazlar.

⁷⁶⁵Seven, **a.g.k.**, 2022b, 158.

⁷⁶⁶Sevinç Kuyucu, **a.g.k.**, 2018, 47; E. Yeşilova Aras (2018). Doğrudan Dava (TTK m.1478-KTK m.97), Samim Ünan ve Emine Yazıcıoğlu (Ed.), *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.505; Yıldırım, **a.g.k.**, 2020, 40-42.

⁷⁶⁷Sevinç Kuyucu, **a.g.k.**, 2018, 47.

⁷⁶⁸V. Seven (2022a). Türk Ticaret Kanunu'nun 1427. Maddesinin 3. Fıkrası Kapsamında Sigortacıdan Talep Edilen Avans Ödemesinin Hukuki Niteliği, *İzmir Barosu Dergisi*, 87(2), s.422.

halinde ise bu davanın, HMK'nın 114/1-h maddesinde dava şartı olarak tanımlanmış olan hukuki yarar yokluğu sebebiyle reddedilmesi gerekir. Çünkü bu durumda muaccel olmamış bir alacak sebebiyle ortada bir uyuşmazlığın bulunduğu ve bu uyuşmazlığın çözümü için de mahkeme kararına ihtiyaç duyulduğu söylenemez⁷⁶⁹. Herhangi bir uyuşmazlık yok iken dava açılması ise, mahkemelerin gereksiz taleplerle meşgul edilerek adalet hizmetinin daha hızlı ve etkin sağlanmasının önüne geçecektir.

1.5.3.1.2. Sigorta Tahkim Komisyonuna başvuru bakımından

Sigortacılık Kanunu'nun 30/13. maddesinde yalnızca “*sigortacılık yapan kuruluş*”tan bahsedilmekte, Güvence Hesabından ise bahsedilmemektedir. Ancak aynı yasanın 30/1-1.cümlesinde 6327 sayılı yasa ile yapılan değişiklikle Hesaba karşı tahkim yoluna başvurulabileceği düzenlenmesine rağmen 30/13. maddesinde sadece sigortacılık yapan kuruluştan bahsedilmesi aslında kanun koyucunun burada değişiklik yapmayı unutmış olduğunu göstermektedir⁷⁷⁰. Buna göre tıpkı sigorta kuruluşuna başvuruda olduğu gibi Güvence Hesabı ile yaşanan uyuşmazlıklarda da tahkim yoluna başvurmadan önce, başvuru sahibinin SK 30/13. maddesi uyarınca Hesaba gerekli başvuruları yapmış ve talebinin kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlandığını belgelemiş olması gerekir. Hesabın, kendisine yapılan başvuru tarihinden itibaren onbeş iş günü içinde yazılı olarak cevap vermemesi de Komisyona başvuru için yeterlidir.

1.5.3.1.3. Temerrüt bakımından

Temerrüt için temel koşul TBK 117. maddesi uyarınca muacceliyet ve ihtardır. Ancak bu hüküm genel bir hükümdür. Bu hükmün aksini düzenleyen özel bir hüküm bulunması halinde ise özel hüküm geçerli olacaktır. Sigorta ilişkisinde borçlunun temerrüdü için ayrıca ihtara gerek bulunmadığına yönelik özel bir düzenleme TTK'nın 1427/4. maddesinde yer almaktadır. Buna göre borç muaccel olunca, sigortacı ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşer. Kanun koyucu sigortacıdan tazminat talep edenlerin temerrüt faizi için ayrıca ihtar çekmeyeceği düşüncesiyle böyle bir düzenleme yapmıştır⁷⁷¹. Aynı maddenin 2. fıkrasına göre, sigorta tazminatı sigortacıya yapılan ihbardan kırk beş gün sonra muaccel olur. Can sigortaları için bu süre on beş gündür. Bu

⁷⁶⁹Seven, **a.g.k.**, 2018, 117; Direnisa, **a.g.k.**, 2023, 658.

⁷⁷⁰Budak, **a.g.k.**, 2013, 61; M. Özdamar (2013). Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1), s.847.

⁷⁷¹Yıldırım, **a.g.k.**, 2020, 78-79.

durumda Hesabın kapsamında yer alan can sigortası niteliğindeki zorunlu koltuk ve maden ferdi kaza sigortası yönünden on beş günlük süre, tehlikeli maddeler ve atık ile tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortaları yönünden ise kırk beş günlük süre sonunda Hesap temerrüde düşmüş sayılmalıdır.

1.5.3.2. KTK'nın 99. maddesinin kıyasen uygulanmasının Güvence Hesabı bakımından sonuçları

Kanun koyucu sigorta tazminatı ve bedel ödeme borcu yönünden sigortacının muacceliyetini tüm sigorta sözleşmeleri için genel hüküm olarak TTK'nın 1427. maddesinde düzenlemiş ise de, zorunlu trafik sigortası yönünden muacceliyet KTK'nın 99. maddesinde özel olarak düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, hak sahiplerinin <orunlu trafik sigortası genel şartlarında belirtilen belgeleri sigortacıya ilettiği tarihten itibaren sekiz iş gününün sonunda sigorta tazminatı muaccel olur. Sigorta kuruluşu, hak sahiplerinden sunması mümkün olmayan belgeleri isteyerek başvurunun geçerli olmadığını ileri süremez⁷⁷². Aslında bu hüküm TTK'nın 1427. maddesinde yer alan muacceliyet düzenlemesine paralel bir düzenlemedir⁷⁷³. Bu maddede de tıpkı TTK m. 1427'deki gibi belge sağlama görevi düzenlenmiştir. Ancak hak sahiplerinin sunması gerekli belgeler zorunlu trafik sigortası genel şartlarında belirtilmiş olduğundan somut olay bakımından hangi belgelerin sunulmasının gerekli olduğuna yönelik uyuşmazlık oluşması TTK'ya nazaran daha azdır⁷⁷⁴.

Bu maddenin Güvence Hesabına kıyasen uygulanması halinde ise, tıpkı Hesabın teminatındaki diğer zorunlu sigortalar yönünden geçerli olduğu üzere Hesaba başvuruda gerekli belgeler, zorunlu trafik sigortası genel şartlarında belirtilen belgeler olmayıp Hesabın internet sitesinde belirtilen belgeler olacaktır. Bu evraklarla Hesaba başvuru sonucunda sekiz iş günü sonunda tazminat muaccel hale gelecektir.

⁷⁷²Yargıtay 4. HD'nin 06.02.2023 tarihli ve 2021/22725 E. ve 2023/1156 K. sayılı kararına göre, "...Zarar gören hak sahiplerinin tahkime başvurmadan önce davalı sigorta şirketine başvuru zorunluluğu 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 97 nci maddesinde düzenlenmiş ve Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda da başvuru sırasında sunulması gerekli belgeler belirlenmiştir. Anılan düzenlemeler gereği hak sahibinin sigortacıya başvurusu sırasında sunabileceği belgeler, mevcut olan belgelerden ibaret olup, yetkili makamlarca düzenlenebilecekken düzenlenmemiş (kaza tespit tutanağı vs) belgelerin sunulmasının beklenemeyeceği açıktır. Davacı taraf, davalı sigortacıya ve tahkime başvurusu sırasında ceza soruşturması kapsamında düzenlenen ifade tutanaklarını (davalı sürücüsünün ifadesi de dahil) ve kolluk tutanaklarını sunmuştur. Bu itibarla; olaya ilişkin düzenlenmiş ve davalının kendisinin kusur tespiti yapmasını sağlayacak nitelikteki (mevcut) tüm belgeleri sunan davacı yanın başvurusunun usule uygun olmadığına ilişkin kabul yerinde olmamıştır..." (UYAP).

⁷⁷³Yeşilova Aras, **a.g.k.**, 2018, 505.

⁷⁷⁴Seven, **a.g.k.**, 2018, 104-106.

1.5.3.2.1. Dava hakkı bakımından

Zarar görenin KTK'nın 99. maddesi uyarınca alacak muaccel hale gelmeden dava açması halinde tıpkı diğer zorunlu sigortalarda olduğu üzere açılacak davanın HMK'nın 114/1-h maddesinde dava şartı olarak tanımlanmış olan hukuki yarar yokluğu sebebiyle reddedilmesi gerekecektir. Ancak zorunlu trafik sigortası bakımından dava hakkı, KTK'nın 97. maddesinde özel olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre zarar gören, zorunlu trafik sigortasında öngörülen sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunmak zorundadır. Sigorta kuruluşunun başvuru tarihinden itibaren en geç on beş gün içinde başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin uyuşmazlık olması halinde, zarar gören dava açabilir veya tahkime başvurabilir⁷⁷⁵. Sigorta kuruluşuna yapılacak yazılı başvurunun geçerli şekilde yapılabilmesi KTK'nın 99. maddesinde belirtilen "hak sahibinin zorunlu trafik sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri" sunmasına bağlı ise de, bu düzenleme Güvence Hesabına kıyasen uygulanacağı için hak sahiplerinin Hesabın internet sitesinde belirtilen belgelerle başvurması yeterlidir. Hak sahibinin yazılı başvurusu Hesap tarafından on beş gün içinde cevaplanmaz veya verilen cevap talebi karşılamaz ise hak sahipleri dava açabilirler.

Hak sahiplerinin yapmaları gereken yazılı başvurunun hukuki niteliğinin ne olduğu üzerinde durmakta özel önem bulunmaktadır. Çünkü KTK m. 97'de yazılı başvurunun zorunlu olduğu belirtilmişse de, başvuru yapılmaması halinde bunun akıbetinin ne olacağına dair bir düzenleme yoktur. Bu sebeple bu konuda bir değerlendirme yapmak gerekmektedir.

Dava şartlarının nelerden ibaret olduğu HMK'nın 114/1. fıkrasında sayılmıştır. Bu fıkra da sayılanların haricinde aynı maddenin 2. fıkrasında bazı özel yasalarda da dava şartlarına ilişkin hükümlerin saklı olduğu belirtilmiştir. Özel yasalarda düzenlenen bir hususun özel dava şartı olup olmadığının tespiti için temel alınması gereken ölçüt, belirlenen şartın davada hakim tarafından re'sen gözetilmesi gereken hususlardan olup olmadığı ve davanın daha baştan açılmasına engel olup olmadığıdır^{776 777}.

⁷⁷⁵Maddenin 6704 sayılı Kanun ile değiştirilen ve 26.04.2016 tarihinde yürürlüğe giren mevcut yeni hâlden önceki eski halinde, zarar gören, zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde sigortacıya başvurmadan doğrudan dava açma yetkisine sahipti.

⁷⁷⁶Pekcanitez, **a.g.k.**, 2017, 950; Özekes ve Boran Güneysu, **a.g.k.**, 2023, 872.

⁷⁷⁷Bu bağlamda, İcra ve İflâs Kanunu'nun 69. maddesi uyarınca açılacak borçtan kurtulma davasında borçlunun ilk duruşma gününe kadar dava konusu alacağın %15'i oranında teminat göstermesi zorunluluğu, yine aynı kanunu 277. maddesi uyarınca tasarrufun iptali davası açılabilmesi için alacaklının elinde borç ödemedi belgesinin bulunması veya Türk Medeni Kanunu'nun 164. maddesi uyarınca görülecek

Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesinde belirtilen yazılı başvuru ve beklenilmesi gereken sürelerle benzer şekilde düzenleme Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesinde de bulunmaktadır. Hak sahipleri, uyuşmazlığın çözümü için dava açmak yerine sigorta tahkim yoluna da başvurabilirler. Sigortacılık Kanunu'nun 30/13. maddesine göre uyuşmazlığın çözümü için Sigorta Tahkim Komisyona gidilebilmesi için, sigortacılık yapan kuruluşla uyuşmazlığa düşen kişinin, uyuşmazlığa konu teşkil eden olay ile ilgili olarak sigortacılık yapan kuruluşla gerekli başvuruları yapmış ve talebinin kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlandığını belgelemiş olması gerekir. Sigortacılık yapan kuruluşun, başvuru tarihinden itibaren on beş iş günü içinde yazılı olarak cevap vermemesi de Komisyona başvuru için yeterlidir. Yine Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik'in 16/2. maddesine göre ilgililerin yaptığı başvuruyu inceleyecek olan raportör yapacağı ön inceleme ile sigortacılık yapan kuruluşla gerekli başvuruların yapıp yapılmadığını denetleyecek, bu şartın yerine getirilmediğini tespit etmesi halinde ise dosyanın Komisyon tarafından değerlendirilmeye alınmayacağını ilgiliye derhal bildirilecektir.

Buna göre hem KTK m. 97 hem de SK m. 30/13'te benzer şekilde sigorta şirketine başvuru yapılması ve sürelerin beklenmesi gerektiğinin açıkça kanun hükümlerine bağlanmış olması, 97. maddede özellikle "dava yoluna gitmeden önce" denilmesi, ayrıca Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik'in⁷⁷⁸ 16/2. maddesinde bu başvurunun yapılmaması halinde dosyanın işleme konulmayacağını belirtilmiş olması karşısında, KTK m.97'deki başvuru şartının özel dava şartı olduğu konusunda bir tereddüt olmadığını söylemek mümkündür⁷⁷⁹.

Öğretide söz konusu yazılı başvurunun özel ve olumlu bir dava şartı olduğu konusunda görüş birliği mevcuttur⁷⁸⁰. Anayasa Mahkemesi de 17.07.2020 tarih ve 2019/40 E. – 2020/40 K. sayılı kararında davadan önce sigorta şirketine yazılı başvuruda bulunulması koşulunun özel nitelikte dava şartı olduğu görüşündedir (Paragraf 76)⁷⁸¹.

Sigortacıya yazılı başvuru özel dava şartı olmasına karşın aynı zamanda HMK 114/1-h maddesinde yer alan genel dava şartlarından birisi olan "hukuki yararın" da özel

boşanma davasında müşterek konutu terk eden eşe, müşterek konuta dönmesi için bir ihtarname çekilmiş ve bu ihtarnamenin sonuçsuz kalmış bulunması gerekmesi özel dava şartına örnek olarak gösterilebilir (Tanrıver, **a.g.k.**, 2018, 637; Kuru ve Aydın, **a.g.k.**, 2021, 394; Özkes ve Boran Güneysu, **a.g.k.**, 2023, 885).

⁷⁷⁸RG, 17.08.2007, S.26616.

⁷⁷⁹Seven, **a.g.k.**, 2018, 115-116; Direnisa, **a.g.k.**, 2023, 655-657.

⁷⁸⁰Seven, **a.g.k.**, 2018, 115; Yeşilova Aras, **a.g.k.**, 2018, 505; Direnisa, **a.g.k.**, 2023, 656.

⁷⁸¹RG, 09.10.2020, S. 31269.

bir görünümü ve düzenlemesidir⁷⁸². Çünkü sigortacıya başvuru yapmadan alacağın muaccel olduğu söylenemez. Bu durumda da zarar görenin dava açmakta hukuki yararı bulunmamaktadır.

Buna göre sigorta şirketine yazılı başvuru yapılmadan dava açılması halinde, hem genel dava şartı olan hukuki yarar hem de özel dava şartı eksikliği söz konusu olacaktır. Bu durumda mahkemece tarafların bu konuda herhangi bir talebi bulunmasa dahi kendiliğinden HMK'nın 115/2. maddesi uyarınca davanın usulden reddine karar verilir⁷⁸³.

Sonuç olarak tüm bu düzenlemelerin Güvence Hesabına kıyasen uygulanması gerektiği nazara alındığında, Hesaba gerekli belgelerle başvurulmadan veya başvuru neticesinde beklenmesi gereken on beş günlük süre beklenilmeden Hesaba karşı dava açılması halinde açılan davanın, dava şartı yokluğundan reddi gerekecektir.

1.5.3.2.1.1. Dava şartının tamamlanabilir olup olmadığı

Dava şartları, dava açıldıktan hüküm verilinceye kadar geçen yargılama süresi boyunca varlığını sürdürmek zorundadır⁷⁸⁴. Dava şartları, öncelikle davanın açıldığı tarih itibarıyla mevcut olmalıdır⁷⁸⁵. Hakim, dava şartlarını esasa girmeden öncelikli olarak incelemeli, bu konuda gerek görürse ön inceleme aşamasında tarafları dinlemeli (HMK m. 138), dava şartı eksikliği bulunmadığının tespiti halinde işin esasını incelemeye geçmelidir⁷⁸⁶. Eğer mahkeme dava şartı eksikliği tespit ederse davanın usulden reddine karar vermelidir⁷⁸⁷.

Bazı dava şartlarının mahkemece süre verilerek tamamlanması mümkündür. Kesin süre içinde dava şartı noksanlığı giderilmemişse davanın usulden reddi gerekir (HMK 115/2). Örneğin HMK'nın 114/1-f bendine göre vekil aracılığıyla takip edilen davalarda, vekilin davaya vekalet ehliyetine sahip olması ve usulüne uygun düzenlenmiş bir vekaletnamesinin bulunması bir dava şartıdır. Eğer taraflar usulüne uygun bir vekaletname sunmamış ise mahkeme bu durumda bu eksikliğin giderilmesi için taraflara kesin süre verilerek eksikliğin giderilmesi istenilmelidir⁷⁸⁸. Aynı şekilde HMK'nın 114/1-

⁷⁸²Seven, **a.g.k.**, 2018, 117; Direnisa, **a.g.k.**, 2023, 658.

⁷⁸³Karasu, **a.g.k.**, 2016, 124; Seven, **a.g.k.**, 2018, 115; Direnisa, **a.g.k.**, 2023, 655-657.

⁷⁸⁴Kuru ve Aydın, **a.g.k.**, 2021, 397; Pekcanitez, Atalay ve Özkes, **a.g.k.**, 2024, 213; Arslan vd., **a.g.k.**, 2024, 338.

⁷⁸⁵Hanağası, **a.g.k.**, 2009, 321; Tanrıver, **a.g.k.**, 2018, 639; Karalı, **a.g.k.**, 2020, 438; Kuru ve Aydın, **a.g.k.**, 2021, 396; M. Atalı, İ. Ermenek ve E. Erdoğan (2023). *Medeni Usul Hukuku*, (6. Baskı), Ankara: Yetkin Yayınları, s.382; Pekcanitez, Atalay ve Özkes, **a.g.k.**, 2024, 219.

⁷⁸⁶Hanağası, **a.g.k.**, 2009, 321; Kuru ve Aydın, **a.g.k.**, 2021, 397; Pekcanitez, Atalay ve Özkes, **a.g.k.**, 2024, 219.

⁷⁸⁷Atalı, Ermenek ve Erdoğan, **a.g.k.**, 2023, 382; Arslan vd., **a.g.k.**, 2024, 333.

⁷⁸⁸Yargıtay 4. HD, 18.01.2024 T., 2023/9987 E., 2024/636 K. (UYAP).

g bendine göre davacının yatırması gereken gider avansının yatırılmış olması bir dava şartı olup bu giderin yatırılmamış olması halinde mahkemece verilecek kesin süre içerisinde giderin yatırılması istenebilir⁷⁸⁹.

Yukarıda davadan önce sigortacıya yazılı başvurunun, zorunlu trafik sigortası yönünden niteliği gereği hem özel dava şartını hem de Hesabın kapsamında yer alan tüm zorunlu sigortalar için muacceliyeti, dolayısıyla hukuki yarar dava şartını sağladığını belirtilmişti. Zorunlu trafik sigortası yönünden özel dava şartı niteliğindeki yazılı başvuru, tamamlanabilir nitelikte bir dava şartı değildir. Aksinin düşünülmesi KTK'nın 97. maddesinin getiriliş amacına ve emredici niteliğine aykırı olur. Bu durumda, yazılı başvuru prosedürü adeta işlevsiz bırakılarak kullanılmaz hale gelecektir⁷⁹⁰. Genel dava şartı olan hukuki yarar yönünden bakılacak olur ise de hukuki yarar diğer dava şartları gibi kural olarak davanın açıldığı tarihe göre tespit edilecektir. Ancak hakimnin eksik olan hukuki yarar için süre vererek bu eksikliği gidermesi mümkün değildir. Çünkü hukuki yarar süre verilerek tamamlanacak türde bir dava şartı değildir⁷⁹¹. Örneğin muaccel olmayan bir alacak için dava açılması halinde mahkemece davacıya alacak muaccel hale gelene kadar süre verilemez veya dava ertelenemez⁷⁹².

Ancak bazen bir dava şartı eksikliği mahkemece davanın esasına girilmeden önce fark edilmemiş, taraflarca da ileri sürülmemiş fakat hüküm anında bu eksiklik giderilmişse, mahkemece baştaki dava şartı eksikliği sebebiyle davanın usulden reddine karar verilemez (HMK m.115/3). Çünkü artık hüküm anında dava şartlarında bir eksiklik bulunmamaktadır⁷⁹³.

Gerçekten de davanın açıldığı tarihte var olan bir dava şartı eksikliği, hüküm anında tamamlanmış ise sırf davanın açıldığı tarihte dava şartı eksikliği bulunduğu gerekçesiyle davanın reddolunması usul ekonomisi ilkesine aykırılık teşkil eder⁷⁹⁴. Zira bu durumda davacının aynı davayı yeniden açmak suretiyle emek, zaman ve masraf kaybına uğraması söz konusu olacaktır⁷⁹⁵. Bunun yanı sıra kanun koyucu bazı dava şartlarının az önce belirttiğimiz gibi süre vererek tamamlatılabilmesi iradesindedir. Bu da

⁷⁸⁹Yargıtay 9. HD, 02.04.2014 T., 2014/7163 E., 2014/11160 K. (UYAP).

⁷⁹⁰Direnisa, **a.g.k.**, 2023, 660.

⁷⁹¹Hanağası, **a.g.k.**, 2009, 323; Pekcanitez, **a.g.k.**, 2017, 953; Özkes ve Boran Güneysu, **a.g.k.**, 2023, 883; Pekcanitez, Atalay ve Özkes, **a.g.k.**, 2024, 217; Arslan vd., **a.g.k.**, 2024, 333.

⁷⁹²Seven, **a.g.k.**, 2018, 118.

⁷⁹³Tanrıver, **a.g.k.**, 2018, 639; Kuru ve Aydın, **a.g.k.**, 2021, 398; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, **a.g.k.**, 2023, 324; Pekcanitez, Atalay ve Özkes, **a.g.k.**, 2024, 220.

⁷⁹⁴Pekcanitez, Atalay ve Özkes, **a.g.k.**, 2024, 220.

⁷⁹⁵Hanağası, **a.g.k.**, 2009, 329; Direnisa, **a.g.k.**, 2023, 660.

dava şartlarının davanın açıldığı tarihte var olmasına yönelik genel ilkenin kat'i olmadığına bir ispatı sayılabilir⁷⁹⁶. Bu açıklamalar uyarınca, yazılı başvuru gerek özel dava şartı gerekse de hukuki yarar dava şartı olarak mahkemece süre verilerek tamamlanabileceği bir dava şartı olmadığından mahkemece fark edilip dava reddolunmadan kendiliğinden tamamlanırsa dava usulden reddolunmayacaktır⁷⁹⁷. Örneğin yazılı başvuru yapılmadan açılmış bir davada, hak sahibi yargılama devam ederken Güvence Hesabına kendiliğinden yazılı olarak başvurur ve zorunlu sigorta türüne göre KTK ile TTK'da kıyasen uygulanacak süreler geçer veya Hesap olumsuz cevap verir ise bu durumda davanın başındaki eksiklik kendiliğinden giderilmiş olacak ve davanın usulden reddi gerekmeyecektir.

1.5.3.2.1.2. Yargıtay'ın görüşü

Yargıtay, zorunlu trafik sigortası yönünden davadan önce Güvence Hesabına yazılı başvurunun, tamamlanabilir dava şartı olduğu görüşündedir. Nitekim Yargıtay davacının kaza neticesinde malûl kalması sebebiyle maddi tazminat istediği olayda, davacının davadan önce Güvence Hesabına başvuruda bulunmamasının dava şartı yokluğu sebebiyle davanın reddini gerektirmeyeceğini, bu hususun tamamlanabilir dava şartı olduğunu belirtmiştir⁷⁹⁸. Bu kararın ilgili bölümü şu şekildedir:

"...HMK'nin 114. maddesinde dava şartları gösterilmiş, 115/2. maddesindeki "Mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir. Ancak, dava şartı noksanlığının giderilmesi mümkün ise bunun tamamlanması için kesin süre verir. Bu süre içinde dava şartı noksanlığı giderilmemişse davayı dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddeder." şeklindeki düzenleme gereğince, eksik olan bir dava şartı, belirli bir süre verilerek giderilebilecek ise hakim tarafından eksikliğin giderilmesi için kesin süre verilmesi gerekir. Bu süre içinde dava şartı eksikliği tamamlanmaz ise dava, dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddedilmelidir. HMK'nin 114. maddesinde gösterilen dava şartı olarak belirlenen birçok hususun tarafça giderilebilecek bir noksanlık olarak görüldüğü madde gerekçesinden de anlaşılmaktadır. Aynı maddenin 2. fıkrası "Diğer kanunlarda yer alan dava şartlarına ilişkin hükümlerin saklı olduğu" belirtilmiştir. Dairemiz uygulamalarında sigorta davalarında örneğin dain-mürtehdinden muvafakat alınması, İİK'nin 277. maddesinden kaynaklanan davada "aciz belgesi" gibi dava şartı ibrazı olarak kabul edilen hususlar bu eksiklik varsa dava usulden red edilmemekte bu eksiklik tamamlanmaktadır. Somut olayda davacı zararın tazmini için Güvence Hesabına

⁷⁹⁶Hanağası, **a.g.k.**, 2009, 329.

⁷⁹⁷Seven, **a.g.k.**, 2018, 119; Dörenisa, **a.g.k.**, 2023, 660.

⁷⁹⁸Yargıtay 17. HD, 19.03.2021 T., 2020/824 E., 2021/2980 K. (UYAP).

yazılı olarak başvurmadan doğrudan doğruya dava açmış ise de, salt yazılı başvuru hususu belirli bir süre verilerek tamamlanabilecek dava şartı niteliğinde olmakla, davacıya davalı Güvence Hesabına yazılı müracaat etmesi için kesin süre verilerek yukarıdaki açıklamalar ışığında sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yanılığılı değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir..."

Yargıtay davadan önce başvuru yapılmaması halinin yanı sıra eksik belgelerle başvuru yapılması halinin de tamamlanabilir dava şartı olduğu görüşündedir. İtiraz Hakem Heyetince hak sahiplerinin gerekli tüm belgeler ile davadan önce Hesaba başvurmadıkları, bu sebeple başvurunun dava şartı yokluğu nedeniyle usulden reddine karar verildiği bir olayda, Yargıtay bu hususun tamamlanabilir dava şartı olduğunu belirterek itiraz hakem heyeti kararının bozulmasına karar vermiştir⁷⁹⁹. Bu kararın ilgili bölümü şu şekildedir:

"...2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesi ile, zorunlu mali sorumluk sigortasından faydalanmak isteyen hak sahiplerinin dava yoluna gitmeden önce sigortacıya yazılı başvuru yapması gerektiği düzenlenmiş olmakla birlikte, bu başvuru yapılmadan dava yoluna gidilmesi halinin dahi HMK'nın 115/2.maddesi gereği tamamlanabilir dava şartı olduğu Dairemiz'in yerleşik uygulamaları ile kabul edilmektedir. Bu başvurunun yapıldığı; ancak, eksik ya da usule uygun olmayan belge ile başvurulduğu savunmasının olduğu durumlarda ise, usule uygun olmadığı savunulan belgedeki eksikliğin her halükarda tamamlanabileceği açıktır.

Açıklanan hukuki ve maddi vakıalar karşısında; maluliyet raporunun, UHH kararına karşı davalı vekili tarafından yapılan itiraz başvurusuna konu edilmediği, İHH'nin kamu düzenini ilgilendiren hususlar dışında itiraz sebepleriyle sınırlı biçimde inceleme yetkisinin bulunduğu, yukarıda açıklandığı üzere maluliyet raporundaki eksikliğin dava şartı olmadığı, 28/02/2019 tarihli maluliyet raporunun kaza tarihinde yürürlükte olan yönetmelik hükümleri ile ekindeki cetvellere uygun biçimde, konusunda uzman doktor bilirkişi heyeti tarafından ve kazadaki yaralanma ile maluliyet arasındaki illiyet bağı da kurularak düzenlendiği, karara esas alınabilir bir rapor olduğu gözetilmek suretiyle inceleme yapılması; davalı vekilinin UHH kararına ilişkin diğer itirazları da değerlendirilip karar verilmesi gerekirken, yanılığılı değerlendirmeyle ve itiraz sebeplerini de aşacak biçimde, dava şartı yokluğundan davanın usulden reddine karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir..."

Son olarak Yargıtay, daha önce de belirttiğimiz 18.02.2022 tarih ve 2019/5 E., 2022/1 K. sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ile muaccel olmayan bir alacak için açılmış olan davada hukuki yarar bulunmadığı görüşünde ise de, sigorta davalarında sigorta kuruluşuna başvuru yapılmamış olması halinde alacağın muaccel hale gelip gelmediği

⁷⁹⁹Yargıtay 4. HD, 31.01.2022 T., 2021/8286 E., 2022/1156 K. (UYAP).

yönünden bir değerlendirme yapmamakta ve davanın görülebilir olduğu düşüncesindedir. Nitekim zorunlu deprem poliçesi sebebiyle açılan davada verilen kararın⁸⁰⁰ ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Dava, DASK ve kredili konut sigorta poliçesinden kaynaklanan tazminat istemine ilişkindir.

Zorunlu Deprem Poliçesi Genel Şartlarının Tazminatın ödenmesi başlıklı b.4. maddesinde "tazminat miktarının yasa ve bu poliçe hükümlerine göre tespit edilmesinden sonra doğal afet sigortalı kurumu sigorta bedelini aşmamak kaydı ile kesinleşmiş tazminat miktarının en geç takip eden bir ay içerisinde hak sahibine ödemek zorundadır" hükmü gereğince temerrüdün belirlenmesi gerekmektedir. Dosya kapsamına göre, davacı tarafından davadan önce davalı sigorta şirketine başvuru yapılmamıştır. Bu halde davalıların dava tarihinde temerrüde düştüğünün kabul edilmesi gerekirken, 23/10/2011 tarihinden itibaren faize hükmedilmesi doğru olmayıp, bozma nedeni ise de; bu yanılmanın giderilmesi yargılamanın tekrarını gerektirir nitelikte görülmediğinden, hükmün 6100 sayılı HMK.nun geçici 3/2 maddesi delaletiyle 1086 sayılı HUMK.nun 438/7 maddesi uyarınca düzeltilerek onanması gerekmiştir..."

1.5.3.2.1.3. Görüşümüz

Kanun koyucunun sigorta tazminatı konusunda muacceliyeti özel olarak TTK'da düzenlemesi sigorta ilişkisinin doğası gereğidir. Çünkü sigorta ilişkileri nitelikleri gereği azami güven ve iyiniyete dayalıdır. Güvence Hesabı bir sigorta kuruluşu olmasa da, zorunlu sigortalıların boşluklarını gidermeyi amaç edinmesi nazara alındığında organizasyon sahasının sigorta ilişkileri olduğu açıktır. Bu durumda da tıpkı sigorta kuruluşları gibi hak sahiplerinin başvurusu durumunda sorumluluğu olup olmadığını ve varsa zararın miktarını belirleyebilmesi için birtakım bilgi ve belgelere ihtiyaç duyması sigorta ilişkisinin niteliği gereği elzemdir. Gerekli belgeler sunulmadan sorumluluğa dair hususların tespiti ise mümkün değildir. Bunun yanı sıra rizikonun gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda araştırma yapılması için Güvence Hesabına bir süre tanınması gerekir. Aksi halde hak sahibi olmayan kişilere haksız ödeme veya gerçekten hak sahibi olan kişilere fazla veya eksik ödeme yapılması gündeme gelebilir. Yukarıda da belirttiğimiz üzere bir alacağın muaccel olmadan talep edilebilmesi mümkün değildir. Muaccel olmayan bir alacak için açılmış davanın hukuki yarar yokluğu sebebiyle reddi gerekir. Bu sebeple Güvence Hesabına karşı hak sahiplerinin başvuru yapmadan açtıkları dava reddolunmalıdır.

⁸⁰⁰Yargıtay 17. HD, 01.04.2019 T., 2017/864 E., 2019/3900 K. (UYAP).

İkinci olarak, zarara sebebiyet veren olayın zorunlu trafik sigortası kapsamında kalması halinde Güvence Hesabına başvurmadan açılan davada, mahkemece hak sahibi davacı tarafa süre vererek dava şartının tamamlanması da doğru değildir. Zira bu şekilde zorunlu trafik sigortası yönünden getirilmiş olan özel dava şartı niteliğindeki yazılı başvuru prosedürü işlevsiz bırakılmaktadır. Bu da başvuru şartının getiriliş amacına⁸⁰¹ ve emredici niteğine aykırıdır. Ancak yazılı başvuru gerek özel dava şartı gerekse de hukuki yarar dava şartı olarak mahkemece süre verilerek tamamlanabileceği bir dava şartı olmasa da, mahkemece farkedilip dava reddolunmadan kendiliğinden tamamlanırsa dava usulden reddolunmamalı ve işin esasına girilerek mahkemece yargılamaya devam olunmalıdır.

1.5.3.2.2. Sigorta Tahkim Komisyonuna başvuru bakımından

Sigortacılık Kanunu'nun 30/13. maddesi uyarınca Güvence Hesabı ile yaşanan uyuşmazlıklarda da tahkim yoluna başvurmadan önce başvuru sahibinin SK'nın 30/13. maddesi uyarınca Hesaba gerekli başvuruları yapmış ve talebinin kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlandığını belgelemiş olması gerekir. Hesabın, kendisine yapılan başvuru tarihinden itibaren onbeş iş günü içinde yazılı olarak cevap vermemesi de Komisyona başvuru için yeterlidir.

1.5.3.2.3. Temerrüt bakımından

Zorunlu trafik sigortasında KTK'nın 99. maddesine göre zarar gören gerekli belgeleri sigortacıya ilettiği tarihten itibaren sekiz iş gününün sonunda sigorta tazminatı muaccel olur ve ihtara gerek kalmaksızın sigorta kuruluşu temerrüde düşer. Daha önce de belirttiğimiz üzere bu düzenlemenin Güvence Hesabına kıyasen uygulanmalıdır. Buna göre Hesabın internet sitesinde belirtilen belgelerle Hesaba başvuru yapılması yeterlidir. Bu başvuru sonucunda sekiz iş gününe müteakip Hesap temerrüde düşer.

⁸⁰¹KTK 97. maddede değişiklik yapan 6704 sayılı yasanın 5. maddesinin gerekçesinde, karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortasında dikkate alınan belgelerin anılan sigorta kapsamındaki tazminatların gerektirdiği değerlendirme sürecine ve içeriğine göre çeşitlilik arz ettiği, mevcut hükümde çok sınırlı olarak yer alan belge düzeninin değişen şartlara uyumlaştırılması için düzenleme yapıldığı belirtilmektedir. Aslında belirtilen bu husus tüm sigortalar yönünden muacceliyeti öngören TTK 1427. maddesinin farklı bir tezahürüdür. Zira anılan maddenin gerekçesinde *muacceliyet konusunda kendisine riziko ihbarı yapılan sigortacının da araştırma ve inceleme yapma hakkının bulunduğu, riziko ihbarı yanında sigortacının edimine ilişkin araştırmaları da tamamlamış olmasının önemli bir kriter olduğu* belirtilerek sigorta tazminatı kapsamındaki değerlendirmenin kendine özgü bir süreç ve içerikten ibaret olduğu belirtilmektedir.

Yargıtay ise zorunlu trafik sigortaları yönünden verdiği yerleşik birçok kararında, Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin 15. maddesi gereğince hak sahiplerinin bilgi ve belgelerle Güvence Hesabına başvurdukları tarihte Hesabın tazminatı ödeme yükümlülüğünün bulunduğunu, böyle bir başvuru olmadığı takdirde ise bu yükümlülüğün ve dolayısıyla temerrüdün dava tarihinde doğduğunu kabul etmektedir⁸⁰².

Yargıtay'ın bu görüşüne katılmak kanaatimizce mümkün değildir. Öncelikle Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin 15. maddesinde açıkça başvuru yapıldığı gün ödeme yapılması gerektiği yönünde bir düzenleme mevcut değildir. Aksine ödemelerin yapılması başlıklı 14. madde ile 15/2. maddede *Hesap tarafından gerekli incelemeler yapıldıktan sonra* tazminat konusunda olumlu veya olumsuz bir karar verileceği belirtilmektedir. Bunun yanı sıra SK'nın 30/13. maddesinde tahkime başvurmadan önce sigorta kuruluşuna (Güvence Hesabı) başvuru yapılmasının zorunlu olduğu, başvurunun kısmen veya olumsuz sonuçlandırıldığının belgelenmesi gerektiği, başvuru yapılan sigorta kuruluşunca (Güvence Hesabı) başvuru tarihinden itibaren onbeş iş günü içinde yazılı olarak cevap verilmemesi halinin de Sigorta Tahkim Komisyonuna başvuru için yeterli sayılacağı belirtilmektedir. Bu düzenlemeye göre kanun koyucu on beş günlük süre ile aslında araştırmanın bir süre gerektirdiğini kabul etmektedir. Bu sebeple Hesaba başvuru yapıldığı gün Hesaptan başvuruyu neticelendirmesinin beklenilmesi dürüstlük kuralına aykırıdır. Kaldı ki Güvence Hesabına araştırma ve inceleme için süre verilmeden aynı gün bir karar verilmesini beklemek sigorta ilişkisinin doğasına da terstir. Kanaatimizce olması gereken hukuk açısından Sigortacılık Kanunu'na veya Yönetmelik'e sigorta ilişkilerinde muacceliyeti düzenleyen TTK'da yer alan hükme benzer şekilde bir hüküm eklenmesi daha doğru olacaktır.

1.6. Ödemenin Gerçekleştirilmesine İlişkin Esaslar

Güvence Hesabı, uyuşmazlığa konu zorunlu sigortanın zarara sebebiyet veren olayın gerçekleştiği tarihteki teminat limitince yaptığı ödeme ile borçtan kurtulur. Zorunlu sigorta teminat tutarlarını aşan zararlardan ise Güvence Hesabı sorumlu değildir. Limiti aşan kısım, zarara sebebiyet veren veya hukuken sorumlu olanlarca karşılanır (GHY m.17/1).

⁸⁰²Yargıtay 4. HD, 25.09.2023 T., 2023/1329 E., 2023/9727 K.; Yargıtay 4. HD, 14.09.2022 T., 2022/6773 E., 2022/10273 K.; Yargıtay 17. HD, 10.07.2020 T., 2020/1836 E., 2020/4711 K.; Yargıtay 17. HD, 29.11.2018 T., 2016/567 E., 2018/11529 K. (UYAP).

Aynı olayda birden fazla hak sahibi varsa ve bu kişilere yapılacak ödemelerin toplamı zorunlu sigorta teminat limitine eşit ya da daha az ise, hak sahiplerinin tüm zararının giderilmesi hususunda bir tereddüt olmayacaktır. Ancak hak sahiplerine ödenmesi gereken toplam tazminat miktarı zorunlu sigorta teminat limitten fazla ise, bu durumda hak sahiplerinin zararları tam olarak giderilemeyecektir. Karayolları Trafik Kanunu'nun 96. maddesinde bu durumda tazminatın nasıl paylaştırılacağı düzenlenmiştir. 1997 tarihli Garanti Fonu Yönetmeliği'ne kadar olan Yönetmelikler'de ise bu husus düzenlenmemiştir ve zarar görenlerin çokluğu durumunda KTK'nın 96. maddesinin kıyasen uygulanması gerektiği görüşü hakimdir⁸⁰³. Ancak 1997 ve devamındaki Garanti Fonu Yönetmelikleri ve şu an yürürlükte bulunan GHY'de, KTK'nın 96. maddesi ile paralellik arz eden bir düzenleme yapılmıştır. Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin "*zarar görenleri çokluğu*" başlıklı 18/1. maddesindeki bu düzenlemeye göre, aynı olayda zarar görenlerin tazminat giderleri, yürürlükteki zorunlu sigorta teminat tutarlarından fazla ise, zarar görenlerden her birinin Hesaba karşı yöneltebileceği talepler, teminat tutarının tazminat alacakları toplamına olan oranına göre indirim tabi tutulacaktır. Bu ödeme şekline garameten ödeme ilkesi de denilmektedir⁸⁰⁴. Burada amaç, zarar görenlerin birden fazla olması halinde, sigortacının poliçede gösterilen limitle sorumlu olacağı da dikkate alınarak zarar görenler arasında eşitliği sağlayıcı ve poliçe limitini de aşmayacak şekilde eşit paylaştırmanın sağlanmasıdır⁸⁰⁵.

Garameten ödeme ilkesinin uygulanması için ilk şart, zarar veren olay sebebiyle birden fazla hak sahibinin olmasıdır. Diğer şart ise haklı tazminat taleplerinin toplamının

⁸⁰³Arkan, **a.g.k.**, 1983, 289.

⁸⁰⁴Yıldız Nomer, **a.g.k.**, 2000, 80; Ulaş, **a.g.k.**, 2009, 88; Aslan Düzgün, **a.g.k.**, 2013, 196; Yargıtay 17. HD'nin 11.11.2020 tarihli ve 2019/6618 E. ve 2020/6921 K. sayılı kararına göre, "*.. garameten ödeme ilkesi; bir rizikonun gerçekleşmesi ile zarar görenlerin birden fazla olması ve tazminat alacaklarının da sigorta sözleşmesinde öngörülen sigorta bedelinden fazla olduğu hallerde, zarar görenlerden her birinin sigortacıya karşı yöneltebileceği tazminat miktarı isteminden, sigorta bedelinin tazminat alacaklıları toplamına olan oranına göre indirim yapılmasını ifade etmektedir...*" (UYAP).

⁸⁰⁵Yargıtay 17. HD, 02.07.2020 T., 2018/6123 E., 2020/4290 K.; Yargıtay 17. HD'nin 22.05.2019 tarihli ve 2016/15415 E. ve 2019/6595 K. sayılı kararına göre, "*...Somut olayda, murisin dosya içerisinde yer alan 07.07.2014 tarihli nüfus kayıt örneğine göre anne ve babasının yaşadığı anlaşılmaktadır. Hükme esas alınan bilirkişi raporunda annenin yaşadığı belirtilmiş olmasına rağmen tazminat hesabına dahil edilmemiş ve davacı eş H. için 137.878,33 TL, kızı D. için 28.283,37 TL, kızı N. için 31.599,17 TL hesaplanmış, ancak halen yaşıyor olmaları halinde anne ve babanın destek payları tartışılmamıştır. Mahkemece yukarıda anlatılan hususları gözetmeden hesaplama yapan bilirkişi raporunun hükme esas alınması doğru olmayıp, murisin yeni tarihli nüfus kayıt örneği dosya içerisine alınarak anne ve babasının yaşıyor olması halinde aynı bilirkişiden ek rapor alınıp sonucuna göre anne ve babaya da destek payı ayrılması durumunda yukarıda anlatılan ilkelere göre davalı Güvence Hesabının olayda zarar görenlere karşı sorumlu olduğu teminat limitinin garameten hesabı ile zarar görenlere paylaştırılması, ondan sonra davalı Güvence Hesabının davacıları garameten ödemekle yükümlü olduğu tutarın hüküm altına alınması (davalı lehine kazanılmış haklar saklı kalmak kaydıyla) gerektiğinin gözetilmemesi doğru görülmemiştir...*" (UYAP).

sigorta limitinden fazla olmasıdır. Ayrıca hak sahiplerinin tümünün başvuru yapmasına ya da dava açmasına gerek yoktur⁸⁰⁶.

Aynı düzenlemenin diğer fıkrası ise (m.18/2), başka tazminat taleplerinin bulunduğunu bilmeksizin zarar görenlerden birine veya birkaçına, kendilerine düşecek olandan daha fazla ödemede bulunan Hesap, yaptığı ödeme çerçevesinde diğer zarar görenlere karşı da borcundan kurtulmuş sayılır. Bu düzenleme KTK'nın 96/2. maddesinde yer alan düzenleme ile aynıdır⁸⁰⁷.

Garameten paylaşım ilkesinin uygulanabilmesi için hak sahiplerinin tümünün başvurusu veya dava açması şart değildir. Aynı şekilde garameten ödeme için zamanaşımı süresinin sonuna kadar bütün hak sahiplerinin başvuru yapmasının beklenilmesi de gerekmez⁸⁰⁸. Burada önemli olan makul bir süre içerisinde hak sahiplerince başvurunun yapılmasıdır⁸⁰⁹. Hesabın iyiniyetli ödeme yapması onu borçtan kurtaracaktır. Düzenlemelerde yer alan "bilmeksizin" kavramı sadece bilmeyi değil aynı zamanda bilmesi gerekmeyi de kapsamaktadır⁸¹⁰. Ancak Hesabın hak sahiplerinden biri veya birkaçına iyiniyetli olarak hakettiklerinden fazla ödeme yapması halinde, diğer hak sahiplerinin ödemenin iyiniyetle olması sebebiyle Hesaba başvuruları mümkün değil ise de fazla ödeme yapılan hak sahiplerine sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca başvurabilmeleri mümkündür.

Birden fazla hak sahibinin olması durumunda Güvence Hesabı, iyiniyetli olarak hak edilen kısımdan fazlasını garameten ödeme uyarınca hak sahiplerine ödemeyecektir. Bu durumda başvuruda bulunanların talepleri yapılacak garame hesabı uyarınca karşılanmalı, başvuruda bulunmayan hak sahiplerine yapılacak ödemeler ise zamanaşımı süresi sonuna kadar Hesapta kalmalıdır. Eğer sürenin sonunda başvuruda bulunulmamış ise daha önce ödeme yapılan hak sahiplerine limitten geriye kalan kısmın ödenmemesi gerekir. Zira bu kişiler hem paylarına düşenden fazlasını talep edemeyecekler hem de

⁸⁰⁶Şenocak, K. (2009b). Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Mağdurun Doğrudan Doğruya Sigortacı Karşısındaki Alacak Hakkı, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 25(4), s.288-289.

⁸⁰⁷Yargıtay 17. HD'nin 06.07.2009 tarihli ve 2009/5043 E. ve 2009/5006 K. sayılı kararına göre, "...Somut olayda, trafik sigortacısı olan davalı Güneş Sigorta A.Ş., poliçe limitinin tamamını Menderes Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 30.05.2007 tarih, 2003/608 Esas ve 2007/337 Karar sayılı ilamına istinaden, kazada ölenin eş ve çocuğuna (mirasçılara) verilmek üzere 08.08.2007 tarihinde icra dosyasına ödemiştir. Bu durumda, 2918 Sayılı KTK. 'nın 96/2. maddesi uyarınca, ödemenin iyi niyetli olup olmadığı, davalı Güneş Sigortanın çoklu trafik kazasını öğrenip, öğrenmediği davacıya karşı sorumluluktan kurtulup kurtulmadığı değerlendirilerek, sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir..." (UYAP).

⁸⁰⁸Yargıtay 17. HD, 10.07.2007 T., 2007/2307 E., 2007/2457 K. (UYAP).

⁸⁰⁹Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2024b, 1157.

⁸¹⁰Şenocak, **a.g.k.**, 2009b, 290-291.

zamanaşımı süresi dolmuş olacaktır. Ancak bu kişiler garame hesabının yanlış yapıldığı iddiasıyla kalan tazminat haklarının tahsili için Hesaba karşı dava açabilirler.

Hesabın ödeme yaptığı hak sahiplerinin birisinden ibraname almış olması diğerlerine karşı sorumluluktan kurtulduğu anlamına gelmez⁸¹¹. Hesabın sorumluluğu müteselsil sorumluluk olsa da, birden fazla hak sahibinin alacağı müteselsil alacaklılık (TBK m. 169) olmadığı için hak sahiplerinden birine yapılacak ödeme ile tüm hak sahiplerine karşı Hesabın borçtan kurtulması mümkün değildir⁸¹².

1.7. Ödemenin Reddi Karşısında Hak Sahiplerinin Güvence Hesabına Karşı Başvurabileceği Hukuki Yollar

Hak sahiplerinin zararın tazmini amacıyla Güvence Hesabına yaptıkları başvuru Hesap tarafından reddolunabilir. Bu durumda hak sahipleri uyuşmazlığın çözümü için dava açabilir veya Sigorta Tahkim Komisyonu nezdinde tahkim yoluna başvurabilirler.

1.7.1. Dava hakkı

Hak sahiplerinin başvurusu, Güvence Hesabınca kısmen veya tamamen reddolunabilir. Bu durumda hak sahipleri Güvence Hesabına karşı dava açabilirler. Garanti Fonu döneminde Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı Yönetmeliği'nin (2002 tarihli) 4. maddesi uyarınca fonu, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Başkanı temsil etmekteydi. Dolayısıyla davanın da Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği'ne karşı açılması gerekiyordu. Ancak Güvence Hesabının uygulamada ayrı bir tüzel kişiliği haiz kuruluş olduğu kabul edildiğinden hak sahiplerinin artık doğrudan doğruya Güvence Hesabına husumet yöneltip dava açmalarında bir sakınca yoktur.

1.7.2. Sigorta Tahkim Komisyonuna başvuru hakkı

Sigorta uyuşmazlıklarında dava yolunun yanı sıra hak sahiplerinin başvurabilecekleri diğer çözüm yolu da sigorta tahkim sistemidir. Sigorta sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar her ne kadar dava konusu edilebilse de, adli yargı sistemimizde sigorta uyuşmazlıkları için ihtisas mahkemelerinin olmaması, davaların masraflı ve uzun sürmesi gibi etkenler sigortalıların mağduriyetine sebep olmakta ve bu

⁸¹¹Şenocak, a.g.k., 2009b, 290.

⁸¹²Bknz. Birinci Bölüm, 1.6.

durum sigortanın var oluş amacına da aykırılık teşkil etmektedir⁸¹³. Bu sebeple uyuşmazlıkların daha etkin ve hızlı çözülebilmesi, mahkemelerin iş yükünün azaltılabilmesi ile sigorta kurumuna olan güvenin artırılması amacıyla alternatif çözüm yolu olarak Sigortacılık Kanunu ile tahkim kurumu düzenlenmiştir⁸¹⁴.

Tahkim, uyuşmazlık yaşayan tarafların, bu uyuşmazlığın (kanun ile yasaklanmamış durumlarda) özel kişiler aracılığıyla çözülüp karara bağlanması konusunda anlaşmasına verilen addır⁸¹⁵. Tahkim sisteminde uyuşmazlığı çözüp karara bağlayacak kişilere hakem denir ve kişiler hakemin verdiği karara razıdır. Bu niteliği ile hakem veya hakem heyeti söz konusu uyuşmazlık bakımından bir mahkeme niteliği kazanmıştır⁸¹⁶.

Tahkim uygulaması iç tahkim ve milletlerarası tahkim; ihtiyari ve mecburi tahkim olarak çeşitli tasniflere tabi tutulabilir. İsminden de anlaşılacağı üzere ülke içerisindeki hukuki sorunların çözümüne yönelik tahkim uygulamasına iç tahkim, uluslararası hukuki sorunların çözümüne yönelik olan tahkim uygulamasına da milletlerarası tahkim denir⁸¹⁷. Ülkemizde iç tahkim HMK'nın 407 vd. maddelerinde, milletlerarası tahkim ise 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda⁸¹⁸ tanzim edilmiştir.

İç tahkim uygulamasında esas, tahkimin ihtiyari olmasıdır. Başka bir ifadeyle, uyuşmazlığın tarafları kendi istek ve iradeleri ile anlaşıp rızalarıyla tahkim uygulamasına başvurmaktadır. HMK'da tahkim esasen bu şekilde (ihtiyari) öngörülmüştür. Ancak bazen istisnai ve kanundan kaynaklı olarak uyuşmazlığın çözümünde tahkime başvuru zorunludur. Bu gibi hallerde ise zorunlu tahkimden bahsedilir⁸¹⁹. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 68. maddesi uyarınca belli bir değerin altındaki tüketici uyuşmazlıklarında tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunluluğu veya Noterlik Kanunu'nun⁸²⁰ 49/4. maddesi uyarınca Noter dairesinde mevcut notere ait eşya ve tesislerin, yeni notere devri halinde, ödenecek miktar üzerinde taraflar anlaşamamışsa, bu

⁸¹³Sigorta Hukukunda Uzman Arabuluculuk. (2021), Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü, Arabuluculuk Daire Başkanlığı, (Editör: K. Şenocak), [https://adb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1792021150550Arabuluculuk_Sigorta_Hukuku_Dijital_%20\(1\).pdf](https://adb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1792021150550Arabuluculuk_Sigorta_Hukuku_Dijital_%20(1).pdf), s.188 (Erişim T: 19.07.2024).

⁸¹⁴Özdamar, **a.g.k.**, 2013, 832.

⁸¹⁵I. Ulaş (2007). Sigortacılıkta Tahkim, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 24(2). s.239; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, **a.g.k.**, 2023, 735; Arslan vd., **a.g.k.**, 2024, 852.

⁸¹⁶S. Öztekin (2009). Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Yönünden Sigortacılıkta Tahkime Bakış, *Medeni Usul ve İcra İflas Dergisi*, 5(13), s.221-222; Arslan vd., **a.g.k.**, 2024, 852.

⁸¹⁷Özdamar, **a.g.k.**, 2013, 833; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, **a.g.k.**, 2023, 736.

⁸¹⁸RG, 05.07.2001, S.24453.

⁸¹⁹Arslan vd., **a.g.k.**, 2024, 852.

⁸²⁰RG, 05.02.1972, S. 14090.

miktarın oda tarafından tespit edilmesi zorunlu tahkime örnek olarak gösterilebilir⁸²¹.

Sigorta uyuşmazlıklarında tahkim müessesesi ise HMK'da değil Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesinde düzenlenerek hukuk sistemimize girmiştir. Bu düzenleme uyarınca, sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden veya Hesaptan faydalanacak kişiler ile Hesap arasında doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla Birlik nezdinde Sigorta Tahkim Komisyonu oluşturulmuştur.

Komisyon üyesi olan sigorta şirketi, kendisiyle ilgili ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklarda, Komisyon aracılığı ile yürütülecek tahkim faaliyetini önceden kabul etmiş sayılmaktadır. Bu durumda bu tahkim türünde başvuru sahibi sigortacı değil, sigortacı ile uyuşmazlığın diğer tarafındaki kişidir⁸²².

Sigortacılık Kanunu'nda düzenlenen tahkimle HMK'da düzenlenen tahkim arasında birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Tahkime başvuru yapılabilmesi için HMK'nın 412/2. maddesi uyarınca, taraflar arasında ayrı bir tahkim sözleşmesi veya taraflar arasında yapılmış bir sözleşmede uyuşmazlık halinde tahkime başvurulacağına yönelik bir hüküm (tahkim şartı) bulunması gerekir. Ancak sigortacılıkta tahkimde, sigortacıyla uyuşmazlık yaşayan kişiler ve sigortacı arasında yapılmış böyle bir sözleşme veya şarta ihtiyaç yoktur. Zira sigortacı Sigorta Tahkim Komisyonuna üye olmakla tahkim usulünü kabul etmiş sayılır ve sigorta sözleşmesinde tahkime yönelik bir hüküm olmasa bile uyuşmazlığa düşen kişi istediği takdirde uyuşmazlığı tahkime konu edilebilir⁸²³. Konuya borçlar hukuku alanından bakılırsa aslında sigortacının Komisyona üyeliği "aleni icap", sigortacı ile uyuşmazlık yaşayan kişinin ihtilafın çözümü için Komisyona başvurusu "kabul" sayılmaktadır⁸²⁴.

Medeni usul hukukunda tahkimde hakemler HMK'nın 416. maddesi uyarınca taraflarca seçilir. Sigortacılıkta tahkimde ise uyuşmazlığın tarafları hakem veya hakem heyetlerini seçemez. Sigortacılık Kanunu'nun 30/15. maddesi uyarınca uyuşmazlığa bakacak hakem veya hakemler Komisyon tarafından sigorta hakemi listesinden seçilir.

Sigortacılık Kanunu'nun 30/1-1.cümlesinin ilk halinde "Sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden" doğan uyuşmazlıklar için Komisyona başvurulabiliyordu. Buna göre

⁸²¹Arslanlı vd., **a.g.k.**, 2024, 853.

⁸²²Yeşilova Aras ve Yeşilova, **a.g.k.**,2018, 514.

⁸²³Öztekin, **a.g.k.**,2009, 222.

⁸²⁴Yeşilova Aras ve Yeşilova, **a.g.k.**,2018, 514.

Komisyon sadece sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklara bakma yetkisine sahipti. Ancak anılan Madde'ye 6327 sayılı Kanun'un⁸²⁵ 58. maddesiyle "*Hesaptan faydalanan kişiler ile Hesap arasında*" cümlesinin eklenmesiyle hak sahipleri ve Güvence Hesabı arasındaki uyuşmazlıklar da artık sigorta tahkimin kapsamına alınmıştır. Kanundaki bu değişiklik sonrasında 05.03.2013 tarih ve 28578 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Güvence Hesabı Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'in" 8. maddesi ile Güvence Hesabı Yönetmeliği'ne "ek 2. madde" eklenmiş, bu maddeye göre Hesaptan faydalanan kişiler ile Hesap arasında meydana gelecek sigorta hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklar için Sigorta Tahkim Komisyonuna başvurulabileceği düzenlenmiştir. Buna göre hak sahiplerinin zararlarının tazmini için Güvence Hesabına karşı tahkim yoluna başvurulabilecekleri açıktır⁸²⁶. Söz konusu değişikliğin amacı, tıpkı sigorta şirketleri gibi uygulamada çok sayıda sorunun muhatabı olan "Güvence Hesabı" ile hak sahipleri arasındaki uyuşmazlıkların mahkemelerin yanı sıra tahkim yoluyla hızlı şekilde çözümlenmesini sağlamaktır⁸²⁷.

Uyuşmazlığın çözümü için Sigorta Tahkim Komisyonuna başvuru yapıldığında, Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik'in 16. maddesi uyarınca dosya, uyuşmazlığa ilişkin başvuru şartlarının sağlanıp sağlanmadığı konusunda inceleme yapılabilmesi için öncelikle raportörlere havale edilir. İlgili raportör yapacağı ön incelemede sigorta kuruluşuna (Güvence Hesabına) başvuru yapılmış olup olmadığını da denetler. Yapılan ön inceleme sonucunda, dosyanın Komisyon tarafından değerlendirmeye alınamayacağı anlaşılırsa durum ilgiliye derhal bildirilir ve başvuru ücretinin yarısı iade edilir (m.16/2)⁸²⁸.

Hak sahiplerinin Komisyona başvurmadan önce Güvence Hesabına başvuru yapmaları zorunluluğu yanında aynı uyuşmazlıkla ilgili daha önce başka bir yola da başvurmamış olmaları gerekir. Nitekim bu husus SK'nın 30/14. maddesinde, "*Mahkemeye ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri uyarınca Tüketici Sorunları Hakem Heyetine intikal etmiş uyuşmazlıklar ile ilgili olarak Komisyona başvuru yapılamaz*" şeklinde düzenlenmiştir⁸²⁹. Bu durumda hak sahiplerinin Komisyon

⁸²⁵RG, 29.06.2012, S.28338.

⁸²⁶Yeşilova Aras ve Yeşilova, **a.g.k.**, 2018, 520.

⁸²⁷Özdamar, **a.g.k.**, 2013, 844.

⁸²⁸Komisyon tarafından değerlendirmeye alınamayacağına yönelik karara karşı yasa yoluna başvurulup başvurulamayacağı ile ilgili tartışmalar için bkz. Ulaş, **a.g.k.**, 2007, 251; Yeşilova Aras ve Yeşilova, **a.g.k.**, 2018, 533.

⁸²⁹ Maddede yer alan "intikal" kavramının hukuki niteliği için bkz. V. Seven, *Sigortacılıkta Tahkimde Uyuşmazlığın Mahkemeye veya Tüketici Sorunları Hakem Heyetine İntikal Etmemiş Olması Şartının*

tarafından başvurusunun reddine karar verilmelidir⁸³⁰.

1.8. Hak Sahiplerinin Zararın Sorumlularına Karşı Dava Hakkı

Hak sahipleri, SK'nın 14. ve GHY'nin 9. maddesindeki hallerden birinin gerçekleşmesi halinde Güvence Hesabına başvurma hakkına sahip oldukları gibi zarara sebebiyet veren sorumlulara da dava açabilme hakkına sahiptirler. Başka bir deyişle, Güvence Hesabına başvuru, zarar sorumlularına karşı dava açmaya engel değildir.

Güvence Hesabının, zorunlu sigortanın limitleri çerçevesinde bir sorumluluğa sahip olması sebebiyle hak sahiplerinin zararının tümünü her zaman karşılayabilmesi mümkün olmamaktadır. Bu durumda hak sahipleri zararın karşılanmayan kısmı için zarar sorumlularına dava açabilirler. Ancak hak sahipleri hem Hesaptan talepte bulunup hem de zarar sorumlusuna dava açmışlarsa bu durumda zarar sorumlusuna karşı açtıkları davaları Hesaba bildirmek zorundadırlar. Hesap açılan davaların mahiyetine göre, yapacağı ödemeleri durdurabilir veya açılan davalara müdahil olarak katılabilir (GHY m.19).

Bunun yanı sıra hak sahipleri, uğradıkları zararları sorumlulardan tamamen veya kısmen tazmin ederlerse, Hesaptan yapılan ödemeler nedeniyle sebepsiz zenginleşmeye yol açan tutarı beş iş günü içinde Hesaba iade etmek zorundadırlar. Aksi halde Hesap, haksız kazanca yol açan ödemelerin gecikme faizi ile birlikte geri alınması için gereken yasal işlemleri başlatır (GHY m.20). Burada dikkat edilmesi gereken husus, tahsil edilen tazminatın sebepsiz zenginleşmeye sebebiyet vermemesidir⁸³¹. Örneğin hak sahipleri

Değerlendirilmesi, <https://blog.lexpera.com.tr/sigortacilikta-tahkimde-uyusmazligin-mahkemeye-veya-tuketici-sorunlari-hakem-heyetine-intikal-etmemis-olmasi-sartinin-degerlendirilmesi/>, (Erişim T: 21.08.2024).

⁸³⁰Yargıtay 4. HD'nin 20.10.2022 tarih ve 2021/13565 E. ve 2022/12694 K. sayılı kararına göre, "...Dosya içeriğinden; başvuran tarafından Sigorta Tahkim Komisyonuna başvurulmadan önce Viranşehir Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2013/635 esas, 2016/604 karar sayılı dosyasında davalı aleyhine dava konusu kazadan dolayı sürekli işgöremezlik nedeniyle tazminat davası açıldığı, yargılama sırasında Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu'ndan alınan 05/02/2016 tarihli raporda davacıda meydana gelen yaralanma nedeniyle maluliyet kaybı tayinine mahal olmadığı yönünde görüş bildirildiği, davacının davayı takip etmemesi sonucu HMK'nın 150. maddesi gereğince davanın açılmamış sayılmasına karar verildiği kararın istinaf edilmeden 18.01.2019 tarihinde kesinleştiği ve başvuran tarafından Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanlığı tarafından düzenlenen ve % 7.2 oranında maluliyet oranının belirlendiği rapor ile aynı davalıya karşı sürekli işgöremezlik nedeniyle bu kez 27/02/2020 tarihinde Sigorta Tahkim Komisyonuna başvurulduğu anlaşılmaktadır. Şu durumda, mahkemeye intikal etmiş uyumsuzluklarla ilgili olarak Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuruda bulunulamayacağına emredici olarak düzenlendiği 5684 sayılı Yasanın 30/14.maddesi delaletiyle ve HMK madde 114/2 ve 115 gereği daha önce dava açılmış olduğunun anlaşılmasına göre başvurunun reddine karar verilmesi gerekirken kabulü doğru olmamıştır..." (UYAP).

⁸³¹Ulaş, a.g.k. 2009, 90.

Hesaptan zararın bir kısmını tahsil edip daha sonra zarar sorumlularından ayrıca tüm zararlarını tazmin ederlerse bu durumda Hesaptan tahsil ettikleri kısım kadar sebepsiz zenginleşmiş olurlar ve bu bedel iadeye tabi olacaktır. Ancak Hesaptan tahsil ettikleri kısımdan sonra kalan zararlarını sorumlulardan tahsil ederlerse bu durumda sorumlulardan yapılan tahsilatın sebepsiz zenginleşme olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.

2. RÜCU VE HALEFİYET

2.1. Rücu Kavramı

Rücu kelime anlamı olarak "geri dönme", "sözünü geri alma", "cayma" anlamında⁸³² olup hukuki manasıyla ise kendisine veya başkasına ait bir borcu ifa eden kişinin, asıl borçludan yaptığı edayı geri istemesidir⁸³³. Rücu alacağı, niteliği itibarıyla ifa edilen borçtan bağımsız, ifa eden hak sahibi olan kişinin şahsında doğan yeni bir alacak hakkıdır⁸³⁴. Rücu alacağı, rücu eden ile ifa edilen borcun sorumlusu arasında sözleşmesel bir ilişkiye dayanabileceği gibi haksız fiilden, sebepsiz zenginleşmeden veya vekaletsiz işgörmekten de doğabilir. Bunların yanı sıra, kanunun belirttiği bazı özel durumlarda da söz konusu olabilir⁸³⁵. Türk Borçlar Kanunu'nun 62. maddesine göre müteselsil sorumlulardan birisi kendisine düşen paydan fazlasını ödemiş ise, fazladan ödediği bedel için diğer müteselsil sorumlulara karşı rücu hakkına sahip olması bu özel duruma örnek gösterilebilir⁸³⁶.

2.2. Halefîyet Kavramı

Halefîyet, başkasının borcunu ifa eden kişinin, ifada bulunduğu alacaklının bütün hak ve yetkilerine sahip olmak suretiyle, kanunda belirtilen hallerde ve alacaklıyı tatmin ettiği ölçüde alacaklının yerine geçmesine denir⁸³⁷. Burada hak sahibine ait yalnızca

⁸³²Bknz. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim T: 03.09.2024)

⁸³³H. N. Nomer (1997). Halefîyet ile Rücu Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar ile Özel Sigortaların Rücu Hakları Bakımından Halefîyetin Rolü, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 55 (3), s.248; E. Koçano Rodoslu (2016). *Rücu Hakkı*, (1. Baskı), Ankara: Turhan Kitabevi, s.5.

⁸³⁴A. Kılıçoğlu (1979). *Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefîyet*, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, s.13; Nomer, **a.g.k.**, 1997, 248; Koçano Rodoslu, **a.g.k.**, 2016, 7.

⁸³⁵H. N. Nomer (2011). Rücu İstemine İlişkin Zamanaşımı (TBK m. 73), *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3-4 Haziran 2011) Sempozyum No: III, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan*, s.240.

⁸³⁶Eren, **a.g.k.**, 2024, 938.

⁸³⁷Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1979, 7; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023a, 275; Eren, **a.g.k.**, 2024, 1057.

alacak hakkı değil, hak sahibinin tüm hakları bir başkasına geçer. Başka bir ifadeyle, değişen sadece hakkın süjesidir⁸³⁸.

Halefiyet hukuki bir müessese olarak genel olarak TBK m. 127'de düzenlenmiştir⁸³⁹. Ancak sadece bu düzenleme ile sınırlı değildir. Bunun dışında hem TBK'da hem de diğer özel kanunların çeşitli yerlerinde dağınık şekilde halefiyeti öngören düzenlemeler bulunmaktadır (TBK m. 85, 168/1 ve 596, TMK m. 884, TTK m. 1038, 1047 ve 1472 vs.). Kanunda halefiyete yönelik öngörülen özel hükümler genel halefiyet hükmü olan TBK m. 127'den önce gelir⁸⁴⁰.

2.3. Rücu ve Halefiyet İlişkisi

Halefiyet ve rücu kurumları iki farklı hukuki kurum olmakla birlikte, başkasına ait bir borcu yerine getiren kişinin malvarlığındaki bu azalma sebebiyle, asıl borçluya karşı elde ettiği alacak hakkına yönelik talepte bulunulması amacına hizmet eder⁸⁴¹.

Halefiyetin varlığı için kanun koyucunun rücu hakkına sahip olanın, alacaklının haklarına halef olduğunu açıkça belirtmiş olması gerekir. Başka bir deyişle kanunun açıkça belirtmediği hallerde halefiyet söz konusu olmaz, sadece basit bir rücu hakkından söz edilebilir⁸⁴². Kanun koyucunun rücu hakkı gibi bağımsız bir hak varken buna ek olarak halefiyeti belirtmesinin amacı rücu hakkını güçlendirmek istemesidir⁸⁴³. Çünkü halefiyet, rücu hakkına göre hak sahibine daha geniş imkan sağlar. Bu sebeple rücu hakkının olduğu her yerde halefiyetin bulunduğu söylenemez ancak halefiyetin olduğu yerde rücu da vardır⁸⁴⁴.

Halefiyette alacak kanunen (kendiliğinden), başka bir ifadeyle tarafların herhangi bir rolü olmaksızın borcu ifa edene intikal eder. Aslında alacağın bir başkasına intikali, alacağın iradi devri (TBK m.183) veya mahkeme kararı (TBK m.185) ile de mümkündür.

⁸³⁸Nomer, **a.g.k.**, 2011, 240.

⁸³⁹TBK'nın "Alacaklıya Halef Olma" kenar başlıklı 127. maddesi şu şekildedir: "Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişi, aşağıdaki hâllerde ifası ölçüsünde alacaklının haklarına halef olur:

(1) Başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtardığı ve bu şey üzerinde mülkiyet veya başka bir ayni hakkı bulunduğu takdirde.

(2) Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişinin ona halef olacağı, borçlu tarafından ifadan önce alacaklıya bildirildiği takdirde.

(3) Diğer halefiyet hâllerine ilişkin kanun hükümleri saklıdır."

⁸⁴⁰Koçano Rodoslu, **a.g.k.**, 2016, 12.

⁸⁴¹Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1979, 13.

⁸⁴²A. Kılıçoğlu (1974). Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 31 (1), s.398-399; Nomer, **a.g.k.**, 1997, 248; Koçano Rodoslu, **a.g.k.**, 2016, 10; Oğuzman ve Öz, **a.g.k.**, 2023a, 275, dipnot 49.

⁸⁴³Akıntürk, **a.g.k.**, 1971, 222-223; Tekinay vd. **a.g.k.**, 1993, 215; Nomer, **a.g.k.**, 2011, 241.

⁸⁴⁴Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1974, 398; Koçano Rodoslu, **a.g.k.**, 2016, 15.

Ancak kanunen intikalden kastedilen, alacağın temliki veya mahkeme kararına ihtiyaç olmaksızın gerçekleşmesidir⁸⁴⁵. Halefiyet hallerinde intikalın kanunen gerçekleşmesi, halefiyeti iradi alacak devrinden ayırır⁸⁴⁶. Bu sebeple zararın sorumlusuna halefiyetin gerçekleşmesi için ihbar da yapılmasına gerek yoktur⁸⁴⁷.

Rücu hakkı, ifa edilen alacaktan bağımsız bir haktır. Halefiyette ise bağımsız bir hak bulunmadığı için alacağın ifasına rağmen alacak sona ermez, alacaklıya ait tüm haklar onu ifa edene kanundan dolayı olduğu gibi geçer. Bu sebeple halefiyette alacak hakkına ek olarak alacağa bağlı bulunan feri haklar da kendiliğinden ifada bulunan kişiye intikal ederken, rücu hakkında alacağa bağlı bulunan bu hakların intikal etmesi mümkün değildir⁸⁴⁸. Buna göre örneğin, alacak bir rehin veya kefalet ile teminat altına alınmış ise, halefiyet halinde ifada bulunan kişi bunlardan yararlanabilir. Ama aynı zamanda borçlu da önceki alacaklıya karşı ileri sürebileceği defileri ifada bulunan kişiye karşı ileri sürebilir⁸⁴⁹. Halefiyet bu özellikleri sebebiyle borcu ifa edene basit bir rücu hakkına göre daha fazla imkan sağlar.

Halefiyette, ifa eden kişinin borcun sorumlusundan ifayı talep edebilmesi için sadece yaptığı ödemeyi ispat etmesi yeterli iken, rücuda ise ifanın ispatının yanı sıra rücuca esas hukuki sebebin de (haksız fiil, sebepsiz zenginleşme vb.) ispat edilmesi gerekir⁸⁵⁰.

Rücu hakkı eğer halefiyet ile güçlendirilmiş ise, burada hem rücu sebebiyle bağımsız bir alacak hakkı hem de halefiyet sebebiyle intikal etmiş bir alacak hakkı vardır. Bu iki alacak hakkı birbiriyle yarışan haklar olup ifada bulunan kişi, dilerse rücu hakkına dilerse de (özellikle teminatlardan faydalanmak istiyorsa) halefiyet yoluyla kendisine intikal etmiş olan alacak hakkına dayanarak asıl borçludan talepte bulunabilir⁸⁵¹.

Halefiyet halinde iki husus önem kazanır. Birincisi, halefiyet her ne kadar rücu hakkını kuvvetlendirmek için getirilmiş olsa bile talep edilebilecek alacağın kapsamı rücu hakkının kapsamı ile sınırlıdır, onu aşamaz⁸⁵². Örneğin bölünemeyen (TBK m.85) ve müteselsil (BK. 168/1) borçlarda alacaklıyı tatmin eden borçlu, iç ilişkide borçtan

⁸⁴⁵Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1979, 93; Nomer, **a.g.k.**, 1997, 246; E. Korkmaz (2021). *Türk Borçlar Hukukunda Halefiyet*, (1.Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.11.

⁸⁴⁶Korkmaz, **a.g.k.**, 2021, 8, dipnot 2; Eren, **a.g.k.**, 2024, 1057.

⁸⁴⁷Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1979, 93.

⁸⁴⁸Kılıçoğlu, **a.g.k.**,1974, 398; Tekinay vd. **a.g.k.**, 1993, 215; Nomer, **a.g.k.**, 1997, 249.

⁸⁴⁹Oğuzman ve Öz, **a.g.k.** 2023a, 279.

⁸⁵⁰Akıntürk, **a.g.k.**, 1971, 224; Kılıçoğlu, **a.g.k.**,1974, 397; Koçano Rodoslu, **a.g.k.**, 2016, 16.

⁸⁵¹Nomer, **a.g.k.**, 2011, 241.; Ünan, **a.g.k.**, 2016b, 232; Koçano Rodoslu, **a.g.k.**, 2016, 16.

⁸⁵²Kılıçoğlu, **a.g.k.**,1979, 95; Nomer, **a.g.k.**, 1997, 250.

kendisine düşen hisse çıktıktan sonra fazla ödemede bulunmuşsa ancak bu fazla miktar kadar diğer borçlulara rücu edebilir⁸⁵³.

İkinci olarak ise halefiyette alacaklının tatmini ile yeni bir hak elde edilmeyip borç bütün unsurları ile aynen devam ettiği için alacak da bütün unsurları ile varlığını devam ettirir. Bu sebeple alacağa bağlı muacceliyet, temerrüt, faiz, zamanaşımı gibi yan haklar da aynı kalır. Örneğin, daha önceden işlemeye başlamış bir zamanaşımı süresi varsa bu süre kesilmez, işlemeye devam eder⁸⁵⁴. Rücu hakkı ise ifa edilen alaktan bağımsız bir hak olduğu için yan haklar aynı şekilde varlığını sürdürmez. Örneğin muacceliyet alacaklıya ödeme yapılan andan itibaren başlar veya alacak için daha önceden işlemeye başlamış bir zamanaşımı süresi varsa bu süre işlemeye devam etmez. Ödeme tarihi itibarıyla yeni bir zamanaşımı süresi başlar⁸⁵⁵.

2.4. Sigorta Hukuku Bakımından

Sigorta sözleşmeleri ile kapsam altına alınan rizikolar her zaman sigortalının eylemi sebebiyle gerçekleşmeyebilir. Bazen riziko, sigortalı yerine üçüncü kişilerin eylemi neticesinde de gerçekleşebilir. Bu durumda zararın tazmini için zarar görenlerin hem sigortacıya (sigorta sözleşmesine dayalı olarak) hem de üçüncü kişilere (sorumluluk hükümlerine dayalı olarak) karşı bir talep ve dava hakkı doğar⁸⁵⁶. Zarar sigortacı tarafından karşılanmışsa, bu durumda sigorta ettiren halefiyet kuralı uyarınca sigortalının yerine geçecek ve sigortalının üçüncü kişiye karşı sahip olduğu tazminatı talep ve dava hakkına sahip olacaktır⁸⁵⁷.

Yukarıda da ifade edildiği üzere⁸⁵⁸ zarar sigortaları TTK sistematğinde mal ve sorumluluk sigortaları olmak üzere ikiye ayrılır. Mal sigortaları yönünden halefiyet TTK m. 1472'de, sorumluluk sigortaları yönünden ise TTK m.1481'de düzenlenmiştir. Mülga 6762 sayılı TTK'da halefiyet 1301. maddede düzenlenmişti. Sorumluluk sigortalarında sigortalı ile zarardan sorumlunun aynı kişi olması sebebiyle üçüncü kişinin zararını karşılayan sigortacının, ödediği tazminatı zarar veren sigortalıya rücu etmesi halinde sigortalının prim ödemesinin bir anlamı olmayacağı için halefiyetin sorumluluk

⁸⁵³Kılıçoğlu, a.g.k.,1979, 95; Nomer, a.g.k., 1997, 250.

⁸⁵⁴Kılıçoğlu, a.g.k.,1979, 18; Koçano Rodoslu, a.g.k., 2016, 20; Eren, a.g.k., 2024, 1060.

⁸⁵⁵Kılıçoğlu, a.g.k.,1979, 13; Nomer, a.g.k., 1997, 251.

⁸⁵⁶Omağ, a.g.k., 2011, 2.

⁸⁵⁷Ünan, a.g.k., 2016b, 225.

⁸⁵⁸Bknz. Birinci Bölüm, 2.2.

sigortalarına uygulanıp uygulanamayacağı tartışma konusuydu⁸⁵⁹. Ancak TTK'da ayrı bir hüküm olarak düzenlendiği 1481. maddenin gerekçesinde de belirtildiği üzere, özellikle müteselsil sorumluluk hallerinde zarar görenin sorumlulardan birinin sigortacısından zararı tahsil etmesi halinde, bu sigortacı kendi sigortalısının kusuru uyarınca fazla ödediği miktar için diğer sorumlularak rücu hakkına sahip olacaktır⁸⁶⁰. Bu şekildeki ayrı düzenleme ile söz konusu tartışmalara son verilmiştir⁸⁶¹.

Sigorta hukukunda halefiyetin öngörülme sebebi, hem sigortalının zenginleşmesini önlemek hem de zarar yükünün paylaştırılmasına başka bir ifadeyle, zarar sorumlusunun zararın sonuçlarına katlanmasını sağlamaktır⁸⁶². Zenginleşme yasağı ilkesi ile sigortalının, sigortalı menfaatle ilgili aynı zarar için hem sigortacıdan hem de zarar veren üçüncü kişiden ayrı ayrı tazminat alarak maruz kalınan zarardan fazla olacak şekilde bir menfaat temin edilmesinin engellenmesi amaçlanır⁸⁶³. Bunun yanı sıra zenginleşme yasağı ilkesinin, sigorta ettirenin, sigortalının veya bunların fiillerinden hukuken sorumlu olduğu kişilerin, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebebiyet verip sigorta tazminatı almalarını engelleyici özelliği de bulunmaktadır⁸⁶⁴. Çünkü sigorta ettiren rizikonun ne zaman ve ne şekilde gerçekleşebileceğini bilme, rizikonun gerçekleşmesini önleme ve rizikonun gerçekleşmesinden sonra doğan zararı önleme veya azaltma konularında sigortacıya göre daha avantajlı bir konumda yer alır⁸⁶⁵.

⁸⁵⁹Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1974, 424; K. Şenocak (2009a). Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 58(1), s.219; Omağ, **a.g.k.**, 2011, 98.

⁸⁶⁰TTK. 1481. Madde Gerekçesi.

⁸⁶¹R. Karasu (2015). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı*, Cilt:2, s.699.

⁸⁶²M. Çeker (2006). Sigortacının Rücu Hakkı, *Legal Hukuk Dergisi*, 48, s.3710; Omağ, **a.g.k.**, 2011, 4; Karasu, **a.g.k.**, 2015, 699; Ş. Kayıhan (2016). Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti, *Cevdet Yavuz'a Armağan*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, s.1597; Kender, **a.g.k.**, 2021, 405; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, 272; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2023, 270; TTK 1472. madde gerekçesinde halefiyetin öngörülme sebebi şu şekilde açıklanmıştır: *Zarara sebep olan kimseye karşı sigortalının haiz olduğu tazminat talep hakkı, ödediği oranda sigortacıya geçer. Sigorta hukukunda bütün dünya uygulamasında bu kurala rastlanılır. Amaç, hem sigortalının rizikonun gerçekleşmesi sonunda maruz kaldığı zarardan fazla bir tazminat alarak zenginleşmesine mani olmak hem de zarar görenin verdiği zarardan dolayı sorumluluğunu devam ettirebilmektir. Bu prensip, gerçek zararın karşılanması söz konusu olduğu tazminat sigortalarında geçerli iken, bu niteliği olmayan can sigortalarında geçersizdir. Halefiyet ilkesi gereği sigortacı, sigortalısının yerine geçerek zarara neden olan kişilere yaptığı ödemeyi rücu edeceğinden, sigortalı sigortacının bu yöndeki haklarını ihlal edici davranışlardan kaçınması, sigortacısının zararına neden olmaması gerekir. Aksi taktirde sigortalının sorumluluğu söz konusu olur. Diğer taraftan, sigortacı sigortalısının zararın bir kısmını karşılamışsa, genel sorumluluk ilkeleri çerçevesinde karşılanmayan zararı için sorumlulara her zaman için başvurabilir.*

⁸⁶³Şenocak, **a.g.k.**, 2000, 19; Çeker, **a.g.k.**, 2006, 3710; Omağ, **a.g.k.**, 2011, 5; Ünan, **a.g.k.**, 2016b, 226.

⁸⁶⁴Köroğlu Ölmez, **a.g.k.**, 2020, 33-34.

⁸⁶⁵Şenocak, **a.g.k.**, 2000, 26.

Zarar yükünün paylaşılması ilkesi ile amaçlanan ise, sigortacı tarafından sigortalısına yapılan ödeme ile zarar veren kişinin sorumluluktan kurtulmasının önlenmesidir. Gerçekten de halefiyet olmasaydı sigortalının zararı karşılandığından üçüncü kişi de sorumluluktan kurtulacaktı. Ancak halefiyet ilkesi ile sigortacı, sigortalının yerine geçerek, zarar veren üçüncü kişiye sebebiyet verdiği zararı ödemesi için başvurabilmektedir⁸⁶⁶.

Halefiyet ilkesi, gerçek zararın karşılanmasının söz konusu olduğu zarar sigortaları yönünden geçerli olup meblağ sigortaları yönünden geçerli değildir⁸⁶⁷. Çünkü bu tür sigortalarda insan hayatı ve vücut bütünlüğü sigorta ettirildiği için bu değerlerin kaybı halinde yaşanan acı ve eleme değer biçmek, gerçek zararı ölçmek mümkün değildir⁸⁶⁸. Bu sebeple de sigortalı, hayat ve vücut bütünlüğünün zarara uğramaması için rizikolardan ayrıca kaçınır. Başka bir ifadeyle, sigortalı kasıtlı olarak kendisine bir zarar vermek için çabalamaz⁸⁶⁹. Meblağ sigortalarında ödenen bedel, bir tazminat mahiyetinde olmadığından sigortacı gerçek zararı karşılamak için ödeme yapmaz, sadece riziko gerçekleşirse belirli bir tutarın ödemesini yapmak için söz verir⁸⁷⁰. Dolayısıyla zarar görenlerin, hem sigorta şirketinden hem de zarar veren sorumlulardan tazminat talep etme hakları bulunmaktadır. Bütün bu sebepler uyarınca meblağ sigortalarında halefiyet yasağı bulunmaktadır.

2.5. Güvence Hesabı Bakımından

2.5.1. Yasal düzenlemeler ve düzenlemelerin tanıtılması

Güvence Hesabının hak sahiplerine yaptığı ödemeler sebebiyle sorumlululara rücu edebileceği SK'nın 14/7. maddesinde özel olarak hükme bağlanmıştır. Söz konusu düzenlemede rüculara ilişkin esasların yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir. Kanunun atıf yaptığı Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin "rücu hakkının kullanılması" başlıklı 16. maddesinde Hesap'tan yapılacak ödemeler sebebiyle, a) zorunlu sigorta yaptırmayan veya geçerli teminat tutarları üzerinden zorunlu sigortaları yaptırmayan

⁸⁶⁶Çeker, **a.g.k.**, 2006, 3710; Ünan, **a.g.k.**, 2016b, 226.

⁸⁶⁷Atabek, **a.g.k.**, 1950, 178; Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1979, 84; Çeker, **a.g.k.**, 2006, 3714; Omağ, **a.g.k.**, 2011, 104; Ünan, **a.g.k.**, 2016b, 235; Kender, **a.g.k.**, 2021, 410; Zorunlu koltuk sigortası bir meblağ sigortası olmasına rağmen tedavi giderleri yönünden istisna olarak zarar sigortası özelliği göstermesi bakımından bkzn. Birinci Bölüm, 2.5.2.2.

⁸⁶⁸Omağ, **a.g.k.**, 2011, 104.

⁸⁶⁹R. Atabek (1969). Sigorta ve Sosyal Sigortada Halefiyet ve Rücu, *İş Hukuku Dergisi*, 3(3), s.225.

⁸⁷⁰Ünan, **a.g.k.**, 2016b, 235.

kişilere, b) sorumlunun sonradan belli olması halinde bu kişilere veya yükümlü sigorta şirketine, c) zarardan sorumlu kişilere veya yükümlü sigorta şirketine, ç) 9 uncu maddenin birinci fıkrasının (ç) bendine göre yapılan ödemeler çerçevesinde yükümlü sigorta şirketine, d) 9 uncu maddenin ikinci fıkrasına göre yapılan ödemeler nedeniyle Büroya rücu edilebileceği düzenlenmiştir. Yine GHY'nin "yükümlülükten kurtulma ve halefiyet" başlıklı 17. maddesinde ise, Hesabın zorunlu sigorta teminatı sınırları içinde yaptığı ödemeler ile borçtan kurtulacağı, zorunlu sigorta teminat tutarlarını aşan zararların, zarara sebebiyet veren veya hukuken sorumlu olanlarca karşılanacağı ve Hesabın, ödediği tazminat miktarınca *hukuken zarar gören kişi yerine geçeceği* belirtmiştir.

Halefiyet için daha önce de bahsettiğimiz üzere kanunda açık düzenleme mevcut olmalıdır. Sigortacılık Kanunu'nda Hesaptan yapılan ödemelerin hukuki niteliğinin ne olduğuna yönelik olarak bir tanımlama mevcut değildir. Ancak SK'nın atıf yaptığı GHY'nin 17. maddesinin kenar başlığı "halefiyet" olup anılan düzenlemede "Hesabın yaptığı ödemeler miktarınca hukuken zarar gören kişinin yerine geçeceği" belirtilerek adeta hukuki manada halefiyetin tanımı verilmiştir. Bu düzenlemeden anlaşılabileceği üzere Güvence Hesabının yaptığı ödemeler sebebiyle sahip olduğu rücu hakkının hukuki niteliğinin basit bir rücu hakkı değil, halefiyetle güçlendirilmiş bir rücu hakkı olduğu açıktır⁸⁷¹. Hesabın buradaki halefiyet hakkı, alacaklının sadece kişisi değiştiği için şahsi halefiyet olup aynı zamanda bir şahsa ait tüm malvarlığı yer değiştirmeden diğer bir ifadeyle sadece halefiyete konu alacak yer değiştirdiğinden cüz'i bir halefiyettir. Zira Güvence Hesabı yaptığı ödeme ile hak sahibinin yerine geçmekte ve rücu yoluyla fakat ödediği tazminat miktarı ile sınırlı olmak üzere bu hakkı kullanabilmektedir

2.5.2. İstisna: zorunlu koltuk ve maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortaları yönünden basit rücu hakkı olması

Güvence Hesabının kapsamında yer alan zorunlu koltuk ve maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortaları nitelikleri gereği meblağ sigortasıdır. Bu sigortaların kapsamında kalan bir olay sebebiyle koşulların oluşması halinde hak sahipleri, hem Güvence Hesabından hem de zarara sebebiyet veren sorumlulardan tazminat talep edebileceklerdir. Ancak bu iki sigorta türü meblağ sigortası niteliğinde olduğu için Hesabın, ödediği bedeli sorumlulardan rücu edemeyeceği düşünülmemelidir. Çünkü

⁸⁷¹ Ulaş ve Uluğ Cicim'e göre de bu bir halefiyet hakkıdır. (Ulaş, **a.g.k.**, 2009, 90; Uluğ Cicim, **a.g.k.**, 2011, 115).

Güvence Hesabının, GHY'nin 16. maddesi uyarınca rücu edebileceği kişiler veya sigorta şirketi, kendi kusurları yüzünden (zorunlu sigorta yaptırılmaması, aracın çalınması veya sigorta şirketinin ruhsat iptal veya iflası halleri) zarar görenlerin zararlarını Hesaptan tazmin etmesine sebebiyet vermektedirler⁸⁷². Aksinin düşünülmesi halinde meblağ sigortası niteliğindeki bu zorunlu sigortaları yaptırmakla yükümlü kimselerin, halihazırda zararı Güvence Hesabı karşılayacağı için, bu sigortaları yaptırmama ihtimalini doğuracaktır. Aynı zamanda iflas eden sigorta şirketinin de tahsil ettiği primler uyarınca sebepsiz zenginleşmesine hizmet edecektir.

Burada dikkat edilmesi gerekli bir diğer husus ise, Hesabın zorunlu koltuk ve maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortaları sebebiyle hak sahiplerine yaptığı ödemeler için sahip olduğu rücu alacağının halefiyetle güçlendirilmiş değil, basit rücu alacağı olduğudur. Daha önce de belirttiğimiz üzere halefiyet ilkesi, gerçek zararın karşılanmasının söz konusu olduğu zarar sigortaları yönünden geçerli olup meblağ sigortaları yönünden geçerli değildir. Buna göre anılan bu iki sigorta türü yönünden Güvence Hesabının hak sahiplerine ödeme yapması, onların yerine geçerek haklarına halef olmasını sağlamaz. Çünkü zarara sebebiyet veren sorumlulara karşı başvuru hakkı halen hak sahiplerindedir. Bu doğrultuda aşağıda halefiyete dayalı rücu hakkından bahsedilirken zorunlu trafik, tehlikeli atık ve tüpgaz sorumluluk sigortaları; basit rücu hakkından bahsedildiğinde ise zorunlu koltuk ve maden sigortalarına ilişkin yapılmış ödemelerden doğan rücu hakkı kastedilecektir.

2.6. Güvence Hesabının Rücu Şartları

Güvence Hesabının yaptığı ödemeler sebebiyle rücuya dayalı talep ve dava hakkına sahip olabilmesi için SK'nın 14/2 ve GHY'nin 9. maddelerinde yer alan düzenlemelerdeki hallerden en az birinin gerçekleşmesi ve gerçek hak sahiplerine veya Büro'ya Hesap tarafından ödeme yapılmış olması yeterlidir.

⁸⁷² Yargıtay 17. HD'nin 21.12.2020 tarihli ve 2019/3389 E. ve 2020/8750 K. sayılı kararına göre, "...davalı İ.Tur. Ltd. Şti'nin çalışanı olan dava dışı sürücü idaresindeyken kaza yapan sigortasız aracın neden olduğu zarardan, adı geçen davalının da sorumlu olduğuna ilişkin mahkeme kabulünde bir isabetsizlik görülmemesine; şehirlerarası ticari yolcu taşımacılığı yapılan esnada kazanın meydana geldiği dikkate alındığında, Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası yaptırma zorunluluğu bulunan davalı aracının sebep olduğu zarar için ödeme yapan davacının, ödediği bedeli davalılardan rücuen talep etmekte haklı görülmesine göre; davalılar vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddi ile hükmün ONANMASINA..." (UYAP).

2.6.1. Güvence Hesabının sorumluluğunu gerektiren bir zararın meydana gelmiş olması

Güvence Hesabının yaptığı ödemeler, SK'nın 14/2 ve GHY'nin 9. maddelerinde yer alan düzenlemelerdeki hallerden en az biri uyarınca yapılmış ödemeler olmalıdır. Bu hallerin haricinde yapılan bir ödemenin rücu edilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla rücu yargılamasında, Hesabın üçüncü kişilere ödeme yapmasını gerektiren bir hal olup olmadığı inceleme konusu yapılacaktır.

2.6.2. Güvence Hesabı tarafından ödeme yapılmış olması

Güvence Hesabının rücu hakkının doğması için hak sahiplerine veya Büroya ödeme yapılmış olması gerekmektedir. Görüldüğü üzere yapılacak ödeme, rücuya ait olmazsa olmaz bir şart niteliğindedir⁸⁷³.

Güvence Hesabı, kapsamında yer alan zorunlu sigortaların limitleri dahilinde ödeme yapmalıdır. Ödemenin teminat limitine göre kısmen veya tamamen olması önemli değildir. Ancak limitten fazla olan kısım için ödeme yükümlülüğü bulunmamaktadır (GHY m. 17).

Yapılan ödeme, hukuken sorumlu olanlara rücu edilebilmesi için yeterli olup Güvence Hesabının bu konuda ödeme yapılan hak sahipleri ile bir araya gelip ortak yönde irade sergilemesine gerek yoktur. Bundan başka hakkın doğumu için hak sahiplerinin rıza ve beyanına da ihtiyaç olmayıp zarar verene ihbarda bulunulmasına da gerek yoktur. Çünkü rücu hakkı kanundan (SK m.14) kaynaklandığı için, Güvence Hesabı ödeme anında bu hakka kendiliğinden sahip olur⁸⁷⁴.

Hesabın ödemeyi taahhüt etmesi veya tazminatı ödemekle yükümlü olduğunun sabit olması rücu için yeterli değildir. Hak sahibi veya yetkili temsilcisi usulüne uygun bir ödemeyi kabulden kaçınırsa, alacaklının temerrüdü hükümlerinin uygulanması gerekir. Bu durumda Güvence Hesabı TBK m. 107'de yer alan tevdi hakkını kullanarak tazminatı ödeme yerine tevdi ettiği anda ödeme şartı gerçekleşmiş olacaktır⁸⁷⁵.

Güvence Hesabı tarafından yapılacak tazminat ödemesi nakit bir ödemedir. Zira GHY'nin tanımlar başlıklı 3. maddesinin 1-h bendinde de *tazminat*, zorunlu sigortalar ve

⁸⁷³Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1974, 412; N. Franko (1981). Borçlar Kanununun 109 ncu Maddesine Göre Halefiyet Halleri-II *Ankara Barosu Dergisi*. Cilt. 2, s.386; Omağ, **a.g.k.**, 2011, 75.

⁸⁷⁴Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1974, 413; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2023,271.

⁸⁷⁵Omağ, **a.g.k.**, 2011, 81; Kayıhan, **a.g.k.**, 2016, 1601-1602; E. Yazıcıoğlu (2018). Mal Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Bazı Hususlar, *Samim Ünan ve Emine Yazıcıoğlu (Ed.), Sigorta Hukuku Sempozyumları*, (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.485.

yeşil kart sigortası kapsamında verilen teminatların karşılanması için yapılan parasal ödeme olarak tanımlanmıştır.

2.6.3. Özelliikli bir durum: Güvence Hesabının lütuf ödemesi (ex gratia) yapıp yapamayacağı sorunu

Rücu hakkının gerçekleşmesi için, yapılmış olan ödemenin Hesabın kapsamındaki zorunlu sigortalara ilişkin riziko hallerinden birine girmesi koşuluyla gerçek hak sahibine yapılması gerekir. Teminat kapsamında kalmayan bir hal için veya hak sahibi olmayan bir kişiye ödeme yapılması halinde Güvence Hesabı rücu hakkına sahip olmaz. Bu konu sigorta hukukunda lütuf ödemesi (ex gratia) çerçevesinde tartışılmış ve öğretide lütuf ödemesinin rücu hakkı sağlamayacağı genel görüş olarak kabul edilmiştir⁸⁷⁶. Yargıtayın yerleşik uygulaması da aynı şekildedir⁸⁷⁷. Ancak Yargıtay, Güvence Hesabı tarafından yapılan ödemenin de ex gratia sayılması gerektiği görüşündedir. Söz konusu kararda⁸⁷⁸ zorunlu karayolu taşımacılık mali sorumluluk sigortası kapsamında kalmayan bir riziko sebebiyle Güvence Hesabının da sorumlu olmadığı, ancak buna rağmen Güvence Hesabı tarafından zarar gören üçüncü kişilere yapılan ödemenin ex gratia sayılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu kararın ilgili bölümü şu şekildedir:

"...Buna göre Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası Sorumluluk Sigortası kapsamında kalmayan bir taşıma için Güvence Hesabının da sorumluluğuna gidilemeyecektir. Bu nedenle, mahkemece, davacının yapmış olduğu bu ödemenin ex gratie (Lütuf) olarak kabul edilmesinde, Denizli Valiliği İl Trafik Komisyonu Başkanlığının 24.02.2005 tarih, 34 sayılı ve 14.11.2005 tarih, 149 sayılı kararları uyarınca bir isabetsizlik yoktur. Ancak, davacı, zarar görenlere yaptığı davaya konu ödemeleri sigorta hukuku kapsamında zarar sorumlularına rücu edemeyecek ise de alacağın temlikli hükümlerine göre sorumlulardan tazminat talep etme hakkı vardır. Dosya kapsamında bulunan " Makbuz ve İbraname" başlıklı belgede, sorumlulardan tazminat talep etme hakkının Güvence Hesabına devir ve temlik edildiği açıkça kabul edilmiştir. Davacı, zarar görenlere ödeme yaptıktan sonra zarar görenlerin alacağını temlik almıştır..."

⁸⁷⁶Atabek, **a.g.k.**, 1969, 243-244; Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1974, 413; Omağ, **a.g.k.**, 2011, 86; Kayıhan, **a.g.k.**, 2016, 1602; Atamer, K. (2019). Geçmişe Etkili Sigorta, *Prof. Dr. Sabih Arkan'a Armağan*, (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayınları, s.239; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, 274; S. S. Özdemir (2023). Zarar Sigortalarında "Lütuf Ödemesi" (Ex Gratia) Kavramı ve Halefiyet İlişkisi İle Reasürans Sözleşmeleri Açısından Başlıca Hukuki Sonuçları, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 31(3), s.1448-1449.

⁸⁷⁷Yargıtay 11. HD, 31.05.2022 T., 2020/7576 E., 2022/4267 K.; 14.04.2014 T., 2013/18455 E., 2014/7299 K.; 07.01.2014 T., 2012/8130 E. - 2014/197 K.; 16.11.2009 T., 2008/7508 E., 2009/11881 K. (UYAP).

⁸⁷⁸Yargıtay 17. HD, 05.12.2019 T., 2017/5256 E., 2019/11592 K. (UYAP).

Ex gratia (lütuf ödemesi), meydana gelen hasar sigorta teminatı dışında kalmasına ve sigortacının da herhangi bir yükümlülüğü bulunmamasına rağmen sigortalıya hoş görünerek gelecekte daha iyi ilişkiler kurmak, müşteri kaybetmemek, ticari itibarını korumak veya insani amaçlara hizmet etmek gibi birtakım saiklerle sigortacı tarafından ödenmesine denir⁸⁷⁹.

Sigortacı lütuf ödemesini yaparken sigorta ilişkisi uyarınca ödeme zorunluluğu bulunmadığını bilmelidir. Bilme unsuru, sigortacının mevzuatı veya somut olayı yanlış yorumlayarak hataen yaptığı ödemeden ex gratia ödemesini ayırır. Bu sebeple her somut olayda bilme unsurunun var olup olmadığının tespiti büyük önem taşır⁸⁸⁰.

Sigorta şirketleri ekonomik ve sosyal bir hizmet görseler de aslında birer ticaret şirkettir (SK m. 3 ve TTK m. 124) ve kar amacı güderler⁸⁸¹. Tacir sıfatına sahip olan bu şirketlerin kar amacı beklentisi ile müşterisini hoş tutma, onu kaybetmeme, iyi ilişkiler geliştirme veya ticari itibarını koruma gibi kaygılarının olması da çok doğaldır. Güvence Hesabının ise yapısı gereği kar etme kaygısı yoktur. Aksine zarar görenleri korumayı ve zorunlu sigortalara duyulan güvenin zedelenmemesini amaç edinmiştir. Kısacası ticari değil, kamusal bir faydayı gözetir⁸⁸². Ayrıca zarar görenler üçüncü kişiler olup sigortacı-sigortalı şeklinde bir ilişki de yoktur. Bu sebeple kanatımızca Güvence Hesabı tarafından riziko kapsamında kalmayan bir ödemenin yapılmış olması, bu ödemenin ex gratia ödeme olduğu anlamına gelmemelidir. Bu tür ödemeler olsa olsa TBK m. 78 uyarınca bir tür saik yanılması olan "kendisini borçlu sanarak" yapılan ödeme niteliğinde kabul edilmelidir çünkü bu ödemeler çoğu kez hukuki duruma ilişkindir⁸⁸³ ve sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre ödeme yapılan kişilerden iadesi talep edilebilmelidir⁸⁸⁴. Bununla birlikte eğer Güvence Hesabı, ödeme yaptığı hak sahipleri ile TBK m. 183 uyarınca alacağın temliki işlemi yapmış veya TBK m. 127/2'deki şartların yerine getirilmesini sağlamış ise sorumlululara karşı rücu imkanı bulabilecektir⁸⁸⁵. Ancak bu dava artık halefiyete değil, alacağın devri hukuki sebebine dayalı olacaktır⁸⁸⁶.

⁸⁷⁹Omağ, **a.g.k.**, 2011, 85; Görgülü, **a.g.k.**, 2022, 98; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, **a.g.k.**, 2023, 274, dipnot 363; Özdemir, **a.g.k.**, 2023, 1436.

⁸⁸⁰Özdemir, **a.g.k.**, 2023, 1436-1437.

⁸⁸¹Kender, **a.g.k.**, 2021, 43.

⁸⁸²Seven, **a.g.k.**, 2017, 33.

⁸⁸³Oğuzman ve Öz, **a.g.k.** 2023b, 373, dipnot 161.

⁸⁸⁴Kender, **a.g.k.**, 2021, 408.

⁸⁸⁵Atabek, **a.g.k.**, 1969, 244; Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1974, 413; Omağ, **a.g.k.**, 2011, 86.

⁸⁸⁶Yargıtay 11. HD'nin 16.09.2013 tarihli ve 2012/17408 E. ve 2013/15802 K. sayılı kararına göre, "...Dava, akaryakıt servis istasyonu sigorta poliçesinden kaynaklanan tazminatın rücu tahsil istemine ilişkin olup, Mahkemece, davacı tarafından sigortalıya yapılan ödemenin teminat kapsamı dışında olduğu, dava konusu

2.7. Güvence Hesabının Rücu Halleri

Güvence Hesabı, hak sahiplerine veya Büro'ya ödeme yaptıktan sonra GHY'nin 16. maddesi uyarınca rücu hakkını kullanabilir. Anılan maddede hangi hallerde ve kimlere karşı rücu hakkının kullanılabileceği düzenlenmiştir. Aslında 16. maddede yer alan her bir rücu halinin, SK m. 14/2 ve GHY m.9'da yer alan durumlara karşılık olmak üzere düzenlenmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

2.7.1. Zorunlu sigorta yaptırmayan veya geçerli teminat tutarları üzerinden zorunlu sigortaları yaptırmayan kişilere rücu hakkı

Yönetmelik'in 16/1-a maddesi uyarınca Güvence Hesabı, yaptığı ödemeler sebebiyle zorunlu sigorta yaptırmayan veya geçerli teminat tutarları üzerinden zorunlu sigortaları yaptırmayan kişilere karşı, ödediği tazminat bedelini rücu edebilecektir. Bu düzenleme ile Güvence Hesabının SK'nın 14/2-b ve Yönetmelik'in 9/1-b-c maddelerinde yer alan *"rizikonun meydana geldiği tarihte ya sigortanın yaptırılmamış ya da yapılırsa bile geçerli olan teminat tutarları dâhilinde yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararlar için"* yaptığı ödemeleri rücu etmeyi hedeflediği anlaşılmaktadır.

Güvence Hesabının teminatı altındaki zorunlu sigortalarda sigortayı yaptırması gereken kişi sigorta ettiren sıfatına sahip kişidir⁸⁸⁷.

Burada önemli olan husus, rizikonun meydana geldiği tarihte zorunlu sigortanın ya hiç ya da geçerli teminat tutarları üzerinden yaptırılmamış olmasıdır. Eğer riziko tarihinde zorunlu sigorta mevcut ise Güvence Hesabının hak sahiplerine yaptığı ödemeyi rücu edebilmesi mümkün değildir⁸⁸⁸.

ödemenin ex-gratia ödeme olması nedeniyle dava tarihinde yürürlükte bulunan 6267 sayılı TTK'nun 1301. maddesi koşullarının gerçekleşmediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Oysa, davacı ile sigortalı arasında düzenlenen 05.11.2010 tarihli tazminat makbuzu ve ibraname başlıklı belgede, davacı sigorta şirketi, hasar ile ilgili olarak sigortalının üçüncü şahıslara karşı olan talep ve dava haklarını temlik almıştır. Başka bir deyişle, dava dışı mal sahibi şirket dava konusu hasar ile ilgili olarak davalıdan talep edebileceği alacağını B.K. 'nın 162 ve devamı maddeleri uyarınca davacı sigorta şirketine temlik etmiştir. Bu durumda davacının sigorta ilişkisi dışında alacağın temlik hükümlerine göre talep hakkı bulunmaktadır. Bu itibarla mahkemece, davacının tazminat isteme hakkı bulunduğu kabul edilerek, işin esasına girilip, iddia ve savunma doğrultusunda inceleme yapıp sonucuna göre bir hüküm kurulması gerekirken, yanılığlı değerlendirmelerle yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir..." (UYAP).

⁸⁸⁷Bknz. Birinci Bölüm, 2.5.

⁸⁸⁸Yargıtay 4. HD'nin 23.12.2021 tarihli ve 2021/2296 E. ve 2021/10975 K. sayılı kararına göre, "...Somut olayda ise; davacı Güvence Hesabı olay tarihinde trafik sigortası bulunmayan, davalılar murisinin maliki, sürücüsü olduğu aracın karıştığı ve murisin tam kusurlu olduğu kaza nedeniyle yaralanan 3. kişiye ödenen tedavi giderinin, itirazın iptali şeklinde davalılardan rücu tazminini talep etmiştir. Davalı M. A. vekili temyiz dilekçesinde; kazanın 20/07/2008 tarihinde meydana geldiğini, kazaya karışan 07 KB 666 plakalı aracın önceki maliki tarafından Mapfre Sigorta A.Ş. nezdinde 10/09/2007- 10/09/2008 tarihlerini kapsayan

2.7.2. Zarardan sorumlu kişilere veya yükümlü sigorta şirketine karşı rücu hakkı

Yönetmelik'in 16/1-c maddesi uyarınca Hesap, zarar görene ödeme yaptıktan sonra zarardan sorumlu kişilere veya bu zararı kapsayan bir sigortanın bulunması halinde sigorta şirketine ödediği bedeli rücu edebilir. Bu düzenleme aynı zamanda GHY'nin 16/1-b maddesi uyarınca sorumlunun sonradan belli olması halinde bu kişilere ve yükümlü sigorta şirketine rücu halini de kapsamaktadır. Çünkü her iki halde de rücu sorumlusu kişi ve sigorta şirketi bellidir. Örneğin plakası tespit edilemeyen araçların neden olduğu trafik kazalarında, bedensel zararların tahsili amacıyla Güvence Hesabının ödeme yapması halinde, sorumlu aracın sonradan belli olması halinde Hesap, isterse GHY'nin 16/1-c, isterse de 16/1-b maddesi uyarınca sorumlu ve varsa yükümlü sigorta şirketine rücu isteminde bulunabilecektir.

Çalınmış veya gasbedilmiş araçların sebep oldukları bedensel zararı GHY m.9/1-d maddesi uyarınca ödeyen Güvence Hesabı, zarardan doğrudan sorumlu olan aracı çalan veya gasbeden kişi veya kişilerin tespiti halinde de GHY 16/1-c maddesi uyarınca rücu imkanına sahip olacaktır.

2.7.3. Sigorta şirketinin ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflas etmesi

Güvence Hesabı, zorunlu sigortayı yapan sigortacı şirketin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde, SK'nın 14/2-c ve GHY'nin 9/1-ç maddesi uyarınca sigorta şirketinin yerine geçerek hak sahiplerine yaptığı ödemeleri yine GHY'nin 16/1-ç maddesi uyarınca sigorta şirketine rücu etme hakkına sahiptir. Düzenlemede belirtilen yükümlü sigorta şirketi, Güvence Hesabının yerine geçerek teminat sağladığı yani hak sahiplerine ödeme yapması gereken sigorta şirketidir.

zorunlu mali mesuliyet sigortası poliçesinin bulunduğunu, poliçenin kaza tarihinde geçerli olduğunu, davacı vekili ise temyize cevap dilekçesinde; ekte sunduğu trafik kaydına göre, aracın noter satış tarihinin 23/06/2008, kaza tarihinin ise 20/07/2008 olduğunu, poliçe genel hükümleri c-4 maddesine göre 2918 sayılı Yasanın 94. maddedeki 15 günlük süre geçtiğinden eski poliçenin hüküm ifade etmeyeceğini, davalılar murisi Yaşar Aydoğdu'nun ise HDI sigorta A.Ş. nezdinde yaptırdığı trafik sigortası poliçesinin mebedeiden iptal edildiğini beyan etmiş, dilekçe ekinde ayrıca; üzerinde elle "poliçe mebedeiden iptal" yazısı bulunan tramer kaydını sunmuş olup; mahkemece, davacı tarafça ZMSS poliçesi bulunmadığı iddia olunan kazaya karışan 07 KB 666 plakalı aracın, kaza tarihini kapsar geçerli ZMSS poliçesi bulunup bulunmadığı, davacı Güvence Hesabının basiretli bir tacir gibi hareket ederek, 3. kişilere ödeme yaparken kazalı aracın zorunlu mali sorumluluk sigortası olup olmadığı hususunda yeterli araştırma yapıp yapmadığı hususlarında yeterli inceleme yapılarak, varılacak sonuca göre yapılan ödeme nedeniyle davalıya husumet yöneltilmesinin mümkün olup olmadığı tartışılıp oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken; eksik incelemeyle yazılı olduğu biçimde hüküm tesisi de doğru görülmemiştir..." (UYAP).

Düzenleme uyarınca Güvence Hesabı sadece yükümlü sigorta şirketine başvurulabilir, zorunlu sigortayı yaptırması gereken kişilere ise başvuramaz. Zira ortada sigorta ettiren ile sigortacı arasında yapılmış geçerli bir sigorta sözleşmesi vardır. Bu durumda sigorta ettiren üzerine düşen zorunlu sigorta yaptırma edimini yerine getirmiştir. Ancak sigorta ettirenin iradesi dışında sigorta şirketinin ruhsatının iptal edilmesi veya iflası söz konusudur⁸⁸⁹.

2.7.4. Yeşil kart sigortası kapsamında yapılan ödemeler

Türkiye'de bulunan yabancı plakalı bir aracın sebebiyet verdiği bir kazada hak sahipleri, zararlarının karşılanması için, yeşil kart sigortası uyarınca zararlarının karşılanması için Türkiye Motorlu Taşıtlar Bürosuna başvurabilirler. Başvuru üzerine Büro tarafından tekemmül ettirilen hasar dosyaları uyarınca tespit edilen tazminat bedeli, Hesap tarafından ödenir (GHY m.11). Burada Büro ve Güvence Hesabı arasında bir işbirliği mevcuttur.

Büro zararın sorumlularından tahsilat yapar ise, bu parayı en geç üç iş günü içinde Hesaba aktarmak zorundadır aksi takdirde Yönetmelik'in 16/1-d maddesi uyarınca Güvence Hesabının Büro'ya rücu etme hakkı vardır.

2.8. Güvence Hesabının Rücu Davası

Güvence Hesabının hak sahiplerine ödediği bedel için rücu şartlarının gerçekleşmesi halinde zararı gidermekle yükümlü olanlara karşı SK'nın 14. ve GHY'nin 16. maddeleri uyarınca rücu hakkı bulunmaktadır. Bu düzenlemelerde Güvence Hesabının rücu için dava açabilme hakkı açıkça belirtilmese dahi bu durum rücu hakkının doğal bir sonucudur⁸⁹⁰.

⁸⁸⁹Yargıtay 17. HD'nin 16.04.2012 tarihli ve 2011/3817 E. ve 2012/4683 K. sayılı kararına göre, "...Kaza tarihinde geçerli bir trafik sigorta poliçesi bulunmadığından KTK'nın 108/b ve yönetmeliğin 8/b maddesi gereğince zarar görene ödenen tazminatın işletenden rücu tahsilinin istendiği davada, kaza tespit tutanağında davalı aracının Kapital Sigorta A.Ş. 'nin 13.03.2001 - 13.03.2002 vadeli olarak trafik sigortalı olduğu, kazanın 02.09.2001 tarihinde meydana geldiği, kaza tarihinde Kapital Sigorta A.Ş. 'nin iflâs ettiği anlaşılmaktadır.

Olay tarihinde yürürlükte bulunan KTK 108/c, Karayolları Trafik Garanti Yönetmeliği'nin 8/c ve 17.maddesi gereğince trafik sigortasını yapan sigortacının iflası durumunda, sigortacının ödemekle yükümlü olduğu maddi ve bedensel zararlar güvence hesabının sorumluluğu içinde olup sigortacının iflas etmesi halinde güvence hesabı tarafından 3. kişiye yapılan ödeme nedeniyle işletene rücu imkanı bulunmamaktadır. Mahkemece davanın bu nedenle reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde red kararı verilmesi doğru değil ise de, karar sonucu itibarıyla doğru olduğundan hükmün onanmasına karar verilmesi gerekmiştir..." (UYAP).

⁸⁹⁰Atabek, a.g.k., 1969, 246; Omağ, a.g.k., 2011, 185.

2.8.1. Rücu davasının hukuki niteliği

Rücu davası, bir yanıyla zararın tazminini hedeflediği için tazminat davası niteliğinde olup diğer yanıyla da şahsi nitelikte bir eda davasıdır. Davanın konusu sadece belirli kişilere karşı ileri sürülebilecek tazminat alacağı olduğundan şahsi bir hak niteliğindedir. Bunun yanı sıra zararı gidermekle yükümlü kişi, Hesaba karşı belli bir tazminat alacağını ödemekle yükümlü olacağından aynı zamanda bir eda davasıdır⁸⁹¹.

2.8.2. Rücu davasının hukuki sebebi

Güvence Hesabının açacağı rücu davası zorunlu trafik, tehlikeli atık ve tüpgaz sorumluluk sigortasına dayalı yaptığı ödemelerden kaynaklı ise, bu sigortaların zarar sigortaları olmaları sebebiyle halefiyete dayalı rücu hakkı doğacağı için, Hesabın yerine geçtiği hak sahiplerinin zarardan sorumlu olanlara karşı açacakları davanın hukuki sebebi ile rücu davasının hukuki sebebi aynıdır⁸⁹². Örneğin bir trafik kazasında zarar gören, haksız fiil hükümleri (TBK m.49) uyarınca sürücüye, KTK m.85 uyarınca işletene, zorunlu trafik sigortası hükümleri uyarınca da sigortacı şirkete karşı tazminat talebinde bulunabiliyorsa Güvence Hesabı da aynı sebeplere dayalı olarak bu sorumlulara başvurabilecektir.

Bunun yanı sıra hak sahiplerinin dava açarken birden farklı hukuki sebebe dayanma hakları varsa örneğin, zarar veren eylem sebebiyle hem haksız fiil hem de sözleşmeye aykırılık hükümlerine başvurabiliyorsa, Güvence Hesabı da halefiyet gereği aynı şekilde bu seçimlik başvuru hakkına sahip olacaktır⁸⁹³.

Güvence Hesabının açacağı rücu davası, zorunlu koltuk ve maden ferdi kaza sigortalarına dayalı yaptığı ödemelerden kaynaklı ise bu sigortaların meblağ sigortaları olmaları sebebiyle basit rücu hakkı doğacağı için, buradaki rücu hakkı ifa edilen alacaktan bağımsız bir hak olup rücu edilen ile arasındaki ayrı bir ilişkiye dayanan yeni bir alacak hakkıdır. Bu durumda Güvence Hesabı, ifa edilen alacağa bağlı olarak hak sahiplerinin zarardan sorumlu olanlara karşı ileri sürebileceği hukuki sebepleri, açtığı rücu davasında ileri süremeyecektir.

⁸⁹¹Omağ, **a.g.k.**, 2011, 186; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2023, 5.

⁸⁹²Atabek, **a.g.k.**, 1969, 246; Omağ, **a.g.k.**, 2011, 188; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2023, 292.

⁸⁹³Atabek, **a.g.k.**, 1969, 246; Omağ, **a.g.k.**, 2011, 189.

2.8.3. Rücu davasının sınırı

2.8.3.1. Halefiyete dayalı rücu davasında

Hesabın zorunlu trafik, tehlikeli atık ve tüpgaz sorumluluk sigortaları sebebiyle yaptığı ödemeler için açacağı halefiyete dayalı rücu davasında alacağının azami sınırı, hak sahiplerine ödediği tazminat bedelini ve her halukarda hak sahiplerinin gerçek zararını aşamaz. Hesap, hak sahiplerine gerçek zararın üzerinde bir ödeme yapsa dahi zarar sorumlularından gerçek zararı aşacak şekilde bir alacağa sahip olamaz, çünkü halefiyet ancak gerçek zarar miktarınca meydana gelir⁸⁹⁴. Bunun yanı sıra Güvence Hesabı, teminatı altındaki zorunlu sigortaların limiti kadar sorumlu olduğundan gerçek zarar limiti aşarsa, limiti aşan ödemesi için Hesabın alacak hakkına sahip olması mümkün değildir (GHY m. 17). Bu sebeplerle mahkemece gerçek zararın tespiti için gerekli araştırmanın eksiksiz yerine getirilmesi gerekir⁸⁹⁵.

Güvence Hesabı, hak sahiplerinin tazmin etmesi gerekli zararının tamamını değil de bir kısmını tazmin etmişse, ancak bu kısım için hak sahiplerinin haklarına halef olur. Hak sahipleri, Hesap tarafından zararının sadece bir kısmı tazmin edildiğinde, kalan kısım için zarardan sorumlu olanlara karşı dava hakkını korur⁸⁹⁶.

Rücu edilebilecek tazminatla ilgili dikkate alınması gereken diğer bir konu da, Güvence Hesabının hak sahiplerine ödediği bedelin içinde yer alan hangi zarar kalemlerini zarar sorumlusuna rücu edebileceğidir.

Hak sahiplerine yaptığı ödemeler sebebiyle GHY'nin 16. maddesi uyarınca rücu hakkına sahip olan Güvence Hesabının yapacağı ödemelerin genel olarak hangi kalemlerden ibaret olduğu GHY'nin 10. maddesinde belirtilmiştir⁸⁹⁷. Bu ödemelerden

⁸⁹⁴Atabek, **a.g.k.**, 1969, 244; Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1974, 415; Çeker, **a.g.k.**, 2006, 3713; Omağ, **a.g.k.**, 2011, 191; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.**, 2023, 292.

⁸⁹⁵Yargıtay 17. HD'nin 25.05.2015 tarihli ve 2013/18817 E. ve 2015/7589 K. sayılı kararına göre, "...Bununla birlikte, zarara neden olan tescilsiz ve trafik sigortasız aracın kaza anındaki sürücüsünün (aynı zamanda aracın maliki/işleteni olan) davalılar murisi ya da başka kişi olup olmamasının davacının rücu hakkında engel oluşturmadığı, başka ifade ile davacının Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin 9. maddesi gereğince hak sahiplerine ödediği tazminatı aynı yönetmeliğin 16. maddesi gereğince zarara neden olan aracın işleteninin mirasçısı olan davalılardan rücu tahsilini talep edebileceği tartışmasızdır. O halde, davacı tarafından rücu edilebilecek tazminat tutarı 3.kişiye ödenen miktara göre değil, sigortasız araç sürücüsünün kusur oranına ve zarar görenlerin gerçek zararına göre belirleneceğinden, mahkemece, 3. kişiye ödenen tazminatın, ödeme tarihi itibarı ile ödenmesi gereken gerçek zarar miktarı kadar olup olmadığı hususunda aktüerya uzmanı hesap bilirkişisinden ayrıntılı, gerekçeli ve denetime açık rapor alınması ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirilerek varılacak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, hatalı değerlendirme sonucu yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir..." (UYAP).

⁸⁹⁶Atabek, **a.g.k.**, 1969, 244; Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1974, 415.

⁸⁹⁷Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin "Hesabın giderleri" başlıklı 10. maddesi şu şekildedir:

"(1) Hesabın giderleri şunlardır:

a) Tazminat ödemeleri ve tazminat ödemelerine ilişkin giderler,

tazminatı ve rücu davasını ilgilendiren kısım anılan maddenin (a) fıkrasındaki "*tazminat ödemeleri ve tazminat ödemelerine ilişkin giderler*" ile (c) fıkrasındaki "*Hesaba karşı açılan veya Hesabın açtığı davalara ilişkin giderler*"dir.

Hesap tarafından hak sahiplerine yapılacak olan tazminat ödemesi yukarıda da belirttiğimiz üzere hak sahiplerinin gerçek zararıdır⁸⁹⁸. Açılacak rücu davasının "*esas alacağı*" bu kalemdir⁸⁹⁹.

Tazminat ödemelerine ilişkin giderler ile ilgili ise SK'da ve GHY'de bir tanım yer almamaktadır. Bu konuda sigorta hukukuna özgü giderlerden olan zarar miktarının ve sorumluların tespiti için sigortacı tarafından yapılacak araştırma masrafları akla gelebilir. Ancak Güvence Hesabının da tıpkı sigorta şirketi gibi yapacağı bu araştırmalar, kendi iç işlemlerini ilgilendirir⁹⁰⁰. Başka bir deyişle, hak sahiplerine yapılacak ödemenin kapsamını belirleme görevi zaten Hesaba ait olduğu için⁹⁰¹ araştırma masrafını rücu etmesi mümkün olamayacaktır. Aksi takdirde, zarar veren üçüncü kişinin durumu halefiyet yolu ile zarar görene karşı olan durumuna göre daha da ağırlaşmış olur⁹⁰². Yargıtay da sigorta davalarında genel olarak sigortacının ekspertiz işlemlerini kendi iç işlemi olarak değerlendirmekte ve rücu kapsamına dahil olmadığını belirtmektedir⁹⁰³.

Halef olan kişiye asıl alacakla birlikte asıl alacağa bağlı olan fer'i haklar da intikal eder. Bunlardan en önemlisi işlemiş olan *faizdir*. Kural olarak haksız fiillerde zarar sorumlusu, zararın işlendiği tarih itibariyle ihtara gerek olmaksızın temerrüde düşer (TBK m. 117/2). Halefiyetin doğduğu ana kadar işlemiş olan faizler, artık alacağın fer'isi değil, bağımsız bir alacak şeklini alır. Buna göre Güvence Hesabı, zarar görenin hak ettiği

b) (Değişik:RG-5/3/2013-28578) Müsteşarlığın gerekli görmesi halinde, bir önceki yıl sonu itibariyle biriken fon tutarının toplam yüzde birini aşmamak kaydı ile Müsteşarlığın belirleyeceği oranda Bilgi Merkezi, Sigortacılık Eğitim Merkezi ve Komisyona yapılacak katkı,

c) Hesaba karşı açılan veya Hesabın açtığı davalara ilişkin giderler,

ç) Hesapla ilgili olarak çalışan personele ilişkin giderler ile Hesabın işlemlerinin yürütülebilmesini sağlayacak diğer giderler.

d) (Ek:RG-5/3/2013-28578) Zorunlu sigortaların denetiminden kaynaklanan giderler."

⁸⁹⁸Yargıtay 17. HD'nin 22.10.2020 tarihli ve 2020/3488 E. ve 2020/6091 K. sayılı kararına göre, "...Rücu davaları; gerçek zararının giderilmesi amacına yönelik olup, zenginleşmeye bir vesile teşkil etmemelidir. Dolayısıyla zarar sorumlusundan halefiyet ilkelerine dayalı olarak talepte bulunan davacı da, ödediği meblağın tamamını değil, ancak zarar görenin uğradığı gerçek zararı, zarar sorumlusu bulunanlardan isteyebilir. Somut olayda; mahkemece kusur ve usulüne uygun bir maluliyet raporu alınmadan zararın hesaplanması yoluna gidilmiştir. Eksik inceleme ile hüküm kurulamaz. Davalı, davacının ödediği miktardan değil, kaza nedeni ile ortaya çıkan gerçek zarardan kusuru oranında sorumludur..." (UYAP).

⁸⁹⁹Omağ, **a.g.k.**, 2011, 195.

⁹⁰⁰Omağ, **a.g.k.**, 2011, 198; Akgün, **a.g.k.**, 2017, 326.

⁹⁰¹Yıldırım, **a.g.k.**, 2020, 264.

⁹⁰²Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1974, 415.

⁹⁰³Yargıtay 11 HD, 22.09.2014 T., 2014/7015 E., 2014/14209 K. (UYAP).

tazminata haksız fiil tarihinden itibaren ödenmesi gereken faizi de kapsayacak şekilde ödeme yapmışsa, halefiyet gereği bu faizi de rücu etme hakkına sahiptir. Eğer işlemiş faiz için zarar görene ödeme yapılmamışsa, bu hak zarar görende kalmaya devam eder⁹⁰⁴.

Güvence Hesabı hak sahiplerine yaptığı ödeme için, ödeme tarihinden itibaren zarar sorumlularından faiz talep edebilir⁹⁰⁵. Bu sebeple açılacak rücu davasında Hesabın ödediği tazminat için talep edebileceği faiz, olay tarihinden veya davanın açıldığı tarihten itibaren değil, ödeme tarihinden itibaren başlar. Nitekim Yargıtay uygulaması da bu şekildedir⁹⁰⁶.

Halefiyet ilkesi uyarınca açılacak bu davanın kaynağı, hukuki sebebi ve mahiyeti itibariyle hak sahiplerinin zararın sorumlularına açacağı esas dava ile aynı esaslara tabi olduğu için, hak sahiplerinin zarar sorumlularından talep edebilecekleri faizin türü (adi, ticari vb.) ile açılacak rücu davasında Hesabın talep edebileceği faizin türü aynı olacaktır.

2.8.3.2. Basit rücu hakkına dayalı rücu davasında

Hesabın zorunlu koltuk ve maden ferdi kaza sigortaları sebebiyle yaptığı ödemeler için açacağı basit rücu hakkına dayalı rücu davasında alacağının azami sınırı, hak sahiplerine ödediği tazminat bedelidir. Bu sigorta türleri meblağ sigortası niteliğinde oldukları için, gerçek zararın ne kadar olduğu önemli olmayıp riskin gerçekleşmesi halinde sigorta sözleşmesinde ödenmesi kararlaştırılan bedel ödeneceği için talep edilecek rücu bedeli de aynı olacaktır. Tıpkı halefiyete dayalı rücu davasında olduğu gibi açılacak davanın ana alacak kalemi bu bedeldir. Bu bedelin yanı sıra yine aynı şekilde Hesabın yaptığı giderler de GHY'nin 10. maddesi uyarınca talep edilebilir.

Güvence Hesabı hak sahiplerine yaptığı ödeme ile yeni bir alacak hakkına kavuştuğu için ödeme tarihinden itibaren faiz talep edebilir⁹⁰⁷. Ancak burada talep

⁹⁰⁴Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1979, 111.

⁹⁰⁵Çeker, **a.g.k.**, 2006, 3714; Omağ, **a.g.k.**, 2011, 196; Kender, **a.g.k.**, 2021, 414.

⁹⁰⁶Yargıtay 17. HD'nin 16.03.2016 tarih ve 2015/16428 E. ve 2016/3313 K. sayılı kararına göre, "...Trafik kazaları, nitelikleri itibariyle haksız fiillerdendir. Haksız fiillerde temerrüt tarihi, haksız fiilin meydana geldiği tarih olup, zarar sorumlusunun ayrıca ihbar ve ihtar edilmesine gerek yoktur. Sigorta ettirenin dava hakkı tazmin ettiği bedel nispetinde sigortacıya intikal eder. Ödeme tarihi aynı zamanda 3. şahsa rücu edebilme tarihidir. Bu nedenle işleten ve sürücünün faizden sorumluluğunun başlangıcının halefiyet başlangıcı olan ödeme tarihi olarak kabulü gerekir. Bu durumda mahkemece, hükmedilen tazminata davalı işleten K...A.Ş. bakımından ödeme tarihinden itibaren faiz yürütülmesine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru değildir...." (UYAP).

⁹⁰⁷Yargıtay 17. HD'nin 06.02.2018 tarih ve 2015/6095 E.ve 2018/664 K. sayılı kararına göre, "...Davacı Güvence Hesabı karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası bulunmayan otobüsün neden olduğu tek taraflı trafik kazası sonucu vefat eden iki yolcunun mirasçılarına bu sigorta nedeniyle yaptığı ödemelerin, okul gezisini icra eden davalı kurumdaki tahsilini talep etmiştir. Davacı 27.6.2011 ödeme tarihinden itibaren faiz talep etmiş ise de, dava dilekçesi ekindeki dekontlara göre davacı

edilebilecek faiz basit rücu hakkına dayalı bağımsız bir alacaktan kaynaklandığı için, faizin türü adi faiz olmalıdır. Bir an için basit rücu hakkı doğuran zorunlu koltuk ve maden ferdi kaza sigortalarında Hesabın rücu talebinde bulunabileceği kişilerin tacir olabilecekleri düşünülse de, hem Hesabın rücu hakkının kaynağının TTK'da düzenlenen hususlardan olmaması hem de rücu talebinin bir sözleşmeye dayanmaması nazara alındığında TTK 3 ve 19. maddeleri uyarınca ticari faiz talep edilebilmesi kanaatimizce mümkün değildir.

3. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

Gerek hak sahiplerinin Güvence Hesabına veya zarar sorumlularına açacakları tazminat davalarında, gerekse de ödeme yapan Hesabın açacağı rücu davalarında görevli ve yetkili mahkemenin belirlenmesi yargılama hukuku açısından önemli yer tutmaktadır. Zira görevli ve yetkili olmayan mahkemelerde dava açılması halinde yargılama sürelerinin gereksiz yere uzaması, bu mahkemede gerçekleşen usuli işlemlerin geçerliliği ve yapılan yargılama giderlerinden kimlerin sorumlu olduğu vb. gibi birçok konuda tereddüt ve mağduriyete yol açabilmektedir. Bu sebeple Güvence Hesabına karşı açılacak davalar ile Hesabın açacağı rücu davalarında görevli ve yetkili mahkemenin doğru şekilde tespiti gerekmektedir. Bu bölümde çalışma konumuzun sınırlandırılması bakımından hak sahiplerinin zarar sorumlularına karşı açacakları davalar incelenmeyecek, sadece Güvence Hesabına karşı açılacak tazminat davaları ve Hesabın açacağı rücu davalarındaki görev ve yetkili mahkemenin hangileri olduğu tespit edilecektir.

3.1. Güvence Hesabına Karşı Açılacak Davada Görevli ve Yetkili Mahkeme

3.1.1. Görevli mahkeme

Mahkemelerin görevi mülga 1086 sayılı mülga HUMK'nda dava konusunun değerine göre belirlenmekteyken HMK ile bu ilke terk edilmiş, bunun yerine genel-özel mahkeme ayrımı kullanılarak görevli mahkemenin belirlenmesi yoluna gidilmiştir.

Bakacakları dava ve işler, belirli kişi ve konulara göre sınırlandırılmamış olan, başka bir ifadeyle her türlü dava ve işe bakan mahkemelere "*genel mahkemeler*"

ödemeleri 9.4.2012 tarihinde yapmış olduğundan, buna göre davalı kurumun bu tarih itibarıyla temerrüde düştüğü kabul edilerek, hükmedilen tazminat yönünden bu tarihten itibaren faizle sorumluluğuna karar verilmesi gerekirken, dava tarihinden faize hükmedilmesi doğru görülmemiştir..." (UYAP).

denir⁹⁰⁸. Genel mahkemeler sulh hukuk ve asliye hukuk mahkemesidir⁹⁰⁹. Sulh hukuk mahkemelerinin görevi HMK m. 4'te, asliye hukuk mahkemelerinin görevi HMK m.2'de düzenlenmiştir.

Belirli kişiler ya da meslek mensupları arasındaki veya belirli türdeki uyuşmazlıklara bakan mahkemelere ise "*özel mahkemeler*" denir⁹¹⁰. Özel mahkemelere ticaret, fikri ve sınai haklar hukuk, iş, tüketici, kadastro mahkemeleri örnek olarak gösterilebilir. Aslolan bir davanın genel mahkemelerde görülmesi olmasına karşın özel mahkemelerin varlık sebebi, sosyal (hukuki) ilişkilerde karmaşıklık sebebiyle çözümü uzmanlık isteyen uyuşmazlıkların artmasıdır. Özel mahkemeler bu sebeple aslında uzmanlık isteyen yani uyuşmazlıkların profesyonelce ele alınmasını sağlayan bir yargı yeri konumundadırlar⁹¹¹.

Özel mahkemelerin görevi, genel mahkemelerin görevinden önce gelir. Bir davanın açıkça özel mahkemede görüleceği belirtilmemişse, görevli mahkeme genel mahkemelerdir⁹¹². HMK'nın 2. maddesi uyarınca dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın *malvarlığı haklarına ilişkin* davalarda görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesidir.

3.1.1.1. Sigorta uyuşmazlıklarında görevli mahkeme

Sigorta hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıkların malvarlığına ilişkin davalar olması sebebiyle yukarıda da açıklandığı üzere genel mahkeme olan asliye hukuk mahkemesinin görev alanına gireceği düşünülebilirse de, sigorta hukukundan doğan uyuşmazlıklar TKHK ve TTK uyarınca özel mahkemelerin görev alanına girmektedir.

Sigorta hukukuna dair uyuşmazlıklarda hangi mahkemenin görevli olduğu uyuşmazlığın hukuki niteliğine göre değişmektedir. Eğer uyuşmazlık ticari dava ise asliye ticaret mahkemesinde, tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğmuş ise tüketici mahkemelerinde görülmesi gerekecektir.

Hangi uyuşmazlıkların tüketici mahkemelerinde görülmesi gerektiği TKHK'nın 73/1. maddesinde düzenlenmiştir⁹¹³. Aynı Kanun'un 2. maddesinde kanunun kapsamı "Bu Kanun, her türlü tüketici işlemi ile tüketiciye yönelik uygulamaları kapsar" şeklinde

⁹⁰⁸Tanrıver, **a.g.k.**, 2018, 105.

⁹⁰⁹Kuru ve Aydın, **a.g.k.**, 2021, 121.

⁹¹⁰O. H. Şener (2021). *Ticari Uyuşmazlıklarda Ticaret Mahkemelerinin Görev Alanı ve Yetki Sözleşmesi*, (1. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.5.

⁹¹¹Tanrıver, **a.g.k.**, 2018, 107.

⁹¹²Kuru ve Aydın, **a.g.k.**, 2021, 121.

⁹¹³Ç. Özel (2023). *Tüketicinin Korunması Hukuku*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.347.

açıklanmıştır. Yine 3/k ve 1 maddelerinde ise "tüketici" ve "tüketici işlemi" tanımlanmıştır. Buna göre tüketici, ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişiye denir. Tüketici işlemi ise, mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere, ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekalet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere, her türlü sözleşme ve hukuki işlemi ifade eder. TKHK'nın 73. maddesine göre tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemelerinin görevli olduğu belirtilmiştir⁹¹⁴.

Görüldüğü üzere sigorta sözleşmeleri de bir tüketici işlemi olarak tanımlanmıştır. Ancak bir hukuki işlemin 6502 sayılı yasada düzenlenmiş olması tek başına o işlemde kaynaklanan tüm uyuşmazlıkların çözüm yerinin tüketici mahkemesi olduğunu göstermez. Bunun için bu hukuki işlemin taraflardan en az birinin mutlak surette tüketici olması gerekir⁹¹⁵. Buna göre, bir tüketici işlemi çerçevesinde kurulan sigorta ilişkisinde yaşanan bir uyuşmazlığın taraflarından da en az birisinin tüketici olduğu hallerde görevli mahkeme tüketici mahkemesi olacaktır.

Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'daki düzenleme haricinde sigorta hukuku esasen TTK'yı ilgilendirmektedir. Türk Ticaret Kanunu'nun 6. Kitabı sigorta hukukudur ve 1401. ve onu izleyen maddelerde düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra hangi davaların ticari dava sayılacağı TTK'nın 4. maddesinde⁹¹⁶ belirtilmiştir. Bu düzenlemeye

⁹¹⁴Yargıtay 17. HD'nin 15.06.2020 tarihli ve 2018/4019 E. ve 2020/3394 K. sayılı kararına göre, "...Somut olayda; davacılar murisinin tüketici olduğu ve davacıların davalı sigorta şirketi ile muris arasındaki hayat sigortası sözleşmesine dayalı olarak talepte bulunduğu, davaya konu uyuşmazlık bakımından Tüketici Mahkemesi görevlidir. Açıklanan hukuki ve maddi vakıalar karşısında mahkemece; tüketici işleminden kaynaklanan davaya konu uyuşmazlığın çözümünde Tüketici Mahkemesi'nin görevli olduğu dikkate alınarak, HMK'nun 114/1-c maddesine göre, görevsizlik nedeniyle HMK'nun 115/2. maddesi gereğince dava şartı yokluğundan davanın usulden reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı olduğu biçimde hüküm tesisi doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir..." (UYAP).

⁹¹⁵Yargıtay 3. HD, 10.12.2019 T., 2019/2722 E., 2019/9884 K. (UYAP).

⁹¹⁶TTK'nın 4. maddesi şu şekildedir: "(1) Her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ile tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın;

a) Bu Kanunda,

b) Türk Medenî Kanununun, rehin karşılığında ödünç verme işi ile uğraşanlar hakkındaki 962 ilâ 969 uncu maddelerinde,

c) 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun malvarlığının veya işletmenin devralınması ile işletmelerin birleşmesi ve şekil değiştirmesi hakkındaki 202 ve 203, rekabet yasasına ilişkin 444 ve 447, yayın sözleşmesine dair 487 ilâ 501, kredi mektubu ve kredi emrini düzenleyen 515 ilâ 519, komisyon sözleşmesine ilişkin 532 ilâ 545, ticari temsilciler, ticari vekiller ve diğer tacir yardımcılar için öngörülmüş bulunan 547 ilâ 554, havale hakkındaki 555 ilâ 560, saklama sözleşmelerini düzenleyen 561 ilâ 580 inci maddelerinde,

d) Fikrî mülkiyet hukukuna dair mevzuatta,

e) Borsa, sergi, panayır ve pazarlar ile antrepo ve ticarete özgü diğer yerlere ilişkin özel hükümlerde,

göre her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ile tarafların tacir olup olmadığına bakılmaksızın TTK'da öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ticari dava sayılacaktır.

Ticari davalar "mutlak ticari dava" ve "nispi ticari dava" olarak ikiye ayrılmaktadır. TTK'nın 4. maddesinin 1. fıkrasında 6 bent halinde işaret edilen hususlardan kaynaklanan davalar mutlak ticari davadır. Buna göre mutlak ticari davalar tarafların sıfatı veya işletmenin ticari olup olmadığına bakılmaksızın kanun gereği ticari dava olarak belirlenmişlerdir⁹¹⁷. Kanun koyucu TTK haricinde başkaca özel kanunlardan kaynaklanan davalarında mutlak ticari dava olduğunu kabul etmiştir⁹¹⁸. Örneğin, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu 99. maddesine göre Kooperatifler Kanunu'nda düzenlenen hususlardan doğan davalar hukuk davaları, tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın ticari dava sayılır. Aynı şekilde İİK'da bazı özel hükümlerle (İİK m. 154/3 uyarınca iflas davaları, İİK m. 285/3 uyarınca konkordato davaları) bazı davaların mutlak ticari dava olduğu belirtilmiştir. Nispi ticari dava ise davanın taraflarının tacir sıfatına sahip olduğu ve/veya taraflardan birisinin veya her ikisinin ticari işletmelerini ilgilendiren hukuk davalarına denir⁹¹⁹.

TTK'nın 5/1. maddesine göre, aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın tüm ticari davalara asliye ticaret mahkemesinde bakılacağı düzenlenmiştir.

3.1.1.2. Güvence Hesabına karşı açılacak davalarda görevli mahkeme

Güvence Hesabının getiriliş amacının zorunlu sigortaları teminat almak olduğu nazara alındığında, Hesap ile hak sahipleri arasındaki uyuşmazlıkların sigorta ilişkilerine dayandığı açıktır. Bu çerçevede Güvence Hesabına yönelik açılacak davalarda görevli mahkeme hangisi olacaktır? Öncelikle hak sahiplerinin tüketici oldukları hallerde,

f) Bankalara, diğer kredi kuruluşlarına, finansal kurumlara ve ödünç para verme işlerine ilişkin düzenlemelerde öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ticari dava ve ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi sayılır. Ancak, herhangi bir ticari işletmeyi ilgilendirmeyen havale, vedia ve fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan davalar bundan istisnadır.

(2) (Değişik: 28/2/2018-7101/61 md.) Ticari davalarda da deliller ile bunların sunulması 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerine tabidir; miktar veya değeri bir milyon Türk lirasını geçmeyen ticari davalarda basit yargılama usulü uygulanır. (Ek cümle: 28/3/2023-7445/30 md.) Bu fıkra belirtilen parasal sınır, 6100 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasına göre artırılır.."

⁹¹⁷R. Poroy ve H. Yasaman (2024). *Ticari İşletme Hukuku*, (20. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.146

⁹¹⁸Şener, a.g.k., 2021, 129.

⁹¹⁹Şener, a.g.k., 2021, 131.

tarafardan birinin tüketici olduğu düşüncesiyle Güvence Hesabına karşı tüketici mahkemesinde dava açılabilceği düşünülebilir. Ancak bunun için hak sahipleri ile Güvence Hesabı arasında TKHK'de tanımlanan şekilde bir tüketici ilişkisi bulunması gerekir. Diğer bir ifadeyle, taraflar arasındaki uyuşmazlığın bir tüketici ilişkisinden kaynaklanması gerekmektedir. Oysa Güvence Hesabı ile hak sahipleri arasındaki ilişki böyle bir işlemten kaynaklanmadığı için Güvence Hesabına karşı tüketici mahkemelerinde dava açılması mümkün değildir.

Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına göre Güvence Hesabına karşı açılacak davalarda görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesidir⁹²⁰. Ancak bu kararların gerekçeleri birbirinden farklılık gösterebilmektedir. Örneğin bir kararında⁹²¹ Güvence Hesabına karşı açılan davalarda uyuşmazlığın temeli her ne kadar üçüncü kişinin haksız fiili olsa da Hesabın sorumluluğunun sigorta hukukundan (sigortacılık yasasından) kaynaklandığı, sigorta hukukunun da TTK'nın 6. kitabında 1401 ve devamı maddelerinde düzenlendiği, TTK'da düzenlenen bir hususla ilgili uyuşmazlığın yine TTK'nın 4. maddesi uyarınca mutlak ticari dava olması sebebiyle görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olduğu belirtilmiştir.

Başka birkaç benzer kararında ise⁹²², TTK'nın 1483/1. maddesinde sigortacıların diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere faaliyet gösterdikleri dalların kapsamında bulunan zorunlu sigortaları yapmaktan kaçınamayacakları, aynı Kanunun 4/1-a. maddesi uyarınca zorunlu sigortalardan doğan uyuşmazlıklarda asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğu, Güvence Hesabının yapısı gereğince zorunlu sigortanın yerine geçtiği, bu sebeple de Hesabın sorumluluğunun TTK'nın 1483/1. maddesinden kaynaklandığı, bu sebeple de TTK m. 4 uyarınca uyuşmazlığın asliye ticaret mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerektiği belirtilmiştir.

Öncelikle Güvence Hesabının sorumluluğu TTK'nın 6. kitabı olan sigorta hukukundan değil SK'nın 14. maddesinden kaynaklanmaktadır. Bu iki kavram birbirinden farklıdır. Ayrıca sorumluluğunun kaynağı TTK m. 1483/1 de olamaz. Çünkü bu madde zorunlu sorumluluk sigortalarına ilişkindir. Güvence Hesabı her ne kadar zorunlu sigortaları teminat altına almak amacıyla ihdas edilmiş ise de, bu durum zorunlu

⁹²⁰Yargıtay 4. HD, 07.12.2022 T., 2022/8325 E., 2022/16427 K.; Yargıtay 17. HD, 30.05.2017 T., 2014/25063 E., 2017/6130 K.; Yargıtay 17. HD, 03.03.2020 T., 2018/5512 E., 2020/2479 K. (UYAP).

⁹²¹Yargıtay 17 HD, 11.11.2019 T., 2017/3837 E., 2019/10390 K. (UYAP).

⁹²²Yargıtay 5. HD, 03.11.2020 T., 2020/7592 E., 2020/9097 K.; Yargıtay 17 HD, 08.06.2017 T., 2015/2632 E., 2017/6576 K. (UYAP).

sigortalara uygulanacak TTK'daki hükümlerin Güvence Hesabına uygulanabileceği anlamına gelmez. Kaldı ki, Hesap sadece sorumluluk sigortalarını değil zorunlu kaza sigortalarını da (zorunlu koltuk ve maden ferdi kaza) himaye etmektedir.

Hesabın sağladığı teminatın koşulları ve sınırı, yani Hesap ile uyumsuzluk halindeki uygulanacak kurallar SK'nın 14. maddesinde ve GHY'de çizilmiştir. Bu düzenlemeler uyarınca Hesap, bir kül halinde zorunlu sigorta şirketinin yerine geçmemektedir. Güvence Hesabı, zorunlu sigortaları teminat altına aldığı için hak sahipleri ile arasındaki uyumsuzluğun temelinde sigorta hukuku olduğu bir gerçektir. Ancak burada bahsedilen "sigorta hukuku" TTK'nın 6. kitabı değildir. Bu sebeplerle Yargıtay'ın, Güvence Hesabının sorumluluğunun TTK m. 1483/1'den kaynaklandığı, TTK'dan doğan davaların da (TTK m.4) asliye ticaret mahkemelerinde görülmesi gerektiği şeklindeki kabulü kanaatimizce zorlama bir yorumdur. Belirttiğimiz üzere TTK üzerinden bu sonuca varmak mümkün olmadığından yürürlükteki mevzuata göre görevli mahkeme, HMK'nın 2. maddesi uyarınca dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın *malvarlığı haklarına ilişkin* davalarda görevli olan asliye hukuk mahkemesidir. Ancak olması gereken hukuk açısından ise kanaatimizce, Güvence Hesabının zorunlu sigortaların tamamlayıcısı olması sebebiyle hak sahipleri ile yaşanan uyumsuzlukların temelinde de sigorta ilişkilerine özgü olması, sigorta hukukundan kaynaklanan davaların nitelikleri gereği uzmanlık gerektirmesi ve uygulamada sigorta hukukuna ilişkin davaların çoğunlukla asliye ticaret mahkemelerinde görülmesi sebebiyle bu davalara bakmakla görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olması gerekmektedir. Bu sebeple de kanaatimizce, tıpkı bazı özel kanunlarda hangi işlere ilişkin davaların ticaret mahkemesinde görülmesi gerektiği şeklindeki düzenlemelere (Kooperatifler Kanunu m. 99, İİK m. 154, 156, 158, 285 vb.) benzer bir düzenlemenin Sigortacılık Kanunu'nda yapılmasıdır.

3.1.2. Yetkili mahkeme

3.1.2.1. Genel olarak

Yetki kuralları, kısaca hangi yerdeki görevli mahkemenin davaya bakacağını belirlemeye yarar. Genel yetki kuralı, bütün davalar için uygulanmakta olan yetki kuralı olup HMK'nın 6. maddesi uyarınca davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı

tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir. Eş deyişle, her dava, kanunda aksine hüküm bulunmadıkça açıldığı tarihte davalının ikametgahı sayılan yer mahkemesinde görülür⁹²³.

Davalının ikamet mahkemesi yanı sıra bazı dava çeşitleri için ise istisnai nitelikte yetki kuralları belirlenmiştir. Bunlara da özel yetki kuralları denir⁹²⁴. Örneğin, HMK'nın 10. maddesine göre sözleşmeden doğan davalar sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de açılabilir. Yine aynı Kanun'un 15. maddesine göre, zarar sigortasına ilişkin davalar, bir taşınmaza veya niteliği gereği bir yerde sabit bulunması gereken yahut şart kılınan taşınıra ilişkinse, malın bulunduğu yerde; bir yerde sabit bulunması gerekmeyen veya şart kılınmayan bir taşınıra ilişkinse, rizikonun gerçekleştiği yerde de açılabilir.

İlke olarak özel yetki kuralı genel yetkiyi bertaraf etmez, onunla birlikte uygulanır. Böyle bir durumda davacının, davayı hangi mahkemede açacağı konusunda seçimlik hakkı bulunmaktadır⁹²⁵. Davacı, davasını dilerse genel yetki uyarınca davalının yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesinde, dilerse de özel yetki kurallarına göre tespit edilecek mahkemede açabilir⁹²⁶. Bazı davaların görülebilemesi için mutlaka belli bir yer mahkemesinde açılması öngörülmüştür. Buna da kesin yetki kuralı denilmektedir. Kesin yetki halleri, genel ve özel yetkiye istisnadır. Başka bir ifadeyle, kesin yetkinin bulunduğu hallerde ne genel ne de özel yetki halleri uygulanabilir⁹²⁷. Dava mutlak surette kesin yetkili mahkemede görülmek zorundadır. Çünkü kesin yetki kuralları ilke olarak kamu düzenine ilişkindir⁹²⁸.

3.1.2.2. Güvence Hesabına karşı açılacak davalarda yetkili mahkeme

Hak sahipleri ile Hesap arasındaki uyuşmazlıklara yönelik HMK'da yer alan herhangi bir özel yetki kuralı bulunmamaktadır. Bir an için HMK'nın 15. maddesindeki sigorta uyuşmazlıklarına ilişkin özel yetki kuralının uygulanması gerektiği düşünülebilir ise de, daha önce de belirttiğimiz üzere Hesap ve hak sahipleri arasındaki uyuşmazlığın kaynağı sigorta sözleşmesi değildir. Bu sebeple de bu maddenin esas alınması mümkün olmayacaktır.

⁹²³Yargıtay HGK, 08.07.2009 T., 2009/10-236 E., 2009/345 K. (UYAP).

⁹²⁴Kuru ve Aydın, **a.g.k.** 2021, 167.

⁹²⁵Kuru ve Aydın, **a.g.k.** 2021, 167.

⁹²⁶Yargıtay 20 HD, 29.05.2015 T., 2015/1056 E., 2015/ 5014 K. (UYAP).

⁹²⁷Tanrıver, **a.g.k.**, 2018, 244; Kuru ve Aydın, **a.g.k.** 2021, 168.

⁹²⁸Yargıtay HGK, 08.07.2009 T., 2009/10-236 E., 2009/345 K. (UYAP).

Yargıtay birçok kararında⁹²⁹, Güvence Hesabına karşı açılacak davalarda yetkinin kesin olmadığını, yetkili mahkemenin tespit edilirken genel yetki kuralı yanında HMK m. 16'da yer alan düzenleme uyarınca haksız fiilin gerçekleştiği yer veya zarar görenin yerleşim yeri mahkemesinde de davacının dava açabileceğini kabul etmektedir.

Hak sahipleri ile Güvence Hesabı arasındaki davanın hukuki dayanağı haksız fiil değildir. Aksine hak sahipleri ile zarara sebebiyet veren kişiler arasındaki ilişki haksız fiile dayanır. Güvence Hesabının hak sahiplerine karşı sorumluluğu ise, kanundan (SK m. 14'den) kaynaklanır. HMK'da ise Hesaba karşı açılacak davada hak sahiplerine seçimlik hak tanıyan herhangi bir özel yetki kuralı bulunmamaktadır. Bu durumda Hesaba karşı açılacak davalarda yetkili mahkeme kanaatimizce HMK m. 6 uyarınca Güvence Hesabının yerleşim yeri mahkemesi olmalıdır. Ancak Yargıtayın, hak sahiplerinin seçimlik yetki uyarınca yerleşim yerlerinde dava açabileceklerine yönelik görüşüne gerekçe yönünden katılmasak da, pratikte haksız fiil mağduru olan hak sahipleri yönünden alacağın takibinde kolaylık sağlaması yönüyle sonuç bakımından katılmaktayız. Bu sebeple de tıpkı yukarıda görevli mahkemenin belirlenmesi bölümünde yapılması gerektiğini belirttiğimiz düzenlemenin bir benzerinin yetki yönünden Sigortacılık Kanunu'nda yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

Hak sahiplerince Güvence Hesabına karşı diğer sorumlularla birlikte dava açılabilmesi de mümkündür. Örneğin zorunlu trafik sigortası olmayan bir aracın kazaya sebebiyet vermesi halinde zarar görenler sürücüye, işletene ve Hesaba karşı birlikte dava açabilir. Bu durumda yetkili yer mahkemesi belirlenirken HMK'nın 7. maddesi esas alınmalıdır. Bu maddeye göre, davalı birden fazla ise dava, bunlardan birinin yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir. Kesin yetki kuralının olmadığı ve birden fazla yetkili mahkemenin bulunduğu hallerde bu madde uyarınca davacı istediği davalının yerleşim yeri mahkemesinde bu davayı açabilir. Yukarıdaki örnek üzerinden gidilirse, trafik kazası sonucu zarar gören, haksız fiile ilişkin davalardaki yetki kesin olmadığı için HMK'nın 7. ve 16. maddeleri uyarınca kendi yerleşim yeri mahkemesinde tüm davalılara karşı dava açabilir.

⁹²⁹Yargıtay 5. HD, 11.12.2023 T., 2023/7870 E., 2023/12064 K.; Yargıtay 20. HD, 16.10.2017 T., 2017/9229 E., 2017/7827 K.; Yargıtay 17 HD, 22.06.2017 T., 2015/11051 E., 2017/7151 K.; Yargıtay 17 HD, 23.12.2015 T., 2015/18169 E., 2015/14878 K. (UYAP)

3.2. Güvence Hesabının Açacağı Rücu Davasında Görevli ve Yetkili Mahkeme

3.2.1. Halefiyete dayalı rücu davasında görevli ve yetkili mahkeme

Güvence Hesabının zorunlu trafik, tehlikeli atık ve tüpgaz sorumluluk sigortaları sebebiyle yaptığı ödemeler için açacağı açacağı rücu davası halefiyete dayalı olduğu için, halefiyet ilkesi uyarınca açılacak bu davanın kaynağı, sebebi ve mahiyeti itibarıyla hak sahiplerinin zararın sorumlularına açacağı esas dava ile aynı esaslara tabidir⁹³⁰. Halefiyet sadece maddi hukuk bakımından değil aynı zamanda usul hukuku bakımından da meydana gelir. Bu sebeple alacaklı ve borçlu arasındaki uyuşmazlığın çözümünde hangi mahkeme yetkili ve görevli ise, halef için de aynı mahkeme yetkili ve görevlidir⁹³¹.

Halefiyete dayalı rücu davası bir tazminat davası olduğundan, görevli mahkeme tespit edilirken göreve ilişkin genel kurallar (HMK m. 1 ve 4.) dikkate alınır⁹³². Burada dikkat edilmesi gereken husus hak sahipleri ile zarar sorumlusu arasındaki ilişkidir. Güvence Hesabı, hak sahiplerinin zararını karşılayıp halefiyet ilkesi uyarınca aslında bu ilişkiyi de devralmaktadır. Dolayısıyla hak sahipleri ve zarar sorumlusu arasındaki uyuşmazlığı çözmeye görevli mahkeme, Güvence Hesabının rücu davasında da görevli olacaktır.

Yargıtay bu konuda geçmişte farklı kararlar vermektedir. Örneğin trafik kazası nedeniyle Güvence Hesabının zarar görene ödediği tazminatın zorunlu trafik sigortası bulunmayan araç malikinden tahsiline yönelik bir davada, her ne kadar dava haksız fiilden kaynaklansa da davanın TTK'nın 1483 vd. maddelerinde sayılan hususlardan olduğu, zorunlu trafik sigortasının da TTK'da düzenlenmesine göre, ticari dava olduğu gerekçesiyle uyuşmazlığın ticaret mahkemesinde görülmesi gerektiğine karar vermiştir⁹³³. Ancak yine aynı konudaki başka bir kararında⁹³⁴ ise, davalı gerçek kişi olup uyuşmazlığın haksız fiilden kaynaklandığı, bu durumda uyuşmazlığın genel mahkeme olan asliye hukuk mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerektiğine karar vermiştir.

Bölge Adliye Mahkemeleri arasında da aynı konuda tereddüt yaşanmış, bölge adliye mahkemesinin kesin nitelikteki kararları arasındaki uyuşmazlığın giderilmesi istemi⁹³⁵ uyarınca, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 16.09.2021 tarihli ve 2021/17896 E. ve

⁹³⁰Atabek, **a.g.k.**, 1969, 246-247; Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1974, 416.

⁹³¹Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1979, 117.

⁹³²Omağ, **a.g.k.**, 2011, 210; Ulaş ve Bektaş, **a.g.k.** 2023, 299.

⁹³³Yargıtay 17. HD, 19.11.2014 T., 2014/15685 E., 2014/16380 K. (UYAP)

⁹³⁴Yargıtay 17. HD, 30.09.2019 T., 2016/18999 E., 2019/8701 K. (UYAP)

⁹³⁵Bölge adliye mahkemesinin kesin nitelikteki kararları arasındaki uyuşmazlığın giderilmesi isteminin hukuki niteliği Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 25.01.2022 tarih ve 2021/24573 E., 2022/963 K. sayılı

2021/4942 K. sayılı kararında görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olduğuna hükmedilmiştir. Bu kararın ilgili bölümü şu şekildedir:

"...Dava tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 4/1-a maddesi gereği her iki tarafın ticari işletmesi ile ilgili olup olmadığına bakılmaksızın Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlar ticari davalardır. TTK 5/1 maddesi gereği ticari davalara bakmakla görevli mahkeme Asliye ticaret mahkemeleridir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 01.07.2012 tarihinden itibaren yasanın 5/3 maddesi gereği asliye hukuk mahkemeleri ile asliye ticaret mahkemeleri arasındaki ilişki işbölümü olmaktan çıkmış görev ilişkisi haline gelmiştir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 1. maddesi gereği göreve ilişkin kurallar kamu düzeni ile ilgili olup mahkemece kendiliğinden dikkate alınması gerekmektedir.

Uyuşmazlığın giderilmesine konu somut olaylarda, davacı Güvence Hesabı zorunlu trafik sigortası bulunmayan araçların neden olduğu trafik kazalarında zarar gören üçüncü kişilere ödediği tazminatı Yönetmeliğin 16. maddesinde sayılan hallerde zarardan sorumlu olan gerçek kişi sürücü ya da işleten davalıya rücu etmektedir. TTK nun 4/1 maddesinde belirtilen her iki tarafın ticari işletmesi ile ilgili nispi dava söz konusu değildir. Davalılar gerçek kişi olup uyuşmazlık haksız fiilden kaynaklanmaktadır.

Bu durumda uyuşmazlığın genel mahkeme olan asliye hukuk mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir..."

Güvence Hesabının halefiyete dayalı açacağı rücu davasında görevli mahkeme, halefiyet ilkesi uyarınca her olaya göre değişiklik gösterecektir. Şöyle ki, örneğin zorunlu trafik sigortası bulunan bir aracın sebebiyet verdiği bir kazada aracın olay yerinden kaçması yüzünden plakasının tespit edilememesi halinde hak sahipleri, SK'nın 14/2-a maddesi uyarınca Hesaptan tazminat talep edebilirler. Güvence Hesabının ödeme

kararında şu şekilde belirtilmiştir: *".. Bölge adliye mahkemesinin benzer olaylarda kesin nitelikteki kararları arasında uyuşmazlık bulunması durumunda, 5235 sayılı Kanun'un 35. maddesinde belirtilenler tarafından yapılacak gerekçeli başvuru sonrasında, mevcut başvuru hukuk daireleri başkanlar kurulunca değerlendirilerek Yargıtaydan bu konuda bir karar verilmesi istenilecektir.*

Bu noktada kanun yolu kavramı ve hukukumuzdaki kanun yollarına öz olarak değinmek faydalı olacaktır. Mahkemece tesis edilen nihai kararın hatalı olduğu iddiasıyla bu kararın bir üst mahkemece denetlenmesi, tekrar incelenmesi ve değiştirilmesi amacıyla başvurulmuş hukuki kurum kanun yolu olarak tanımlanabilir. Medeni usul hukukumuzda kanun yolları, olağan kanun yolları ve olağanüstü kanun yolları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Mahkemece tesis edilen nihai kararın kesinleşmesine engel olan ve kanunda belirtilen süre ve usûle uygun olarak başvurulmuş kanun yolları, olağan kanun yolları olarak ifade edilebilir. Olağan kanun yolları 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 341 ve devamı maddelerinde düzenlenmiş olup, hukukumuzda istinaf ve temyiz olmak üzere iki olağan kanun yolu mevcuttur.

Olağanüstü kanun yolları ise kesinleşmiş hükümler yönünden söz konusu olan kanun yollarıdır. Burada misâl olarak yargılamanın iadesi yolu zikredilebilir.

Belirtmek gerekir ki, bölge adliye mahkemesinin kesin nitelikteki kararları arasındaki uyuşmazlığın giderilmesi istemi bir kanun yolu değildir. Bu itibarla, söz konusu hukuki kurumun, başvuru konusu bölge adliye mahkemesi kararlarının kesin olma niteliğine ve bu kararların hukuki sonuçlarına herhangi bir etkisi söz konusu olmayacaktır..." (UYAP); Ayrıca bkznz. H. Pekcanitez (2019). Yargıtay Yönünden Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Değerlendirilmesi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 144, s.397-400.

yapması ve daha sonra kazaya sebebiyet veren aracın tespit edilmesi halinde eğer bu aracın zorunlu trafik sigortası da varsa, sigortacıya karşı Yönetmelik'in 16/1-b maddesi uyarınca rücu davası açılabilir. Bu durumda rücu davasında görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesi olacaktır. Çünkü somut olayda hak sahipleri aracın plakasını tespit edebilselerdi, zorunlu trafik sigortası uyarınca aracın sigortacısına karşı dava açma hakkına sahip olacaktı. Sigortacının sorumluluğu ise zorunlu trafik sigortasından kaynaklanmakta olup zorunlu sorumluluk sigortalarına ilişkin genel hükümler TTK'nın 1483 v.d. maddelerinde düzenlendiği için, yani Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlardan olduğu için, açılan dava TTK 4/1-a maddesi gereği mutlak ticari dava sayılarak TTK m. 5/1 gereği asliye ticaret mahkemesi tarafından bakılıp sonuçlandırılması gerekecekti. Bu sebeple halefiyet ilkesi uyarınca hak sahiplerinin yerine geçen Hesabın açacağı rücu davasında da görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesi olacaktır. Aynı olayda bir an için aracın zorunlu trafik sigortasının olmadığını düşünürsek, hak sahipleri zararın tazmini için aracın işletenine karşı TBK m. 49 ve KTK m. 85 uyarınca dava açabilirler. Bu davanın esası ise haksız fiile dayalı olacaktır ve görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesidir. Bu durumda Güvence Hesabının açacağı halefiyete dayalı rücu davasında da görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesi olacaktır. Kısacası rücu davasında her olay kendi somut özelliklerine göre değerlendirilip görevli mahkeme bu şekilde belirlenmelidir.

3.2.2. Basit rücu hakkına dayalı rücu davasında görevli ve yetkili mahkeme

Güvence Hesabı, zorunlu koltuk ve maden ferdi kaza sigortaları sebebiyle zarar görene yaptığı ödemeler ile yeni ve bağımsız bir alacak hakkına kavuştuğu için, bu alacağın rücusu için açılacak rücu davası, zarar görenin şahsından bağımsız şekilde, HMK'da göreve ve yetkiye ilişkin genel hükümlere tabi olacaktır. Ancak uygulamada özellikle görevli mahkemenin tespitinde, Hesabın kapsamına giren zorunlu sigortanın niteliğine göre rücu isteminin, basit rücu veya halefiyete dayalı rücu niteliğinde olup olmadığına dikkat edilmeden yargılamalar sürdürülmektedir. Örneğin, zorunlu koltuk sigortasının bulunmaması sebebiyle, Hesabın mirasçılara ödediği bedelin malik ve işletenden talep edildiği dava basit rücu hakkına dayalı bir davadır. Mirasçılara ödenen bedelin bağımsız bir alacak olması sebebiyle bu alacağın rücusuna yönelik davanın da genel hüküm niteliğindeki HMK m. 2 uyarınca asliye hukuk mahkemesinde görülmesi

gerekmekte iken asliye ticaret mahkemesinde yargılama sürdürülmektedir⁹³⁶. Bu konuda tıpkı Hesaba karşı açılacak davalarda görevli mahkemenin tespitinde belirttiğimiz üzere olması gereken hukuk açısından yapılması gereken, rücu davasında görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olması gerektiğine yönelik yasal düzenleme yapılması olmalıdır.

4. ZAMANAŞIMI

Hak sahipleri ile Hesap arasındaki veya Hesap ile rücu sorumluları arasındaki uyuşmazlıkların tabi olduğu zamanaşımı süresi ile ilgili olarak SK veya GHY'de düzenlenmiş özel bir zamanaşımı bulunmamaktadır. Bu sebeple öncelikle özel kanunlardaki düzenlemelerin, orada hüküm bulunmaması halinde TTK'daki hükümlerin, orada da hüküm bulunmaması halinde ise TBK'da yer alan genel hükümlerin uygulanması gerekecektir⁹³⁷.

4.1. Güvence Hesabına Karşı Açılacak Davada Zamanaşımı

Hak sahiplerinin Güvence Hesabına karşı açacakları davanın zamanaşımı süresi hakkında yukarıda da belirttiğimiz üzere herhangi özel bir düzenleme bulunmamakla birlikte öğretide bazı yazarlarca kabul edilen görüşe göre, hak sahiplerinin başvurusuna dayanak olan sigorta sözleşmesinin tabi olduğu zamanaşımı süresi içerisinde talebin ileri sürülmesi gereklidir⁹³⁸. Meseleyi sadece zorunlu trafik sigortası yönünden inceleyen yazarlar da bu görüşe benzer şekilde zamanaşımı süresinin, zorunlu trafik sigortasına ait zamanaşımı süresinin düzenlendiği KTK'nın 109. maddesine⁹³⁹ göre belirlenmesi gerektiği görüşündedirler⁹⁴⁰. Nitekim Yargıtay da zorunlu trafik sigortasından

⁹³⁶Yargıtay 11 HD, 02.07.2024 T., 2024/2953 E., 2024/5424 K.

⁹³⁷Ulaş, **a.g.k.**, 2009, 92; Uluğ Cicim, **a.g.k.**, 2011, 116; Ateş, **a.g.k.**, 2013, 361; Tepedelen, **a.g.k.**, 2017, 228; Öz, **a.g.k.**, 2022, 162; Ankaralı Uslu, 2024, **a.g.k.**, 107-108.

⁹³⁸Uluğ Cicim, **a.g.k.**, 2011, 116; Şeker Ögüz, **a.g.k.**, 2023, 79.

⁹³⁹KTK'nın 109. maddesi şu şekildedir: "Motorlu araç kazalarından doğan maddi zararların tazminine ilişkin talepler, zarar görenin, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yıl ve herhalde, kaza gününden başlayarak on yıl içinde zamanaşımına uğrar.

Dava, cezayı gerektiren bir fiilden doğar ve ceza kanunu bu fiil için daha uzun bir zaman aşımı süresi öngörmüş bulunursa, bu süre, maddi tazminat talepleri için de geçerlidir.

Zamanaşımı, tazminat yükümlüsüne karşı kesilirse, sigortacıya karşı da kesilmiş olur. Sigortacı bakımından kesilen zamanaşımı, tazminat yükümlüsü bakımından da kesilmiş sayılır.

Motorlu araç kazalarında tazminat yükümlülerinin birbirlerine karşı rücu hakları, kendi yükümlülüklerini tam olarak yerine getirdikleri ve rücu edilecek kimseyi öğrendikleri günden başlayarak iki yılda zamanaşımına uğrar.

Diğer hususlarda, genel hükümler uygulanır."

⁹⁴⁰Ulaş, **a.g.k.**, 2009, 92; Ateş, **a.g.k.**, 2013, 361; Tepedelen, **a.g.k.**, 2017, 226; Öz, **a.g.k.**, 2022, 163; Ankaralı Uslu, 2024, **a.g.k.**, 108.

kaynaklanan davalarda Güvence Hesabının sorumluluğunun KTK'nın 109. maddesine göre belirlendiğini kabul etmektedir⁹⁴¹. Güvence Hesabı ise kendi internet sitesinde, hak sahiplerinin Güvence Hesabına başvuruları konusundaki zamanaşımı süresini, tıpkı KTK'nın 109. maddesi gibi zararın ve tazminat yükümlüsünün öğrenildiği tarihten başlayarak iki yıl ve her halukarda on yıl olarak belirtmektedir⁹⁴².

Yukarıda ayrıntılı olarak belirttiğimiz üzere⁹⁴³, Güvence Hesabının sorumluluğunun kaynağı sigorta sözleşmesi veya haksız fiil olmayıp Sigortacılık Kanunu'dur. Sigortacılık Kanunu'nda ise Hesaba karşı açılacak davaların tabi olduğu zamanaşımı ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple Hesaba karşı açılacak davalarda uygulanması gereken zamanaşımı süresi kanaatimizce, genel hükümlere yani TBK'nın 146. maddesine göre belirlenmelidir. Ancak genel hükümlerin uygulanması, zararın sorumlularına nazaran Güvence Hesabı aleyhine bir sonuç doğurabilir. Örneğin, bir trafik kazası sebebiyle hak sahipleri, sürücü veya işletene karşı taleplerini KTK'nın 109. maddesindeki özel düzenleme uyarınca, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yıl ve herhalde kaza gününden başlayarak on yıl içinde ileri sürebilirler. Sonuç olarak zararın ve tazminat yükümlüsünün öğrenildiği tarihten başlayarak geçen iki yıldan sonra ve fakat üst sınır olan on yıllık süre içinde talepte bulunulması halinde anılan zarar sorumlularına açılan dava zamanaşımı sebebiyle reddedilecektir⁹⁴⁴. Ancak aynı hak sahiplerinin TBK'nın 146. maddesi uyarınca Güvence Hesabına başvurularında "zararın ve tazminat yükümlüsünün öğrenildiği tarihten başlayarak iki yıl" şeklinde bir düzenleme olmadığı için, talebin her ne koşulda olursa olsun on yıllık süre içerisinde olması halinde zamanaşımından reddolunması mümkün olmayacaktır. Başka bir örnek daha vermek gerekirse, zorunlu koltuk sigortacısının

⁹⁴¹Yargıtay 4. HD, 09.02.2023 T., 2022/9057 E., 2023/1533 K.; Yargıtay 4. HD, 08.03.2022 T., 2021/9403 E., 2022/4223 K.; Yargıtay 17. HD, 07.11.2016 T., 2015/639 E., 2016/10187 K. (UYAP).

⁹⁴²<https://www.guvencehesabi.org.tr/sikca-sorulan-sorular> (E.T:01.10.2024)

⁹⁴³Bknz. Üçüncü Bölüm, 3.1.1.

⁹⁴⁴Yargıtay 17. HD'nin, 26.05.2009 tarihli ve 2009/507 E., 2009/3618 K. sayılı kararına göre, "...2918 sayılı KTK'nun zamanaşımına yönelik 109/1. maddesinde, bu tür uyuşmazlıkların, zarar görenin, zarar ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yıllık ve herhalde kaza gününden başlayarak 10 yıllık zamanaşımı süresine tabi olacağı hükme bağlanmıştır. Tüzel kişilerin haksız eylem sonucu doğan zararın tazmini için açacakları tazminat davalarında zamanaşımı süresi emir verme yetkilisinin zararı ve sorumlu olan kişileri öğrenme tarihinden itibaren işlemeye başlar. Somut olayda kaza tespit tutanağına göre maddi hasarlı trafik kazasının 23.08.2004 tarihinde meydana geldiği, aynı tarihte davacı kurum tarafından zarar tespiti yapılarak 6.12.2004 tarihinde tazminatın tahsili için davalı sigorta şirketine başvuru yapıldığı ve bu tarih itibarıyla davacı kurumun emir verme yetkilisinin zarar ve sorumlu kişileri öğrendiği anlaşılmıştır. Bu durumda zarar ve sorumlusunu öğrenme tarihinden dava tarihine kadar 2 yıllık zamanaşımı süresinin dolmuş olduğu anlaşılmakla, davanın zamanaşımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmiş olması doğru görülmemiştir..." (UYAP).

sorumluluğunun zamanaşımı TTK m. 1420'de alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve 1482. madde hükmü saklı kalmak üzere, sigorta tazminatına ve sigorta bedeline ilişkin istemler her halde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Bu durumda sigortacıya başvuru iki ve altı yıllık sürelerle tabiyken Hesaba başvurunun on yıl olması yine Hesap aleyhine bir durum yaratacaktır. Bu sebeplerle, kanaatimizce, zarar sorumluları farklı zamanaşımı süresine maruz bırakılarak durumlarının ağırlaştırılmaması için, Hesabın tabi olduğu zamanaşımı süresinin KTK m. 109 veya TTK m. 1420 ile 1482 hükümlerine paralel olarak düzenlenmesi gerekir.

4.2. Güvence Hesabının Açacağı Rücu Davasında Zamanaşımı

4.2.1. Halefiyete dayalı rücu davasında zamanaşımı

Halefiyet hükümleri uyarınca intikal eden bir alacak, ifa anında zamanaşımı bakımından hangi durumda ise o şekilde intikal eder. Yani halefiyet hükümleri, açılacak rücu davasının zamanaşımı süresinde bir değişiklik yaratmaz. Buna göre, Güvence Hesabının zorunlu trafik, tehlikeli atık ve tüpgaz sorumluluk sigortaları sebebiyle yaptığı ödemeler için açacağı halefiyete dayalı rücu davasının zamanaşımı süresi, ödeme yapılan hak sahiplerinin zararın sorumlusuna açacağı davanın zamanaşımı süresine tabidir⁹⁴⁵.

Açılacak rücu davasının zamanaşımının hangi tarihten itibaren başlayacağı ile ilgili olarak ise SK veya GHY'de bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak rücu davasında zamanaşımı konusu "sigortacının rücu davası" yönünden daha önce öğretide tartışmalara neden olmuştur. Bir kısım yazarlara göre, sigortacının rücu davasında zamanaşımı, sigortalıya ödeme yapıldığı andan itibaren başlamalıdır⁹⁴⁶. Bu görüş sahiplerine göre, sözleşme uyarınca zarardan sorumlu olan sigortacının ödeme yapması halinde, diğer sorumluları dava edebilmesinin sebebi müteselsil sorumluluk olup TBK m. 62/2 uyarınca rücu hakkına sahip olan sigortacının rücu istemi, aynı kanunun 73. maddesi uyarınca, tazminatın tamamının ödendiği ve birlikte sorumlu kişinin öğrenildiği tarihten başlayacaktır. Öte yandan, zamanaşımı süresi ödemededen itibaren başlatılmazsa, sigortacıya neredeyse zamanaşımına uğramaya yakın halde intikal edecek bir alacağın zarar sorumlusuna rücusu, son derece güç hale gelecektir.

⁹⁴⁵Atabek, **a.g.k.**, 1969, 249; Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1979, 135; Omağ, **a.g.k.**, 2011, 198; Kender, **a.g.k.**, 2021, 411; Görgülü, **a.g.k.**, 2022, 234.

⁹⁴⁶A. Bozer (1964). Sigortacının Rücu'unda Zamanaşımı, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, S.3, s.476; Nomer, **a.g.k.**, 2011, 242; Ünan, **a.g.k.**, 2016b, 232.

Diğer yazarlar ise⁹⁴⁷, TTK'nın 1472. maddesinde yer alan düzenlemede sigortacıya açıkça halef sıfatı verildiğini, halef olan kişinin ise daha önceden muaccel olmuş bulunan bir alacağı devir aldığını, önceden muaccel olmuş bir alacağın da halefiyet nedeniyle yeniden muaccel hale gelmesinin olanaklı olmadığını, alacağın sahibi hiç değişmemiş gibi alacağa daha önceden işlemeye başlamış olan zamanaşımının işlemeye devam etmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Öğretideki görüş farklılıkları Yargıtay'da da kararlar arasında içtihat farklılığına sebep olmuş, uygulamada yaşanan tereddütün giderilmesi amacıyla uyuşmazlık İctihadı Birleştirme Kurulu kararında ele alınmıştır. Yargıtay'ın 17.01.1972 tarihli ve 1970/2 E., 1972/1 K. sayılı içtihadı birleştirme kararı⁹⁴⁸ ile "*...sigortacının, zarara sebebiyet veren aleyhinde sigorta ettirenin halefi sıfatıyla açacağı davanın zamanaşımının, sigorta ettirenin aynı şahıs aleyhine açılabileceği davanın zamanaşımına tabi ve aynı tarihte başlayacağına...*" karar verilerek bu konudaki uyuşmazlık nihayete erdirilmiştir. Anılan kararın gerekçesinde özellikle halefiyetin kanundan doğduğu, halefiyet uyarınca iktisap edilen hakkın aynen korunduğu, bu sebeple zarar sorumlularının iki farklı zamanaşımı süresine maruz bırakılmak suretiyle daha uzun zamanaşımına tabi tutularak durumlarının ağırlaştırılmayacağı belirtilmiştir.

Ancak Yargıtay, trafik kazası sebebiyle yaralanan kişilere Güvence Hesabı tarafından ödenen tazminatın rücuen tahsili istemine ilişkin bir davaya ilişkin bir kararında, halefiyet başlangıcını ödeme tarihi olarak kabul etmiştir⁹⁴⁹. Anılan kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Trafik kazaları, nitelikleri itibariyle haksız fiillerdendir. Haksız fiillerde temerrüt tarihi, haksız fiilin meydana geldiği tarih olup, zarar sorumlusunun ayrıca ihbar ve ihtar edilmesine gerek yoktur. Sigorta ettirenin dava hakkı tazmin ettiği bedel nispetinde sigortacıya intikal eder. Ödeme tarihi aynı zamanda 3. şahsa rücu edebilme tarihidir. Bu nedenle işleyen ve sürücünün faizden sorumluluğunun başlangıcının halefiyet başlangıcı olan ödeme tarihi olarak kabulü gerekir.

Bu durumda mahkemece, hükmedilen tazminata davalı işleyen Kütük Mermer Sanayi ve Ticaret AŞ bakımından ödeme tarihinden itibaren faiz yürütülmesine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru değildir..."

Güvence Hesabının rücu davası da tıpkı sigortacının rücu davasındaki gibi halefiyete dayalı olup kanundan kaynaklanmaktadır. Bizce de hak sahiplerinin alacağı

⁹⁴⁷Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1979, 138; Omağ, **a.g.k.**, 2011, 203; Kender, **a.g.k.**, 2021, 412.

⁹⁴⁸Yargıtay İBHGK., 17.01.1972 T., 1970/2 E., 1972/1 K. (RG., 20.03.1972, S. 14134).

⁹⁴⁹Yargıtay 17. HD, 16.03.2016 T., 2015/16428 E., 2016/3313 K. (UYAP).

halefiyete dayalı olduğu için, alacağa işlemeye başlayan zamanaşımı süresinin devam etmesi gerekmektedir. Güvence Hesabının ödeme yaptığı tarihinden itibaren aynı alacağa yeniden zamanaşımı süresini başlatmak, zarar sorumlularının aynı olay sebebiyle iki farklı zamanaşımına maruz bırakılarak sorumluluklarının genişletilmesi manasına gelecektir. Bu sebeple yukarıda belirtilen söz konusu kararda halefiyetin başlangıç tarihinin Hesabın ödeme yaptığı tarih olarak belirlenmesi kanaatimizce hatalıdır.

Zamanaşımı ile ilgili değerlendirilmesi gereken bir diğer konu ise, Güvence Hesabının açtığı rücu davasında uzamış ceza zamanaşımı süresinden faydalanıp faydalanamayacağıdır. Türk Borçlar Kanunu'nun 72/1-2. maddesi *"..Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır.."* şeklindedir. Bir fiil hem hukuken sorumluluğa yol açıp hem de ceza kanunu açısından suç teşkil edebilir. Bu durumda söz konusu fiil sebebiyle açılacak tazminat davasında ceza zamanaşımı uygulanır. Aynı fiile ceza yargılamasında daha uzun bir zamanaşımı öngörülürken açılacak hukuk davasında (tazminat) daha az bir zamanaşımı öngörülmesi tutarsızlık yaratacağı için kanun koyucu bu hüküm ile hukuk ve ceza davası arasında uyum sağlamayı gözetmiştir⁹⁵⁰. Yargıtay da söz konusu düzenlemenin amacını bir kararında⁹⁵¹ şu şekilde belirtmiştir:

"...Uygulamada ve doktrinde benimsendiği üzere söz konusu düzenlemenin amacı, tazminat sorumluluğunu gerektiren ve aynı zamanda ceza kanunlarına göre suç teşkil eden bir eylemin farklı zamanaşımı sürelerine tabi olması engellenerek adalete ve hukuksal güvenliğe aykırı sonuçların önüne geçilmesi düşüncesidir. Ceza (uzamış) zamanaşımının amacı, haksız fiil/suç mağdurlarını korumaktır. Ceza zamanaşımının tazminat davalarında uygulama yeri bulabilmesinin en önemli şartı, suç teşkil eden eylemle ilgili ceza zamanaşımı süresinin, tazminat alacağına ilişkin zamanaşımı süresinden daha uzun olmasıdır..."

Atabek, haksız fiil sebebiyle açılacak bir tazminat davasında fiil, aynı zamanda suç teşkil ediyorsa, uzamış ceza zamanaşımı süresinden sigortacının faydalanmasını engelleyen istisnai bir durumun mevcut olmadığını, yani halef olan sigortacının uzamış ceza zamanaşımından faydalanması gerektiğini belirtmektedir⁹⁵².

Kılıçoğlu, mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 60. maddesinde yer alan bu hükmün konuluş amacının, zarar görenin ceza davasına katılarak ceza mahkemesinden tazminat talep edebilme olanağı var iken, hukuk mahkemesinde açtığı tazminat davasının

⁹⁵⁰Eren, a.g.k., 2024, 952.

⁹⁵¹Yargıtay 4. HD, 09.02.2023 T., 2022/9057 E., 2023/1533 K. (UYAP).

⁹⁵²Atabek, a.g.k., 1969, 249.

zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle reddinin haksız olacağı düşüncesi olduğunu, sigortacı suçtan zarar görmediğinden uzamış ceza zamanaşımı süresinin sigortacı hakkında da uygulanamayacağını belirse de,⁹⁵³ bu görüş zarar görenin ceza davasına katılarak ceza mahkemesinden tazminat talep edebilme olanağı 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nda⁹⁵⁴ yer almadığından artık güncel değildir⁹⁵⁵.

Omağ, bu konuda halefiyet ilkesinden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmadığını, davayı bizzat sigortalının açması halinde uzamış ceza zamanaşımından faydalanabilecekken halefi sıfatındaki sigortacının faydalanamayacağını düşünmenin doğru olmadığı belirtmektedir⁹⁵⁶.

Hak sahiplerinin zarara sebebiyet veren olayın ceza kanunu açısından suç teşkil etmesi sebebiyle yararlandıkları uzamış ceza zamanaşımından, halef sıfatıyla alacağı devralan Güvence Hesabının açacağı rücu davasında faydalanması gerekir. Bu konuda halefiyet ilkesine istisna herhangi bir düzenleme yoktur. Kaldı ki her ne kadar halefiyet zarar sorumlusunun durumunu ağırlaştıramaz ise de, aynı ilke halef olan için de geçerli olmalıdır. Yani Güvence Hesabının durumu ağırlaştırılarak açacağı rücu davasında uzamış ceza zamanaşımı süresinden faydalanmaması düşünülemez. Yargıtay da Güvence Hesabının davacı olduğu rücu tazminat davasında verdiği kararda uzamış ceza zamanaşımından faydalanabileceğini belirtmiştir⁹⁵⁷.

4.2.2. Basit rücu hakkına dayalı rücu davasında zamanaşımı

Daha önce de belirttiğimiz üzere Güvence Hesabının teminatı altında yer alan zorunlu koltuk ferdi kaza ve maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortaları yönünden yapılacak rücu halefiyete dayalı olmayıp basit rücu alacağıdır. Basit rücu hakkı, halefiyete dayalı rücu hakkının aksine intikal eden alacak hakkından bağımsız bir hak olduğundan genel hükümlere yani TBK'nın 146. maddesine göre belirlenmelidir. Bunun

⁹⁵³Kılıçoğlu, **a.g.k.**, 1974, 421.

⁹⁵⁴RG, 17.12.2004, S. 25673.

⁹⁵⁵Görgülü, **a.g.k.**, 2022, 242.

⁹⁵⁶Omağ, **a.g.k.**, 2011, 207.

⁹⁵⁷Yargıtay 17. Hukuk Dairesi'nin 01.10.2018 tarihli ve 2015/14719 E. ve 2018/8376 K. sayılı kararına göre, "...Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde, dayanılan delillerin tartışılıp değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına; 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 109/2. maddesi gereğince geçerli olan uzamış ceza zamanaşımı süresi içinde, Güvence Hesabına başvuruda bulunan dava dışı 3. kişiye ödeme yapan davacının, ödeme yaptığı tarih itibarıyla uzamış ceza zamanaşımı süresinin dolmamış olmasına ve davacının zamanaşımına uğramamış borcu ödemiş olmasına göre; davalı vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddi ile hükmün ONANMASINA..." (UYAP).

yanı sıra halefiyetten bağımsız hak niteliği sebebiyle de zamanaşımı süresi ifa anından itibaren başlamalı ve aynı özellik sebebiyle de uzamış ceza zamanaşımı süresinden faydalanılması mümkün olmamalıdır⁹⁵⁸.

⁹⁵⁸Nomer, **a.g.k.** 2011, 241.

SONUÇ

1. Endüstrileşme ve teknolojinin gelişimi ile beraber artan ve çeşitlenen tehlike kaynakları kazalara sebebiyet vererek kişilerde büyük zararlar doğurmaya başlamıştır. Bu zararlar, zarar verenlerin ekonomik koşulların yetersiz kalması sebebiyle her zaman tam olarak karşılanamamakta, karşılanması halinde ise zarar verenin ekonomik çöküşüne yol açabilmektedir. Hem zarar vereni hem de zarar göreni korumak maksadıyla zorunlu sigorta kavramı geliştirilmiştir. Ancak zorunlu sigortaların da bazı hallerde zararı karşılamadığı görülmüş, sosyal koruma düşüncesiyle belirli zorunlu sigorta türleri yönünden söz konusu zararın karşılanması için Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği nezdinde Güvence Hesabı kurumu kurulmuştur.

Güvence Hesabından daha önce, sadece zorunlu trafik sigortasının eksiklerini gidermek üzere Garanti Fonu adı altında bir kurum bulunmaktaydı. Ancak günümüzde rizikoların nitelik ve türünün fazlaşması sebebiyle kanun koyucu tarafından bu kurumun yetersiz kaldığı düşünülerek Güvence Hesabı ile var olan garanti sistemi genişletilmiş, bu doğrultuda sadece zorunlu trafik sigortası değil, başkaca zorunlu sigortalar da kapsama alınarak Garanti Fonu yürürlükten kaldırılmıştır.

2. Güvence Hesabının amacı, teminatı altında yer alan zorunlu sigortaların boşluklarını doldurmak, bir nevi tamamlayıcısı olmaktır. Bu doğrultuda, zorunlu sigortanın ödeme yapmasını gerektirmeyen bir durum veya zarar için, Hesabın da ödeme yapma zorunluluğu yoktur.

3. Güvence Hesabının yasal dayanağı Sigortacılık Kanunu'nun 14. maddesi ve bu madde uyarınca çıkarılan Güvence Hesabı Yönetmeliği'dir. Yönetmeliğin 4. maddesine göre Güvence Hesabı, Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği nezdinde kurulmuş, tüzel kişiliği haiz bir kuruluştur. Tüzel kişiliğin ancak kanun hükmü ile kazanılabileceği, yönetmelikle tüzel kişilik kazanılmasının mümkün olmaması karşısında, Güvence Hesabına yönetmelikle tüzel kişilik sağlanması doğru olmamıştır. Bu konuda şimdiye değin uygulamada Hesabın açtığı veya Hesaba karşı açılan davalarda, Hesabın taraf ehliyeti ile ilgili herhangi bir tereddüt bulunmasa da öğretideki tartışmaların önüne geçilmesi ve olması gereken hukuk açısından kanun koyucunun bu konuda bir düzenleme yapması faydalı olacaktır.

4. Güvence Hesabı, zarar gören üçüncü kişilere karşı zarar sorumluları ile birlikte müteselsilen sorumludur. Ancak sorumluluğu, teminatı altındaki zorunlu sigortanın teminat limitleri kadardır. Hesabın sorumluluğu tali değil, asli bir sorumluluktur. Başka bir deyişle, hak sahipleri zarar sorumlularına başvurmadan Hesaba başvurabilir. Buna göre Hesabın, önce zarar verenlere başvurulması gerektiği gerekçesiyle ödemedен kaçınması mümkün değildir. Birden fazla zarar görenin olması halinde zarar görenler müteselsil alacaklı sıfatı taşımazlar. Nitekim, Yönetmeliğin 18. maddesinde de birden fazla zarar görenin bulunması halinde Hesabın ödemesi gereken tutarı garamaten paylaşılacağı belirtilmiştir.

5. Güvence Hesabı kurumunun yabancı hukuklardaki durumu bizim hukukumuzdan farklıdır. Almanya'da Tazminat Fonu ve İsviçre'de Ulusal Garanti Fonu adı altında yer alan kurumlar da tıpkı Güvence Hesabı gibi zorunlu sigortaların karşılamadığı zararların tazmini için faaliyet gösterebilirler de, bu kurumlar sadece trafik kazalarından kaynaklanan zararlar için devreye girmektedir. Oysa Güvence Hesabının teminatında zorunlu trafik sigortası dışında başkaca zorunlu sigortalar da bulunmakta olup garanti kapsamı daha geniş tutulmuştur. Dikkat çeken diğer farklılık ise Alman ve İsviçre Fonlarının sorumluluğu ikincildir. Yani zarar gören zararını asıl sorumlulardan karşılayamadığını inandırıcı ölçüde ispat etmek zorundadır. Oysa Güvence Hesabının sorumluluğu asli olup başvuru halinde asıl sorumlulardan zararın tahsil edilmesi gerektiği gerekçesiyle ödemedен imtina edemez.

6. Güvence Hesabının kapsamında olan zorunlu sigortalar, SK'nın 14. maddesinde belirtilmiştir. Bu düzenlemeye göre; karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası, karayolu yolcu taşımacılığı zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası, tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu sorumluluk sigortası, tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortası ve son olarak maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortası Hesabın kapsamında olan zorunlu sigortalardır.

Kanun koyucu Güvence Hesabının garanti sistemini, başkaca zorunlu sigortaları da kapsamına alarak genişletse de, bu genişlemede hangi ilkenin gözetildiği anlaşılamamaktadır. Zorunlu sigortaların kollektif kaygı düşüncesiyle üçüncü kişileri koruma amacı gözetildiğinde, daha çok sorumluluk sigortaları ile ilgili olması ve bu doğrultuda Hesabın kapsamında zorunlu sorumluluk sigortalarının yer alması doğrudur. Ancak Hesabın kapsamına alınmayan başkaca zorunlu sorumluluk sigortaları da

bulunmaktadır ve bunlara ait rizikoların meydana gelmesi halinde zarar görenler Hesaba başvuramayacaktır. Bu ise zarar görenler yönünden eşitsizlik yaratacaktır. Güvence Hesabının temelde karşıladığı zarar türü bedensel zararlardır. Bu durumda en azından bedensel zararları karşılama amacı güden zorunlu sorumluluk sigortalarının tümünün Hesabın kapsamına alınması gerekmektedir.

7. Güvence Hesabının sorumluluğunun doğabilmesi için, öncelikle ortaya çıkan zararın Hesabın teminatı altında yer alan zorunlu sigortalardan birinin kapsamına giren bir zarar olması gerekmektedir. Başka bir deyişle, zorunlu sigortanın karşılaması gerekmeyen bir zararı Hesabın da karşılaması mümkün değildir. Örneğin, bir motorlu aracın karayolu sayılmayan bir yerde kaza yapması halinde, zorunlu trafik sigortası bulunsada dahi ortaya çıkan zarar zorunlu trafik sigortasından karşılanmaz. Aynı şekilde çekme belgeli bir aracın trafiğe çıkarak karayolunda kaza yapması halinde, çekme belgeli araçlara zorunlu trafik sigortası yaptırılması mümkün olmadığı için, zararı zorunlu trafik sigortası yine karşılamayacaktır. Bu durumlarda zararı Hesabın da karşılaması mümkün değildir.

8. Bu temel şart sağlandıktan sonra hangi hallerde Hesaba başvurulabileceği SK'nın 14. maddesinde sayılmıştır. Buna göre Hesaba, sigortalının tespit edilememesi durumunda kişiye gelen bedensel zararlar için, rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararlar için, sigorta şirketinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde ödemekle yükümlü olduğu maddi ve bedensel zararlar için, çalınmış veya gasbedilmiş bir aracın karıştığı kazada, Karayolları Trafik Kanunu uyarınca işletenin sorumlu tutulmadığı hallerde kişiye gelen bedensel zararlar için ve Yeşil Kart Sigortası uygulamaları için faaliyet gösteren Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunca yapılacak ödemeler için başvurulabilir. Ayrıca Cumhurbaşkanı da gerekli görülen hallerde, eşyaya gelecek zararların kısmen veya tamamen Hesaptan karşılanmasına karar vermeye yetkili kılınmıştır.

9. Sigortalının tespit edilememesi durumu, uygulamada özellikle trafik kazasına sebebiyet veren motorlu aracın olay yerinden kaçması veya başkaca bir sebeple plakasının tespit edilemediği haller için söz konusudur. Motorlu araç tespit edilebilse zorunlu trafik sigortasının bulunup bulunmadığı da tespit edilebilecek ve varsa sigortacıya başvuru mümkün olacaktır. Ancak bu mümkün olmadığı için, zarar görenlerin

daha fazla mağdur olmaması amacıyla yalnızca bedensel zararlarının Hesap tarafından karşılanacağı düzenlenmiştir. Burada zararın bir trafik kazası sebebiyle meydana geldiğine dair ispat yükü zarar görendedir.

10. Rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde zorunlu sigorta yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararlar için de Hesaba başvurulabilecektir. Bu düzenlenme aslında iki ayrı durumu içinde barındırır. Bu da GHY'nin 9. maddesinin b ve c fıkralarında belirtilmiştir. Buna göre ya zorunlu sigorta hiç yaptırılmamış olmalı, ya da yaptırılmış olmasına rağmen zorunlu sigorta teminat limitleri ile sigorta poliçesinde belirtilen teminat arasındaki fark olmalıdır.

Eğer riziko tarihinde zorunlu sigorta yaptırılmamış ise, bu durumda bedensel zararlar Hesap tarafından karşılanır. Zorunlu sigortanın riziko tarihi itibarıyla iptali, feshi veya süresinin dolmuş olması da zorunlu sigortanın yaptırılmamış olması ile eş anlamlıdır. Ancak bir zorunlu sigorta mevcut olmasına rağmen prim ödenmemesi halinde zorunlu sigortanın bulunmadığı söylenemez

Zorunlu sigorta teminat limitleri ile sigorta poliçesinde belirtilen teminat arasındaki fark hali ise artık pratikte bir anlam ifade etmemektedir. Çünkü Hesabın kapsamında yer alan zorunlu sigortalara ait tarife ve talimatların tümünde "*Bu Tarife ve Talimatta belirlenen teminat tutarları yürürlükteki bütün sigorta sözleşmesine herhangi bir ek prim alınmaksızın uygulanır*" hükmü yer almakta olduğundan, artık Hesabın limit farkından sorumlu tutulmasına imkan yoktur.

11. Sigorta şirketinin iflası ya da mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi halinde de Hesaba başvuru mümkündür. Ancak bu durumda Hesap sadece bedensel değil, aynı zamanda maddi zararlardan da sorumludur. Bu düzenleme iflas kararları ile ilgili yasal sürecin niteliği gereği uzun bir süreç olması sebebiyle zarar görenlerin hak ettikleri tazminata bir an evvel ulaşmaları için getirilmiştir. İflas halinin yanı sıra, sigorta şirketinin tüm branşlarda mali bünye zaafiyeti nedeniyle ruhsatlarının iptal edilmesi halinde de Hesaba başvurulabilir. Bu durumda iflasın beklenilmesine gerek kalmadan zarar görenler tazminata hak kazanabileceklerdir.

Kanun koyucu, sigorta şirketinin ödeme yapmak konusunda bir nevi acz haline düşmesi sebebiyle zarar görenlerin mağduriyetinin giderilmesini hedeflemiş ise de, bunu sadece iflas veya ruhsat iptali ile sınırlamamalı, bu duruma benzer nitelikteki konkordato

veya takibin semeresiz kalması gibi ödemelerin tatil edildiği benzer tüm hallere şamil kılmalıdır.

12. Çalınmış veya gasbedilmiş bir aracın karıştığı kazada, ortaya çıkan zarardan KTK uyarınca işleten sorumlu tutulamıyorsa, bu durumda bedensel zararlar için Güvence Hesabına başvurmak mümkündür. Bu düzenlemede, diğer düzenlemelerden farklı olarak sigortalıyı ve varsa zorunlu trafik sigortacısını tespit etmek mümkündür. Ancak aracın çalınması ve gasbedilmesinde işletenin bir kusuru olmadığından ve varsa onun hukuki sorumluluğunu poliçe uyarınca üstlenen sigortacısı da sorumlu tutulamayacağından, bu durumda zarar görenler zararlarının tazmini için sadece aracı çalan veya gasbeden kişilere başvurabilirler.

13. Yabancı ülkelerde motorlu araçlarıyla kaza yapan kişilerin o ülke vatandaşlarına verdikleri zararın tazminini amaçlayan uluslararası nitelikteki yeşil kart sisteminin işleyişini sağlamak üzere ülkemizde Türkiye Motorlu Taşıtlar Bürosu kurulmuştur. Buna göre Türkiye sınırları içinde bulunan yabancı plakalı bir aracın sebebiyet verdiği bir kazada zarar gören üçüncü kişiler, hem bedensel hem de maddi zararlarının karşılanması için Büroya başvurabilirler. Büro ise bu zararların bir an evvel karşılanabilmesi için Hesaba başvurabilir. Bu düzenleme ile aslında Güvence Hesabı mali olarak Büro'ya destek vermektedir. Yoksa asıl sorumlu Büro'dur.

14. Güvence Hesabı temelde bedensel zararları karşılasa da, Cumhurbaşkanı'nın gerekli görmesi halinde eşyaya gelecek zararların da Hesaptan karşılanmasına karar verebilecektir. Bu düzenleme olağanüstü durumlar veya geniş çaplı hasarların meydana geldiği hallerde bir çözüm şekli olarak kullanılabilir.

15. Güvence Hesabı, zararı karşılarken zorunlu sigortanın teminat limitleri ile bağlıdır. Bu limitleri aşacak olan zarardan sorumlu değildir. Zarar görenler bu limitleri aşan zararları için zararın asıl sorumlularına başvurma hakkına sahiptirler. Hesabın teminat limitleri ile bağlı olması, onun zorunlu sigortaların tamamlayıcısı olması özelliğinden kaynaklanır. Çünkü Hesap, zarar görenin durumunu zorunlu sigortanın teminat limiti ile sınırlı olarak yapacağı ödemeden daha iyi hale getirmeyi amaçlamaz.

16. Güvence Hesabı temelde bedensel zararlardan sorumludur. İstisna olarak, sigorta şirketinin mali bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda

ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası hallerinde ise hem bedensel hem de maddi zarardan sorumludur. Yeşil kart sigortasına bağlı zararlarda ise, bu sigorta kazanın meydana geldiği yerdeki zorunlu trafik sigortası gibi işlev gördüğünden, ülkemizdeki gerçekleşecek kazada karayolları zorunlu trafik sigortası gereği hem bedensel hem maddi zarardan sorumludur. Bunların haricinde Hesap hiç bir şekilde manevi tazminattan sorumlu değildir.

17. Bedensel zararlar TBK 54. maddesinde; tedavi giderleri, kazanç kaybı, çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar ve ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar olarak tanımlanmıştır.

18. Tedavi giderleri, zarar görenin bedensel olarak eski sağlığına kavuşmak için yaptığı ve ileride yapacağı tüm masraflara denir. Tedavi giderleri, pansuman, ameliyat, iğne vb. gibi doğrudan yapılan tedaviyi aşacak bir kavram olup bakıcı gideri, tedaviye giderken yapılan yol masrafları gibi tedaviyi aşan manada iyileştirme giderlerini de içinde barındırır.

19. Kazanç kaybı, zarar görenin hüküm tarihinde iyileşmiş, yani çalışma gücündeki azalma sona ermişse, iyileşip çalışma gücündeki azalmanın sona erdiği tarihe kadar (iyileşme süreci içerisinde) mahrum kaldığı kazanca denir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, mahkemenin vereceği hüküm tarihine kadar olan kaybın hesaplanacak olmasıdır.

20. Zarar görenin çalışma gücü kaybı geçici veya sürekli olabilir. Eğer tedavi sonucu zarar gören iyileşmişse çalışma gücündeki kayıp geçici, iyileşmeyerek kişinin hayatının sonuna kadar sürmüşse sürekli kayıp söz konusudur. Sürekli kayıp ise kendi içinde kısmi (azalma) veya tam kayıp (yitirme) olarak ikiye ayrılır. Burada da tıpkı TBK m. 54/2'de belirtilen kazanç kaybında olduğu gibi yoksun kalınan bir zarar vardır. Ancak farkı; kazanç kaybında zarar gören hüküm tarihine kadar iyileşmiştir ve bu zarar hüküm tarihi itibarıyla bilinebilir yani geçmişe aittir. Çalışma gücü kaybında ise zarar gören hüküm tarihi itibarıyla iyileşmemiş olduğundan zarar, müstakbel (gelecekteki) zarar niteliğinde olup tam olarak bilinmesi mümkün değildir.

21. Zarara sebebiyet veren her fiil neticesinde çalışma gücünü kaybı yaşanmayabilir ancak ekonomik olarak kişinin geleceği sarsılabilir. Örneğin bir

futbolcunun trafik kazasında bacağına oluşan sakatlık çalışma gücünü yitirmesine sebep olmasa da, yaptığı meslek gereğince mesleğinde yükselmesine engel olabilir. TBK'nın m. 54/4 maddesi ile ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıp olarak nitelendirilen bu durum için oluşan zararın tazmini hedeflenmiştir.

22. Sigortacılık Kanunu'nun 14. maddesi uyarınca Hesabın maddi ve bedensel zarardan sorumlu olduğu belirtilmiş ise de destekten yoksun kalma tazminatından Hesabın sorumlu olup olmadığı öğretide tartışılmaktadır. Uygulamada ise şimdiye değin bu konuda bir tereddüt yaşanmadan Güvence Hesabı bu zararlardan sorumlu tutulmaktadır. Hesabın kapsamında yer alan zorunlu sigortaların tümünün destekten yoksun kalma zararını karşıladığı ve bu sigortaların teminat altına aldığı rizikoların sonucunun çoğu zaman ölümle sonuçlanması nazara alındığında üçüncü kişiler yönünden önem arz eden destekten yoksun kalma zararından, zorunlu sigortaların tamamlayıcısı niteliğinde olan Hesabın da sorumlu tutulması doğrudur. Ancak tartışmaların sonlanması ve en azından olması gereken hukuk açısından SK'nın 14. maddesinde bedensel zararlar ibaresinden sonra gelmek üzere ölüm halinde uğranılan zararlar ibaresinin eklenmesi gerekmektedir.

23. Güvence Hesabına, maddi hasarlar için malik, bedensel zararlar için ise yaralanan veya yaralananın kaza dışında başka bir sebeple ölmesi halinde mirasçıları, kaza sebebiyle ölüm halinde ise cenaze ve defin giderleri ile kaza sebebiyle ölüm hemen gerçekleşmemişse ölüm anına kadar olan kazanç kayıpları için mirasçılar ve destekten yoksun kalma tazminatı için ise destekten yoksun kalan kişilerdir. Hak sahipleri GHY m. 15/1 uyarınca Hesabın internet sitesi kanalı ile kamuoyuna duyurduğu belgeleri başvuru esnasında sunmak zorundadırlar. Hesap bu belgeler haricinde başka bir belgenin sunulmadığı gerekçesi ödeme yapmaktan kaçınmaz.

24. Güvence Hesabı zarar görenden olayın ve zarar miktarının belirlenmesi için makul ve haklı görülebilecek belgeleri talep edebilir. Bu zorunluluğa uyulmaması halinde yaptırımın ne olduğuna yönelik yasal bir düzenleme bulunmaması sebebiyle benzer nitelikteki TTK'nın 1479 ve 1481. maddeleri kıyasen uygulanmalıdır. Buna göre, durumun zarar görene yazılı bildirilmiş olması kaydıyla, Hesabın sorumluluğu, zorunluluk yerine getirilmiş olsaydı ödemek zorunda kalacağı miktarla sınırlı olmalıdır. Bunun yanı sıra zarar görene ödeme yapıldıktan sonra rücu hakkına sahip olacak Hesabın

bu hakkına, zarar gören davranışları ile mani olmamalı, aksi takdirde zarardan sorumlu tutulmalıdır.

25. Güvence Hesabına başvuru yapıldıktan sonra Hesabın zararı tazmin borcunun ne zaman muaccel olacağı konusunda yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda Hesabın teminatı altındaki zorunlu sigortalarla ilgili hükümlerin kıyasen uygulanması ile muacceliyete bağlanan sonuçların değerlendirilmesi gerekir. Hesabın teminatında yer alan zorunlu trafik sigortası haricindeki diğer zorunlu sigortalar yönünden muacceliyet, TTK'nın 1427. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre sigortacının zararı tazmin borcu, rizikonun gerçekleştiğinin kendisine bildirilmesi ile sigortacının edime ilişkin araştırmaları bitince ve her halde bildirimden itibaren kırkbeş gün sonra muaccel olur. Can sigortaları yönünden ise bu süre onbeş gündür. Bu durumda rizikonun gerçekleştiği zorunlu sigortalar Hesabın teminatındaki tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu sorumluluk sigortası ile tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortasına ilişkin ise bunlar yönünden kırkbeş günlük süre geçerlidir. Can sigortası niteliğindeki zorunlu koltuk ve maden ferdi kaza sigortası yönünden ise bu süre onbeş gün olacaktır.

Zorunlu trafik sigortası yönünden ise muacceliyet özel olarak KTK'nın 99. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin kıyasen uygulanması neticesinde ise Hesaba zorunlu trafik sigortası sebebiyle başvuru sonucunda sekiz iş günü sonunda Hesabın zararı tazmin borcu muaccel hale gelecektir.

26. Zarar görenin Hesaba başvurmadan ya da başvuruda bulunup rizikonun meydana geldiği zorunlu sigorta türüne göre TTK m. 1427 veya KTK m. 99'da yer alan süreleri beklemeden dava açması halinde alacağın muaccel hale geldiği söylenemeyecektir. Muaccel olmayan bir alacak için dava açılması halinde ise bu davanın, HMK'nın 114/1-h maddesinde dava şartı olarak tanımlanmış olan hukuki yarar yokluğu sebebiyle reddedilmesi gerekir. Zorunlu trafik sigortası yönünden ise bu durum KTK'nın 97. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre zarar gören, zorunlu trafik sigortasında dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunmak zorundadır. Yazılı başvurunun öğreti ve uygulamada özel ve olumlu bir dava şartı olduğu konusunda görüş birliği mevcuttur. Aynı zamanda bu düzenleme genel dava şartı olan hukuki yararın da özel bir görünümüdür. Bu durumda Hesaba başvuru yapılmadan veya başvuruya rağmen gerekli süreler beklenilmeden açılan davanın hukuki yarar yokluğu sebebiyle usulden reddi gerekecektir.

27. Hak sahipleri Güvence Hesabı ile yaşanan uyuşmazlıklarda dava yoluna başvurabilecekleri gibi SK'nın 30. maddesi uyarınca sigorta tahkim yoluna da başvurabilirler. Ancak başvurmadan önce, başvuru sahibinin SK'nın 30/13. maddesi uyarınca Hesaba başvurmuş ve başvurusunun kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlandığını belgelemesi gerekir. Hesaba başvurulmasına rağmen başvuru sahibine onbeş iş günü içinde yazılı olarak cevap verilmemesi de sigorta tahkim yoluna başvuru için yeterlidir.

28. Güvence Hesabı, zorunlu sigortaların teminat limitince sorumlu olup hak sahiplerine yaptığı ödemeler ile borçtan kurtulur. Ancak birden fazla hak sahibinin olması ve bunların zarar toplamının teminat limitini aşması halinde, GHY'nin 18. maddesi uyarınca garameten ödeme yapmak zorundadır. Buna göre ödeme yapılırken zorunlu sigortanın teminat tutarının tazminat alacakları toplamına olan oranına göre indirime tabi tutulacaktır. Burada amaç, hak sahipleri arasında eşitliği şekilde paylaşım yapmaktır.

Garameten paylaşım için hak sahiplerinin tümünün başvurmasına gerek yoktur. Hesabın da ödeme için hak sahiplerinin tümünün başvuru yapmasını beklemesi gerekmez. Önemli olan hak sahiplerinin makul sürede başvurusudur. Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin 18/2. maddesi uyarınca Hesap, iyiniyetli olarak zarar görenlerden birine veya birkaçına, kendilerine düşecek olandan daha fazla ödemede bulunursa, yapılan ödeme çerçevesinde diğer zarar görenlere karşı da borcundan kurtulmuş sayılır.

29. Hak sahiplerine ödeme yapan Güvence Hesabı, zarar sorumlularından ödemenin rücusunu SK'nın 14/7. maddesi uyarınca talep edebilir. Bu düzenlemeye göre rücuya ilişkin esaslar yönetmelikle (GHY) düzenlenecektir. Kanunun atıf yaptığı Yönetmeliğin rücuyu düzenleyen 16. maddesinde, rücu sorumluları belirtilmiştir. Aynı yönetmeliğin "yükümlülükten kurtulma ve halefiyet" başlıklı 17. maddesinde ise, Hesabın ödeme ile sorumluluktan kurtulacağı ve ödediği tazminat miktarınca hukuken zarar gören kişi yerine geçeceği belirtmiştir. Buradan da anlaşılabacağı üzere Hesabın rücu hakkı halefiyet ile güçlendirilmiş bir rücu hakkıdır.

Genel kural halefiyetle güçlendirilmiş rücu hakkı olsa da, halefiyet ilkesi, gerçek zararın karşılanması söz konusu olduğu zarar sigortaları yönünden geçerli olup meblağ sigortaları yönünden geçerli değildir. Bu durumda Hesabın kapsamında yer alan meblağ sigortası niteliğindeki zorunlu koltuk ve maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortaları için Hesabın yaptığı ödemelerin sorumlulardan rücusu, halefiyetle güçlendirilmiş bir rücu

alacağı olmayıp basit rücu alacağıdır. Çünkü bu iki zorunlu sigorta yönünden Güvence Hesabının hak sahiplerine ödeme yapması, onların yerine geçerek haklarına halef olmasını sağlamaz. Zira sorumlulara karşı başvuru hakkı halen hak sahiplerindedir

30. Güvence Hesabının sorumluluğu kapsamında kalmayan bir hal için veya hak sahibi olmayan bir kişiye ödeme yapması halinde sorumlulara rücu hakkı bulunmaz. Bu durumda ödeme yaptığı kişilerden sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca ödediği bedeli geri isteyebilir. Yargıtay ise bu durumda yapılan ödemenin lütuf ödemesi (ex gratia) sayılması gerektiği görüşündedir. Ex gratia (lütuf ödemesi), sigortacının ödeme zorunluluğu olmasa da müşterisi olan sigortalıya hoş görünmek, onu kaybetmemek, ticari itibarını korumak gibi birtakım saiklerle yaptığı ödemedir. Ancak sigortacı lütuf ödemesini yaparken sigorta ilişkisi uyarınca ödeme zorunluluğu bulunmadığını bilmelidir. Bilme unsuru, hataen yapılan ödemeden ex gratia ödemesini ayırır. Güvence Hesabı ise sigorta şirketleri gibi kar amacı gütmaz. Müşteri kaybetme kaygısı yoktur. Zira sigorta poliçesi düzenlemediği için bir müşterisi de yoktur. Aksine zarar görenleri korumayı ve zorunlu sigortalara duyulan güvenin zedelenmemesini amaç edinmiştir. Bu sebeple Güvence Hesabının bu şekilde yaptığı bir ödeme hataen ödeme niteliğinde kabul edilmeli ve sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre ödeme yapılan kişilerden ödemenin iadesi talep edilebilmelidir.

31. Hesabın zorunlu trafik, tehlikeli atık ve tüpgaz sorumluluk sigortaları sebebiyle yaptığı ödemeler için açacağı halefiyete dayalı rücu davasında alacağı, hak sahiplerine ödediği bedeli ve her halukarda hak sahiplerinin gerçek zararını aşamaz. Yani Hesap tarafından, hak sahiplerine gerçek zararın üzerinde bir ödeme yapılsa bile, yapılacak yargılamada hak sahiplerinin zararının daha az olduğunun tespiti halinde ancak bu bedel üzerinden rücu hakkına sahiptir.

Zorunlu koltuk ve maden ferdi kaza sigortaları sebebiyle Hesabın yaptığı ödemelere ait rücu davasında ise hak sahiplerine ödenen tazminat bedelinin tamamı talep edilebilir. Çünkü bu sigorta türleri meblağ sigortası niteliğinde olduklarından gerçek zarar önemli olmayıp rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta sözleşmesinde ödenmesi kararlaştırılan bedel ödeneceği için, talep edilecek rücu bedeli de ödenen bedel olacaktır.

32. Hak sahiplerinin Hesaba karşı açtıkları davalarda görevli mahkeme, bu konuda özel bir düzenleme bulunmadığı için HMK'nın 2. maddesi uyarınca malvarlığı haklarına

ilişkin davalarda görevli olan asliye hukuk mahkemesidir. Ancak uygulamada Güvence Hesabının sorumluluğunun TTK m. 1483/1'den kaynaklandığı, TTK'dan doğan davaların da (TTK m.4) asliye ticaret mahkemelerinde görülmesi gerektiği gerekçesiyle bu davalar asliye ticaret mahkemelerinde görülmektedir. Oysa Hesabın sorumluluğu TTK'dan değil Sigortacılık Kanunu'nun 14. maddesinden kaynaklanmaktadır. Ancak uygulamanın uzun süredir bu şekilde devam etmesi ve uyuşmazlığın bir tarafıyla da sigorta ilişkisini ilgilendirmesi sebebiyle olması gereken hukuk açısından ise Sigortacılık Kanunu'nda görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olduğunu belirten bir düzenleme yapılmalıdır.

33. Hesabın açacağı rücu davasında görevli ve yetkili mahkemenin tespitini ise iki şekilde ele almak gerekmektedir. Hesabın zorunlu trafik, tehlikeli atık ve tüpgaz sorumluluk sigortaları sebebiyle yaptığı ödemeler için açacağı açacağı rücu davası halefiyete dayalı olduğu için, halefiyet ilkesi uyarınca açılacak bu davanın kaynağı, sebebi ve mahiyeti itibariyle hak sahiplerinin zararın sorumlularına açacağı esas dava ile aynı esaslara tabidir. Bu sebeple alacaklı ve borçlu arasındaki uyuşmazlığın çözümünde hangi mahkeme yetkili ve görevli ise, halef için de aynı mahkeme yetkili ve görevlidir.

Hesap, zorunlu koltuk ve maden ferdi kaza sigortaları sebebiyle hak sahiplerine yaptığı ödemeler ile yeni ve bağımsız bir alacak hakkına kavuştuğu için, bu alacağın rücusu için açılacak rücu davası, ödeme yapılan hak sahibinin açacağı dava ile aynı esaslara tabi değildir. Bu sebeple de bağımsız şekilde, HMK'da göreve ve yetkiye ilişkin genel hükümlere tabi olacaktır.

Uygulamada özellikle görevli mahkemenin tespitinde, bu şekilde bir ayrım gözetilmeden tüm rücu davalarının halefiyet esaslı olduğundan yola çıkılarak görevli mahkemeler tespit edilmektedir. Kanaatimizce olması gereken hukuk açısından bu konuda tıpkı Hesaba karşı açılacak davalarda görevli mahkemenin tespitinde belirttiğimiz üzere, rücu davasında görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olması gerektiğine yönelik yasal düzenleme yapılması olmalıdır.

34. Hesabın sorumluluğu, haksız fiil veya sigorta sözleşmesinden kaynaklanmayıp doğrudan kanundan (SK m.14) kaynaklanmaktadır. Hak sahiplerinin Güvence Hesabına karşı açacakları davanın zamanaşımı süresi ile ilgili de kanunda özel bir düzenleme yoktur. Bu durumda Hesaba karşı açılacak davalarda uygulanması gereken zamanaşımı süresi genel hükümlere yani TBK'nın 146. maddesine göre belirlenmelidir.

Bu maddeye göre ise zamanaşımı süresi on yıldır. Ancak genel hükümlerin uygulanması, zararın sorumlularından birisi olarak kabul edilen Güvence Hesabı aleyhine bir sonuç doğurabilir. Örneğin, zorunlu koltuk sigortacısının sorumluluğu, TTK m. 1420'de alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve 1482. madde hükmü saklı kalmak üzere, sigorta tazminatına ve sigorta bedeline ilişkin istemler her halde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Bu durumda sigortacıya başvuru iki ve altı yıllık sürelerle tabiyken Hesaba başvurunun on yıl olması Hesap aleyhine bir durum yaratacaktır. Bu durumda zarar sorumluları arasında haksızlık yaratılmaması adına Hesabın tabi olduğu zamanaşımı süresinin, KTK m. 109 veya TTK m. 1420 ile 1482 hükümlerine paralel olarak düzenlenmesi gerekir.

35. Hesabın açacağı rücu davasında uygulanması gereken zamanaşımı süresi, zorunlu trafik, tehlikeli atık ve tüpgaz sorumluluk sigortaları sebebiyle yaptığı ödemeler için ise, bu dava halefiyete dayalı olduğu için zamanaşımı süresi de ödeme yapılan hak sahiplerinin zararın sorumlusuna açacağı davanın zamanaşımı süresine tabidir. Çünkü halefiyet hükümleri uyarınca intikal eden bir alacak, ifa anında zamanaşımı bakımından hangi durumda ise o şekilde intikal eder. Yine aynı sebeple zamanaşımının başlangıç süresi, ödeme yapılan hak sahiplerinin zamanaşımı süresi ile aynı tarihtir. Yani Hesap tarafından hak sahiplerine ödeme yapılması ile zarar sorumlularına karşı zamanaşımı süresi yeniden başlamaz. Son olarak zarara sebebiyet veren olayın ceza kanunu açısından suç teşkil etmesi sebebiyle hak sahiplerinin yararlandıkları uzamış ceza zamanaşımından, halef sıfatıyla alacağı devralan Hesabın da açacağı rücu davasında faydalanması gerekir.

Zorunlu koltuk ve maden çalışanları zorunlu ferdi kaza sigortaları yönünden ödeme yapan Hesabı açacağı rücu davası ise halefiyete dayalı olmayıp basit rücu alacağı olduğu için, bu hakkın halefiyetten bağımsız niteliği sebebiyle zamanaşımı süresi genel hüküm olan TBK m. 146'ya göre belirlenmeli ve ifa anından itibaren başlamalıdır. Ayrıca yine bağımsız hak niteliği sebebiyle de uzamış ceza zamanaşımı süresinden faydalanılması mümkün olmamalıdır.

KAYNAKÇA

MAKALELER

Akın, Z. (1973). Yeşil Kart ve Bununla İlgili Sorunlar, *Trafik Sigortası, V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, 25-28 Nisan 1973, Bildiriler-Tartışmalar*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 463-487.

Akgün, E. (2022). Zorunlu Deprem Sigortası, *Sigorta Davaları (Editörler: Topaloğlu, Mustafa/Dinç, Mutlu)*, (3. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 579-595.

Akpınar, Ö. ve Murtaz, G. (2023). Karayolları Trafik Kanunu 90'ıncı Maddesinde 2021 Yılında Yapılan ve Anayasa Mahkemesi Tarafından İptal Edilen Değişikliğin Zorunlu Trafik Sigortası Zarar Tazmin Sistemine Etkisinin Değerlendirilmesi, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 35 (169), 369-406.

Altop, A. (2013). Trafik Kazaları Nedeniyle İleri Sürülen Destekten Yoksun Kalma Taleplerine İlişkin Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 15.06.2011 Tarihli E. 2011/17-142 2011/411 K. Sayılı ve 22.02.2012 Tarihli E.2011/17-787 K.2012/92 Sayılı Kararları İle Yargıtay 17. Hukuk Dairesi'nin 05.06.2012 Tarihli E.2011/11551 K.2012/7391 Sayılı Kararının Değerlendirilmesi, *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 8(Özel), 151-184.

Arkan, S. (1983). Yeni Karayolları Trafik Kanunu'nun Sigorta ve Garanti Fonuna İlişkin Hükümleri Üzerinde Bir İnceleme, *Sigorta Hukuku Dergisi, Sigorta Hukuku Türk Derneği*, 1 (3-4), 255-289.

Aslan Düzgün, Ü. (2013). Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında (Trafik Sigortası) Zarar Kavramı ve Sigortacının Rücu Hakkı, *Banka ve Ticaret Hukuk Dergisi*, 29 (3), 189-216.

Aslan Düzgün, Ü. (2019). Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları İle Getirilen Yenilikler ve Değişiklikler, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 14, 153-193.

Atabek, R. (1969). Sigorta ve Sosyal Sigortada Halefiyet ve Rücu, *İş Hukuku Dergisi*, 3 (3), 225-296.

Atamer, K. (2019). Geçmişe Etkili Sigorta, *Prof. Dr. Sabih Arkan'a Armağan*, (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayınları, 223-244.

Ateş, H. (2013). Güvence Hesabı, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 26 (108), 349-362.

Avcı Braun, C. (2015). Haksız Fiilde Bedensel Zararın İspatına ve Bedensel Zarardan Sorumluluğa İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 64(1), 37-64.

Aygül, M. (2021). Yabancı Plakalı Motorlu Kara Taşıtlarının Karışıkları Kazalardan Dolayı Yeşil Kart Sigortası Kapsamında Türkiye Motorlu Taşıt Bürosuna Dava Açılması, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 79 (2), 519-542.

Bağrıaçık, S. N. (2016). Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Sorumluluğu, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(2), 255-275.

Bilgeç, H. (2021). Sözleşme Özgürlüğünün Sınırlandırılmasına İlişkin Anayasal İlkeler Işığında Zorunlu Sigortaların Belirlenmesi Usulünün Değerlendirilmesi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 959-1000.

Birişik, F. (2022). Tehlikeli Maddeler Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, *Sigorta Davaları (Editörler: Topaloğlu, Mustafa / Dinç, Mutlu)*, (3. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1303-1318.

Birtek, F. (2020). Yağma Suçu Bakımından Yarar Sağlama Amacı, *Ceza Hukuku Dergisi*, 15 (44), 673-709.

Bozer, A. (1964). Sigortacının Rücu'unda Zamanaşımı, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, S. 3, 473-478.

Bozer, A. (2001). Zorunlu Deprem Sigortası, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 21(1), 243-254.

Budak, A. C. (2013). Sigortacılıkta Tahkim Sigortacılık Kanununun 30. Maddesi, HMK'nun Yürürlüğe Girmesi ve 6237 Sayılı Kanun Değişikliğinden Sonra Nasıl Yorumlanmalıdır?, *Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi*, 2(2), 53-69.

Budak, A. C. ve Yağcı, M. O. (2023). Mevsimsiz Dava: Davanın Vaktinden Önce Açılması, *Adalet Dergisi*, 150(70), 17-46.

Canbolat, F. (2016). Trafik Kazasında Ölen Desteğin Kusurunun Sigorta Şirketinin Sorumluluğuna Etkisi, *Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini, Uluslararası Kongre*, Ankara: Türkiye Barolar Birliği, Cilt:1, 379-394.

Çeker, M. (2006). Sigortacının Rücu Hakkı, *Legal Hukuk Dergisi*, 48, 3707-3018.

Çelik, Ç. A. (2007). Tüm Zorunlu Sigortalar İçin Yeni Bir Düzenleme Güvence Hesabı, *Legal Hukuk Dergisi*, 58, 3153-3167.

Çelik, Ç. A. (2016). Karayolları Trafik Kanunu'nda ve Karayolu Taşıma Kanunu'nda 6704 Sayılı Torba Yasa ile Hukuka Aykırı Değişiklikler, *İstanbul Barosu Dergisi*, 90(4), 61-74.

Demir, Z. R. (2019), Ekonomik Geleceğin Sarsılmasında Doğan Kayıplar, *Sorumluluk Hukuku-Seminerler 2018*, (Editör: Başak Baysal), İstanbul: On İki Levha Yayınları, 161-203.

Direnisa, E. (2023), Sigortacıya Dava Açmadan Önce Yazılı Başvuruda Bulunulması Zorunluluğunun (KTK m. 97) Medenî Usûl Hukuku Yönüyle Değerlendirilmesi, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 81(3), 645-673.

Eray Sarıtaş, Ş.(2019). Piyasa Ekonomisi ve Özgürlük Üzerine Bir Tartışma, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, S:49, 237-258.

Ercoşkun Şenol, H. K. (2016). Sözleşmenin İçeriğini Belirleme Özgürlüğü Ve Bunun Genel Sınırı, TBK M. 27, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 74 (2), 709-738.

Eren, F. (1987). Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Unsurları, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 39 (1), 159-212.

Eren, F. (2016). Türk Borçlar Hukukunda Kişiyeye İlişkin Zarar (Ölüm ve Bedensel Zarar), *Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini, Uluslararası Kongre*, Ankara: Türkiye Barolar Birliği, Cilt:1, 57-76.

Ergüne, M. S. (2018). Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, Samim Ünan ve Emine Yazıcıoğlu(Ed.), *Sigorta Hukuku Sempozyumları* içinde. (1. Baskı). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 11-24.

Franko, N. (1981). Borçlar Kanununun 109 ncü Maddesine Göre Halefiyet Halleri-II *Ankara Barosu Dergisi*. Cilt. 2, 384-391.

Göndermez, G. G. (2014). Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Hukuki Niteliği ve Koşulları, *Rona Aybay'a Armağan, (1. Cilt), Legal Hukuk Dergisi*, 1033-1058.

Görgülü, F. (2024). Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortalarında (Trafik Sigortası) Enflasyon Sebebiyle Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(1), 633-666.

Güleç Uçakhan, S. (2016). 6704 Sayılı “Torba Kanun” Kapsamında Trafik Sigortalarında Yapılan Değişiklikler, *Terazi Hukuk Dergisi*, 11(118), 158-165.

Güleç Uçakhan, S. (2022). Sigorta Sözleşmesinin Tasnifi ve Özel Türleri, *Sigorta Davaları (Editörler: Topaloğlu, Mustafa / Dinç, Mutlu)*, (3. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 171-181.

Gündüz, Ş. D. (2013). İşletilen Motorlu Aracın Sebep Olduğu Zarardan Sorumluluk, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8 (107-108), 139-176.

Gürhan Eren, E. (2018). Karayolları Trafik Kanunu'nda 6704 Sayılı Kanun ile Getirilen Değişiklikler ve Hukuki Etkileri, *İstanbul Barosu Dergisi*, 92(6), 156-195.

Gürsoy, K. T. (1972). Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 29(1), 143-197.

İmre, Z. (1973). Mecburi Mesuliyet Sigortası ve Kapsamı, *Trafik Sigortası, V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, 25-28 Nisan 1973, Bildiriler-Tartışmalar*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 261-305.

Karakaş, F.T. ve Erişgin Söğütlü, S. (2006). Tarihsel Açıdan Malvarlığı Zararı ve Bu Zararın Belirlenmesi, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 23(3), 157-181.

Karasu, R. (2015). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı*, Cilt:2, 683-706.

Kayıhan, Ş. (2004). Zorunlu Deprem Sigortası, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, VIII, (1-2), 497-516.

Kayıhan, Ş. (2016). Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti, *Cevdet Yavuz'a Armağan*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1595-1624.

Kayıhan, Ş. ve Günergök, Ö. (2020). Kaza Sigortaları, *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5 (9), 221-245.

Kender, R. (1973). Trafik Sigortasında Garanti Fonu, *Trafik Sigortası, V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, 25-28 Nisan 1973, Bildiriler-Tartışmalar*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 433-460.

Keser, Y. (2021a). Karayolları Trafik Kanunu Kapsamında Desteğin Tam Kusurlu Olması Halinde Destek Görenlerin Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Talep Edebilmesi Sorunu, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(1), 170-192.

Keser, Y. (2021b). Karayolları Trafik Kanunu Kapsamında Geçici İş Göremezlik Tazminatı, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1037-1054.

Kılıçoğlu, A. (1974). Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 31 (1), 395-446.

Kılıçoğlu, A. (1984). 2918 Sayılı Yasaya Göre Motorlu Araç İşletenin Sorumluluğu, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 12 (2-3), 3-52.

Kılıçoğlu M. (1999). Cismani Zararlarda Tazminat Hesaplamalarına İlişkin Sorunlar ve Çözüm Yolları, *Yargıtay Dergisi*, 25 (4), 604-629.

Kocabaş, G. (2014). Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Unsurları, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 20(3), s.273-302.

Kubilay, H. ve Akdemir, P. (2017). Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Taraflarının Yükümlülükleri, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, S.10, 455-473.

Kutay, İ. (1973). Kamu Kurumlarına Ait Taşıtlar İçin Mecburi Mali Mesuliyet Sigortası Uygulaması, *Trafik Sigortası, V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, 25-28 Nisan 1973, Bildiriler-Tartışmalar*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 491-500.

Memiş, T. (2012). Güvence Hesabının Taşımanın 100 Km. Altında Olması Nedeniyle Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Kapsamında Ödeme Yapmayı

Reddetmesi Hukuka Uygun Mudur?, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 129-150.

Nomer, H. N. (1992). 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Hukuki Sorumluluğu, *İstanbul Barosu Dergisi*, 66 (1-2-3), 37-89.

Nomer, H. N. (1997). Halefiyet ile Rücu Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar ile Özel Sigortaların Rücu Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 55 (3), 243-260.

Nomer, H. N. (2011). Rücu İstemine İlişkin Zamanaşımı (TBK m. 73), *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3-4 Haziran 2011) Sempozyum No: III, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan*, 239-245.

Omağ, M. K. (2019a). Türk Hukukunda Mecburi Sigortalara ve Sorunlarına Genel Bir Bakış, *Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975-2016) Makaleler – Tebliğler*, (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık,, 133-169.

Omağ, M. K. (2019b). Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri, *Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975-2016) Makaleler – Tebliğler*, (1. Baskı), On İki Levha Yayınevi, İstanbul, 303-324.

Özdamar, M. (2008). Sigorta Brokeri ve Hukuki Niteliği, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 57(3), 525-560.

Özdamar, M. (2013). Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1), 831-855.

Özdemir, S.S. (2023). Zarar Sigortalarında “Lütuf Ödemesi” (Ex Gratia) Kavramı ve Halefiyet İlişkisi İle Reasürans Sözleşmeleri Açısından Başlıca Hukuki Sonuçları, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 31(3), 1431-1464.

Özekes, M. ve Boran Güneysu, N. (2023). Mevsimsiz (Zamansız/Erken) Davanın Yargı Kararları Kapsamında Değerlendirilmesi, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 81(4), 861-909.

Özel, Ç. (2001). Sözleşme Dışı Sorumlulukta Yansıma Zarar ve Giderimine İlişkin Bazı Düşünceler, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 50 (4), 81-106.

Özsunay, E. (1967). Trafik Hukukunda Araç Sahibinin Fiil ve Davranışlarından Sorumlu Olduğu Şahıslar, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 4(1), 1-64.

Özsunay, E. (1971). Trafik Hukukunda Zarar Giderimi Sorumlusu Olarak "İşleten" (Araç Sahibi) Kavramına İlişkin Bazı Sorunlar, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 6(1), 83-110.

Öztekin, S. (2009). Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Yönünden Sigortacılıkta Tahkime Bakış, *Medeni Usul ve İcra İflas Dergisi*, 5(13), 221-251.

Pekcanitez, H. (2019). Yargıtay Yönünden Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Değerlendirilmesi, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 144, 383-419.

Seven, V. (2017). Sigorta Güvence Hesabının Kapsamı ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12 (157-158), 31-62.

Seven, V. (2018). Mahkemeye-Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğu, *İzmir Barosu Dergisi*, 83(2), 95-129.

Seven, V. (2022a). Türk Ticaret Kanunu'nun 1427. Maddesinin 3. Fıkrası Kapsamında Sigortacıdan Talep Edilen Avans Ödemesinin Hukuki Niteliği, *İzmir Barosu Dergisi*, 87(2), 419-439.

Seven, V. (2022b). Mahkemeye-Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğunda Sunulacak Belgelerin (Özellikle Sağlık Kurulu Raporu) Dava Şartı ve Temerrüt ile İlişkisi, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(0), 142-164.

Sevinç Kuyucu, A. (2018). Zarar Sigortalarında Sigortacının Ödeme Yükümlülüğü ve Sınırları, *Samim Ünan ve Emine Yazıcıoğlu (Ed.), Sigorta Hukuku Sempozyumları* içinde, (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 31-67.

Şahin Caner, A. (2023). Trafik Kazasından Doğan Belgesiz Tedavi Giderlerinin Tazmini, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 39(4), 1047-1070.

Şeker Öğüz, Z. (2023). Güvence Hesabı, *M. Tufan Öğüz ve Kerem Öz (Ed.), Sorumluluk Hukuku Sempozyumu-II Bildiri Kitabı (Tam Metinler)* içinde. Filiz Kitabevi, İstanbul, 65-95.

Şenocak, K. (2009a). Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 58(1), 189-229.

Şenocak, K. (2009b). Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Mağdurun Doğrudan Doğruya Sigortacı Karşısındaki Alacak Hakkı, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 25(4), 277-294.

Şentürk, Ş. S. (2001). Uluslararası Yeşil Kart (Green Card) Sistemi ve Türkiye Uygulaması, *Reasürör Dergisi*, S.42, s.8-18.

Topaloğlu, M. (2022). Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası, *Sigorta Davaları (Editörler: Topaloğlu, Mustafa / Dinç, Mutlu, (3. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1565-1594.*

Tunç, R. (1991a). Çalınan veya Gasbedilen Motorlu Araçların Sebep Oldukları Zararlardan Doğan Hukuki Sorumluluk, *Yargıtay Dergisi*, 17 (1-2), 68-87.

Tunç, R. (1991b). Karayolları Trafik Kanununa Göre İşletenin Sorumluluğunun Hukukî Niteliği ve İşletene Tanınan Genel Kurtuluş Kanıtı (I), *Yargıtay Dergisi*, 17 (4), 525-539.

Tüzüner, Ö. ve Erzik, P. E. (2022). Çalınan veya Gasp Edilen Araçta İşletenin Sorumluluğu, *Ankara Barosu Dergisi*, 80 (4), 1-32.

Ulaş, I. (2007). Sigortacılıkta Tahkim, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 24(2), 239-266.

Ulaş, I. (2009). Sigortacılıkta Güvence Hesabı, *Banka ve Ticaret Hukuk Dergisi*, 25 (2), 75-94.

Ulaş, I. (2015). Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 31(2), 5-36.

Ulaş, I. ve Bektaş, İ. (2024a). Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Değerlendirmeler, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 40(1), 29-82.

Uluğ Cicim, İ. (2011). Sigorta Hukukunda Güvence Hesabı Kapsamı, *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(1), 105-117.

Ünan, S. (1993). Yeni Zorunlu Sorumluluk Sigortaları Öngörülürken Dikkate Alınması Gerekli Olan Hukuk İlkeleri, *Zorunlu Sigortalar Paneli, Sigorta Hukuku Türk Derneği*, İstanbul, 42-65.

Ünan, S. ve Baysal, B. (2013). Trafik Kazası Sebebiyle Destekten Yoksun Kalanların Araç İşletenin Sorumluluk Sigortacısına Yönelttiği İstemlerle İlgili Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi, *XXVI. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler-Tartışmalar*, (1. Baskı), Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 99-131.

Ünan, S. (2018). Ölüm Dışındaki Bedensel Zararların Özel Sigortalar Kapsamında Karşılanması, *Samim Ünan ve Emine Yazıcıoğlu(Ed.), Sigorta Hukuku Sempozyumları* içinde. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, s.215-289.

Yazıcıoğlu, E. (2018). Mal Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Bazı Hususlar, *Samim Ünan ve Emine Yazıcıoğlu (Ed.), Sigorta Hukuku Sempozyumları* içinde. (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 483-496.

Yeğen, B. (2022). Asgari Geçim İndirimi Uygulamasından Vazgeçilmesinin Vergi Teorisi Bakımından Değerlendirilmesi, *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(1), 173-193.

Yeşilova Aras, E. (2018). Doğrudan Dava (TTK m.1478-KTK m.97), Samim Ünan ve Emine Yazıcıoğlu(Ed.), *Sigorta Hukuku Sempozyumları* içinde. (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 497-506.

Yeşilova Aras E. ve Yeşilova B. (2018). Sigortacılıkta Tahkim Kararları ve Kanun Yolları (Sigortacılık Kanunu m.30), *Samim Ünan ve Emine Yazıcıoğlu(Ed.), Sigorta Hukuku Sempozyumları* içinde. (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 507-555.

Yetiş Şamlı, K. (2020). Geçici İşgöremezlik Zararlarının Zorunlu Trafik Sigortası Teminatı Kapsamında Olup Olmadığının Değerlendirilmesi, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 78(4), 1763-1781.

Yılmaz, Z. (2007). 3/6/2007 Tarihli ve 5684 Sayılı Sigortacılık Kanununa Göre Güvence Hesabı ve Hesabın Sorumlu Olduğu Haller, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2 (13), 31-44.

KİTAPLAR

Acar, F. (2003). *Alacaklılar Arası Teselsül*, (1. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık

Akgün, E. (2017). *Ferdi Kaza Sigortası Sözleşmesi*, (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık

Akıntürk, T. (1971). *Müteselsil Borçluluk*, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları

Akünel, T. (1977). *Haksız Fiillerden Doğan Denkleştirme Sorunu*, İstanbul: Sulhi Garan Matbaası

Alsancak, M. İ. (2024). *Trafik Kazası Sonucu Oluşan Bedensel Zararlar*, (Güncellenmiş 3. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık

Altınok Ormancı, P. (2016). *Zararı Azaltma Külfeti*, (1.Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık

Antalya, O. G. (2019). *Marmara Hukuk Yorumu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. V/1-2*, (2. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık

Antalya, O. G. ve Topuz, M. (2021). *Marmara Hukuk Yorumu, Eşya Hukuku Genel Hükümler, C. IV/1*, (4. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık

Arseven, H. (1987). *Sigorta Hukuku*, (1. Baskı), İstanbul: Beta Basım

Arslan, R. (1989). *Medeni Usul Hukukunda Dürüstlük Kuralı*, Ankara: S Yayınları

Arslan, R., Yılmaz, E., Taşpınar Ayvaz, S. ve Hanağası, E. (2024). *Medenî Usul Hukuku*, (10. Baskı), Ankara: Yetkin Yayınları

Aşçıoğlu, Ç. (1989). *Trafik Kazalarında Hukuki Sorumluluk ve Tazminat Davaları*, Ankara

Atabek, R. (1950). *Sigorta Hukuku*, İstanbul: Duygu Matbaası

Atalı, M., Ermenek, İ. ve Erdoğan, E. (2022). *İcra ve İflas Hukuku*, (5. Baskı), Ankara: Yetkin Yayınları

Atalı, M., Ermenek, İ. ve Erdoğan, E. (2023). *Medeni Usul Hukuku*, (6. Baskı), Ankara: Yetkin Yayınları

Ayhan, R., Çağlar, H. ve Özdamar, M. (2023). *Sigorta Hukuku*, (6. Baskı), Ankara: Yetkin Yayınları

Baysal, B. (2019). *Haksız Fiil Hukuku: BK m.49-76*, (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık

Bozer, A. (2007). *Sigorta Hukuku, Genel Hükümler – Bazı Sigorta Türleri*, (Gözden Geçirilmiş 2. Baskı), Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü,

Bozer A. ve Göle C. (2023). *Ticari İşletme Hukuku*, (Güncellenmiş ve Genişletilmiş 8. Bası), Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü

Bozkurt T. (2021). *Sigorta Hukuku*, (12. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık

Bruck, E. ve Möller, H. (2017). *Versicherungsvertragsgesetz Großkommentar, Zwölfter Band- Kraftfahrtversicherung. (9. Auf)*, Berlin/Boston: De Gruyter, (Anlış: Bruck/Möller(İlgili Bölüm Yazarı)).

Büyüksağış, E. (2007). *Yeni Sosyo-Ekonomik Boyutuyla Maddi Zarar Kavramı*, (1. Bası), İstanbul: Vedat Kitapçılık

Can, M. (2018). *Türk Özel Sigorta Hukuku, C. I*, (6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümleri Dairesinde Hazırlanmış Yeni Bası), Ankara: Adalet Yayınevi

Coşkun, M. (2019). *Konkordato ve İflas*, (2. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık

Çakırca, S. İ. (2012). *Türk Sorumluluk Hukukunda Yansıma Zararı*, İstanbul: Vedat Kitapçılık

- Çeker, M. (2023). *Sigorta Hukuku*, (27. Baskı), Adana: Karahan Kitapevi
- Çelik, Ç. A. (2021). *Bedensel Zararlar*, (2. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Çelik, Ç. A. (2023). *Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta, Hukuk ve Ceza Sorumluluğu*, (4. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Deschenaux, H. ve Tercier, P. (1983). *Sorumluluk Hukuku* (Çev: S. Özdemir), Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Ercan, İ. (2021). *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, (7. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Eren, F. (2024). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (29. Baskı), Ankara: Legem Yayınevi
- Eriş, G. (2022). *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigorta Hukuku*, (2. Baskı), Ankara: Seçkin Yayınları
- Erlüle, F. (2015). *Türk Borçlar Kanunu'na göre Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat*, (2. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Feyock, H., Jacobsen P. ve Lemor Ulf D. (2009). *Kraftfahrtversicherung* (3. Auf.), München: Verlag C. H. Beck (Anılış: Feyock/Jacobsen (İlgili Bölüm Yazarı))
- Gökcan, H. Tahsin. (2025). *Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları*, (Güncellenmiş 10. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Gökyayla, E. (2004). *Destekten Yoksun Kalma Tazminatı*, (1. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık

Güleç Uçakhan, S. (2017). *Maddi Tazminat Esasları ve Hesaplanması*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayınları

Günay, B. (2025). *Sigorta Hukuku*, (Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 6. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık

Haag, K. (2024). *Geigel Haftpflichtprozess*, (29. Auf.), München: Verlag C. H. Beck. (Anılış: Geigel Haftpflichtprozess (İlgili Bölüm Yazarı)).

Hanağası, E. (2009). *Davada Menfaat*, Ankara: Yetkin Yayınları

Hatemi, H. (Kocayusufpaşaoğlu, N., Hatemi, H., Serozan R., Arpacı, A.) (1994). *Borçlar Hukuku Genel Bölüm – İkinci Cilt, Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku*, İstanbul: Filiz Kitabevi

Havutçu, A. ve Gökyayla, E. (1999). *Uygulamada 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Hukuki Sorumluluk*, (1. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık

İnan, A. N. ve Yücel, Ö. (2014). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (4. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık

Kabukçuoğlu Özer, F. D. (2012). *Sigortacılık Kanunu Şerhi*, (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık

Kapancı, K. B. (2014). *Birlikte Borçlulukta Borçlular Arası İlişkiler*, (1.Baskı), İstanbul: Vedat Kitapçılık

Kara, H. (2021). *Sigorta Hukuku*, (2. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık

Karacan Çetin, H. (2016). *Karayolları Trafik Kanununda Hukuki Sorumluluk*, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık

Karahasan, M. R. (2003). *Sorumluluk Hukuku, Sözleşmeden Doğan Sorumluluk, Öğreti ve Yargıtay Kararları*, (6. Baskı), İstanbul: Beta Yayınevi

Karasu, R. (2016). *Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası)*, Ankara: Yetkin Yayınları

Karayalçın, Y. (1984). *Risk-Sigorta-Risk Yönetimi, (Özel Sigorta Hukukuna Giriş)*, Ankara

Karslı, A. (2020). *Medeni Muhakeme Hukuku*, (5. Baskı), İstanbul: Filiz Kitabevi

Kayihan, Ş. ve Günergök, Ö. (2024). *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*, (7. Baskı), Kocaeli: Umuttepe Yayınları

Kender, R. (2021). *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*, (Güncelleştirilmiş 17. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık

Kılıçoğlu, A. (1979). *Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet*, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları

Kılıçoğlu, A. (2024). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (28. Bası), Ankara: Turhan Kitabevi

Koçano Rodoslu, E. (2016). *Rücu Hakkı*, (1. Baskı), Ankara: Turhan Kitabevi

Korkmaz, E. (2021). *Türk Borçlar Hukukunda Halefiyet*, (1. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık

Kubilay, H. (2003), *Özel Sigorta Hukuku*, (2. Baskı), İzmir: Fakülteler Kitabevi

Kuru, B. (2013). *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, (2. Baskı), Ankara: Adalet Yayınları

Kuru, B. ve Aydın, B. (2021). *Medeni Usul Hukuku El Kitabı, C.I*, (2. Baskı), Ankara: Yetkin Yayınları.

Küçükkeskin, D. (2023). *Yabancı Plakalı Motorlu Kara Taşıtlarının Sebep Olduğu Zararların Tazmini Amacıyla Oluşturulan Yeşil Kart Sistemi*, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık

Niggli, M. A., Probst T. ve Waldmann B. (2014). *Basler Kommentar Strassenverkehrsgesetz*, (1. Auf.), Helbing Lichtenhahn Verlag (Anılış: BSK SVG (İlgili Bölüm Yazarı))

Nomer, H. N. (1996). *Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddi Tazminatın Belirlenmesi*, (1. Bası), İstanbul: Beta Basım

Nomer, H. N. (2024). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (20. Baskı), İstanbul: Beta Basım

Oğuzman, M. K. ve Öz, M. T. (2023a). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. 1*, 21. Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık

Oğuzman, M. K. ve Öz, M. T. (2023b). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. 2*, 18. Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık

Omağ, M. K. (2011). *Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti (TTK. m. 1301)*, İstanbul: Vedat Kitapçılık

Omağ, M. K. (1985). *Türk Sigorta Hukukunda Rizikonu Ağırlaşması Sorunu (TTK. m. 1291)*, İstanbul: Olgaç Matbaası

Özel, Ç. (2023). *Tüketicinin Korunması Hukuku*, (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık

Pekcanıtez H. (2017). *Pekcanıtez Usul Medeni Usul Hukuku C. 2*, (15. Bası), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık

Pekcanıtez, H., Atalay, O. ve Özekes, M. (2024). *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, (12. Baskı), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık

Poroy, R. ve Yasaman, H. (2024). *Ticari İşletme Hukuku*, (20. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık

Prölss, Jürgen/Martin, Anton (2024), *Versicherungsvertragsgesetz, mit Nebengesetzen, Vermittlerrecht und Allgemeinen Versicherungsbedingungen*, (32. Auf.), München, (Anılış: Prölss/Martin(İlgili Bölüm Yazarı))

Rüffer, W., Halbach, D. ve Schimikowski, P. (2020.). *Versicherungsvertragsgesetz*, (4. Auf), München, (Anılış: HK/VVG (İlgili Bölüm Yazarı)).

Serozan, R. (2022). *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, (9. Bası), İstanbul: On İki Levha Yayıncılık

Stiefel, E. ve Maier, K. (2017). *Kraftfahrtversicherung- Kommentar zu den AKB-*, (19. Auf.), München: Verlag C. H. Beck, (Anılış: Stiefel/Maier(İlgili Bölüm Yazarı)).

Şahin, M. Y. (2017). *Vücut Bütünlüğünün İhlali Halinde Zarar ve Maddi Tazminat Hesabı*, (1. Baskı), Ankara: SeçkinYayıncılık

Şener, O. H. (2021). *Ticari Uyuşmazlıklarda Ticaret Mahkemelerinin Görev Alanı ve Yetki Sözleşmesi*, (1. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık

Şenocak, K. (2000). *Mesleki Sorumluluk Sigortası*, (1. Baskı), Ankara: Turhan Kitabevi

Tandoğan, H. (1963). *Mukayeseli Hukuk, Hususiyle Türk – İsviçre ve Alman Hukuku Bakımından Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini*, (1.Bası), Ankara: Ajans- Türk Matbaası

Tandoğan, H. (2010). *Türk Mes'uliyet Hukuku*, (1961 Yılı 1. Basıdan Tıpkı Bası), İstanbul: Vedat Kitapçılık

Tanrıver, S. (2018). *Medeni Usul Hukuku, C.1*, (2. Bası), Ankara: Yetkin Yayınları

Tekinay, S., Akman, S., Burcuoğlu, H., Altop, A. (1993). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (7. Baskı), İstanbul: Filiz Kitabevi

Tekinay, S., Akman, S., Burcuoğlu, H., Altop, A. (1989). *Eşya Hukuku*, (5. Baskı), İstanbul: Filiz Kitabevi

Tepedelen, Z. (2017). *Zorunlu Sigortalarda Güvence Hesabı*, (1. Baskı), Ankara: Adalet Yayınevi

Topuz, M. (2023). *Maddi Zarar ve Bu Zararın Belirlenmesi*, (3. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık

Tunçomağ, K. (1976). *Borçlar Hukuku Umumi Kısmı, C.1*, (6. Bası), İstanbul: Sermet Matbaası

Ulaş, I. ve Bektaş, İ. (2023). *Ulaş Sigorta Hukuku, Birinci Cilt, Zarar Sigortaları – I*, (9.Baskı), Ankara: Turhan Kitabevi

Ulaş, I. ve Bektaş, İ. (2024b). *Ulaş Sigorta Hukuku, İkinci Cilt, Zarar Sigortaları – II*, (9.Baskı), Ankara: Turhan Kitabevi

Ünan, S. (2016a). *Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.I, Genel Hükümler*, (1. Baskı) , İstanbul: Oniki Levha Yayınları.

Ünan, S. (2016b). *Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.II, Zarar Sigortaları*, (1. Baskı), İstanbul: Oniki Levha Yayınları.

Ünan, S. (2017). *Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.III, Can Sigortaları*, (1. Baskı), İstanbul: Oniki Levha Yayınları.

Von Tuhr, A. (1983). *Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, C:1-2, (Çev: Cevat Edege)*, (Gözden Geçirilmiş 2. Baskı), Ankara: Yargıtay Yayınları

Vural, G. (1981). *Trafik Sigortası*, Ankara: İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları.

Yazıcıoğlu, E. (2003). *Tekne Sigortası Sözleşmesi*, (1. Bası), İstanbul: Beta Basım

Yazıcıoğlu, E. ve Şeker Öğüz, Z. (2022). *Sigorta Hukuku*, (5. Baskı), İstanbul: Filiz Kitabevi

Yeşilova Aras, E. (2013). *Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı (TTK m.1478)*, Ankara: Yetkin Yayınları

Yıldırım, A. H. (2020). *Sigorta Tazminatı ve Bedelinin Muacceliyeti (TTK 1427)*, (1. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık

Yıldız Nomer, E. (2000). *Trafik Sigortasında Garanti Fonu*, (1. Bası), İstanbul: Beta Basım

Yılmaz, H. (2014). *Karayolları Trafik Kanunu'na göre Motorlu Araç İşletenin Hukuksal Sorumluluğu*, İstanbul: Vedat Kitapçılık

Zevkliler, A., Acabey, B. ve Gökyayla, E. (1999). *Medeni Hukuk, Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku*, (6. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık

TEZLER

Akartepe, A. (1994). *Türk Borçlar Hukukuna Göre Destekten Yoksun Kalma Tazminatı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ankaralı Uslu, G. (2024). *Karayolu Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortalarında Güvence Hesabı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Görgülü, F. (2022). *Zarar Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyeti*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Köroğlu Ölmez, B. (2020). *Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Öz, B. (2022). *Türk Hukukunda Güvence Hesabı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tufan, Y. (2008). *Uluslararası Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası ve Yeşil Kart Sistemi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

İNTERNET KAYNAKLARI

Çelik, A. Ç., *Zorunlu Sigortalarda Güvence Tutarları*, internet makalesi, <http://www.tazminathukuku.com/gorus-bildirimleri/zorunlu-sigortalarda-guvence-tutarlari.htm>, Erişim Tarihi: 01.12.2023.

Özekes, M. (2022), *Muaccel Olmayan Alacak İçin Açılan Dava Esası mı Usulü mü İlgilendirir? Yargıtay'ın Konuyla İlgili Çok Yeni Bir İBK Üzerine Kısa Değerlendirme* (Hukuki Haber, 27.12.2022), internet makalesi, <https://www.hukukihaber.net/muaccel-olmayan-alacak-icin-acilan-dava-uslu-mu-esasi->

mi-ilgilendirir-yargitayin-konuyla-ilgili-cok-yeni-bir-ibk-uzerine-kisa-degerlendirme,
Erişim Tarihi: 06.08.2024.

Seven, V., *Sigortacılıkta Tahkimde Uyuşmazlığın Mahkemeye veya Tüketici Sorunları Hakem Heyetine İntikal Etmemiş Olması Şartının Değerlendirilmesi*,
<https://blog.lexpera.com.tr/sigortacilikta-tahkimde-uyusmazligin-mahkemeye-veya-tuketici-sorunlari-hakem-heyetine-intikal-etmemis-olmasi-sartinin-degerlendirilmesi/>,
Erişim T: 21.08.2024.

Sigorta Hukukunda Uzman Arabuluculuk. (2021), Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü, Arabuluculuk Daire Başkanlığı, (Editör: Şenocak, K.), Ankara,
[https://adb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1792021150550Arabuluculuk_Sigorta_Hukuku_Dijital%20\(1\).pdf](https://adb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1792021150550Arabuluculuk_Sigorta_Hukuku_Dijital%20(1).pdf), Erişim Tarihi: 19.07.2024.

Uluğ Cicim, İ. (2023). Tarihsel Gelişim Süreci Bağlamında Deniz Sigortaları, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 22(86), 758-769.
<https://doi.org/10.17755/esosder.1232917>, Erişim Tarihi: 19.07.2024

[http://www.sigortatahkim.org.tr/files/SektorDuyurulari/2015/\(2015.34\).pdf](http://www.sigortatahkim.org.tr/files/SektorDuyurulari/2015/(2015.34).pdf),
Erişim Tarihi : 02.01.2024.

<https://www.guvencehesabi.org.tr/basvuru-sirasinda-istenen-belgeler>, Erişim Tarihi : 06.01.2024.

<https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 21.11.2023.